

R.F.-23091

B10.T 5285

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

FACULTAT DE FILOLOGIA

LA PARATEXTUALITAT
EN LA LITERATURA CATALANA
DE POSTGUERRA (1940-1970)

Presentada per: ANNA M. DEVÍS ARBONA

Dirigida per: DR. VICENT SALVADOR LIERN

València, 1996

UMI Number: U602973

All rights reserved

INFORMATION TO ALL USERS

The quality of this reproduction is dependent upon the quality of the copy submitted.

In the unlikely event that the author did not send a complete manuscript and there are missing pages, these will be noted. Also, if material had to be removed, a note will indicate the deletion.

UMI U602973

Published by ProQuest LLC 2014. Copyright in the Dissertation held by the Author.
Microform Edition © ProQuest LLC.

All rights reserved. This work is protected against
unauthorized copying under Title 17, United States Code.

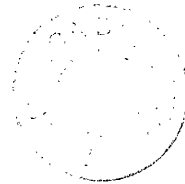

ProQuest LLC
789 East Eisenhower Parkway
P.O. Box 1346
Ann Arbor, MI 48106-1346

~~T. 7/25~~

B10. T 5285

A Vicent Salvador, sense
l'ajut i les orientacions del
qual aquest treball no
existiria.

Als meus pares, que sempre
han confiat en mi.

A Joan, per tot.

A Laura, perquè sí...

I a tots aquells que, ara i
adés, m'han recolzat i
m'han expressat la seua
estima.

A tots, gràcies.

**LA PARATEXTUALITAT EN LA
LITERATURA CATALANA
DE POSTGUERRA (1940-1970)**

0.- JUSTIFICACIÓ	11
1.- LA TEORIA DE LA LITERATURA I ELS MODELS DE FORMALITZACIÓ.	15
1.1.- Els estudis literaris en relació amb altres disciplines científiques.	15
1.2.- Els elements paratextuals: una proposta d'anàlisi globalitzadora.	24
2.- EL CONCEPTE DE TRANSTEXTUALITAT.	29
2.1.- Introducció.	29
2.2.- Elements constitutius de la instància transtextual.	34
2.2.1.- La intertextualitat.	34
2.2.2.- La metatextualitat.	35
2.2.3.- La hipertextualitat.	35
2.2.4.- L'arxitextualitat.	36
2.2.5.- La paratextualitat.	38
2.3.- La transtextualitat com a element globalitzador.	40
3.- LA PARATEXTUALITAT: CRITERIS D'ACOTACIÓ.	45
3.1.- Problemàtica del concepte de paratext.	45

	3.2.- Factors que condicionen la instància	
	paratextual. _____	51
	3.2.1.- Situació textual del paratext. _____	51
	3.2.2.- Situació temporal del paratext. _____	53
	3.2.3.- L'entitat del paratext. _____	55
	3.2.4.- El nivell pragmàtic del paratext. _____	58
	4.- ELS ELEMENTS EPITEXTUALS. _____	65
	4.1.- L'epitext públic. _____	70
	4.2.- L'epitext privat. _____	77
	4.3.- Algunes remarques finals. _____	85
	5.- ELS ELEMENTS PERITEXTUALS. _____	89
	5.1.- El peritext editorial. _____	92
	5.2.- El nom de l'autor. _____	106
	5.3.- Notes editorials i notes autòrials. _____	112
	5.3.1.- Notes editorials. _____	117
	5.3.2.- Notes autòrials. _____	118
	5.4.- Les dedicatòries. _____	125
	5.5.- Els epígrafs. _____	135
	5.6.- Els intertítols. _____	144
	5.7.- Els títols. _____	153
	5.7.1.- Els títols: definició i classificació. _____	153

5.7.2.- Les funcions dels títols. _____ 158

5.8.- Els pròlegs. _____ 166

5.8.1.- Introducció. _____ 166

5.8.2.- Variables que articulen els pròlegs. _____ 170

5.8.3.- Classificació dels pròlegs. _____ 175

5.8.4.- Estratègies argumentatives. _____ 178

5.8.5.- L'entitat textual dels pròlegs. _____ 183

5.8.6.- El pròleg com a suport publicitari. _____ 185

6.- ELS ELEMENTS PARATEXTUALS EN LA

LITERATURA CATALANA DE

POSTGUERRA _____ 193

6.1.- Criteris de selecció de l'època. _____ 193

6.2.- Problemàtica de la classificació per gèneres. _____ 196

6.3.- Procés d'elaboració de les fitxes de treball. _____ 201

7.- INTERÉS DELS TÍTOLS PER A L'ESTUDI

DE LA LITERATURA CATALANA

DELS ANYS 40/70. _____ 207

7.1.- Elements d'anàlisi dels títols. _____ 207

7.2.- El títol i el seu valor discursiu. _____ 209

7.3.- El títol com a unitat textual. _____ 230

8.- INTERÉS DELS PRÒLEGS PER A L'ESTUDI DE LA LITERATURA CATALANA	
DELS ANYS 40/70.	247
8.1.- Relació de pròlegs.	247
8.2.- Elements d'anàlisi dels pròlegs.	263
8.3.- El pròleg i el seu valor discursiu.	280
8.3.1.- Dècada: 1940-50.	280
8.3.2.- Dècada: 1950-60.	293
8.3.3.- Dècada 1960-70.	317
9.- LA LITERATURA VALENCIANA A TRAVÉS DELS PRÒLEGS (1940-70).	343
9.1.- Introducció.	343
9.2.- La literatura valenciana a través dels pròlegs.	348
9.3.- Joan fuster: un cas a part.	387
9.3.1.- Introducció.	387
9.3.2.- Pròlegs al·lògrafs a obres de Joan Fuster.	387
9.3.3.- Joan Fuster i L'autopròleg.	393
9.3.4.- Pròlegs del traductor.	445
9.3.5.- Joan Fuster, prologuista al·lògraf.	457
CONCLUSIONS	505
ANNEX I	521
ANNEX II	545

ANNEX III	<u>548</u>
ANNEX IV	<u>552</u>
ANNEX V	<u>555</u>
ANNEX VI	<u>562</u>
ANNEX VII	<u>572</u>
ANNEX VIII	<u>578</u>
BIBLIOGRAFIA DEL CORPUS	<u>627</u>
BIBLIOGRAFIA TEÒRICA	<u>737</u>

JUSTIFICACIÓ

L'objectiu d'aquest estudi parteix de l'interés per esbrinar els mecanismes que articulen la producció literària. En les metodologies d'estudi més habituals, hem trobat una mancança singular: la dels paratextos. Efectivament, si considerem paratextos tot allò que es troba al voltant del text i li dóna significació, la seua consideració ens permetrà l'anàlisi dels elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat.

Tanmateix, aquest concepte és encara excessivament vast. Per aquesta raó, no tindrem en compte els elements epitextuals, sense oblidar, a més, les dificultats de comptar amb un nombre suficientment ample de manifestacions epitextuals en el període de la literatura catalana que ens ocupa. Efectivament, si entenem per peritext el fragment paratextual que es troba físicament al costat del text, per oposició a l'epitext que ocupa un espai extratextual; el peritext se'ns presenta molt més significatiu i suggeridor. La caracterització d'aquests conceptes, les possibilitats metodològiques que ofereixen i l'exemplificació

en la literatura catalana constituiran l'objectiu de la primera part d'aquest estudi.

Tanmateix, som conscients que la teoria de la literatura sempre és qüestionable si no és susceptible de ser aplicada a un corpus literari concret. Per això, la segona part d'aquest treball tindrà com a objectiu l'aplicació, a la literatura catalana compresa entre els anys 1940 i 1970, dels diferents postulats metodològics que el concepte de paratextualitat ens ofereix. Les motivacions que ens han portat a triar aquest període es basen en el fet de considerar-lo, per una banda, suficientment ample i divers per poder trobar-nos amb tota mena de tipologies paratextuals, i per l'altra, suficientment tancat i llunyà per poder conferir-li la perspectiva històrica adequada.

Pensem, a més, que els elements paratextuals que presentaran major solidesa i que, com a conseqüència, oferiran una significació més substancial a la literatura catalana de postguerra seran els títols i els pròlegs. Per aquesta raó, ens centrarem específicament en el seu estudi una vegada hàgem realitzat el recorregut del conjunt d'instàncies paratextuals per la nostra literatura.

Amb aquest plantejament, considerem que contemplarem la doble vessant teòrico-pràctica: de reflexió teòrica i d'esprovament metodològic.

L'objectiu d'aquest estudi és, doncs, doble:

- Des del punt de vista metodològic: el concepte de paratextualitat esdevé una valuosa eina per a l'elaboració i desenvolupament d'un projecte de consideració dels elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat.

- Des del punt de vista de la història i la crítica literàries: l'anàlisi dels elements paratextuals de la literatura catalana de postguerra (1940-70), ens aportarà dades d'indubtable valor per a la història de la literatura catalana.

A més, si aquestes instàncies paratextuals, oblidades dels textos que embolcallen, poguessen ser considerades com a veritables documents d'anàlisi per a la història i la crítica literàries, podríem arribar a una constatació que, a hores d'ara, pot semblar agosarada: la de l'entitat pròpiament textual dels elements paratextuals.

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

1.- LA TEORIA DE LA LITERATURA I ELS MODELS DE FORMALITZACIÓ.

1.1.- ELS ESTUDIS LITERARIS EN RELACIÓ AMB ALTRES DISCIPLINES CIENTÍFIQUES.

Vivim en un temps en què se sent una gran estima per la ciència; aparentment existeix la creença generalitzada que hi ha quelcom d'especial en la ciència i en els mètodes que utilitza. Quan a alguna afirmació, raonament o investigació se la denomina "científica" es pretén de donar a entendre que conté algun tipus de mèrit, que és especialment fiable; però: què té d'especial la ciència ? ¿En què consisteix aquest mètode científic que segons s'afirma condueix a resultats especialment meritoris?.

Tal vegada respondre a aquestes preguntes ens exigiria una anàlisi sociològica interdisciplinària on confluïrien una sèrie d'elements que Alan F. Chalmers (1984) estructura tot oferint-nos una visió crítica que pot deixar una

porta oberta per trencar la impermeabilitat que els clàssics filòsofs de la ciència establiren entre les mal anomenades ciències empíriques i les ciències humanes, és a dir, entre les CIÈNCIES amb majúscules i les especulacions gratuïtes .

Malgrat que deixem de banda la història de la filosofia de la ciència ens haurem de detenir una mica en el positivisme lògic per buscar una de les fonts més immediates, encara que ja llunyana en el temps, d'hipervaloració del concepte de ciència.

Es considera que començà a Viena en les primeres dècades d'aquest segle, adquirí ràpidament un gran auge i encara avui té considerable influència. Constituï una forma extrema d'empirisme segons el qual: " no sols les teories es justifiquen en la mesura que es poden verificar apel·lant als fets coneguts mitjançant l'observació sinó que, a més a més, es considera que sols tenen significat en tant que puguen derivar d'aquest mètode" (Chalmers, 1984:7).

Aquest fenomen provocà que les disciplines lingüístiques iniciaren un procés d'autoanàlisi, d'estructuració i d'assaig de formalització. Calia delimitar clarament qüestions com quin era el nostre objecte d'estudi, quin era el metallenguatge a utilitzar i com formalitzar-lo... . El camí

encara està fent-se; de vegades tots tenim la incerta sensació que no avancem, en observar que alguns intents d'aclariment comencen en la confusió i acaben en una confusió de nivell superior. Amb tot, considere que ja és interessant que puguem arribar a aquestes dues conclusions:

a) Caldria sistematitzar la nostra ciència i per tal d'aconseguir-ho se'ns imposa la necessitat d'acostar-nos al fet literari amb propostes taxonòmiques més o menys formalitzades.

Àngel López ja plantejà magistralment aquest problema pel que fa a la ciència del llenguatge (1980). A ell he d'agrair molt especialment el naixement de la meua inquietud per sistematitzar l'anàlisi literària.

b) No hem de pensar amb l'home del carrer que una ciència és un conjunt d'afirmacions veritables sobre determinats fets i que el seu avanç sols pot tenir lloc mitjançant la incorporació de troballes formalitzades en un patrimoni inqüestionable. Aquesta afirmació suposa una ingenuïtat de què cal fer responsable, entre d'altres, al conformisme que emana, en el nostre segle, d'allò científic.

Més endavant definirem, més amplament, el concepte d'allò "científic", tot i analitzant la història dels

grans sistemes clàssicament enfrontats: els empírics, els deductius i els socials.

No obstant, en intentar formalitzar les disciplines lingüístiques i literàries ens hem topat, a banda de les dificultats òbvies de tota nova ciència, amb problemes intrínsecs a la nostra ja que si en alguna cosa coincideixen les hipòtesis de treball que han fet evolucionar qualsevol ciència és en la seua capacitat per a polemitzar amb la realitat aparent i generalment admesa i que, una vegada negada, s'engloba en una perspectiva més ampla (Kuhn, 1971).

Efectivament, en les disciplines amb tradició científica, per ser empíricament demostrables, una nova teoria anul·la l'anterior. Contràriament, en les disciplines lingüístiques, no és que els seus postulats siguen indemostrables sinó que, només ho són parcialment (i per la mateixa raó, podran resultar parcialment demostrables i falsables).

Àngel López, en l'obra ja esmentada, constata aquest fet i establí la llei de la relativitat explicativa. El seu raonament desembocà en l'anomenada paradoxa de la frontera, en la qual es palesa quina és la primera qüestió a

resoldre per tal de crear un model científic per a les ciències del llenguatge: la separació entre LL (llengua natural) i M (metallenguatge lingüístic).

Em permet d'utilitzar aquest raonament que ara exposaré més detalladament perquè en un primer estadi és coincident amb la preocupació que ens ocupa.

Si el que pretenem és plantejar la necessitat de crear un model sistemàtic d'anàlisi literària (centrant-nos en el paratext com a element significador i fronterer del fet literari) resulta evident que el seu objecte d'estudi, el llenguatge literari, parteix de la llengua natural, amb la qual cosa la paradoxa esdevindrà més complexa en tant que, mentre a la paradoxa de la frontera només es presenten dues variables, en parlar de llenguatge literari n'haurèm de tenir tres en compte: LL (llengua natural), LLL (llenguatge literari) i ML (metallenguatge literari).

Per abordar la intersecció entre la literatura i el corresponent metallenguatge partirem, com ja hem justificat, de la teoria de la relativitat explicativa, i així podrem afirmar que les diverses teories que componen l'àmbit de la teoria de la literatura no s'apliquen indiscriminadament als distints problemes que aquesta

disciplina planteja; de fet cada teoria només pot adequar-se a alguns d'ells i explicar-los millor que les anteriors, però cap d'aquestes no és capaç d'explicar els problemes que la teoria de la literatura ens planteja a hores d'ara en la seua totalitat.

Se'ns crea, doncs, la necessitat d'operar amb un model explicatiu respecte a la literatura com a objecte del nostre estudi i a les teories literàries com a eina de treball fonamental, com a metallenguatge.

El problema se'ns planteja en adonar-nos que en la literatura existeix una clara intersecció entre l'objecte d'estudi (LLL) i el seu metallenguatge (ML).

Ja hem assenyalat com pel que fa al llenguatge existeix aquesta intersecció puix: LL (llengua natural) > M (metallenguatge): mots com "masculí" i "femení", per centrar-nos en el pla morfològic, es consideren de la llengua natural i pertanyen alhora al metallenguatge.

M (metallenguatge) > LL (llengua natural): definicions com:"El substantiu és la categoria morfològica que presenta flexió de gènere i nombre", pertanyen al metallenguatge i utilitzen elements de la llengua natural, a banda de servir d'exemple del que hem anomenat teoria de la

relativitat explicativa. La paradoxa, doncs, consisteix en el fet que $LL \neq M$.

Però en parlar de literatura, tot i deixant clar que considerem objecte d'estudi el propi llenguatge literari, ens adonem que aquesta intersecció esdevé més complexa, puix si tenim en compte que el llenguatge literari no és sinó una modelització secundària de la llengua natural (Lotman, Y.1982), haurem de considerar no dues sinó les tres variables ja assenyalades: LL (llengua natural), LLL (llenguatge literari) i ML (metallenguatge literari).

Considerem que no és necessari explicar més extensament com LLL parteix de LL per conformar-se. Si ara afegim que ML utilitza la llengua natural per explicar-se, ens adonarem que existeix una coinclusió entre LLL i ML, i si, a més, constatem que $LLL \neq ML$, haurem de resoldre aquesta paradoxa començant per utilitzar un metallenguatge que no siga susceptible d'incloure el llenguatge literari.

Però, a quin tipus de mètode científic ens haurem de remetre?

No ens pertoca ara reiniciar un estudi aprofundit pel que fa als tipus de raonaments científics que existeixen, però sí que ens caldrà (encara que sumàriament)

recordar-los per tal de centrar la nostra disciplina i, així, podem concloure dient que existeixen bàsicament tres tipus de mètodes científics:

1) Mètodes empírics: les hipòtesis universals són confrontades amb la realitat, sotmetent llurs resultats particulars als criteris de verificació / falsació.

2) Mètodes deductius: els principis universals provoquen uns enunciats particulars, la veritat o falsedat dels quals estarà assegurada per la seua correcta derivació a partir dels esmentats principis universals. Per açò, els enunciats particulars no seran mai falsos, sinó, si de cas, incorrectes.

3) Ciències socials: Sols contenen enunciats particulars aplicats a una realitat exterior amb la qual han d'ésser confrontats.

No podem abordar els estudis literaris amb mètodes deductius ja que no podem reduir el fet literari a un simple sistema axiomàtic deductiu. La raó és ben evident: sols podríem comprovar la correcta o incorrecta derivació dels principis universals als enunciats particulars, però mai la seua confrontació amb la realitat, ja que aquesta és plural.

D'aquesta manera podem afirmar que les teories del llenguatge (considerades en el seu sentit més

ample i conceben la literatura intrínsecament com un tipus especial de llenguatge) es troben a cavall entre les ciències empíriques i les ciències socials, puix la seua referència a la realitat és necessària, si bé no està clar a quina classe de realitat han de remetre llurs enuncisats metateorètics.

1.2.- ELS ELEMENTS PARATEXTUALS: UNA PROPOSTA D'ANÀLISI GLOBALITZADORA.

A la vista de la problemàtica plantejada, la teoria de la literatura s'haurà d'esforçar a estructurar la multiplicitat (en determinats casos quasi infinita) de realitats amb què es troba. Per tal d'estructurar aquesta realitat, s'haurà de tenir en compte els elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat.

Gérard Genette⁽¹⁾ ha estructurat el que podríem anomenar fronteres del text literari, és a dir, tots els elements de significació que d'una o d'altra manera es troben al voltant del fet literari, bé per la seua situació física marginal o fronterera (títols, pròlegs...), bé per la seua tradicional consideració marginal (intertítols, dedicatòries, notes a peu de pàgina...), així com d'altres elements (epitext) que fora de l'espai textual també aporten significació al text (entrevistes, estudis sobre l'obra, correspondència de l'autor...).

Aquesta proposta taxonòmica més o menys formalitzada ofereix un camp inesgotable d'aportacions als estudis literaris. Els qui partim originàriament d'aquest

enfocament no pretenem de contradir altres teories anteriors, sinó tan sols complementar-les.

Per acotar el tema, (ja justificarem escaientment aquests criteris d'acotació en l'apartat corresponent) el nostre estudi se centrarà en els elements paratextuals. Encara que ja ens detindrem més extensament en el concepte de paratext avançarem, com a introducció que considerarem paratextos tot allò que es troba al voltant del text i li dóna significació. A més a més, per tractar-se encara d'un camp excessivament ample, deixarem de banda l'espai epitextual i ens centrarem en el peritextual. Anomenarem peritext el fragment paratextual que es troba físicament al costat del text per oposició a l'epitext que ocupa un espai extratextual.

Pel que fa al corpus ens reduïrem a estudiar aquests elements en la literatura catalana i en el període comprés entre els anys 40-70.

L'objectiu d'aquest estudi és, doncs, doble:

- Des del punt de vista metodològic: el concepte de paratextualitat esdevé una valuosa eina per al nostre projecte de consideració dels elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat

- Des del punt de vista historicista: l'anàlisi dels elements paratextuals de la literatura catalana en el període comprés entre 1940-70, ens aportarà dades d'indubtable valor per a la història de la literatura catalana.

Així, si aquests elements paratextuals, aïllats dels texts que embolcallen, poguessen ser considerats com a veritables documents d'anàlisi per a la història de la literatura, podríem arribar a una constatació molt més agosarada: la de l'entitat textual dels elements paratextuals.

(1) Gérard Genette ha estructurat la totalitat dels elements que configuren el text al llarg de diversos estudis, no obstant, però, el desenvolupament que constituirà el nostre centre d'interés es pot centrar en aquests tres: Introduction à l'architexte. Éditions du Seuil. Col.Poétique. París. 1979. Palimpsestes, la littérature au second degré. Éditions du Seuil. Col Poétique. París. 1982. Seuils. Éditions du Seuil. Col Poétique. París. 1987a.

2.-EL CONCEPTE DE TRANSTEXTUALITAT.

2.1.- INTRODUCCIÓ.

En parlar de transtextualitat utilitzarem la definició de Gérard Genette (1982:7) segons la qual anomenarem transtextualitat o transcendència textual a tot allò que posa en relació, manifesta o encoberta, un text amb un altre.

Però aquesta definició, així com tota la categorització que d'ella es deriva, ha anat experimentant successives transformacions fins a aplegar al seu definitiu, almenys per ara, procés de maduració i consolidació actuals.

Per tot açò, considere necessari fer una petita història d'aquest procés i, encara que sumàriament, posar en relleu quins han estat els orígens d'aquesta evolució i les causes que han portat l'autor a categoritzar les diferents manifestacions transtextuals.

En la *Introduction a l'architexte* (Genette, 1979) es preocupa d'analitzar la història de la poètica en tractar de definir i desvetlar els dubtes que avui encara existeixen entre les diferents classificacions genèriques. Així, prenent com a punt de referència les poètiques de Plató i Aristòtil, realitza una anàlisi exhaustiva de l'evolució de la clàssica tripartició genèrica segons el "mode d'imitació" o "representació", variables que configuren els tres gèneres fonamentals: la lírica, on l'autor es presenta per referència immediata amb ell mateix (primera persona); l'èpica, on l'autor es presenta per referència mediatitzada entre ell mateix i els altres (segona persona) i la dramàtica, on l'autor es presenta per referència immediata amb els altres (tercera persona).

Però aquesta estructuració esdevé insuficient (si no incorrecta) i extremadament simplista davant una realitat tan plural com són les diferents manifestacions que la història de la literatura ens presenta.

D'aquesta manera l'autor conclou dient que de moment, en parlar de gèneres sols podrem referir-nos a un cert nombre de determinacions temàtiques, modals i formals relativament constants i transhistòriques.

Així doncs, en les conclusions a l'estudi ja esmentat, Genette optà per oblidar les classificacions i parlar de textos concrets:

"Disons "ce texte" et n'en parlons plus"
(Genette, 1979:86).

Aquesta afirmació sembla l'origen de l'argumentació que portarà l'autor a la classificació transtextual que abordarem suara. Així ho manifesta en afirmar en l'obra esmentada que sols li interessa el text per la seua transcendència textual, és a dir, per allò que el posa en relació, manifesta o encoberta, amb altres textos. Per aquesta raó en aquest primer acostament al concepte defineix la transtextualitat tot incloent-hi: la intertextualitat, la metatextualitat, la hipertextualitat, l'arxitextualitat i la paratextualitat.

Pel que fa als dos primers conceptes (la intertextualitat i la metatextualitat) no ens cal, de moment, cap comentari, puix la seua definició la mantindrà en fer la classificació final que ara analitzaré. És interessant, però, comentar l'evolució dels altres dos.

En parlar de paratextualitat fa referència a la relació d'inclusió que uneix cada text als diversos tipus de

discurs als quals fa retornar. Aquesta definició respondrà en *Palimpsestes* (1982) al concepte d'hipertext, i ocuparà el centre d'aquest estudi.

Contingut ben diferent li donarà posteriorment al concepte de paratext, contingut que explicaré ben extensament al capítol corresponent ja que, com ja he anunciat, seran els paratextos el centre d'interés d'aquest estudi. Però és interessant d'assenyalar com aquesta ja superada definició el portarà a parlar d'arxitekt en afirmar que d'aquesta relació naixeran els gèneres amb les determinacions temàtiques, modals i formals ja comentades. Així doncs, la poètica no haurà de tenir com a objecte del seu estudi el text, sinó l'arxitekt.

És altament significatiu comprovar l'oscil·lació que presenta aquest concepte (parla d'arxitekt, d'arxitektualitat, d'arxitektura...), oscil·lació que palesa, d'altra banda, l'ambigüitat del concepte en aquest primer acostament. Bon exemple n'és aquesta afirmació:

"Appelons donc architextualité la relation du texte à son architexte".(Genette, 1979:88)

En aquest primer acostament també s'observa la difusa frontera entre l'arxítext i els altres conceptes definits (sobretot amb el de paratextualitat que, com a conseqüència d'aquesta indefinició, vindrà a representar una altra parcel·la transtextual ben diferent).

D'aquesta manera a *Palimpsestes* (Genette, 1982) la transtextualitat supera i inclou el concepte d'arxítext que serà redefinit. Així doncs, en la definició final (encara que no definitiva ni exhaustiva, puix l'autor així ho confessa, tot deixant una porta oberta a possibles transformacions) el concepte de transtextualitat esdevindrà l'element globalitzador d'una xarxa configurada per les relacions transtextuals que suara analitzarem.

2.2.-ELEMENTS CONSTITUTIUS DE LA **INSTÀNCIA TRANSTEXTUAL.**

2.2.1.- La intertextualitat.

Anomenarem intertextualitat a la relació de copresència entre dos o més textos; normalment existirà la presència efectiva d'un text en un altre. Aquesta intertextualitat pot presentar tres nivells:

a) La citació: com hem esmentat és el més freqüent.

b) El plagi: on es fa una cita literal però sense explicitar-ne l'autor.

c) L'al·lusió: ja no es tracta d'una cita literal, però la seua lectura ens palesa una clara referència a un altre text anteriorment escrit per un altre autor.

Així doncs, podem concloure dient que:

"La intertextualitat és (...) el mecanisme propi de la lectura literària. Ella mateixa li dóna significació, mentre que la lectura lineal, comuna als textos literaris i no literaris, només ens ofereix el sentit..."(Genette, 1982:9).

2.2.2.- La metatextualitat.

Parlarem de metatextualitat en referir-nos a la relació que normalment s'anomena de "comentari" i que uneix un text a un altre del qual parla sense que, necessàriament, l'haja de citar explícitament ni tan sols nomenar-lo.

En aquest apartat s'hauria de considerar el que clàssicament hem anomenat crítica literària, i que ens podria portar a parlar de meta-metateixt si quan estudiem alguns metatextos crítics o la història de la crítica com a gènere.

2.2.3.- La hipertextualitat.

Parlarem d'hipertextualitat en referir-nos a la relació que uneix un text B (anomenat hipertext) amb un text anterior A (anomenat hipotext), relació que no haurà de ser de simple comentari de B respecte de A.

Aquesta relació no serà descriptiva ni intel·lectual, és a dir, no es tracta que un text parli d'un altre,

perquè aquesta pràctica constituïria el que ja hem anomenat metatextualitat.

Aquest tipus de relació pot articular-se fonamentalment des de dos punts de vista que han estat l'objecte central de *Palimpsestes*. La hipertextualitat, doncs, pot manifestar-se d'aquestes dues formes:

a) Per transformació: el text B no fa cap referència al text A, però no podria existir sense ell.

Ex.: A partir del proverbi "Le temps est un gran maître", H. Balzac afirma: "Le temps est un grand maigre".

b) Per imitació: relació molt més complexa a partir de la qual s'articula un enunciat B respecte d'un enunciat A; tot utilitzant aparentment la mateixa forma als dos textos, s'està emetent una altra opinió.

Ex.: Enunciat A: "Si bebes, no conduzcas".
Enunciat B: "No conduzcas, bebe".

2.2.4. L'arxitektualitat.

Com ja hem esmentat, l'arxitektualitat és el concepte que més ha anat evolucionant en els successius

estudis en els quals G. Genette ha anat madurant la seua xarxa estructural al voltant del text.

D'aquesta manera, en *Palimpsestes*, l'espai de l'arxitext es redueix a una categoria, sovint buida, en tant que no articula més que un aspecte que per l'espai que ocupa esdevindria una menció paratextual. Titulars com "Poesies", "assaigs"...formarien part d'una classificació genèrica. A més, en la majoria dels casos podríem anomenar-los infratítols; ens referim a mots com Novel·la, Narracions, Poemes, etc., que poden acompanyar el títol en la portada.

La raó per la qual en molts casos no apareix la referència arxitextual, la podem buscar en un intent de no palesar una evidència o, també, perquè el mateix autor vol eludir la responsabilitat d'haver-la d'enquadrar. Pensem que, en definitiva, l'adjudicació d'un gènere no és tasca de l'autor sinó, més aviat del lector, de la crítica, del públic, que poden perfectament rebutjar l'estatus genèric que el paratext proposa, entre d'altres coses, perquè les estructuracions genèriques experimenten les evolucions que la teoria de la literatura els ha anat imposant al llarg del temps, adaptant-les a les diferents necessitats del públic lector.

De qualsevol manera, l'adscripció genèrica d'una obra sempre determina l'actitud del lector, i com a conseqüència, la recepció que se'n faça, d'aquesta.

2.2.5.- La paratextualitat.

He deixat deliberadament la paratextualitat per definir-la en última instància perquè, com ja he anunciat en el primer capítol, el nostre estudi se centrarà en l'anàlisi dels elements paratextuals de la literatura catalana dels anys 40-70.

Per açò, encara que el pròxim capítol estarà dedicat més extensament al paratext, voldria ara, per primera vegada, fer una presentació del concepte tot i remetent-me a la definició definitiva de G. Genette (1982:9).

"Títol, subtítol, intertítols, prefacis (o pròlegs), ja estudiarem els diferents mots que poden rebre, postfacis (o epílegs), advertències, propostes, notes marginals, notes infrapaginals (a peu de pàgina) o notes terminals (apèndixs); agraïments, dedicatòries, bandes editorials, solapes i qualsevol altre signe accessori autògraf o

al·lògraf que envolten el text i en alguns casos el comenten, de manera oficial o oficiosa".

Tots aquests elements han passat pràcticament desapercebuts en la història de la literatura, ja veurem les excepcions més reeixides, i, en tant que elements claus de significació, sobretot alguns d'ells, han estat erròniament considerats o, fins i tot, desconsiderats. Però, amb *Seuils* (Genette, 1987a), se'ls considerarà per primera vegada i de manera sistemàtica i, amb l'estructuració que allí se'n fa, s'obre un nou camp d'anàlisi literària.

2.3.- LA TRANSTEXTUALITAT COM A ELEMENT GLOBALITZADOR.

Com a conclusió d'aquest capítol m'agradaria de posar en relleu alguns aspectes que considere imprescindibles.

En primer lloc no s'ha de pensar que els cinc títols de transtextualitat exposats constitueixen departaments estancs sense cap tipus de comunicació ni de relació de reciprocitat. Ben al contrari, aquestes relacions són nombroses i sovint recíproques; per exemple, l'arxítexualitat genèrica es constitueix sovint al llarg de la història de la literatura per imitació, la relació arxítexit i hipertext és en aquest cas ben clara; només ens caldrà recordar l'*Antígona* de Salvador Espriu.

D'altra banda, la correspondència arxítexual d'una obra és sovint palesa en elements paratextuals: títols com *Invasió subtil i altres contes* de Pere Calders ens informen que es tracta de narracions curtes (contes).

També és usual que els enunciats metatextuals sovintegen en referències arxítexuals. N'és un

clar exemple: "*La Plaça del diamant* és una novel·la intimista".

Tampoc no és estrany trobar-nos elements intertextuals (sobretot cites) en metatextos crítics.

En alguns casos, determinades manifestacions hipertextuals poden adquirir categories arxitektuals; així el *Lazarillo de Tormes* i posteriorment *El Quijote* es pot afirmar que foren els pilars del naixement d'un nou subgènere: la picaresca.

Aquestes relacions transtextuals poden superar, de vegades, les fronteres de la literatura i endinsar-se en altres camps. Observem un parell d'exemples interdisciplinars, que resulten, si més no, suggeridors. Em referesc al disc del madrileny Luís Eduardo Aute que porta per títol *20 canciones de amor y un poema desesperado*, paratext que manté una clara relació hipertextual amb l'obra de Pablo Neruda *20 poemas de amor y una canción desesperada*; semblant relació es produeix amb el disc anomenat *Poetas en Nueva York*, en record i dedicatòria a l'escriptor andalús Federico García Lorca.

La segona conclusió girarà al voltant de la virtualitat textual dels elements transtextuals. D'aquesta

manera podríem considerar la transtextualitat en general, no sols com una classe de textos (nivell més evident puix que no hi ha textos sense transcendència textual), sinó com un aspecte de la textualitat. Les diverses formes de transtextualitat són alhora aspectes de qualsevol text i, a més, classes de textos.

Efectivament, qualsevol enunciat pot tenir, per exemple, una funció paratextual en tant que pot esdevenir un pròleg; però el pròleg és també un gènere (encara que ens podríem qüestionar aquest concepte i que Genette se'l qüestiona en parlar d'arxitextualitat) o, dit d'altra manera, el pròleg podrà adquirir una entitat textual.

Pel que fa a aquesta darrera afirmació, ja veurem al llarg dels capítols successius com aquesta instància prefacial pot deslliurar-se del text que precedeix. Existeixen una sèrie de variables que així ho confirmen i que, per seguir amb el mateix exemple, ara esmentaré sumàriament.

- La forma: els pròlegs poden presentar forma poètica, dialogada...

- El lloc: poden abandonar la seua instància prefacial i adquirir entitat textual en aparéixer sense l'obra que originàriament prologaven.

- La temàtica: per diferents circumstàncies que ja analitzarem més amplament, el pròleg pot tractar aspectes que poc o gens tenen a veure amb l'obra que precedeixen.

Davant aquestes constatacions no és agosarat afirmar que la relació directa que el prologuista manté amb el lector, sense que siga necessària la presència mediatitzadora de l'obra o del seu autor, fa que el pròleg adquireisca personalitat pròpia i puga presentar un nou perfil.

D'altra banda, el mateix Genette sembla que es contradia en l'article titulat "Cap llindar no és per aturar-s'hi"(1990: 32-34) en afirmar que el paratext no és sinó un auxiliar, un accessori del text tot i establint, si més no, una enginyosa comparació:

"...si el text sense el seu paratext és de vegades com un elefant sense trompa, potència insegura, el paratext sense el seu text és una trompa sense elefant".

És evident i ningú no ho dubta que qualsevol metatext no existiria sense el seu text, així com qualsevol

instància intertextual ni, per descomptat, paratextual. Però no per açò s'ha d'establir cap gradació en la qual els elements transtextuals ocupen sempre un segon plànol d'agraïment etern al seu text.

No es tracta doncs de sobrevalorar-los ni d'infravalorar-los ja que com afirma el mateix Genette en l'article ja esmentat allò que no pot ignorar-se, més val conèixer-ho; i ningú ja no és capaç, a hores d'ara, de dubtar de la importància de la instància transtextual com a element de significació de l'obra literària. Així doncs, el seu estudi ens ajudarà a estructurar una realitat que no per més òbvia és més coneguda.

3.- LA PARATEXTUALITAT : CRITERIS D'ACOTACIÓ.

3.1.- PROBLEMÀTICA DEL CONCEPTE DE PARATEXT.

A l'hora de definir el concepte de paratext ens trobem que, revisant la bibliografia que existeix, totes les definicions afirmen bàsicament que es tracta de la relació transtextual més difusa, més difícil de definir amb un rigor delimitatiu. No és accidental que el creador del concepte desenvolupés les instàncies paratextuals en un llibre anomenat *Seuils* (llindars). Si el llindar és de vegades un espai entre la llum i la foscor l'autor, per la pluralitat de llindars que hi trobarem, ens ho planteja en plural; analitzem doncs, quins són aquests llindars, òbviament, de l'obra literària.

Podem començar observant el joc derivatiu creat per l'autor a partir del concepte de text (ja coneixem què és el metatext, l'intertext, i fins i tot, l'arxitext); així

doncs, si ens adonem que la preposició grega PARA significa "a la vora de", "al costat de", haurem trobat el filó per encetar el tema.

Efectivament, a més de la definició ja apuntada en el capítol anterior, Genette defineix el concepte amb termes com "zona de transició", "llindar", "zona indecisa", etc..., entre el text i l'extratext. A més, en la presentació que l'autor fa a propòsit de la presentació del número 69 de la revista *Poétique* (1987b: 3) dedicada als paratextos, confessa de la mateixa manera:

"...le paratext n'est ni à l'intérieur ni à l'extérieur: il est l'un et l'autre, il est sur le seuil, et c'est sur ce site propre qu'il convient de l'étudier..."

I en el mateix llindar incert situen, la resta d'autors que han parlat de paratextos, el terme. Jorge Luís Borges (1975) parla de "vestíbul" del text en referir-se als pròlegs. Philippe Lejeune (1975) parla de: "Franja del text imprés que, en realitat, condiciona tota la lectura".

De la mateixa manera, Vicent Salvador s'acosta al concepte anomenant-lo "zona de transició" entre el text i el món extratextual (1988:189), i, en una altra ocasió les anomena "fronteres borroses"(1990:7).

Però una vegada ja endinsats en aquesta confluència d'ambigüitats ens caldrà discernir quina és la funció (més aviat funcions) d'aquest llindar que exerceix, com ja hem assenyalat, tan notable influència sobre el text. És evident que en parlar d'elements tan diferenciats com títols, subtítols, intertítols, postfacis, prefacis, notes a peu de pàgina, endreces..., les possibilitats funcionals esdevenen quasi infinites. A més a més, en parlar més detalladament de cadascun dels elements paratextuals, veurem com la classificació dels diferents tipus de paratextos assenyalats, ens portarà a parlar també de diferents funcions.

No obstant, sí que ens podem aventurar a afirmar, que a nivell genèric els paratextos compleixen una funció de primer ordre des del punt de vista de la pragmàtica textual. Efectivament, el lloc privilegiat per al desenvolupament d'una pragmàtica i d'una estratègia, d'una acció sobre el públic a qui va dirigit. Ja veurem com cada element paratextual presenta un públic diferent, així, mentre el títol s'adreça a la totalitat dels lectors, el pròleg delimita el seu públic entre els lectors fàctics del text. D'una o d'altra manera, el paratext sempre ajuda el lector perquè realitzi una lectura més adequada (òbviament per a l'autor o/i l'editor) .

Pràcticament tots els autors coincideixen en la manipulació que els elements paratextuals poden comportar respecte de la lectura que del text se'n faça. Així, Vicent Salvador parla d'una clara funció del paratext: la de "presentar" el text al públic (1988: 187-193)). En la mateixa línia es podrien interpretar les afirmacions que Jorge Luís Borges realitza en parlar dels pròlegs ja que, a banda dels que només a compleixen una funció ritual, assenyala com determinats pròlegs poden considerar-se com un subapartat de la crítica (1975). És encara molt més plàstica l'afirmació de Porqueras Mayo en dir-nos que:

"...el libro tiende la mano al lector por medio del prólogo..."(1957).

Abans d'acabar, però, amb aquesta mena d'introducció al concepte considere necessari fer una sèrie d'aclariments.

En primer lloc, cal especificar que l'ambigüitat a què m'he referit amb tanta insistència, prové més aviat de la impossibilitat de definir més taxativament el concepte que dels elements paratextuals per ells mateixos, és a dir, després de l'estudi exhaustiu que G. Genette ha realitzat en l'obra ja referida, tots podem saber quins són els

elements paratextuals de primer ordre; però si entenem com a element paratextual tot allò que embolcalla el text i li aporta significació, ens podrem trobar en qualsevol moment que en un determinat text aparega un nou element fronterer que, per les seues característiques, puga acomplir una funció paratextual.

No és moment ni lloc de realitzar especulacions gratuïtes; potser el que caldria fóra estudiar amb més profunditat aquests elements per situar-los en un nivell de reconeixement més digne. I és que el paratext és tan desconegut com interessant; desconegut, fins i tot, pels especialistes que sovint no el consideren i, o bé l'integren quasi totalment amb l'obra que acompanya, o bé l'analitzen únicament com a material auxiliar.

Però, a més dels possibles nous paratextos que a hores d'ara encara desconeixem, n'existeixen d'altres que, encara que siga coneguda la seua existència i influència sobre el text, no han estat producte d'un estudi aprofundit.

Genette, a *Seuils* (1987a) estableix dues categories paratextuals: el peritext i l'epitext. A la primera dedica la major part del llibre, tot centrant-se en l'estudi classificatori: del peritext editorial (format, col·leccions,

cobertes...), el nom de l'autor, els títols, la informació de solapa, les dedicatòries o endreces, els epígrafs, els diversos tipus de prefacs, i les notes a peu de pàgina. La segona categoria inclou l'epitext públic (entrevistes, autocomentaris...) i el privat (dels epistolaris als diaris íntims), en una localització ja aliena al cos del llibre.

L'autor reconeix, però, que per diferents raons li resten encara per analitzar alguns elements paratextuals tals com la traducció (en particular, quan és més o menys revisada o controlada per l'autor), la publicació en fulletó (per les possibles retallades i supressions que poden presentar respecte de l'obra original i no sempre amb el consentiment de l'autor), i la il·lustració amb el seu inqüestionable valor de comentari (1990: 32).

Però com versa el títol de l'article en què reconeix l'existència d'aquestes mancances: cap llinard no és per aturar-s'hi.

3.2.- FACTORS QUE CONDICIONEN LA INSTÀNCIA PARATEXTUAL.

Abans de començar l'estudi de cadascun dels elements paratextuals, ens haurem de detenir una mica en l'anàlisi d'una sèrie de trets que condicionen la classificació dels diferents tipus de missatges paratextuals, i que, com a conseqüència, s'hauran de tenir en compte en tota l'anàlisi de qualsevol d'aquestes categories.

3.2.1.- Situació textual del paratext.

El primer factor que considerarem serà el lloc, ja que qualsevol element paratextual es troba localitzat en un determinat emplaçament que condiciona la seua tipologia o pot dividir-se, segons aquest criteri i com ja hem vist, en peritext i epitext.

Parlarem de peritext en referir-nos als elements paratextuals localitzats en el mateix volum que el text, tot formant una sola unitat física amb el text que acompanyen, bé al seu voltant, com és el cas del títol o el

prefaci que concretament es troben davant, bé inserits en l'espai del text com els intertítols o les notes.

Aquesta categorització és la que ha estat considerada de primer ordre dins l'espai paratextual i podríem dir que es tracta del paratext per antonomàsia; per aquesta raó, Genette (1987a) li concedeix una importància cabdal en el seu estudi. Per aquestes i d'altres raons que ja explicaré en el capítol corresponent, també serà el peritext el que ocuparà el centre de la nostra anàlisi.

Nogensmenys, no podem oblidar la segona categoria a considerar, pel fet de no ocupar, almenys originàriament, el mateix espai físic que el text. Se situen doncs fora del llibre, i estem referint-nos a materials informatius com són les entrevistes o, fins i tot a d'altres de caire privat com la correspondència de l'autor, les notes personals o els diaris íntims.

Encara que, com ja hem dit, el peritext constitueix la categoria paratextual més típica, no podríem abastar el camp en la seua totalitat sense tenir en compte l'epitext i així, la instància paratextual esdevindrà la suma del peritext més l'epitext.

3.2.2.- Situació temporal del paratext.

La situació temporal del paratext pot definir-se també per relació al seu text. Si considerem com a punt de referència l'aparició de la primera edició o edició original, podem veure com existeixen paratextos anteriors a l'aparició del text que acompanyen; es tracta de textos que acomplien una altra funció i que passaran després a presentar-ne una de paratextual. Nombrosos són els casos en què els autors utilitzen versos de poetes clàssics (Ausiàs March esdevindrà un clar exemple) en la dedicatòria, tot i oferint un homenatge als autors que, d'una o d'altra manera, consideren els seus mestres.

Ens trobem també amb casos en què un determinat paratext apareix per primera vegada en segones o terceres edicions. Estudiarem gran quantitat de pròlegs que canvien segons les edicions puix, com veurem més endavant, la funció específica d'un pròleg esdevé ben diferent si es tracta, per exemple, d'un escriptor novell o d'un de consagrat. Així doncs, podrem parlar de:

- a) Paratextos ulteriors
- b) Paratextos tardans.

La classificació esdevindrà encara més complexa si prenem com a punt de referència la data de mort de l'autor, i així parlarem de:

1) Paratextos pòstums

2) Paratextos àntums.

Aquestes quatre variables configuraran una ampla xarxa de possibilitats, ja que ens trobarem, per exemple, amb paratextos originals i alhora pòstums, en aparéixer en versions originals realitzades després de la mort de l'autor.

Però malgrat aquestes consideracions, ens cal constatar que la majoria dels paratextos són originals o, almenys, naixen amb la primera edició de llur text. Nogensmenys, l'aparició d'un paratext no garanteix la seua perdurable existència; són clarament exemplificadors d'aquest punt els títols, sobretot, d'antologies poètiques, que canvien amb certa freqüència segons l'edició i l'editorial. Aquesta intermitència fàctica dels elements paratextuals ens indica el seu caràcter clarament funcional.

3.2.3.- L'entitat del paratext.

Un altre factor que condiciona la instància paratextual fa referència a allò que s'ha vingut a anomenar substància.

És evident que la major part dels elements paratextuals presenten una substància textual o, almenys, verbal. Així doncs, podem afirmar que, en aquests casos, els paratextos són un text encara que no siguin EL TEXT.

Aquest predomini de l'estatus lingüístic, aquesta entitat textual, esdevindrà un punt de referència que, afegit a altres característiques, ens portarà a parlar de l'entitat textual dels elements paratextuals.

Però a més, el paratext pot presentar-se sota altres tipus de manifestacions. Estem referint-nos a les icòniques (com ara les il·lustracions), les formals (amb diverses possibilitats, com ara la tipografia, la classe de paper, l'enquadernació...). No obstant, la manifestació no textual de més ampla consideració és l'anomenada factual. Parlarem d'element factual en referir-nos a aspectes que no són explícits però que, la coneixença dels quals per part del públic, aporta significació al text i pot condicionar la seua

lectura. Aquestes coneixences poden ser molt diverses, veurem alguns exemples.

Si tenim en compte el predomini d'autors masculins (que encara perdura) en la literatura catalana dels anys 40-70, serà altament significatiu conèixer la condició femenina d'autores com Anna Maria Dalí o Maria Aurèlia Capmany. Així també, l'edat esdevé sovint un escut protector del text que presenta; Joan Fuster no hagués pogut argumentar de la mateixa manera el pròleg que dedica a la primera edició de *El magre menjar* de l'alacantí Lluís Alpera si no hagués estat un escriptor novell.

Hi ha encara altres elements factuais que, no per menys explícits esdevenen menys interessants. Ens referim a dades com la pertinença de l'autor a un determinat grup literari, l'obtenció de premis o condecoracions; elements, tots ells, que si be poden aparèixer en l'anomenat peritext editorial, concretament a la solapa o a les bandes addicionals que incorporen les editorials, no es tracta d'una informació que necessàriament haja d'aparèixer, condicionant-se d'aquesta manera la lectura que del text se'n faça.

Esdevé finalment implícit i, com a conseqüència intangible, tot allò que s'ha vingut a anomenar

context de l'obra, és a dir, tot allò que embolcalla el text en un nivell extratextual i que pot precisar i modificar, poc en alguns casos i molt en alguns altres, la significació. És el cas del context autorial (informació sobre l'autor), el context genèric (pertinença a un determinat gènere o subgènere), el context històric... Però, pel que fa als contextos, cal fer alguna apreciació. En primer lloc, podem considerar que qualsevol context és un paratext en la mesura que pot afegir informació al text. No obstant, com ja hem vist, aquesta informació podem trobar-la en l'espai paratextual o bé en un pla extratextual, i en aquest darrer cas, hauríem de parlar concretament d'epitext.

Mentre que en el primer cas se suposa la coneixença del lector d'aquestes dades, el fet que no apareguen no ha de suposar la desconeixença, ja que algunes informacions són de pública notorietat. Encara que les darreres tendències de la crítica apunten cap a anàlisis textuais, ningú no podrà negar que en el període a tractar en aquest estudi, la coneixença d'un fet com l'adscripció "col·laboracionista" o "anticol·laboracionista" al règim d'algun dels escriptors que restaren a la pàtria, provoca dues lectures d'un mateix text substancialment diferents.

3.2.4.- El nivell pragmàtic del paratext.

No podem oblidar finalment, l'estatus pragmàtic d'un element del paratext, definit per la situació de comunicació que s'estableix entre el destinador i el destinatari, així com pel grau de responsabilitat i d'autoritat del primer, tot tenint en compte la força il·locutòria del missatge.

El destinador d'un missatge paratextual no és necessàriament el seu realitzador, sinó aquell que assumeix la responsabilitat del missatge. Encara que normalment siga l'autor (en els casos del paratext autorial), també podrà tractar-se de l'editor, com sol passar amb les informacions de solapa o les bandes addicionals. Però aquesta responsabilitat pot ser assumida també per una tercera persona. Em referesc, per exemple, als pròlegs al·lògrafs encara que cal fer la precisió que quan un pròleg apareix signat per un tercer, sol tractar-se de personatges amb reconeguda autoritat, per tal de donar més entitat a les opinions o judicis que manifeste.

Així, l'autor i l'editor són els màxims responsables del paratext (sobretot del peritext), puix en parlar d'epitext altres personatges com ara un periodista assumiran aquesta funció. Cal remarcar que, fins i tot, i encara que siga tàcitament indemostrable, quan l'autor del pròleg no és un personatge públic, és l'autor o l'editor els qui assumeixen la responsabilitat de signar-lo.

Per altra banda, el destinatari, encara que en l'espai paratextual sovint s'omet, presenta una gran diversitat d'anàlisi i esdevé més o menys ample segons el tipus de missatge.

Considerem que el destinatari és tot el públic en general (encara que determinats textos s'adrecen a un públic específic). Efectivament, elements com el títol o una entrevista s'erigeixen com els d'un públic més ample. Uns altres, com els pròlegs, van dirigits a un públic més restringit: aquells qui lligen el text. Encara trobem exemples més opcionals dirigits, per exemple, als crítics o als llibreters. De qualsevol de les maneres, tots aquests elements, nascuts per ser adreçats a un públic més o menys ample, constitueixen l'anomenat paratext públic.

En parlar, però, de paratext privat, ens referirem doncs, i, sobretot, als missatges que es troben fonamentalment en l'àmbit privat o íntim.

Aquesta separació pot considerar-se paral·lela a una altra que partirà de l'aspecte oficial i oficiós del paratext.

Es considerarà oficial qualsevol missatge paratextual assumit obertament per l'autor i/o l'editor, els quals mai no podran eludir la responsabilitat. Se'm planteja, però, necessari fer un aclariment: si he insinuat la possibilitat d'eludir responsabilitats és perquè, en parlar de paratextos oficiosos, la gran majoria d'epitextos autorials, podrem trobar-nos amb una certa intermitència en l'assumpció de determinats missatges, segons la diferent funció que realitzen. L'opinió que un autor manifesta sobre la seua obra pot ésser, fins i tot, desmentida en passar a tenir categoria de paratext oficial i ser inclosa, per exemple, en la informació de solapa.

Existeixen, naturalment, situacions intermèdies entre allò oficial i allò oficiós; es tracta només d'una diferència de grau. El major responsable d'aquesta ambigüitat és l'autor i/o l'editor, ja que l'aspecte mercantil que la

publicació d'un llibre implica fa que de vegades interesse que algunes coses se sàpien sense que ningú dels directament implicats les hagen d'assumir.

Si considerem finalment el paratext com un acte de parla, haurem de referir-nos a les funcions d'aquest segons la força il·locutiva que palesen com a actes comunicatius.

Un element del paratext pot comunicar simplement una informació, com és el cas del nom de l'autor o la data de publicació; pot transmetre una intenció o una interpretació autorial i/o editorial: és la funció principal de la majoria dels pròlegs i d'altres elements com la indicació genèrica de l'obra, que ens indica amb quina òptica vol l'autor que es considere la seua obra. Altres vegades el paratext serveix per donar consells al lector.

En *Moment musical* de Carles Soldevila trobem un "advertiment preliminar", on se'ns diu que el text s'ha de considerar com una novel·la.

De vegades, la informació constitueix una simple menció més o menys interessada. Al mateix pròleg que acabe de citar se'ns diu:

"La narració continguda en aquest volum tindrà una segona part o continuació que ocuparà un altre volum d'extensió semblant".

En *Flor de card* de Salvador Galmés, trobem mencions editorials clarament explicitades com:

"Aquest llibre, reedició de la novel·la *Flor de card* de Mn. Salvador Galmés s'acabà d'estampar a Mallorca en els obradors de la impremta Mn. Alcover als vint dies del mes d'abril de l'any mil noucents quaranta-nou".

Ens trobem també amb casos en què aquests missatges se'ns presenten de manera solapada, per aconseguir millor la seua funció mediatitzadora entre el text i el lector.

Així en *L'illa de la calma* de Santiago Rosiñol el pròleg es presenta sota la forma de capítols explícitament dirigits al lector. Els dos primers de la novel·la s'intitulen: "L'esperar del barco" i "El prendre el sol".

Amb la mateixa tècnica, els dos darrers capítols funcionen com a cloenda: "Més coves" i "Més ermitans".

Per altra banda, alguns d'aquests elements acompleixen una clara funció performativa. És el cas de les dedicatòries, el destinatari de les quals, és sovint una sola persona explícita o no:

Endreça:"a tu que vares creure en mi"(Civera,B. *Una dona com una altra*).

Aquestes estratègies, aquesta força il·locutiva, ens porta indefectiblement a considerar la funció del paratext. Com ja hem dit anteriorment, encara que es pogués parlar de funcions genèriques, la multiplicitat de manifestacions paratextuals, ens exigeix considerar una gran diversitat de funcions, i aquest ventall de possibilitats serà analitzat amb més profunditat en parlar, en els apartats successius de cadascuna de les instàncies paratextuals.

4.- ELS ELEMENTS EPITEXTUALS.

Una vegada hem fet algunes remarques sobre la paratextualitat, ens pertoca ja centrar-nos en cadascun dels elements que l'articulen.

Com que el nostre estudi es basarà fonamentalment en els elements peritextuals, tot contrastant-los amb els exemples que oferesca el període escollit, serà l'anàlisi del peritext el que exigirà un major deteniment en el següent capítol.

No obstant, aquest enfocament restaria incomplet si no férem una presentació, encara que succinta, de la totalitat de les possibilitats paratextuals que se'ns ofereixen, puix l'epitext, encara que amb unes fronteres més difuses per no trobar-se delimitada la seua localització, (l'espai extratextual és òbviament molt més ample), ofereix una informació paral·lela i sovint complementària a la del peritext, sense pretendre establir amb açò cap gradació d'importància. Algunes observacions en són un bon exemple. En l'obra ja esmentada de Carles Soldevila ens trobem que

un element peritextual (el pròleg), serveix d'epitext d'un segon volum en anunciar la seua ulterior publicació:

"La narració continguda en aquest volum tindrà una segona part o continuació que ocuparà un altre volum d'extensió semblant" (pròleg a *Moment musical*)

D'altra banda, també serà interessant analitzar com allò que G. Genette anomena "après-text" o posteriors reedicions d'un text original, determina i condiciona les diferents instàncies peritextuals dels textos ulteriors segons el caire rústic o de luxe, per citar algun exemple, d'aquestes edicions.

Però malgrat aquestes interferències i coimplicacions, la instància epitextual presenta un ventall tan ample i divers de manifestacions que mereixeria un estudi a banda del que ara ens ocupa. Per tot açò, em limitaré només a definir el concepte així com a presentar algunes de les seues manifestacions fonamentals ⁽¹⁾.

Pel que fa al concepte d'epitext, el criteri diferenciador respecte del peritext és, en principi, estrictament espacial. Així, anomenarem epitext a qualsevol element paratextual que no es trobe materialment adjuntat al text, que no es presente en el mateix volum, però que,

d'alguna manera constitueix una mena d'aura situada en un espai físic i social virtualment il·limitat.

El lloc de l'epitext, doncs, només tindrà una limitació: la del mateix text, sense perjudici però, d'una possible transformació ulterior al camp peritextual. La seua materialització, la podrem trobar, doncs, en diaris, revistes, emissions de ràdio o televisió, conferències, col·loquis, entrevistes, converses... Epitext podrà ser també els testimoniatges arreplegats en la correspondència o els diaris personals d'un autor, eventualment publicats.

El factor temps també determina la instància epitextual de la mateixa manera que la peritextual. Així, aquests podran ser anteriors (testimonis privats o públics sobre els projectes d'un autor o d'alguna de les seues obres), originals (entrevistes a propòsit de la publicació d'un llibre, conferències...), ulteriors o tardans (converses o autocomentaris desvinculats de cap publicació) etc.

Per altra banda, el destinador esdevindrà un element articulador de la distinció entre epitext públic i epitext privat. A més, podem precisar que el destinador sovint no és l'autor ni l'editor, ja que s'estableix una mena de relació mediatitzada on els interessos del autor i/o l'editor

provoquen que el centre d'atenció siga, sobretot, el missatge i el canal, i que l'emissor aparega com un destinador oficiós que ens porta a anomenar-lo, en la majoria dels casos, pseudo-al·lògraf.

La característica fonamental, però, pel que fa al destinatari, es resumeix a constatar que aquest no és només el lector del text, puix el públic de qualsevol d'aquestes manifestacions pot, fins i tot, no haver llegit mai l'obra a què fan referència. És el cas del lector d'un diari, l'auditor d'una conferència o el participant en un col·loqui.

A més, la relació destinador - destinatari i, sobretot, aquest últim, s'erigeix com a element provocador de la separació de l'epitext públic i el privat. Efectivament, allò que es distingeix no és exactament l'absència de públic, sinó la intenció de publicació: moltes cartes i pàgines de diaris personals són escrites amb una clara intenció de ser publicades però malgrat l'efecte que es produeix en la redacció, aquesta intenció no l'aparta del seu caràcter privat o íntim. Allò que definirà, doncs, el caràcter privat serà la presència interposada entre l'autor i l'eventual públic d'un destinatari primer (qui rep la correspondència, un confident,

o el mateix autor) que funciona com a un destinatari personal, a qui l'autor s'adreça per ell mateix.

En l'epitext públic, l'autor s'adreça al lector impersonal, mitjançant sovint un intermediari; per contrapartida en el privat es dirigeix en primera instància a un confident real, percebut com a tal, i on la seua personalitat condiona la forma i el to d'aquest procés de comunicació, encara que després el públic en general puga esdevenir el lector d'una "confidència" que no estava, originàriament, dirigida a ell.

Aquestes característiques pragmàtiques ens ofereixen, com en els cas del peritext, un principi de tipologia funcional, i així distingirem, en una primera instància, entre l'epitext públic i privat amb diferents manifestacions pel que fa a cadascun d'ells. En veurem ara algunes de les més freqüents.

4.1.- L'EPITEXT PÚBLIC.

Pel que fa a l'epitext públic començarem per l'anomenat autorial públic per ser el més general, fins i tot, en algunes formes en què pot aparéixer un mediatitzador. Però aquest pot presentar diversos tipus segons coordenades temporals i de règim (Genette, 1987a: 323):

RÉGIME	MOMENT		
	original	ultérieur	tardif
autonome	autocompte rendu	réponse publique	autocom- mentaire
médiatisé	interview	entretiens,	colloques

L'epitext es dirigeix sempre i per definició al públic en general, fins i tot si aquest públic es presenta com a limitat. Però aquest procés de comunicació pot ser autònom i, fins i tot, espontani, com quan l'autor escriu un article o fa

un comentari a propòsit d'alguna de les seues obres, o mediatitzat, en el cas d'una entrevista; encara que també podrem trobar-nos amb missatges intermediaris.

Per altra banda aquests missatges autònoms o mediatitzats poden acomplir diferents funcions segons el moment de producció: així esdevindran originals, ulteriors o tardans. L'encreuament d'aquests dos criteris ens ofereix cinc possibilitats epitextuals.

La primera forma, original i autònoma, consisteix en un text totalment assumit per l'autor; sense cap presència de mediatitzador, i on l'autor, mitjançant un article d'un diari o revista explica algun aspecte de la seua obra.

La resposta pública és un exercici provocat pel dret de "rèplica" de què qualsevol autor gaudeix davant el comentari que algun crític puga fer a la seua obra. No obstant, aquesta pràctica és considerada conflictiva, puix qualsevol crític és lliure d'expressar la seua opinió. Així doncs, només serà "admesa" en casos en què la crítica fa una errònia lectura de l'obra.

L'autocomentari tardà, per altra banda, té un caràcter més general i consisteix en un comentari, sovint retrospectiu, d'aspectes de la producció d'un autor. Aquests

aspectes, en general, es redueixen al comentari del procés de producció d'una obra, a les raons per les quals s'ha escrit, a les condicions del procés... i, en general, produeixen l'efecte de desmitificació dels secrets de la producció literària.

Hem vist tres exemples d'epitextos autorials i autònoms; però, pel que fa als mediatitzats, el procés de comunicació esdevé més complex per l'aparició d'una tercera persona que s'interposa entre l'emissor (l'autor) i el receptor (el públic). L'aparició d'aquesta tercera persona és doncs la forma més usual dels epitextos mediatitzats; però aquesta mediatització és doble: per la situació d'interlocució, ja que les preguntes, d'alguna manera, determinen les respostes, i per l'operació de transmissió que li confereix a l'interlocutor, i al magnetòfon quan n'hi ha, una importància fonamental en la formulació final de les preguntes resum, en les quals l'autor apareix sovint descontextualitzat, sense deslliurar-se per açò de la seua responsabilitat.

A més, cal fer una última observació pragmàtica; el periodista interroga realment l'escriptor, però l'escriptor no contesta realment al periodista, ja que la resposta es dirigeix de fet al públic, utilitzant l'entrevistador com a un mediatitzador. Per açò, podem afirmar que, fins i

tot, el periodista tampoc no interroga directament l'escriptor, sinó que, més aviat li transmet les preguntes del públic.

Les formes més usuals d'epitextos públics es redueixen a les entrevistes, les converses i els col·loquis. La diferència fonamental d'aquestes manifestacions és d'ordre temporal; així, mentre l'entrevista consisteix en un diàleg generalment breu i realitzat per un periodista professional i per una qüestió concreta, com pot ser l'aparició d'un nou llibre; la conversa és generalment un diàleg molt més distendit, sense cap motiu concret i molt més personalitzat segons els interessos de l'entrevistador.

Aquestes fronteres no són sempre rígides i ens podem trobar que una entrevista pot esdevenir un diàleg o conversa, encara que mai no succeirà a l'inrevés puix l'entrevista exigeix, com hem vist, una professionalització i un estudi previ de l'aspecte a tractar.

Les entrevistes a més, pel seu caire professional, provoquen en l'escriptor una actitud receptiva en tant que, en darrer terme, no deixa d'ésser una propaganda gratuïta. Aquesta funció social fa que es pugui afirmar que sovint les entrevistes ocupen instàncies paratextuals: poden suplir un pròleg, suplantar una informació de solapa, poden,

fins i tot, acomplir una funció metatextual en tant que comentari crític de l'obra.

Per altra banda, pel que fa a la conversa, ja hem vist que pel seu caire informal, aquesta pot derivar sovint cap a apreciacions més personals o autobiogràfiques i, com a conseqüència, la funció paratextual pot esdevenir més indirecta. La personalització de l'escriptor així com d'altres variables, com ara la situació del diàleg, produeixen un efecte paradoxal, ja que la improvisació que implica per a l'autor la resposta a una pregunta espontània, la desviació del tema inicial... fan que una conversa aparentment mal portada, esdevinga un element paratextual de gran originalitat informativa.

Aquestes converses, a més, presenten una variable interessant en trobar-nos davant diversos interlocutors: és el cas dels col·loquis i dels debats que presenten unes possibilitats semblants a les de la conversa, si bé l'existència d'un públic més ample provoca alguns efectes diferenciadors, conseqüència en la majoria dels casos, de la pèrdua d'intimitat que existeix, en parlar d'una conversa, entre l'entrevistador i l'entrevistat.

Com a primera conclusió podem assenyalar que la disparitat de situacions epitextuals, tant pel que fa a la seua localització com a la seua configuració pragmàtica, fa que puguen quedar encara moltes d'aquestes manifestacions sense tractar. Parlem, per exemple, dels actes de lectura pública per part dels autors, en les quals esdevenen especialment significatius aspectes com l'accent, el to, l'entonació, els gestos i qualsevulla expressió no verbal, que li confereixen a l'obra llegida una nova "interpretació". A més a partir del segle XX aquestes lectures han estat enregistrades, acompanyades de música..., aspectes que li afigen un considerable valor paratextual.

Tampoc no hem analitzat els epitextos no autorials per la seua marginalitat, puix tant l'epitext editorial com l'al·lògraf oficiós s'escapen, en principi, de la responsabilitat declarada de l'autor, fins i tot si aquest ha participat més o menys activament en llur producció.

Efectivament, encara que generalment l'editor i l'autor estan d'acord, -l'epitext editorial té com a única funció promocionar el llibre- les hipèrboles valoritzants que podem veure en aquestes manifestacions no es presenten, per raons òbvies, signades per l'autor.

Per altra banda, l'epitext oficiós pren sovint la forma d'un article escrit, més o menys "conduït" per l'autor, encara que nosaltres no tinguem aquesta informació si no és per una revelació pòstuma de l'autor.

Una observació final: els epitextos autònoms presenten, pel que fa als mediatitzats, l'avantatge de l'autonomia de l'autor per expressar-se lliurement. El desavantatge és precisament el contrari: l'absència de diàleg fa que l'escriptor diga només allò que vol. Però la demanda pública (invitacions a conferències, col·loquis...) fa que l'autor haja de respondre, de vegades, a allò que mai no hagués dit per iniciativa pròpia, i on resideix un dels valors fonamentals de l'epitext públic.

4.2.- L'EPITEXT PRIVAT.

Pel que fa a l'epitext privat, una vegada hem establert ja la diferència amb l'epitext públic i hem vist com l'element diferencial és l'existència d'un destinador personalitzat en l'epitext privat, subdividirem aquest gran corpus en dos grans grups:

a) L'epitext confidencial: on l'autor té per destinatari un (o en alguns casos alguns) confident, bé siga de manera escrita (les cartes) o oral (declaracions confidencials...).

b) L'epitext íntim: on l'autor es dirigeix a ell mateix. Aquest autoadreçament pot prendre dues formes relativament distintes: el diari personal o íntim i allò que Genette ha anomenat l'"avant-texte" (primeres redaccions, esborranys...).

Les correspondències en tant que escrites, ocuparan el centre d'aquest primer apartat o epitext confidencial, la raó rau en les dificultats que trobem a l'hora d'estudiar documents orals.

Podem afirmar, per començar, que la correspondència d'escriptors és tan antiga com la mateixa

literatura o, almenys, igual que la literatura escrita però, també és veritat, que sembla ser que les correspondències anteriors al segle XIX no aporten quasi informació a la activitat literària dels autors. Nombrosos són els exemples, però, d'epistolaris d'autors cabdals de la nostra literatura; aquest és el cas de Teodor Llorente.

En la mesura que una carta aporte informació sobre una determinada obra pot funcionar com a element paratextual per al seu destinatari primer i, en el cas que aquesta esdevinga pública, exercirà un efecte paratextual sobre el "públic". Aquest efecte per a "nosaltres" procedeix doncs d'una percepció "corregida" de la funció paratextual inicial, puix és ben sabut que segons qui fóra el destinatari inicial les intencions de l'autor seran diferents, i diferent, com a conseqüència, la carta en qüestió.

A més a més, les correspondències d'escriptors poden dividir-se en diversos grups segons el tipus d'informació que transmeten. El moment d'elaboració de la carta respecte de l'obra de la qual siga susceptible de parlar, s'ha de considerar també, ja que aquesta pot haver estat escrita abans, en el moment, o després de la publicació; i aquesta variable farà que la informació pugui canviar

considerablement. Les cartes també poden, per exemple, acomplir la funció de resposta a una crítica de l'obra, o ocupar posteriorment alguns dels elements peritextuals (poden esdevenir, per exemple, pròleg) i, fins i tot, com tots sabem, esdevenir TEXT. Però aquestes funcions addicionals, a més de la possible voluntat de l'autor o l'editor dependran, sobretot del tipus d'informació que transmeten.

Les confidències orals serà el segon element que prendrem en consideració, dins el que hem anomenat epitext confidencial. No obstant, el corpus de les confidències orals és aparentment menys copiós que el de les correspondències i, sobretot, més dispers, ja que aquest tipus de manifestacions, pel seu caràcter oral, es podran erigir sota qualsevol forma de text.

A més a més, ens haurem d'acostar a elles amb algunes prevencions, la imaginació embellidora d'alguns periodistes ens convida a la prudència, constatat el fet que usualment no tenim al nostre abast la transcripció literal d'allò que ha dit l'escriptor, excepte en els casos en què s'haja gravat.

El contrari ocorre en el cas de la correspondència, l'alt grau de confiança que se li suposa a

l'autor respecte del destinatari, i la certesa que la correspondència segurament mai no serà publicada, fa que l'autor parli amb una espontaneïtat i sinceritat que no trobarem en cap dels altres elements paratextuals, a excepció dels que ara esmentarem: els inclosos en l'epitext íntim.

Definirem com a epitext íntim qualsevol missatge, directe o indirecte, que faci referència a una producció literària passada, present o futura, i que l'autor adreça a ell mateix per no existir cap intenció de publicació posterior.

Ens podem trobar amb aquest tipus de missatges en dues tipologies textuals ben diferenciades: els diaris íntims i els pre-textos o esborranys. La distinció entre aquests dos, si bé està clara a nivell teòric, es dilueix sovint en la pràctica; resulta evident que podríem trobar en diaris íntims naixements de projectes creadors i, per contrapartida, alguns pre-textos poden contenir anotacions de tipus personal. Aquesta intersecció es donarà, fonamentalment, en parlar d'epitextos íntims anteriors a la publicació d'una obra, mentre que quan es tracte de posteriors o tardans, la informació se centrarà en les reaccions de l'autor davant algunes crítiques.

De tota manera, cal precisar que qui estudie l'epitext íntim, com ocorre en la majoria d'instàncies epitextuals, corre el risc de no trobar allò que buscava, per la manca de funció paratextual prèvia que un diari íntim suposa. Aquestes dificultats es poden explicar des de diferents punts de vista.

Per una banda, molts escriptors utilitzen el seu diari per anotar aspectes aliens al treball que realitzen. A més a més, quan l'autor inclou informació sobre l'obra no sol fer-ho de manera simultània a la seua realització; sembla ben estrany trobar alhora una producció literària i una producció de diari. La raó d'aquesta incompatibilitat sembla evident i, fins i tot, física: el treball de redacció pròpiament dit o de preparació activa es realitza en un espai extern al del diari i, concretament, en allò que anomenem pre-text.

Encara que podrem trobar-nos amb honroses excepcions per aquestes raons i d'altres, fins i tot, de tipus estrictament personal, l'eficàcia del diari íntim com a element paratextual no pot, com ja hem dit, assegurar-se a priori.

Per reafirmar aquesta idea utilitzaré una cita presa del diari de Julien Green:

"El meu diari dóna una idea falsa de mi, puix només li faig cas en moments de descoratjament" ⁽²⁾.

Contràriament però al que hem dit respecte dels diaris íntims i, sobretot, tenint en compte les dificultats d'estudi que planteja, els pre-textos poden ésser considerats en tant que documents paratextuals per ser molt més objectius i conscients com a instàncies paratextuals, davant la involuntarietat i la manca de consciència prèvia dels diaris. Així doncs, un pre-text ⁽³⁾ ens pot facilitar la informació de com un autor ha escrit un llibre. De tota manera, no ens hem de fiar totalment d'aquests documents, puix en la majoria dels casos, quan un pre-text aplega a les nostres mans és perquè, d'alguna manera, l'autor així ho ha volgut.

A més, aquestes manifestacions pre-textuals poden presentar, també, diferents tipologies. Seran pre-textos les informacions hipotextuals, les anècdotes considerades hipotextos orals, els documents preparatoris, les primeres redaccions concebudes ja com a tals, els esborranys i, fins i tot, les obres inacabades, encara que només adquiriran categoria epitextual en tant que siguen publicades.

Però allò que mereix un estudi a banda i que, des del nostre punt de vista, implica l'aportació més

interessant de Genette en el seu estudi és el que ell anomena "après-textes", i que traduirem com a post-textos; es tracta de les revisions i correccions posteriors a un text ja publicat. Ja hem vist com el temps és un factor determinant en la instància paratextual, però en aquest cas, la relativitat temporal condiona totalment la definició, ja que un post-text pot erigir-se en pre-text d'una edició posterior. En aquest sentit, i per posar un exemple, podríem assenyalar les nombroses revisions i correccions que Josep Carner va realitzar en el seu recull poètic anomenat *Els fruits saborosos* en les successives edicions.

A més, el fet que es realitze o no en vida de l'autor haurà de condicionar necessàriament la seua lectura, encara que, a hores d'ara, les edicions crítiques ens han de merèixer cada vegada més confiança; és ja pràctica habitual que aquestes edicions conserven el text original i incloguen les correccions a tall de notes.

Hem de considerar a més, que la funció paratextual de pre-text no es redueix als efectes excepcionals de comentari explicatiu o apreciatiu. Més essencialment, la funció es troba quan és possible, en el coneixement del

procés de "fabricació" mitjançant el qual el text ha aplegat a ser allò que és.

No obstant, la conclusió més interessant que podem extreure, no sols a nivell d'epitext privat, sinó també a nivell d'epitext públic i, fins i tot, de paratext en general, és que l'estudi dels post-textos s'erigeix com a clar exponent de la fragilitat de la distinció entre text i paratext.

4.3.- ALGUNES REMARQUES FINALS.

Malgrat les absències d'instàncies epitextuals a què ja hem fet referència i, sobretot, malgrat que aquestes no han estat presentades sinó de manera succinta per les raons que ja exposades, podem extreure, per acabar, algunes conclusions resumidores.

a) Al contrari del règim constant del peritext, l'epitext consisteix en una sèrie de discursos, la funció dels quals no és sempre essencialment paratextual; hem vist com moltes converses ens aporten més informació sobre aspectes personals de l'autor (hobbies, costums, opinions polítiques...) que sobre cap aspecte concret de l'obra.

b) La funció paratextual de l'epitext no presenta unes fronteres definides, sovint el comentari d'una obra es dilueix en un discurs biogràfic, crític o d'altre tipus, i en el qual les referències a l'obra són indirectes.

Açò ens porta a parlar de l'absència de límits epitextuals interns; frontera de la frontera, l'epitext es perd progressivament entre d'altres, en la totalitat del discurs

autorial. Les possibilitats paratextuals caldrà buscar-les, doncs, entre aquesta indefinició.

c) Mentre que el peritext no ha estat considerat pels especialistes de la literatura o, almenys, ha estat infravalorat, la instància epitextual (encara que sense aquesta consideració pragmàtica) ha estat considerada pels historiadors de la literatura com una de les fons fonamentals per a l'anàlisi d'un autor i de la seua obra.

d) La característica fonamental de l'epitext (el seu caràcter extra-textual) fa que l'escriptor tinga l'ocasió d'emetre un comentari dissociat, materialment independent del text. La pressió paratextual és, doncs, més suau i no es presenta com una imposició; el text i el paratext poden seguir, en aquest cas, camins ben diferenciats i el lector del primer no ha d'ésser necessàriament lector del segon, a no ser que l'epitext, com ja hem vist, esdevinga peritext posteriorment.

e) Hem vist com l'epitext pot esdevenir text (és el cas dels pre-textos); acabem de veure com l'epitext pot esdevenir peritext; veurem com determinades instàncies paratextuals (els pròlegs, per exemple) poden erigir-se en

textos per ells mateixos (és el cas de l'obra de Jorge Luís Borges ja esmentada).

Davant aquesta aparent confusió potser siga agosarat afirmar amb Jacques Petit que "el text no existeix", però no ho és així considerar, i aquesta ha estat una de les raons fonamentals per a tractar la instància epitextual, que l'epitext ens aportarà un raonament d'inestimable vàlua per argumentar, a la fi de l'estudi, la virtualitat textual dels elements paratextuals.

(1) Per les raons ja explicades, pel que fa a aquest apartat em centraré en la classificació i criteris que Genette exposa en Seuils pp. 316-370.

(2) Apud. Genette, G. (1987a: 360)

(3) El concepte "pre-text" és una traducció del terme encunyat per Gérard Genette "avant-texte". Ens referim a qualsevol tipus d'esborrany o redacció prèvia d'un text.

5.- ELS ELEMENTS PERITEXTUALS.

Abans d'endinsar-nos en l'anàlisi dels elements peritextuals ens caldrà fer algunes precisions.

En primer lloc he d'aclarir que analitzaré aquells que Genette considera en *Seuils* (1987a: 20-315) encara que som conscients -ja els hem esmentat- que n'existeixen d'altres. Les raons per les quals no els considerarem són de diferent ordre. Per una banda, si tinguéssim en compte elements com les edicions de fulletó, el nostre corpus d'anàlisi augmentaria considerablement, i ja he anat precisant les raons per les quals he hagut d'anar acotant el camp. Òbviament, si hagués de considerar altres aspectes, tindrien preferència elements peritextuals que no analitzaré exhaustivament i que es troben en l'espai paratextual dels textos de la literatura catalana publicats entre els anys 40-70, com per exemple, les dedicatòries i els epígrafs, i sense que per açò infravalore les possibles edicions de fulletó posteriors als textos considerats.

Per altra banda, el fet de tractar aspectes com les il·lustracions ens exigiria l'assessorament d'un especialista; el fet que aquesta instància paratextual presente una manifestació icònica de caire plàstic està fora de l'abast dels nostres coneixements filològics.

Per aquestes raons, pensem que els elements peritextuals a analitzar constitueixen una bona representació d'aquesta instància ja que, per una banda veurem aquells que són constants en la literatura catalana de postguerra, encara que no ho han estat sempre, com són el nom de l'autor, el títol i el peritext editorial, aquest últim el més variable per les seues possibilitats. A més, veurem aspectes com la informació de solapa, les dedicatòries, els epígrafs, els intertítols i les notes i, finalment, els pròlegs, que tot i que no són d'instància obligatòria (només ho és el títol) esdevenen altament significatius i presenten un gran nombre de funcions paratextuals quan apareixen.

L'ordre de presentació no respon a cap gradació d'importància. Només cal assenyalar que deixaré els títols i els pròlegs per al final per ser aquests elements els que mereixeran en aquest estudi una atenció més especial.

Cal precisar, finalment, que els exemples que utilitzaré de la literatura catalana del període estudiat, no són el resultat de cap selecció sistemàtica prèvia; la intenció en aquest capítol és només, que siguin un bon exemple de les diferents manifestacions peritextuals en la literatura catalana de postguerra.

5.1.- EL PERITEXT EDITORIAL.

Anomenarem peritext editorial aquell espai de la instància paratextual que es troba sota la responsabilitat directa i principal (encara que no exclusiva) de l'editor o, més exactament, de l'edició. El seu caràcter és espacial i material. És la zona més externa del peritext, encara que aquest camp contemple molts elements de variable freqüència i presència. Per una banda s'han de considerar la portada, la pàgina del títol, els annexos... i, per una altra, aspectes a considerar per l'editor com el format, el paper, l'elecció tipogràfica...

Pel que fa al format, originàriament, aquest concepte només feia referència a les mesures del llibre, i així es parlava, per exemple, de format in-folio o in-quarto, tot prenent el full com a punt de referència i segons si aquest estava doblat una o dues vegades respectivament.

El format adquirí ja un clar valor paratextual en el segle XIX, i així el format in-8 quedava reservat per a la literatura considerada més seriosa, i el format in-12 s'utilitzava per a la literatura de caire més popular.

D'aquesta manera, ja en el segle XX, observem com el concepte de format adquireix una nova significació, i així per exemple, l'actual edició de butxaca presenta, a més d'un significat econòmic (baix preu de l'exemplar), un reconeixement de la vàlua literària de les obres publicades en aquest tipus de col·lecció (tenen una gran tirada ja que sol tractar-se d'edicions ulteriors d'obres d'èxit consagrat).

Aquest índex econòmic és l'indicador fonamental en parlar de la literatura catalana de postguerra, i així observem com, en general, les edicions expressen tàcitament si són rústiques o de luxe, encara que aquesta diferència no impliqui cap altra a nivell de mesures del llibre ni, en general, de reconeixement de la qualitat literària ni de l'èxit de l'obra.

Efectivament, el format més usual en el període estudiat (1940-70) és el de 15 x 10, puix fins i tot, les excepcions giren al voltant d'aquestes mides. La primera edició de *El casino dels senyors* d'Amat Piniella, presenta un format de 17 x 12 ; l'edició de *I la pau* de Miquel Adlert, que l'editorial Torre publicà en 1953, és de 16 x 10.

No obstant, en els casos en què les mesures no s'acosten a aquestes, no podem afirmar que s'ajusten a cap altre criteri; l'allunyament del que sembla que fou el format estàndard s'observa tant en edicions rústiques com de luxe. Així tenim l'edició de luxe de *Primavera inquieta* de Martínez Ferrando ⁽¹⁾ en 15 x 8, i l'edició rústica de *Contes de Eivissa* de Roure Torrent ⁽²⁾ en 23 x 15.

Sí que podem constatar, però, l'elevat nombre d'edicions rústiques per referència a les de luxe. Tal vegada buscar les raons d'aquest fenomen, ens exigiria una anàlisi sociològica i econòmica del moment que superaria el camp textual i, fins i tot, l'epitextual. Tal vegada, però, el fet de recordar la política lingüística del moment, ens porte a pensar en la difícil situació econòmica de la majoria d'editorials que publicaven en català. No obstant, la política que l'aparell censor exercí sobre les editorials, com a una mesura més per eliminar el públic lector, fou la d'estimular les edicions de luxe. Efectivament i com veurem de manera més detallada a partir del capítol 7, la censura pretengué presentar les obres en català com si es tractés d'un producte de bibliòfil, i així, allunyar-les del públic majoritari.

Altre element de considerable valor paratextual són les col·leccions, pensem que en la seua accepció més actualitzada, responen a una necessitat per part dels grans editors de manifestar i delimitar la diversitat de publicacions que editen.

Així, el fet que una gran obra s'incloga en una determinada col·lecció ens indica de quin tipus de text es tracta i, fins i tot, en alguns casos, a quin gènere pertany. A més, una determinada col·lecció pot oferir-nos altres informacions de caire paratextual. És el cas de les ja anomenades publicacions de butxaca que habitualment prenen el rang de col·lecció.

Les editorials tenen sovint el costum d'utilitzar diversos tipus de distintius per marcar les diferents col·leccions. Així, la col·lecció de luxe de la Biblioteca Selecta de Barcelona es distingeix pel seu relligament en tela verda.

Com ja hem dit, les col·leccions proliferen en les grans editorials; tal vegada per aquesta raó el fet que la majoria d'editorials que publicaven en català en la postguerra travessaren un període difícil, ha fet que les col·leccions en aquesta època no siguen molt diverses. De fet, sovint termes

com editorial, col·lecció, biblioteca...s'han utilitzat com a sinònims. L'Editorial Selecta de Barcelona és, amb diferència, la que més obres publicà a Catalunya en la postguerra, i es presenta sota el nom de Biblioteca Selecta. El mateix ocorre amb l'anomenada Biblioteca Illes d'Or pel que fa a les illes. Al País Valencià, Sicània es presenta com a una de les més prolífiques juntament amb l'editorial Torre, que apareix indistintament amb l'accepció d'editorial i de col·lecció.

Pel que fa a la portada, aquest és un dels elements de més entitat editorial, ja que pel fet de ser l'element més extern és alhora el més copsador i el que esdevé un dels objectius fonamentals de l'interés de l'editor; és el primer que s'adreça al públic en general i al virtual lector de l'obra en particular.

Per aquesta raó, de la mateixa manera que ocorre amb altres elements del peritext editorial, aquest és relativament recent i ha anat adquirint en les darreres dècades una importància privilegiada, en la mesura que les tècniques de mercat s'han ocupat del producte literari.

La portada presenta un gran nombre de possibilitats informatives; ens pot informar d'aspectes tan

dispars com el preu de venda, l'adreça de l'editor i, per descomptat, el nom de l'autor i de l'obra. En general podem dir que aquests tipus d'informacions es poden considerar fonamentalment des de dos punts de vista: la informació estrictament literària com el nom de l'autor, de l'obra, la dedicatòria, l'epígraf..., i la informació relativa al punt de vista editorial i/o comercial, com ara el nom dels responsables de la col·lecció, l'emblema d'aquesta, número d'exemplar, data, preu de venda, tec...

La tria d'aquests elements és responsabilitat de l'editorial i de la col·lecció, tot tenint en compte els aspectes publicitaris tals com que en el cas que l'autor siga de reconegut prestigi, serà molt probable que aparega ja en la portada.

Aquestes variables fan que en la literatura de postguerra ens puguem trobar amb portades que presenten entre elles una gran diferència de possibilitats informatives, sense oblidar aspectes icònics com l'emblema de la col·lecció o de l'editorial, el material d'enquadernació i la tipografia (les edicions de luxe habitualment s'enquadernen en tela amb la tipografia incrustada en daurat).

No obstant, sovint la informació de portada es redueix a una il·lustració al·lusiva a l'obra, com és el cas de l'edició de 1947 a l'obra de Narcís Oller *Pilar Prim* ⁽³⁾, o el de l'edició de la Biblioteca Selecta a l'obra de Prudenci Bertrana *L'hereu* ⁽⁴⁾.

En els casos en què trobem més informació, aquesta sol reduir-se al nom de l'autor i de l'obra i, en alguns casos, a la informació bàsica de l'editorial, com és el cas de l'obra *L'Hostal de la Bolla i altres narracions* de Miquel S. Oller on a més, ens troben en la portada les dades: Mallorca, Biblioteca Illes d'Or, 1941.

Les segones i les terceres pàgines solen estar en blanc, encara que ens trobem amb alguna excepció interessant, com és el cas de la Biblioteca Selecta de Barcelona, que inclou en el revers de la tercera pàgina una fotografia de l'autor i la seua signatura en facsímil.

Contràriament, però, la quarta pàgina ocupa també un important lloc estratègic en el peritext editorial perquè pot trobar-se farcida d'informació. Les seues possibilitats són també nombroses. És habitual trobar-hi les dades de l'editor i de l'edició quan aquestes no es troben en la portada; és el cas de l'edició de 1947 de *L'hereu* de Prudenci

Bertrana ja esmentada, on apareix l'autor en majúscules, el subtítol de l'obra: "Entre la terra i els núvols", el títol de l'obra, l'anagrama de la biblioteca, BIBLIOTECA SELECTA BARCELONA, a més de la informació de l'edició en el revers de la pàgina:

BIBLIOTECA SELECTA - 34,

edicions:

primera 1931

segona 1933

tercera 1944

Nota de l'Edició: Reservats tots
els drets.

Editorial Selecta 1947.

Barcelona.

Per altra banda l'editorial Albertí de Barcelona acostuma a situar a la pàgina quarta una nota biogràfica de l'autor a més d'una nota de l'editor sobre l'obra. Observem un exemple:

"J. Amat-Piniella

Va nàixer a Manresa l'any 1913

La seua afecció per les lletres es reflectí en diverses col·laboracions primerenques a la Premsa local i en revistes de joves. Posteriorment publicà el seu primer llibre "Ombra al Calidoscopi", un recull de retrats literaris, d'interés més aviat localista, que palesava la influència dels avantguardistes a les sales de moda.

La guerra i l'absència marcaren un llarg parèntesi en la vida de l'autor. En tornar, va escriure una novel·la important i encara inèdita - "K.L.REICH"-, basada en experiències viscudes.

EL CASINO DELS SENYORS, que oferim avui als nostres lectors, és l'obra, doncs, d'un autor poc conegut encara del públic en general però ja amb la maduresa tècnica i l'exactitud expressiva del qui ha treballat llargament en la dura tasca de fer-se escriptor. Per això EL CASINO DELS SENYORS no és solament el fruit fresc de la divertida idea que l'inspira sinó un aconseguit retaule irònic i fidel de les grandeses i misèries d'una petita ciutat." (5).

La mateixa editorial inclou de vegades en aquesta pàgina la dedicatòria. És el cas de l'obra *La Pau a Casa* del mateix autor en la primera edició de 1959:

"A les mestresses de casa que tenen consciència de la seua missió ordenadora. I també a aquells homes que, com l'amic J.M.F., no semblen necessitar-les. amb molt de respecte per uns i altres."

Un altre bon exemple de les possibilitats de la quarta pàgina n'és aquesta cita d'Edgar A. Poe que serveix d'epígraf a l'edició de *Memòries d'un aprenent d'antiquari* de Dalmau i Ferreres de 1946 ⁽⁶⁾:

"Is all that we see or seem
But a dream within a dream!"
(Tot el que nosaltres veiem o
semblen no és més que un somni
dins d'un somni)

Edgar A. Poe

Sense oblidar, en la mateixa obra, la ressenya de l'editor:

"D'aquesta obra se n'han tirat dos exemplars de paper de fil, els exemplars A, B, C, D, fora de venda i 25 exemplars numerats de l'u al vint-i-cinc i signats per l'autor. És propietat".

Pel que fa al revers de la portada, constatem que encara que el seu emplaçament siga exigü, presenta una importància estratègica evident, generalment només apareix el nom de l'autor i de l'obra i una nota de l'editor. És el cas de l'edició de *El casino dels senyors* ja esmentada, acompanyada a més d'una fotografia de l'autor i del preu de venda:

"J.AMAT-PINIELLA: Nascut a Manresa en 1913. EL CASINO DELS SENYORS és la primera novel·la que publica"

PREU VINT PTS

Hem d'assenyalar, a més, que malgrat la importància evident de la portada, aquesta no és sempre la primera manifestació del llibre que s'ofereix a la percepció del lector, ja que aquest apareix, cada vegada més, recobert

d'un folre, o portada addicional que, juntament amb la banda, d'addició facultativa, constitueixen dos suports paratextuals nous, generalment exclusius.

L'evolució actual en la presentació editorial fa que cada vegada aquests elements esdevinguen més usuals. No obstant la seua freqüència no era tan alta en les edicions de postguerra, i a més, el fet que, per ser addicionals puguen desaparèixer fàcilment, fa que no comptem amb un suficient nombre de manifestacions per poder treure cap conclusió d'interés. No obstant, podem assenyalar-ne algun exemple. L'editorial Torre publica la novel·la *I la pau* de Miquel Adlert i Nogueroles en 1953 i hi afegeix una solapa de portada addicional que conté les dades biogràfiques de l'autor. Aquestes manifestacions perifèriques produeixen l'efecte de deslliurar la portada d'algunes de les seues funcions i de reforçar la instància del paratext editorial.

Essent el peritext editorial una instància paratextual fonamentalment referida a la tasca de l'editor, no podríem acabar sense esmentar, encara que sumàriament els aspectes que fan referència a la materialització del llibre, és a dir, a la composició i la tirada.

Pel que fa a la composició és evident que existeixen diferències entre les edicions de luxe i les rústiques, per esmentar només un exemple. Recordem que ja hem comentat que les edicions de luxe de la Biblioteca Selecta componien les tapes del llibre en tela verda, al costat de les edicions rústiques que, en la majoria dels casos, fins i tot apareixien en el mercat sense guillotinar. Però aquests aspectes són més aviat econòmics, encara que no hem d'oblidar els estètics i fins i tot els materials (una edició de luxe es conservarà millor que no pas una de rústica).

Pel que fa a la tirada d'una edició és interessant assenyalar com aquestes s'evidencien, sobretot, quan es tracta d'edicions per alguna raó privilegiades. És el cas de l'edició numerada de l'obra de Dalmau i Ferreres *Memòries d'un Aprenent d'Antiquari* ja esmentada.

A més, en el període de la literatura de postguerra constituïa una pràctica habitual el fet de palesar el moment de la materialització del llibre. Aquesta manifestació solia aparèixer a la fi del llibre i a mode d'epíleg. aquest és el cas de la ja extingida editorial Torre:

"Aquest llibre, amb vinyeta
original de Josep Pont, foto-

gravat de Vicent Añón, s'acabà d'imprimir als tallers tipogràfics i litogràfics, vídua de Miquel Zamit, situats al carrer dels Màtirs, número 15 de Meliana, el dia 5 de Setembre de l'any del Senyor 1953, vigília de la Festivitat de la mare de Déu del Puig, Patrona del Regne de València.

LAUS + DEO

Adlert i Noguerol M.: *I la pau* ⁽⁷⁾

5.2.- EL NOM DE L'AUTOR

A l'hora de considerar la importància del nom de l'autor en l'anàlisi que ens ocupa se'ns imposa clarament la consideració de dues variables: on apareix i com ho fa.

La localització d'aquesta dada en l'espai paratextual se'ns presenta difícilment sistematitzable, sovint el nom de l'autor es dissemina al llarg de tot l'espai paratextual i la freqüència d'aparició no manté sempre una relació directa amb el reconeixement públic de l'autor en qüestió. Com veurem suara, aquestes circumstàncies dependran del format preestablert de l'editorial, i així el nom de l'autor adquirirà un major o menor protagonisme. Efectivament la inscripció en la portada o en la pàgina reservada per aquesta dada no aconpleix la mateixa funció. És notori el protagonisme que adquireix qualsevol informació inclosa en la portada d'un llibre.

Així, quan el format de l'editorial no permet la inclusió del nom de l'autor en la portada i es vol remarcar la seua notorietat, es recorre sovint a elements

facultatius com una solapa, la contraportada... Aquest és el cas de gran quantitat d'editorials registrades en el nostre corpus, on el nom de l'autor apareix repetidament palés al llarg de l'espai paratextual. N'és un bon exemple l'Editorial Albertí de Barcelona on podem trobar aquesta dada en tots els espais que confereixen un major protagonisme (portada, contraportada, llom...), a més de les pàgines tercera i quarta ja habituals.

No obstant, és interessant assenyalar, a més, la importància que poden presentar la incorporació en l'espai paratextual d'altres marques i dades autorials. Ens crida l'atenció, entre d'altres, la signatura de l'autor, fet que òbviament, li confereix a l'exemplar una indiscutible notorietat i una singularitat fora de tot dubte. Ens referim a casos com les edicions de l'editorial Moll (Mallorca), concretament a les edicions de *Espigues en flor*, *El Retorn* i *Cel d'Horabaixa* ⁽⁸⁾ de Mª Antònia Salvà on la signatura de l'autora ve acompanyada de la numeració a mà de l'exemplar corresponent. Semblant és el cas de l'editorial Selecta (Barcelona) on ens trobem amb la signatura (en aquest cas litografiada), acompanyada d'una fotografia de l'autor. És el

cas de la tercera edició de *L'Hereu* de Prudenci Bertrana publicada en 1947.

Importància més notòria adquireixen aquestes dades quan les trobem en espais privilegiats, com és el cas de l'editorial Albertí que presenta en la contraportada una fotografia de l'autor a més d'una nota biogràfica i curricular. N'és un bon exemple l'edició de 1956 de *El casino dels senyors* d'Amat-Piniella ja esmentada.

Pel que fa a la morfologia que el nom de l'autor pot presentar hem de considerar prèviament que les tres formes fonamentals de presentació són: l'anonimat, l'onimat i el pseudonimat.

Pel que fa a l'anonimat, aquest adquireix una importància cabdal a l'edat mitjana, quan les edicions eren manuals i la distribució totalment irregular. L'aparició de la impremta i la regularització de tots aquests processos ha fet que en el període que ens ocupa l'anonimat siga pràcticament inexistent.

Un element, però, interessant a considerar al llarg de les dècades 40-70 és la clandestinitat de les edicions, però aquest fet, producte de circumstàncies

polítiques de tots conegudes, ens portaria a un estudi ben diferent del que ara ens ocupa.

Ens detindrem, doncs, en les formes que presenten major rendiment en aquesta època: els pseudònims i, evidentment, els autors que mantenen el seu nom original.

Pel que fa als pseudònims hem d'assenyalar, en primer lloc, que en els autors registrats en el període estudiat, només apareixen vuit pseudònims. Ens interessa observar l'efecte que el pseudònim produeix en el lector atenent a dues variables: el tipus de pseudònim i el coneixement que el lector tinga del fet.

Alguns exemples ens seran ben aclaridors. El cas de Víctor Català ens porta a presumir que l'adopció per part de l'autora d'un pseudònim masculí respon a l'intent d'amagar la seua condició femenina en una època en què la dona es trobava amb molts més entrebancs que l'home per accedir a la cultura i al reconeixement públic. En aquest cas doncs, l'efectivitat del pseudònim es perd en assabentar-se el lector de la seua existència.

En altres casos l'autor pretén deliberadament que el pseudònim que adopta puga ser reconegut com a tal pels lectors. Quan el poeta que publicà

en la dècada dels seixanta signà amb el pseudònim de Guerau de Liost (en implícit homenatge al trobador medieval), pretenia donar-li a la seua obra un caire de prestigi i arcaisme indiscutibles, pretensió infructuosa si el lector no coneix l'existència de l'esmentat trobador. La mateixa conclusió podríem treure del prolífic autor que signà sota el pseudònim Pere Quart.

Aquests dos darrers exemples ens portarien a la conclusió contrària a l'exposada en el cas de Víctor Català: és la coneixença del pseudonimat la que fa que aquest aconseguisca l'efecte pretés.

Per acabar, caldria esmentar els autors que signen amb el seu veritable nom; aquests ens permeten d'obtenir directament dades biogràfiques i personals que se'ns amaguen en els altres casos. No és estrany comprovar, per exemple, com en una època en què escriure en català podia presentar serioses dificultats, la majoria d'autors presenten una clara procedència catalana pel que fa als cognoms, així com una clara consciència de catalanitat observable en l'antropònim, que en la majoria dels casos presenta la forma catalana.

Aquestes afirmacions, però, es veuran sotmeses a la variabilitat ortogràfica que alguns autors presenten segons les edicions. N'és un bon exemple el cognom Rusinyol que, tant en el cas de Santiago R. com en el cas de Maria R., han sofert sovint la castellanització ortogràfica de Rusiñol.

He considerat, a més dels pseudònims, una altra variable: en el total d'obres consultades només apareixen vint-i-quatre dones que publicaren amb el seu nom en aquest període (sense considerar els pseudònims a què hem fet referència).

Aquest baix percentatge ens aporta una dada sociològica que encara es fa més patent si considerem les dificultats de publicació que la societat del moment patia en general.

5.3.- NOTES EDITORIALS I NOTES AUTORIALS

Si al llarg d'aquest estudi hem anat comprovant la fragilitat de les fites paratextuals, ens pertoca ara analitzar tota una sèrie de manifestacions que presenten un caire difús a dues bandes. Resulta especialment problemàtic establir el límit entre text i paratext en casos com les notes, però a més, tant algunes d'aquestes, les notes editorials per exemple, com una altra sèrie d'elements (dades biogràfiques de l'autor, informació del nombre d'exemplars i tiratge...), s'interseccionen amb altres elements paratextuals tot usurpant-los algunes de les seues funcions bàsiques.

Ens estem referint a allò que Genette anomena “prière d'insérer”, expressió que ja palesa clarament la falta de definició d'aquest tipus "annexos" a l'obra que no per la seua vaguetat han d'ésser desconsiderats. Però, a més, les clàssicament anomenades notes, a excepció de les incloses dins l'espai textual, pateixen la mateixa indefinició i es confonen, sovint amb tota mena d'informacions que, pel moment anomenarem "annexuals", sense intenció, però, de confegir-los un valor marginal.

Entre aquesta mena de barreja informativa intentarem esclarir, d'antuvi, els límits interns per passar després a constatar, si més no, com la causa d'aquesta transacció rau sovint en la interferència amb l'espai textual.

Haurem d'aclarir prèviament que en parlar de notes no considerarem les notes autorials originals ja que aquestes, pel seu contingut, lloc i funció no són més que un afegit al text, es troben dins l'espai textual i es poden considerar com una bifurcació, només momentània d'aquest. Pensem que, en definitiva, podrien incrustar-se endins el text posant-les entre parèntesi.

No ocorrerà el mateix, com veurem suara, amb altres tipus de notes, però aquestes, les autorials originals ja clàssicament definides, es poden considerar un perllongament del text, més que no un comentari d'ell.

Una vegada feta aquesta observació podem començar per constatar que en atribuir-los un nom ens trobem ja amb una primera dificultat. L'originalment nomenada i ja referida "prière d'insérer" ha estat ja traduïda per Vicent Salvador (1988: 190) per informació de solapa, traducció que fa clara referència al lloc que pot ocupar, lloc però que no és en absolut preceptiu. Efectivament aquesta

informació de solapa la podem trobar diluïda al llarg de tot l'espai paratextual; a més, el fet que l'edició d'un text presente aquest annex de la portada és responsabilitat de l'editorial, i en el període que analitzem no era pràctica habitual dels editors la seua incorporació ni, per descomptat, el seu aprofitament paratextual. De fet, només hem trobat un exemple d'aquesta manifestació; es tracta de l'edició publicada en 1953 de l'obra *I la Pau* de Miquel Adlert, on l'editorial Torre incorpora, en una solapa morfològicament diferent a la de les edicions actuals, informació de l'autor i de l'obra en qüestió.

Pel que fa al nom de les notes ens trobem amb una doble confusió, per una banda sovint aquestes no estan presentades com a tals i si considerem que pel seu contingut, lloc i funció podrien confondre's amb els pròlegs, resulta extremadament complex determinar la seua consideració. Només citaré, de moment, un exemple. En els *Contes d'Eivissa* de Roure Torrent ⁽⁹⁾ apareix un escrit, annex al pròleg, on se'ns informa de l'art popular eivissenc.

Per altra banda, a més, alguns prologuistes, amb clares pretensions d'humilitat, encapçalen els seus

pròlegs amb mots com "nota preliminar" o, simplement, "nota".

Pel que fa al lloc ja hem vist que les informacions de solapa (accepció que pel moment incorporem), no sempre es troben en aquest espai, però, a més, ni tan sols ho fan sovint en les primeres pàgines sinó que com ja hem vist, no és gens estrany que les notes es troben diluïdes en tot l'espai paratextual.

En definitiva, podem considerar que tots aquests tipus de manifestacions paratextuals presenten interferències pel que fa al contingut i, com a conseqüència, a la funció que desenvolupen; aspectes que afecten directament la seua definició. Si ens detenim en el contingut i la funció, ja hem vist que la interferència és qualitativament considerable amb els pròlegs. Ressenyam com el mateix Genette (1987a: 293-315) ens explica que la classificació que cal fer de les notes és la mateixa que la dels pròlegs. Però també podem trobar usurpacions d'altres espais paratextuals. Considerem especialment interessant el cas de l'edició de la Biblioteca Selecta de l'obra de Carles Riba *Del joc i del foc* on, amb el nom RECONeixENCES, l'autor elabora un escrit de tres pàgines per donar les gràcies a totes les persones a les quals

ha endreçat, en altres edicions, el conjunt de poemes que publica en el recull esmentat:

"L'autor entén haver de regraciar -i ho fa ben a plaer- les persones que han permés d'incloure dins aquest volum poemes, sobre els quals, per haverlos estat endreçats, tenen drets més gentils i més subtils que els de la propietat literària a més d'aquelles, el nom de les quals és explícit en el títol, són les següents: la Srta. Carme Albagès, per S'adorm el núvol...; la senyoreta Maria Dolors Aramon, per ROSA;..."

Si bé és veritat que aquesta nota podria considerar-se com una dedicatòria global, també ho és que l'autor no ha volgut considerar-la com a tal.

Finalment hem d'assenyalar que una última interferència haurà de delimitar la nostra anàlisi; l'època ens aporta una alta freqüència de casos, que hem anomenat notes d'impressió. Ens referim a aquelles en què l'editor ens aporta informació de la gènesi i el procés de fabricació de l'obra, a més d'altres aspectes com el tipus de paper utilitzat, el tiratge... Aquesta relació directa que la nota d'impressió manté amb el peritext editorial no acaba ací, ja que sovint

s'incorporen dades que correspondran a les informacions de solapa, en referir-se a aspectes de l'autor:

"Aquest llibre del poeta valencià, fill de Carlet, Xavier Casp, fón acabat d'imprimir als tallers tiopogràfics de Vicent Cortell, carrer d'Àngel Guimerà, número 5 de la ciutat de València, als 29 dies del mes de desembre de l'any del Senyor 1945, nové aniversari de la mort del pare del poeta. L + D."

Casp, X.: *La inquietud en calma* ⁽¹¹⁾

Per tot açò, haurem de considerar les notes conjuntament i diferenciar-les, només, per una banda en raó a la seua pertinença al peritext editorial, i d'altra per la responsabilitat que podem atribuir a l'autor en tractar-se d'aspectes que afecten directament la comprensió i/o explicació de l'obra. Així diferenciarem entre notes editorials i notes autorials.

5.3.1.- Notes editorials:

Anomenarem notes editorials a aquelles que fan referència a la impressió i tiratge de l'obra (entre altres aspectes materials i/o comercials), a la relació d'altres

títols publicats en la mateixa col·lecció, a les notes biogràfiques de l'autor, als premis concedits a l'obra i/o a l'autor... Per aquesta raó les notes editorials ocupen l'espai del peritext editorial analitzat en un altre capítol, no insistirem, doncs, de nou, en aquest.

5.3.2.- Notes autorials:

Anomenarem notes autorials a aquelles que si bé no sempre és palesa en l'edició la responsabilitat de l'autor de l'obra aquesta ha de passar indefectiblement per ell en tractar-se de comentaris i explicacions d'aspectes parcials de l'obra. A aquest tipus de notes hauran de pertànyer, doncs, aquelles que per la seua consideració intertextual ja referida s'escapen de l'espai paratextual.

Som conscients que aquesta proposta no resol totalment els problemes plantejats, i malgrat tot, els límits són de vegades difusos; sovint és difícil separar l'obra com a "ent" abstracte (si em permeteu el terme), de la materialització que d'ella se'n fa. Però si aconseguim esbinar les diferents responsabilitats que l'autor i l'editor han

d'assumir, estarem en el camí encertat per poder entreveure les diverses funcions que se'n derivaran i, en definitiva, l'efecte que seran susceptibles de produir en el lector i d'això és del que es tracta..

Abans de començar, però, amb l'exposició d'alguns exemples il·lustradors del que hem anomenat notes autorials, m'agradaria assenyalar que no podem tenir en compte l'aspecte diacrònic de les notes que veurem, és a dir, encara que és evident el fet que una nota siga original o ulterior determina la seua lectura, (ja que ens aporta dades interessants pel que fa a la seua funció, de resposta a la crítica, per exemple...); si haguérem de seguir la pista a cadascuna de les edicions que considerarem, la nostra tasca superaria el període que ens pertoca estudiar i s'ampliaria excessivament el corpus, dificultant considerablement la seua anàlisi.

Per aquesta raó ens reduirem a un estudi sincrònic que només esdevindrà diacrònic en els casos (com veurem ara amb la *Poesia* de Joan Alcover), en què les successives edicions no superen el període assenyalat.

Començant amb el ja esmentat cas de Joan Alcover, observem com comptem amb tres edicions de

poemes i, en totes tres, l'autor comenta alguns dels seus poemes. En l'edició anomenada *Cap al tard* (1941) l'autor comenta set poemes triats entre les diverses parts de l'obra; però curiosament en una edició posterior (1947) publicada per una altra editorial i anomenada *Poemes* l'autor incorpora exactament el mateix comentari dels mateixos poemes, encara que en aquesta darrera edició afegeix nous poemes recollits en un nou apartat. Finalment només en l'última edició de què posseïm informació anomenada *Poesies Completes* (1948)⁽¹²⁾, l'autor ha fet notar algunes diferències. En primer lloc les notes ja no apareixien sota aquest títol, sinó presentades a mena d'escrit dirigit AL LECTOR i independent del pròleg que el precedeix escrit per Miquel Ferrà. En aquest advertiment l'autor justifica el fet de recollir en un volum tota la seua producció. També deixa entreveure un desig d'acomiar-se del lector. Hem de tenir en compte que, a més a més, va acompanyat d'un poema on, a mena de testament, demana públic perdó per no haver estat sempre fidel a la seua llengua:

LA LLENGUA PÀTRIA

A la musa castellana

mos anys millors he donat,

d'una altra musa germana
fondament enamorat.

¿Què podré donar-li ara,
per la tardor ensopit?
Qualque cosa bull encara
al fons de mon esperit.

Llengua de perfums mesella
tal volta, amb rara virtut,
com una pluja novella
me torni la joventut.

Sols ella arribar podria
de mon cor fins a la rel.
Si altra es posa fou ma Lia,
ella serà ma Raquel.

Si continuem amb altres exemples observem com similars característiques presenten les notes a l'edició de *De l'agre de la terra* de Miquel Costa i Llobera ⁽¹³⁾, l'única diferència és la major concreció, a més sota

l'explícit nom de notes, incorpora el número de pàgina on apareix cada poema que explica.

Altre caire tenen les notes a l'edició de 1947 de *La Parada* de Joaquim Ruyra ⁽¹⁴⁾ en les quals l'autor recull sota el títol de EXPLICACIÓ D'ALGUNS TERMES D'AQUEST LLIBRE, i per ordre alfabètic, els mots que suposa que poden oferir algun problema de comprensió al lector. Cal assenyalar el caire científista que pretén donar-li, en indicar la categoria morfològica del terme:

CLARER, A.- adjectiu que s'aplica a les coses que són clares de fils, brins, malles, etc. Se diu: cabell clarer, blatar clarer. No es diu: dia clarer, ni brou clarer, sinó dia clar, brou clar.

ETS (dialectal).- Article masculí plural.

REVOLT, A.- participi pretèrit del verb antiquat *revoldre*, que significa remenar quelcom desordenant els seus elements. El participi és viu i molt usat dins gran part de Catalunya.

A vegades també explica el terme des del punt de vista lingüístic i el compara amb el corresponent castellà:

ESPONDREMENTS.- Moviments inútils i anguniosos d'algun òrgan per explicar quelcom. Castellà: pujos. Fabra no porta aquest terme. Hem adoptat la grafia de Bulbena. Al poble, li hem sentit sempre pronunciar: *asputraments*.

ESTINTOLAR.- Posar quelcom de manera que una altra cosa ho sostingui en una posició determinada. És un verb actiu i reflexiu: castellà, apoyo, punto de apoyo. Estintolador: castellà, apoyo.

O fins i tot es qüestiona el terme utilitzat:

DESEMPALLEGAR.- Apartar de la pell. ¿ No s'hauria d'escriure *desempellegar*?

TRAMBLAR.- Trepidat. És corrent a Madramanya. (És gal·licisme?)

Recordem només un cas esmentat; es tracta del text que sota el títol de L'ART POPULAR EIVISSENC Roure Torrent inclou en l'edició de 1948 de *Contes de Eivissa* en el qual, a més de situar-nos en la cultura popular d'aquesta illa, l'autor ens explica aspectes que concerneixen al procés de selecció i edició dels contes arreplegats.

I aquest exemple ens serveix per constatar que aquest tipus de notes es dirigeixen a un destinatari clar, al lector. Els autors, més enllà de pretendre immolar-se davant la crítica, assumeixen el paper d'emissor d'un missatge que volen que siga rebut en les millors circumstàncies, raó per la qual no podem obviar, malgrat llur fragilitat, el protagonisme d'aquestes notes en l'espai paratextual.

5.4.- LES DEDICATÒRIES

Si considerem que els orígens de les dedicatòries es remunten a la Roma antiga, i que aquestes nasqueren com a manifestació explícita de l'agraïment públic que l'autor feia al seu mecenes, és evident que amb la professionalització de l'ofici de l'escriptor i, com a conseqüència, amb la independència que aquests adquiriren, la dedicatòria presentà un caire ben diferent.

Així doncs, la funció de la dedicatòria s'ha diversificat en gran mesura i, sobretot, ha aparegut un nou aspecte: el privat. Per aquesta raó, en una primera instància diferenciarem entre les dedicatòries que considerarem de caràcter públic i aquelles de caire privat malgrat que, com ara veurem, existeixen innumbrables matisos així com dedicatòries que haurem de situar en una franja intermèdia entre les públiques i les privades.

Abans de començar, però, amb l'anàlisi ens caldrà fer alguns aclariments. En primer lloc considerarem només les dedicatòries d'obra, és a dir, aquelles que apareixen impreses en qualsevol exemplar d'una mateixa edició, obviant, doncs, les anomenades dedicatòries

d'exemplar; l'aspecte particular d'aquestes fa que llurs manifestacions tinguen un caràcter esporàdic i, com a conseqüència, esdevinga impossible realitzar una anàlisi sistemàtica.

Per altra banda, donat que el lloc i el moment d'aparició solen ser invariables i que els factuais canvis ens exigeixen un seguiment diacrònic de les successives edicions de cada obra, ens centrarem només en les diferents tipologies de dedicatòries amb què comptem i, com a conseqüència, amb les diferents funcions que desenvoluparan dins l'espai paratextual que ocupen.

Parlarem de dedicatòries privades en referir-nos a aquelles que es dirigeixen a una persona, coneguda o no pel públic, però que manté amb l'autor una relació personal.

Podem veure en primer lloc aquelles que responen a una relació de caire afectivo-familiar:

"A la memòria del meu pare, mort
sobtadament quan els versos
m'esclataven."(Casp,X: *La inquietud en
calma*))

"A Zina, amb tot l'amor"

J.R.T. (Roure Torrent, J: *Contes
d'Eivissa*)

"A la meua muller i ma filla

Maria del Carme, goig del meu
viure"(Arminyana i Canyt,J:*Voreta el
Xúquer*).

De vegades, però, les dedicatòries privades presenten un caire molt més intimista en ometre, fins i tot el destinatari:

"A la meua amiga" (Salvà,M.A.*Espigues
en flor*)

"A tu" (Casp,X.:*Jo sense tu*)

"A tu, que vares creure en
mi"(Civera,B: *Una dona com una altra*)

Ens podem trobar a més amb una gran quantitat de casos on les dedicatòries se situen entre el terreny públic i el privat ja que, encara que van dirigides a personatges públics, s'explicita la relació d'amistat que

existeix entre el dedicador (l'autor) i el dedicat (la persona a qui va dirigida la dedicatòria).

Aquest és el cas de la dedicatòria a l'obra *I la Pau* on Miquel Adlert dedica l'obra al seu amic Xavier Casp:

"A Xavier Casp i Verger: l'amic"

La consideració era mútua, Xavier Casp també dedicà obres a Miquel Adlert:

"A Miquel Adlert Noguerol, en
amistosa fe" (*Volar*).

Fins ara només hem parlat de dedicatòries generals a l'obra, però n'existeixen també de referides només a una part; es tracta en la majoria dels casos de contes o llibres de poesia; la raó és ben evident en considerar un poema, per exemple, com a una entitat textual independent dels altres poemes que configuren el recull.

Aquest és el cas, per citar només un exemple, del recull de contes anomenat *Cor al nu*:

Vagó de tercera

"A Salvador Jaume Casp Montero,
obert el meu pit perquè sàpia com
el vull".

Rapsòdia en blau de mar

"A Caterina Casp Montero,
bolcant-li el meu cor tan ple
d'ella".

Truc i retruc

"A Xavier Miquel Casp Montero,
fillol meu, tan dins de l'ànima
del seu padrí".

Fi de capítol

"A Roser Montero Fischer, de
Casp, al ritme de la meua amistat
amb el seu marit".

Ens trobem finalment amb un cas ja comentat en el capítol anterior; el fet que l'autor arreplegue sota el nom de Reconeixences totes les dedicatòries

particulars de cadascun dels poemes fa que les dedicatòries es disfressen i puguen semblar, fonamentalment per la llargària, més aviat una nota prèvia, un aclariment o, en definitiva, una instància prefacial ⁽¹⁵⁾.

Pel que fa a les dedicatòries públiques, diferenciarem entre aquelles dirigides a una persona i les dirigides a una col·lectivitat. Quan ens referim a les primeres observem, de la mateixa manera que ocorria amb les dedicatòries privades, que aquestes es manifesten, sobretot, en la poesia i ens trobem que els dedicats són, o bé altres escriptors, o bé personatges que per la seua activitat mereixen el reconeixement públic de l'autor:

Henoc

"A Miguel d'Unamuno"

Les esposalles

"A N'antoni Rubió i Lluch"

Abigaïl

"A En Miquel S. Oliver"

(Alcover,J:*Poemes bíblics*)

Del mateix tipus podria considerar-se aquesta dedicatòria que apareix en el recull de poemes de Mª Antònia Salvà anomenat *Cel d'horabaixa*:

L'ermità

"Estrofes a la lloança de Joan de la Concepció Mir i Vallés, nadiu d'Alaró, restaurador de la vida ermitana a Mallorca en el segle XVII"

O aquestes altres de *El magre menjar* de Lluís Alpera:

Fidelitat

"A la clara memòria del mestre Riba"

La ciutat que ens pertoca

"A Josep M. Llompart, batallador mallorquí"

Ara...

"A Josep Carner, que ha tastat
ben bé l'amargor de l'exili."

És interessant recordar que totes aquestes
dedicatòries, a més de pertànyer al gènere poètic no són
dedicatòries generals; cadascuna va referida, o bé a poemes,
o bé a capítols del recull, aspecte que manifesta la clara
relació entre el contingut del poema i la dedicatòria.

La mateixa relació s'evidencia en les
mateixes dedicatòries públiques referides a una col·lectivitat.
Aquest és el cas de la dedicatòria general de l'obra *El magre
menjar* a què ja hem fet referència:

"Per als qui sou d'un poble
i estimeu el vostre poble.
Per als qui sou d'una ciutat
i estimeu la vostra ciutat.
A tots els qui -com ara jo- sou
joves,
i estimeu la vostra joventut"

La mateixa relació s'esdevé quan aquestes dedicatòries no són generals; així ocorre en la dedicatòria particular de l'obra ja esmentada de Lluís Alpera:

Avant, companys...

"En l'aniversari de la meua generació".

Si com ja hem dit des de les primeres manifestacions les dedicatòries han anat adquirint un caire ben diferent, l'estudi d'aquestes ens porta a la determinació de les diferents funcions paratextuals que poden representar. Hem parlat de dedicatòries públiques i privades, però si ara observem els exemples que hem comentat ens adonem que la diferent funció d'una dedicatòria depén, més aviat, del seu caràcter general (referida al conjunt de l'obra), o parcial (referida a un capítol, un poema...). Efectivament la majoria de les dedicatòries d'obra, o bé presenten simplement una funció testimonial, com és el cas de les dedicatòries públiques referides a una col·lectivitat, o bé són l'expressió d'una relació afectivo-intimista, com és el cas de la majoria de les dedicatòries privades.

Important és, d'altra banda, la funció paratextual de les dedicatòries parcials, aquestes solen mantenir una relació amb l'apartat que dediquen. La relació és sovint tan estreta que la dedicatòria pot acomplir, a més, la funció de títol. Aquest és el cas del poema titulat *En memòria de Federico*. Aquesta constatació es ratifica quan, a més, va acompanyada d'un epígraf del mateix Federico García Lorca:

"La muerte pone huevos en la
herida"

F.García Lorca

(Alpera,Ll: *El magre menjar*)

És evident que aquest tipus de dedicatòries són les que ens aporten una informació més clarament referida al text; és evident, doncs, que són aquestes les més interessants des del punt de vista paratextual.

5.5.- ELS EPÍGRAFS

Si considerem que l'epígraf és una cita que l'autor pot incloure especialment per engrossir la gran quantitat d'instàncies paratextuals amb què ens podem trobar, el primer que caldrà tenir en compte és que, de la mateixa manera que ocorre amb les dedicatòries, precisament el seu caràcter opcional fa que no puguem adjudicar-li una funció preceptiva.

Aquesta qüestió esdevé especialment significativa en períodes com el que nosaltres estudiem, on la incidència d'aquest tipus de manifestacions és ínfima. No obstant, les variables que ara considerarem ens permetran establir una diferència fonamental entre els epígrafs que hem de reivindicar dins la categoria paratextual per la informació que aporten i aquells que, malgrat que es trobe en l'espai paratextual, haurien de considerar-se fora de l'àmbit peritextual per informar-nos, si de cas, d'aspectes epitextuals o, fins i tot, extratextuals.

Per tal de considerar el primer tipus d'epígrafs hauríem de començar per diferenciar entre els

epígrafs a l'obra (generals) i els epígrafs referits a una sola part (parcials).

Evidentment els epígrafs parcials els trobarem sols en els llibres de contes i de poesia per la clara independència que cadascuna d'aquestes manifestacions literàries presenten respecte de les altres incloses en el mateix volum. No obstant això, aquesta classificació no ens és funcional a l'hora de veure quins tipus de relacions es poden establir entre els epígrafs i els textos que acompanyen.

Per encetar aquesta anàlisi ens remetrem a la classificació funcional que Genette estableix en *Seuils* (1987a:134-149). Segons aquest autor els epígrafs poden comentar el títol o el text però, a més, poden aparèixer per aportar-li una mena de prestigi i solvència a l'obra i/o a l'autor. Aquest efecte es pot produir en citar personatges (literaris o no) de reconegut renom; però simplement, sovint, només "citant" ja s'aconsegueix l'efecte desitjat; els epígrafs en llatí o en altres llengües estrangeres, per exemple, ens fan haver de presumir un considerable nivell cultural de l'autor.

No obstant, aquest tipus d'"intencions", sovint més que no funcions, es poden trobar reunides en un mateix epígraf, la qual cosa ha provocat que hàgem hagut de

fer una selecció suficientment representativa per poder extreure, prèvia anàlisi, noves conclusions.

Començarem, doncs, amb els epígrafs al·lògrafs on s'explicita l'autoria (i es tracta sempre de personatges de renom). Aquest és el cas de l'epígraf al·lògraf a *Perquè sí* de Josep A. Baixeras:

"Tout est ainsi fait de présences
et d'absences. Nous ne connaissons
rien d'autre. Il faut évidemment
qu'il y ait le grand Pourquoi"

Bernard Groethuysen

Ens trobem davant d'un cas d'epígraf al conjunt de l'obra. També ens trobem amb gran quantitat d'epígrafs d'aquest tipus referits a contes o poemes concrets:

Les finestretes de l'hospici

"La nit passada he sentit que el
metge deia que aviat em moriria -
va respondre el nen amb un lleu
sorrís-"

Dickens, *Oliveri Twist* (cap. 7)

(Martínez F.,E.: *Primavera inquieta*)

Calipso (2ª part)

"Seulement Calypso n'est
plus qu'une femme..."

M.Proust

(Baixeras ,Josep A.: *Calipso*)

La mort (1960-61)

"Mira-la aquí devora
correcta i ben apunt, com de per
riure, aquesta petita cosa, humil,
sense importància, això tan
simple, tan sabut: la mort"

Josep M. Llompart

Als tres colps definitius

"Ai mort, així et dius sempre
el teu moment quin és!"

Carles Riba

El poble (1962)

"Arribaren sense mi a la pàtria
espectant, elegies: de dolor a
dolor la importància us empeny".

Carles Riba

Estimarem -a més- la nit.

"I potser aleshores estimem el
dolor, l'amargor i el silenci:
estimarem la nit."

A. Cusí

Els humiliats (1962-63)

"I convidem a taula els joves que
badallen;
i els mostrem imperativament el
magre menjar
perquè calmin, amb ell, una mica
la gana"

Salvador Espriu

(Alpera, Lluís: *El magre menjar*)

En tots aquests exemples podem observar
con els epígrafs comenten clarament o bé el text, és el cas de

la cita d'A. Cusí, on si observem el títol comprovarem que l'epígraf presenta una continuació d'aquest, o bé el títol, com és el cas de la cita de Proust.

Ara bé, quan Lluís Alpera utilitza tantes cites d'escriptors de reconegut prestigi, ¿No estarà volent confegir un prestigi a l'obra (i a ell mateix), si considerem, a més, que es tracta de la seua primera publicació?

Aquesta clara intenció de solvència s'aigualeix quan els epígrafs no s'encunyen amb un nom, és a dir, quan els hauríem de considerar anònims encara que, com veurem, aquest anonimat és o pot ser també intencionat. Efectivament el fet que en alguns casos no se n'explicita l'autor fa que puguem pensar que és l'autor qui l'ha elaborada. Veiem alguns exemples:

La muntanya màgica (primera part)

"...qui non ex sanguinibus,
neque ex voluntate carnis,
neque ex voluntate viri..."

(Baixeras, Josep A.: *Calipso*)

La balada de Josefina

"A la plaça de Savanne, de Fort de France (Martinica), enmig de vuit enormes palmeres, hi ha un monument acadèmic i solemne a la memòria de Josefina Tascher de la Pagière, criolla de la Martinica, casada amb el comte de Beauharnais, i un cop vídua del guillotinat aristòcrata, casada de nou amb el general Bonaparte, i per fi emperadriu dels francesos. Com el cos de Josefina fou repudiat i confinat a la Malmaison per Napoleó I, el seu monument fou repudiat i confinat a la Martinica per Napoleó III."

(Sagarra, J.M.:*Entre l'Equador i els tròpics*)

En aquest segon cas ens trobem, a més, amb un altre exemple en què l'epígraf al·ludeix al poema que encapçala.

Per acabar amb aquest mostratge ens caldria veure un parell de casos d'epígrafs anònims per tractar-se, sobretot en el primer cas on apareix explicitat, d'un text tret de la tradició popular:

L'infant, la gallina i el diable

"Ki-ki-ri-ki

ko-ko-ro-ko

la gallina està en el forn

menja pa i albercoc”

(cançó i joc de nens a valència)

(Martínez Ferrando, E. : *Primavera*
inquieta)

Dissabte de glòria

"Formiguetes sortiu

que el bon Jesuset ja és viu"

(Salvà M.A.: *Cel d'Horabaixa*)

Aquests dos darrers exemples, de la mateixa manera que la resta d'epígrafs parcials que hem vist, ens permeten d'afirmar que els epígrafs referits a una part de l'obra sempre serveixen de comentari o, fins i tot, d'allargament del títol i contingut del poema o conte que encapçalen. No obstant, no podem afirmar que aquesta funció siga l'única. És per això que al principi del capítol comentàvem que sovint aquest tipus de "cites" en general textuais, es belluguen entre una clara intenció paratextual, en el sentit d'aportar informació al text, i una altra que si bé

abans hem anomenat extratextual ara podríem considerar-la, a la vista d'alguns exemples, propagandística. Les dues vessants, doncs, hauran d'ésser objecte d'una anàlisi paratextual encara que, només en alguns casos, l'epígraf mantindrà una relació directa amb el text i, com a conseqüència, modelitzarà la nostra lectura.

5.6.- ELS INTERTÍTOLS

En l'anàlisi que ens ocupa, l'estudi dels intertítols se'ns presenta amb algunes limitacions intrínseques a aquesta instància paratextual.

Primerament cal assenyalar que el lloc de l'intertítol per antonomàsia l'hem de buscar en l'encapçalament de la part, capítol o unitat temàtica (en els casos de contes o poemes) que presenta. Si tenim en compte que no posseïm la totalitat de textos del període que estudiem, ens haurem de limitar, en la majoria dels casos, a remetre'ns als anomenats índex o taules. Però efectivament altres autors ja han assenyalat la poca fiabilitat de les taules; en molts casos el seu sintetisme ens fa sospitar la possibilitat que aquestes no incloguen la totalitat d'intertítols del conjunt de l'obra. Així doncs, encara que sovint podem assegurar que els índex són fidels reproductors dels apartats que l'obra presenta, aquest és el cas dels reculls poemàtics que analitzarem de Maria Antònia Salvà, seria massa agosarat ampliar aquesta afirmació a la totalitat de les taules de què disposem.

A més a més, el fet de no comptar en molts casos amb els textos, ens fa haver d'obviar un altre aspecte situacional d'aquests: la presència o absència de l'intertítol a cap de pàgina al llarg de totes les que configuren el corresponent capítol.

Malgrat aquestes limitacions l'anàlisi dels intertítols ens ofereix la impossibilitat de tractar alguns aspectes que considerem interessants.

Si tenim en compte que una de les característiques fonamentals dels intertítols és el seu caràcter facultatiu, davant la preceptivitat dels títols, podríem afegir, a més, que aquests s'intercanvien, sovint, la seua categoria amb la dels títols. Efectivament, el fet que les editorials publiquen successives edicions "completes" o "reculls" d'obres anteriorment editades provoca aquest trasbals i fa que determinats títols puguen esdevenir intertítols. Aquest és el cas de l'obra *Cap al tard* de Joan Alcover, que es transforma en intertítol en l'edició posterior de *Poesies Completes*. El mateix ocorre en el *Teatre Selecte* de J.M. Sagarra, recull constituït per tres obres d'entitat pròpia: *Les Vinyes del Priorat*, *La Filla del Carmesí* i *La Careta*.

Aquesta circumstància ens porta a considerar un altre aspecte diferencial entre els títols i els intertítols: mentre els primers van dirigits al públic en general, els segons es troben circumscrits al públic lector de l'obra. I pot ser el fet d'amagar títols ja publicats sota un nou nom ens pugui fer parlar d'una manca d'honradesa de l'editor i/o l'autor cap als lectors potencials de l'obra.

En passar a considerar la tipologia dels intertítols hem de distingir entre intertítols temàtics, en referir-nos a aquells que al·ludeixen al text que encapçalen; intertítols remàtics, la funció dels quals és estrictament d'ordre organitzador, per exemple "primera part", o "capítol 1"; i intertítols mixtos, on es conjuguen les dues vessants. La consideració d'aquesta tipologia ens porta a establir una clara relació entre els intertítols i els gèneres, així com l'alta freqüència d'aquests en parlar de gèneres com la poesia o la narració curta. És totalment previsible poder afirmar que l'entitat i la unitat textuals d'un poema o un conte fa que aquestes dues tipologies literàries presenten, amb molta diferència, una major freqüència d'aquesta instància paratextual respecte de la resta de gèneres considerats.

A més a més, la mateixa independència textual de les formes literàries referides ens porta a una segona conclusió: la totalitat d'intertítols referits a poesia o a contes i narracions són temàtics i, en alguns casos, de tipologia mixta, però no comptem amb cap exemple d'intertítol remàtic, o aquells que no presenten referència temàtica. S'observa, a més, una altre tractament diferencial: mentre en els intertítols mixtos de poesia la numeració que acompanya l'intertítol és romana, com en el cas de *Cel d'Horabaixa*, en parlar de contes i narracions poden trobar la simple numeració àrab acompanyant el títol de cada conte, com en el cas de *Contes d'Eivissa*; o altres dades de caire classificatori, tipus: "primera part", "segona part", com en el cas de *Calipso*.

L'aparició d'intertítols en novel·la i teatre és tan ínfima que no mereixeria cap deteniment si no fóra per l'aparició de títols remàtics, com és el cas de *Memòries d'un aprenent d'antiquari*, novel·la segmentada en XXI capítols; o la segmentació operativa (per facilitar la posada en escena) de les obres de teatre. Ens referim a la indicació d'Actes i Quadres en obres com *Voreta el Xúquer*.

Però els intertítols ens ofereixen de vegades, a més, altres tipus d'informació. Així, per exemple, podem observar com els títols dels contes poden anar acompanyats d'una mena de subtítols (on se'ns especifica la temàtica de la narració. Observem aquests casos:

Subtítol:

-estats anímics d'un nen
contemplatiu.

Intertítols:

-La botiga de llibres vells (el
nen i les persones grans).

-Jugant amb un món antic (el
trenca-records)

-Carnaval humil (melancolia): la
tarda de carnaval, diàleg al
balcó, màscares a la plaça,
final.

-El senyor misteri (la foia
imaginació)

-Nadal intens (felicitat)

-Les finestretes de l'hospici
(conte)

- Salvatges a Massamagrell (la
valor de les paraules)
- En un matí seré (descobriment de
la crueltat).
- L'infant, la gallina i el diable
(conte)
- Una excursió al mas del "Globo"
(l'infant i el vell sota la
tempesta).
- Japonesos a la platja (conte)
- Primaveres tèrboles (la tortura
del sexe)
- La dama del carrussel
(vacil·lacions d'un petit
novel·lista).
- Tarda de diumenge al melodrama
(el nen fa observacions).
- L'homenet que donava la sort
(conte).
- Amor, dolç sentiment (el nen
enamorat).

-quatre fantasies (en una pàgina): de com els sants volgueren menjar maduixes. un "clown" en el camí. Historieta de la màquina de cosir. En el concert.

(Martínez Ferrando, E.: *Primavera inquieta*).

Semblants exemples trobem en els intertítols del recull anomenat *Perquè sí* de Josep A. Baixeras:

-Perquè sí (notes per a una biografia) Primera part.

-L'última oportunitat (conte de nadal)

-1936 (I,II,III,IV).

Altres vegades els intertítols se'ns presenten com a clars indicis dels gènere del text que encapçalen. Comptem amb aquesta informació en alguns dels intertítols que acabem d'esmentar, però són nombrosos també els exemples en intertítols de poesia. Aquest és el cas de

Sonata (amb ecos en blau verge) de l'obra *Jo, sense tu* de Xavier Casp, en què s'especifica la referència a la composició instrumental. En altres casos s'explicita l'origen popular dels poemes, tipus Cançons de la serra de l'obra *Poesies Completes* de Joan Alcover.

En altres ocasions les referències es dirigeixen cap a formes estrictament literàries, com és el cas de les Elegies de Joan Alcover en l'obra *Cap al tard*. Finalment en altres casos l'intertítol expressa únicament l'heterogeneïtat del conjunt de poemes que encapçala, com és el cas de l'intertítol Vària de les *Poesies Completes* de Joan Alcover ja esmentades.

La gran quantitat de referències informatives que podem trobar en els intertítols no és, però, i paradoxalment cap exponent de la seua perceptivitat; si alguna conclusió podem treure d'aquesta instància paratextual és, precisament, el seu caràcter factual. Aquesta factualitat és sincrònica, ja hem vist com alguns gèneres pràcticament no els utilitzen; però és també diacrònica, la manca de rigorositat en el tractament editorial produeix sovint una fluctuació constant en l'aparició, reestructuració i, de vegades desaparició, d'aquests.

Ja hem vist també com els intertítols poden oscil·lar amb els títols en diferents publicacions, però també ho poden fer en la mateixa edició. Aquest és el cas, per exemple, dels reculls de poemes i contes que prenen com a títol el primer intertítol que apareix en el recull, Aquest és el cas, per citar només un exemple, de *La Parada* de Joaquim Ruyra, títol genèric de l'obra que correspon al títol del primer conte.

No es tracta, però, d'esplaiar-nos més en les interferències entre títols i intertítols; més aviat cal reconèixer l'entitat paratextual dels intertítols per la seua capacitat informativa i referencial respecte dels títols, ja que els aspectes comuns, que òbviament són ben nombrosos, els analitzarem en el capítol corresponent als títols.

5.7.- ELS TÍTOLS

5.7.1.- Els títols: definició i classificació

En posar-nos a definir el concepte de títol ens trobem que, tot i que es tracta d'una instància paratextual de primer ordre, presenta certes dificultats d'acotació. Així doncs, partirem de la definició de Leo H. Hoek (1973)⁽¹⁶⁾ : "... un objet artificiel, un artefact de réflexion ou de commentaire, arbitrairement prélevé par les lecteurs, le public, les critiques, les libraires, les biblio-graphes...".

Certament la definició no ens aporta cap element clar d'acotació. Si considerem, però, que en parlar d'un títol tots sabem de què es tracta, el problema se'ns planteja, més aviat, a l'hora de sistematitzar els "annexos" o elements complementaris que un títol presenta sovint. El mateix Hoek, en 1973 proposava de diferenciar entre títol i subtítol. C. Duchet (1973)⁽¹⁷⁾ amplià la classificació i distingí entre títol, segon títol i subtítol. Finalment, Hoek (1982)⁽¹⁸⁾ distingirà també entre títol, títol secundari i subtítol.

Aquestes darreres classificacions basades en tres elements semblen operatives si diferenciem clarament

entre títol secundari i subtítol. Sembla que el tret principal del subtítol rau en la presència, més o menys explícita d'una indicació de gènere. Aquesta característica ens porta a definir el subtítol des d'un punt de vista funcional, mentre els altres dos elements presenten una caracterització formal. Per aquesta raó el subtítol és un element paratextual relativament autònom i l'analitzarem, doncs, més adequadament, en parlar de les funcions dels títols.

Analitzarem doncs, en primera instància, la distinció entre títols i títols secundaris i ja en aquest punt ens trobem amb una primera dificultat. Sovint aquests elements apareixen integrats. En són un bon exemple títols com *Tana o la Felicitat*, *Un crim abstracte o el jardiner assassinat*, *A can seixanta o Don Quixot de Vilafranca*, *Aquil·les o l'impossible*; on més aviat s'hauria de parlar d'un títol doble (marcat per la conjunció *o*). altres exemples com *Misteri de dolor -Donzell que cerca muller*, on no apareix la conjunció *o*, que iguala els dos elements, ens fan pensar que efectivament l'única diferència entre un títol i un títol secundari siga, en la majoria dels casos, el protagonisme del primer element (*Misteri de dolor*) respecte del segon (*donzell qui cerca muller*).

La qüestió es complica encara molt més en parlar de reculls (normalment de contes o poemes). Ens trobem que, per una banda, sovint sembla que el títol usurpa el punt de vista funcional que li havíem atorgat al subtítol. Nombrosos són els exemples de títols com *Obra Poètica*, *Poesies populars*, *Vint poemes civils*, *Vint-i-dos contes*, o simplement *Narracions*. Per altra banda, les successives edicions de la producció d'un autor provoca que un títol pugui passar a títol secundari o a intertítol en edicions ulteriors.

Però aquesta intersecció entre títol i intertítol ja ha estat tractada en el capítol anterior, per la qual cosa, no hi insistirem.

Pel que fa al lloc del títol en l'espai paratextual aquest ja ha estat tractat al capítol corresponent al peritext editorial. No obstant, convé recordar els quatre llocs on solen aparèixer amb més freqüència: portada, contraportada, pàgina destinada per al títol, o primera pàgina després de la portada, i, en la majoria dels casos, apareix també en la tercera o quarta pàgina.

En parlar del moment de presentació dels títols, ens trobem amb un gran ventall de possibilitats. En

primer lloc hem de considerar que el títol per antonomàsia d'una obra serà el que apareix en l'edició original. No obstant, la data de la primera edició d'una obra no ens garanteix que es tracte del primer títol. Molts autors canvien el títol inicial moguts per diverses raons: per motius editorials, l'editor pot no considerar-lo suficientment comercial, és a dir, suggeridor; o simplement, per raons intrínseques a la pròpia gènesi de l'obra.

Aquesta darrera consideració ens porta a plantejar-nos quin és el moment més adequat per a la creació del títol, els testimonis dels escriptors al respecte són ben distints. Alguns opinen que el títol s'ha de posar quan l'obra ja està acabada; altres, en canvi, pensen que el títol marca, d'alguna manera, la direcció de l'obra:

"Si j'écris l'histoire avant d'avoir trouvé le titre, elle avorte généralement (...) Il faut un titre, parce que le titre est cette sorte de drapeau vers lequel on se dirige; le bout qu'il faut atteindre, c'est expliquer le titre"

R. Ricatte ⁽¹⁹⁾

Ara bé, si tenim en compte la importància del títol des del punt de vista editorial (i/o comercial), ens adonem que el màxim responsable de la sort d'un títol és, en

definitiva el públic. Els lectors són els que determinen l'evolució que el títol d'una obra experimentarà al llarg de les successives edicions. Així, sovint els subtítols de les obres desapareixen perquè els lectors els han oblidats. altres vegades el títols molt llargs (es tracta, sobretot, de títols argumentatius), han anat resumint-se en edicions ulteriors.

Aquestes i altres circumstàncies ens porten a considerar que la manera de poder realitzar una sistematització més exhaustiva dels títols en la història de la literatura seria la incorporació, per part de l'autor i/o editor, d'una data al costat del títol, que indiqués l'any de presentació d'aquest al públic lector. Aquesta marca s'hauria de diferenciar d'altres dates factuais que indiquen el període de gestació de l'obra, o temps del discurs, el temps de la història o altres marques cronològiques. Nombrosos són els exemples en el corpus de la literatura catalana dels anys 40-70 en què ens trobem amb dates que acompanyen el títol: *El Joncar (Sabadell 1792-1919)*, o *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí (1893-1914)*; o formen part d'ell: *París, 1940*, o *Catalans de 1918*.

Ens pertoca tractar ara el títol des d'un altre punt de vista: com un acte de comunicació, i així

començarem per distingir entre destinador i destinatari. Pel que fa al primer és , en principi, l'autor; encara que ja sabem que aquesta responsabilitat és assumida sovint per l'editor que canvia el títol en ulteriors, i a vegades pòstumes, edicions.

Pel que fa al destinatari, però, hem de fer algunes remarques. El títol, de la mateixa manera que el nom de l'autor, ocupa una importància cabdal en l'espai paratextual; aquest protagonisme fa que el destinatari dels títols no siguin els lectors de l'obra, sinó el públic en general. Un lector factual d'un títol és aquell qui llig, per exemple, la informació de solapa; o aquell qui es compra l'obra però mai no arriba a llegir-la, o, fins i tot, aquell qui ha llegit el títol en un espai epitextual (una entrevista a l'autor publicada en un diari, una crítica a l'obra...). En definitiva, el títol d'una obra, sobretot de les obres de renom, és quelcom que pertany a la nostra cultura col·lectiva.

5.7.2.- Les funcions del títol.

En parlar de les funcions que un títol pot desenvolupar respecte de l'obra que encapçala, partirem de la

classificació de Charles Grivel que en distingeix tres: 1) Identificar l'obra, 2) Assenyalar-ne el contingut, 3) Qüestionar-se el contingut (a mena de comentari, crítica...)⁽²⁰⁾.

Respecte d'aquesta classificació hem de fer alguns aclariments. En primer lloc només la primera funció és perceptiva, les altres dues presenten un caràcter opcional o facultatiu. Però ni tan sols podem afirmar que la primera funció aparega en tots els títols, ja que ens trobem amb nombrosos exemples que no serveixen per identificar l'obra. Ens referim a títols, sobretot, amb referències genèriques, com és el cas de *Proses* o *Poemes*.

Per tal de precisar més aquestes funcions Hoek (1982)⁽²¹⁾ afirmava que, des del punt de vista semàntic, existien dos tipus de títols: els "subjectius" (en el sentit de referits al subjecte o assumpte del text), i els "objectius" (en el sentit de referits a l'objecte o al text per ell mateix). Aquesta classificació se'ns presenta com a incompleta per dues raons: en primer lloc només fa referència als títols des del punt de vista semàntic mentre que, com veurem, el títol desenvolupa funcions que poc o gens tenen a veure amb el seu contingut. En segon lloc els títols que anomena

"objectius" fan referència, sobretot, a aquells que indiquen el gènere al qual pertany l'obra; mentre que ens trobarem amb nombrosíssims casos en què els títols no poden classificar-se en cap dels dos apartats. Per aquesta raó, i per ampliar la segona accepció de Hoek, parlarem, des del punt de vista semàntic, de títols temàtics i títols remàtics, en oposició als temàtics, (per referir-nos a aquells que no parlen directament o indirecta del contingut de l'obra).

Vist l'estat de la qüestió, analitzarem sumàriament els títols pel que fa aquestes quatre funcions bàsiques:

- a) Designativa o identificativa.
- b) Descriptiva (temàtica o remàtica).
- c) Connotativa.
- d) suggeridora (i/o comercial).

Pel que fa a la funció designativa o identificativa només recordar que, encara que és la funció més preceptiva, tampoc no sempre ho és. Ja ens hem referit, sobretot, als títols amb referències genèriques que difícilment serveixen per a identificar l'obra.

Certament, però, la funció descriptiva serà la que ens exigirà un major deteniment. Si entenem per títols

temàtics aquells que mantenen una relació amb el contingut de l'obra, observarem com aquesta relació no és sempre la mateixa. De vegades és molt estreta i el títol explicita el tema central de l'obra. És el cas de *La família dels Garrigues*, *Crim a la Costa Brava*, *La bogeria* o *Història d'una dama i un lloro*. Altres vegades el títol indica quin serà el resultat final de la història que es conta, per exemple, *Jo seré el seu gendre*. Sovint també el títol manté una relació metonímica amb l'obra, com és el cas de *Carrers, places i un rellotge*. En altres ocasions el títol estableix una relació metafòrica amb l'obra, relació que exigeix una anàlisi més aprofundida, ja que, si clares són les al·lusions en títols com *Els qui cauen* o *Cor al nu*; no ho són tant les metàfores del tipus com *Flama vivent* o *Cròniques de la veritat oculta*, que necessiten una lectura detallada de l'obra per descobrir l'essència de la metàfora.

Per acabar amb els títols temàtics no podem oblidar els casos que presenten una relació antitètica o irònica respecte del text. En el període que ens ocupa, marcat per una forta censura (sobretot, en les dues primeres dècades), la ironia esdevingué en molts casos el recurs més utilitzat per manifestar les opinions "entre línies". Així,

comptem amb nombrosos exemples d'aquest tipus de títols; des dels clarament antitètics com *La inquietud en calma* o *Agredolç*, fins als que presenten una ironia més subliminar com *Vestir-se per morir* o *Rialles, llàgrimes i "vedettes"*..

Dins la funció descriptiva dels títols passarem a analitzar els que hem anomenat remàtics. En primer lloc cal assenyalar aquells que fan referència al tipus de text de què es tracta o al subgènere al qual pertany l'obra. Es tracta de títols com *Estances* o *Valencians a Mèxic* (*reportatges i biografies*) .

Altres vegades els títols fan al·lusió a les circumstàncies (reals o fictícies) de composició de l'obra. És el cas de *Diari d'un soldat* i *La Catalunya Vella. Notes de Viatge*; o comenten algun aspecte de l'obra que presenten, per exemple, *Pigmalió (adaptació lliure de l'obra de G. Bernard Shaw)* o *Comentaris sense malícia*.

Per acabar amb la funció descriptiva caldria comentar, en darrer terme, els títols que presenten una tipologia mixta, és a dir, els títols que contenen aspectes remàtics i aspectes temàtics. Així és el cas de *El poema de Nadal*, *Poemes amb ocells* o *Memòries d'una estàtua*, per comentar només alguns exemples.

Per continuar amb la classificació que hem establert, ens pertocaria ara parlar dels títols que exerceixen una clara funció connotativa, independentment de la seua categoria temàtica i/o remàtica. La connotació en el període de la literatura catalana dels anys 40-70 gira al voltant d'un eix central: la pressió i persecució que els intel·lectuals "anticol·laboracionistes" amb el règim del general Franco patiren. Nombroses seran, doncs, les al·lusions a aquestes situacions de pressió: *Un món per a tothom*, *Sense esperança*, *Necessitem morir*, *Tres presoners*, *Presons obertes*, *El café dels homes tristos* o *El silenci o la por*; així com les clares connotacions negatives referides a la Guerra Civil: *Quan mataven pels carrers* o, simplement, *Una Guerra Civil*.

En parlar d'aquestes dècades hem de parlar també d'exili i del que s'ha vingut a anomenar exili interior, és a dir, dels qui romangueren a l'estat espanyol però amb les possibilitats expressives força retallades.

Així doncs, els títols d'aquest període abunden en referències toponímiques dels llocs d'exili més comuns dels nostres escriptors. En són un bon exemple títols com *De la Rambla a l'Argentina* o *Tres cartes a París*.

També Podem trobar exemples que palesen, tant l'angoixa de trobar-se fora de la seua terra: *Desarrelats*, com l'esperança de retrobar-la: *El Retorn*; així com referències completes de la situació viscuda: *La cançó de l'emigrant* o *Catalans terres enllà*; sense oblidar-nos dels qui restaren, per exemple, *La presó sense reixes* .

Per les mateixes raons el temps, i més concretament el pas del temps, se'ns presenta també com una constant en la literatura catalana de postguerra. Títols com *Abans d'ara*, *L'altre demà* o *Quan els records parlen*, ens connoten l'angoixa d'un present i l'esperança d'un futur.

Per acabar amb aquest capítol, no podem oblidar la força suggeridora que un títol pot i ha de presentar. Pot perquè, com ja hem vist, el títol ocupa un espai privilegiat i és la instància paratextual dirigida a un públic més ample. Així, el títol es converteix en una mena d'eslògan, en un espai publicitari que l'editor es preocupa de rendibilitzar.

Des d'aquest punt de vista aquesta funció suggeridora s'intersecciona notablement amb la funció comercial que habitualment se situa en el peritext editorial.

Ningú no dubta que les manifestacions intertextuals en títols com *L'Evangelí segons un de tants*, resulten altament suggeridores però, encara que dirigit a un públic molt més reduït, la funció suggeridora per antonomàsia la desenvolupa la instància paratextual que analitzarem en el següent capítol: el pròleg.

5.8.- ELS PRÒLEGS

5.8.1.- Introducció.

L'element paratextual que exerceix, sense cap mena de dubte, la funció cabdal és el pròleg. És evident que és la instància que pot aportar-nos més informació (de l'obra, l'autor...), i que pot determinar més la lectura de l'obra que presenta. L'acte de comunicació que implica la lectura d'un pròleg esdevindrà l'eix central al voltant del qual s'analitzaran i es sistematitzaran les diferents tipologies.

Si analitzem les classificacions dels estudiosos d'aquest tema (després ens detindrem una mica en les de Genette), ens adonem que aquestes es poden reduir a la interrelació de dues coordenades: el destinador i el destinatari, és a dir, el prologuista i la relació que presenta respecte al lector.

Caldrà afegir, però, aspectes com el lloc que ocupa en el llibre, el moment d'aparició, la forma, el nom...; variables que modifiquen l'estructura del pròleg i que determinen la seua classificació.

Ara bé, no podem oblidar que una de les funcions bàsiques dels pròlegs és la d'aconsellar la lectura que presenten. Aquesta funció es pot considerar transversal a l'essència d'aquesta instància paratextual i la trobarem diluïda (de forma més o menys explícita) al llarg de tots els pròlegs que analitzarem.

Jorge Luís Borges (1975:8), presenta aquesta funció com una constant:

"El prólogo, en la triste mayoría de los casos, linda con la oratoria de sobremesa o con los panegíricos fúnebres y abunda en hipérboles irresponsables, que la lectura incrédula acepta como convenciones del género".

Efectivament l'autor d'un pròleg utilitza tota mena d'estratagemes per a convèncer-nos de la conveniència de la lectura que prologa. Aquestes tàctiques, si se'm permet el terme, poden presentar diverses formes.

De vegades el prologuista fa gala d'una falsa modèstia, humilitat que és encara més velada i subliminar quan es tracta d'un prologuista al·lògraf. Teodor Llorente Falcó, fill del lloat escriptor valencià, ens diu en un pròleg a un recull de poemes de Josep Mª López-Picó ⁽²²⁾:

"...em demanen -modest i humil prosista- (...) que li pose jo un pròleg.

Jo no tinc autoritat per a tal cosa sense cometre un desacatament...".

Josep Baixeras, en un pròleg a la seua obra *Perquè sí*, afirma que no despertarà cap gelosia perquè no sap escriure.

En altres ocasions, el títol del pròleg és part de l'estratègia, així, es minimitza l'aparent importància amb títols com Quatre mots d'advertència, en un pròleg de M. Costa i Llobera a la seua obra *De l'agre de la terra*, o Prefaciet a l'obra *Voreta el Xúquer* de Josep Arminyana, per comentar dos exemples.

No incidirem ara, encara que també en són un bon exemple, en les expressions afectives amb què el prologuista es dirigeix al lector com: "Estimat lector", "Benvolgut lector" o "Lector amic"; ni en les lloances exagerades que es fan de l'autor de l'obra, ja que ens hi detindrem més avant.

Aquestes estratègies, doncs, ens haurien de fer malfiar dels prologuistes, però hem de pensar que es tracta d'un ritu, d'un protocol, d'una convenció.

Molts estudiosos ja ho han manifestat així; he reproduït la cita de Borges al respecte i ara m'agradaria comentar dos exemples més. Joan Fuster, en un pròleg a la primera edició de *El magre menjar*, de l'alacantí Lluís Alpera afirma:

"HEUS ACI

el primer llibre d'un poeta jove. ¿Per què i per a què fer-lo precedir d'un pròleg, d'un paper que aparenti pretensió d'aval o d'exegesi? Certament, es tracta d'un costum, una mena de tràmit protocol·lari."

Vicent Salvador (1988:195-199) en paregudes circumstàncies afirma en un pròleg a M. Pérez Saldanya que un pròleg és sempre una mena de ritual, un complement.

És, doncs des d'aquesta òptica, des d'on haurem d'escorcollar els elements que articulen un pròleg; aquesta visió ens porta a considerar-lo element paratextual, i potser ens porte a manifestar la seua entitat textual.

5.8.2.- Variables que articulen els pròlegs.

Ens introduïrem en el fons del tema començant per les variables que s'han de tenir en compte en l'anàlisi d'un pròleg.

Com afirma Genette (1987a:160), l'elecció entre els dos emplaçaments més usuals, el pro- o el post-, no és neutra.

Així també, quan es parla de lloc, es parla de possibilitat en el temps, tant d'una edició a una altra, com d'un canvi d'estatus. Tant un pròleg autorial (del mateix autor de l'obra), com al·lògraf (prologuista diferent a l'autor de l'obra), pot esdevenir després, per exemple un capítol en un recull d'assais, poden passar doncs, de paratext a text. Així ocorre, per citar un exemple, en el llibre de Borges de què ja hem fet esment.

Si ens centrem, però, en el lloc que ocupa un pròleg en la sincronia d'un text original, ens adonarem clarament de la importància del seu emplaçament.

Es diu que l'inconvenient major d'un prefaci és que l'autor proposa un comentari d'un text que el lector encara no ha llegit. Per açò, molts lectors prefereixen

llegir el pròleg quan ja han llegit el text, quan ja saben de què se'ls està parlant.

Així, el postfaci sols tindrà una funció explicativa d'alguns dels conceptes que ja han aparegut al text. En una edició anomenada *Poemes* de Joan Alcover, a banda del pròleg de J. Pons i Marqués, l'autor inclou un postfaci on comenta algun dels seus poemes. El mateix ocorre en una edició pòstuma de *La Parada* de J. Ruyra, on l'autor explica, per ordre alfabètic, els termes que considera que ofereixen alguna dificultat al lector.

El postfaci tindrà doncs, una funció correctiva. No servirà per a defensar-se dels atacs del públic i de la crítica; el pròleg ulterior (segona edició) sí que complirà aquestes funcions. Per al pròleg original serà encara massa prompte i alhora massa tard.

El moment d'aparició d'un pròleg s'haurà de tenir en compte des d'una altra òptica. Així, mentre els pròlegs a segones edicions a compleixen les funcions ja assenyalades, un pròleg tardà o pòstum se centrarà en la història literària de l'autor i en la importància de la seua obra. Aquesta és la funció del pròleg de Joan Pons i Marqués a una edició tardana dels *Poemes* de J. Alcover, o el pròleg que el

mateix Eugeni d'Ors redactarà en 1935 i que apareixerà en una edició de *La Ben Plantada* de 1946.

Assenyalaré per últim el diferent caire que presenta un pròleg en referir-se a un autor jove. Joan Fuster, en el pròleg ja esmentat a l'obra de Lluís Alpera, justifica els possibles errors d'un poeta novell contraposant-los a la frescor i la força de qui comença:

"...¿Defectes?, Tants com en vulgueu (...). D'aquest (llibre) hem de retenir allò que exactament és: notícia i repte dels anys de la fúria i de l'aprenentatge..."

Aquest pròleg és un bon exemple del que Vicent Salvador (1988) anomena "pròleg paraigua", que: "...tenen com a funció protegir l'autor de certes crítiques temudes que el prestigi del prologuista vol apaivagar..."

Passem ara a parlar d'una altra variable: la forma. Com ens recorden els que han treballat aquest tema, la forma usual que un pròleg adopta és la d'un discurs en prosa que pot contrastar pels seus trets discursius amb el caràcter narratiu o dramàtic del text.

Si considerem, però, les classificacions de Porqueras Mayo (1957), i les de Genette (1987 a), veiem que el pròleg pot presentar altres formes. Porqueras Mayo parla,

per exemple, del pròleg-epístola i, fins i tot, el pròleg pot adoptar la forma de l'obra que presenta. Aquest és el cas d'un poema de J.Alcover que serveix d'introducció a una edició de les *Poesies Completes*, anomenat "la llengua pàtria", on l'autor demana perdó per no haver escrit sempre en català, ja que és l'única llengua que li arriba al cor.

Podem trobar altres casos on el pròleg pren la forma dialogada en presentar una obra dramàtica, per exemple; però el que interessa remarcar és la gran abundància de pròlegs on impera un llenguatge clarament formalitzat, on es pot parlar de llenguatge literari. Aquest és el cas del pròleg a *Memòries d'un aprenent d'antiquari*, el de Miquel Ferrà a *El Retorn* de Mª Antònia Salvà, o el de Josep Carner al Pròleg de *Espigues en flor* de la mateixa autora, on ens demostra les seues aptituds poètiques.

Amb aquesta usurpació formal del pròleg a l'obra que precedeix, podem afirmar que està deixant d'ésser un element merament paratextual per emancipar-se i accedir a un estatus textual.

Advertència, Advertiment, Argument, Discurs, Epístola, Exordí, Introducció, Introit, Al Lector, Llaor, Preàmbul, Prefaci, Proemi, Pròleg, Apologia, Arenga,

Declaració, Elogi, Epíleg , Invocació, Isagoge, Preliminar, Preludi, Protestació. Aquestes són algunes de les denominacions que el pròleg pot rebre. Fent una ullada complementària en la nostra literatura catalana, observem que tots els apel·latius que els pròlegs són susceptibles de presentar, responen a diferents intencions. Els més neutres, i sovint els més usuals indiquen el lloc que ocupen respecte al text, així parlem de pròleg o prefaci.

D'altres utilitzen el títol amb una funció de "Captatio Benevolentie", i es dirigeixen directament al lector, com els "dos mots al lector benèvol" de Mª A. Salvà a la seua obra *Llepolies i joguines*; o intenten colpir el lector amb títols com "Pòrtic" (Dalmau i Ferreres, R.: *Memòries d'un aprenent d'antiquari*) o "Ave Maria Puríssima" (Ruyra, J.: *La Parada*).

No podem oblidar els pròlegs que no presenten títol o si ho fan són de l'estil de "Dos mots" o "Prefaciet", amb l'objecte de minimitzar la seua importància per a aconseguir l'efecte contrari.

En definitiva podem concloure dient que els noms de pròlegs, per la situació estratègica que un títol

ocupa respecte al seu text, intenten posar en relleu, d'una manera simbòlica o fàctica, les seues intencions.

5.8.3.-Classificació dels pròlegs

"Que yo sepa, nadie ha formulado hasta ahora una teoría del prólogo, la omisión no debe afligir-nos ya que todos sabemos de qué se trata"(Borges,1975: 8)

Evidentment, des que Borges féu aquesta afirmació en 1975 sí que s'han formulat teories sobre el pròleg. És ben cert, però, que, encara que siga empíricament, tots sabem de què es tracta. Partint d'aquest pressupòsit ens remetrem sols a revisar algunes de les classificacions que semblen més interessants.

Porqueras Mayo (1957) classifica els pròlegs partint del que ell anomena "estructura" i "contenido", és a dir, aparentment no té en compte el destinatari. Nogensmenys el mateix estudi considera el lector com a raó necessària perquè existesca el pròleg. És en aquest aspecte on caldria detenir-se ja que, com ja hem assenyalat, la classificació i funcions d'un pròleg s'articulen a partir de la relació prologuista-lector.

Genette així ho fa i considera en un primer estadi nou tipus de pròlegs, tot establint una primera coordenada: a) Autorial (fet pel mateix autor de l'obra); b) Al·lògraf (l'autor del pròleg no és l'autor de l'obra) i c) Actorial (un personatge es proclama autor del pròleg). La segona coordenada s'articula així: a) Autèntic (on l'atribució és correcta); b) Fictici (atribuït a una persona imaginària) i c) Apòcrif (Atribuït, falsament, a una persona real).

Aquesta classificació marca ostensibles diferències d'estil. Mentre els pròlegs autorials solen estar barrocamment farcits d'afirmacions d'autodesqualificació; en els al·lògrafs ocorre el contrari, i així ho manifesta Josep Carner al pròleg de *Contes de Eivissa* de Roure Torrent:

"...No hi haurà, gosaria dir, ingenu ni bocafi que no es senti captivat per aquesta abraçada d'històries delectables. I si veieu un subjecte que, en havent fullejat les pàgines d'aquest llibre, us etzibi que ell no està per històries, en primer lloc decidí de no anar mai amb ell a Montserrat, i en segon lloc, no dubteu gens ni mica de fer-lo passar amb raons si us demana la mà de la noia".

Per acabar, comentaré un exemple de pròleg actorial que, pel seu caire, presenta unes

característiques ben diferents. *En Les aventures d'Arthur Gordon Pym* d'Edgar Allan Poe, apareix un pròleg escrit pel mateix Arthur Gordon Pym on se'ns conta que la novel·la és el resultat de les notes que ha anat fent de les seues aventures:

"...entre aquests cavallers de Virgínia que tant d'interés havien manifestat per la meua relació, (...) es trobava el senyor Poe, director en aquests darrers temps del "Southern Literary Messenger"(...). Més tard el senyor Poe va proposar-me que l'autoritzés a redactar, pel seu compte una narració de la primera part de les meves aventures..."

I acaba afirmant que, fins i tot, es noten les diferències d'estil:

"...Immediatament es veurà quina part del que segueix ha estat escrita per la meua mà (...); no cal assenyalar on acaba la seva part i on comença la meua; les diferències d'estil es copsen tot d'una".

Amb aquest exemple es testimonia el caràcter de ritu i, fins i tot de ficció, que roman sota qualsevol pròleg.

5.8.4.-Estratègies argumentatives

Les preguntes Per què ? i Com?, resumeixen, segons Genette, les funcions del prefaci autorial original i són un bon punt de partença per parlar de les funcions genèriques d'un pròleg, ja que les variables que esdevenen del lloc, moment..., ja les hem tingudes en compte.

Així, el plantejament que es fa un prologuista autorial per no semblar vanitós ni presumptuós és, més o menys el següent: "Sóc un humil escriptor que no sé escriure, meu no és doncs el valor del llibre, heu de llegir-lo per la matèria que tracta". D'aquesta manera, l'autor valora l'obra sense aparentment implicar-s'hi.

Aquesta actitud, deixant de banda la lògica humilitat quan es tracta d'un prologuista autorial, afecta a la majoria dels pròlegs i ens porta a considerar les diferents estratègies argumentatives.

- PER QUÈ ? : la matèria és molt interessant

- COM ? : determinisme produït per la situació inicial que el pròleg ocupa.

La matèria és plantejada com a interessant des de diferents punts de vista. Així, en el pròleg a l'obra *Compliment a València* de López-Picó, Teodor Llorente Falcó parla de la Valencianitat, per acabar dient que el llibre tracta de València.

Miquel Ferrà (Salvà, M^aA.:*El Retorn*), justifica la matèria de l'obra que prologa (el passat) incloent-hi poemes d'altres autors prestigiosos que tracten el mateix tema.

Altres vegades s'intenta captar el lector en argumentar la tradició del tema. Prenem l'exemple de Roure Torrent on, després del pròleg que Josep Carner fa als *Contes d'Eivissa*, inclou un altre apartat anomenat "L'art popular eivissenc", on parla de la riquesa i tradició de la cultura eivissenca, per acabar connectant-la amb les seues rondalles.

La demostració de veracitat o ficció de l'obra és un altre dels arguments utilitzats. Seria feixuc continuar enumerant altres estratègies argumentatives, però no podem obviar els casos on el prologuista aprofita aquest espai privilegiat per parlar-nos, per diferents raons, d'aspectes que poc o gens tenen a veure amb la lectura que

precedeixen. Efectivament, nombrosos són els exemples on els pròlegs consisteixen en una dissertació teòrica sobre el fet literari o, concretament, sobre el pròleg.

Per acabar analitzarem una de les estratègies argumentatives que presenten major incidència: si un pròleg no podria existir sense el lector, sense l'apel·lació que se'n fa, el protagonisme que el lector adquireix en algun dels pròlegs, constituirà una cabdal estratègia argumentativa.

Aquest lector, sovint, és tractat amb benevolència, és lloat i admirat. Porqueras Mayo afirma (1957):

"El libro tiende la mano al lector por medio del prólogo (...) pero, sobre todo crea un clima intenso de cargazón afectivo que se concentra en dos polos excluyentes i contradictorios: Positivo el uno, negativo el otro".

Efectivament, encara que l'actitud cap al lector és normalment positiva, no oblidem que se l'està convencent, trobem exemples on el prologuista ostenta una actitud agressiva. Recordem l'exemple ja esmentat del pròleg que Josep Carner fa a *Contes d'Eivissa*, al terme del qual afirma que aquell a qui no agraden els contes no és, ni bon català, ni mereix la nostra confiança.

Malgrat açò, les actituds positives abunden per ser les més directes:

"I, certament, vosaltres les rebéreu (les meues obres) amb tant d'entusiasme que jo no podia pas desitjar més. Si me'n vaig sentir d'elogis! Si en vaig veure d'enhorabones!". (Ferrà,M. Pròleg a *El Retorn*).

Però deixem a banda aquestes actituds generoses, abandonem aquests casos de palés maniqueisme per passar a altres actituds que, per més subliminars, es presenten molt més interessants. Trobem, per exemple, un cas on el prologuista autorial es defensa dels possibles retrets que pensa que li farà el lector, per acabar insistint en el perdó que d'ell reclama:

"Si qualche lector em fa retret que les begudes, fruites i altres productes de la terra que figuren dins el recull no entren ben de ple dins el nom de llepolies (...) hauré de reconéixer que té tota la raó (...) vulgui's excusar-me'n, amic lector".(Salvà,M.A. Pròleg a *Llepolies i joguines*)

Encara podem trobar actituds molt més atrevides: Santiago Rusiñol, en el pròleg a la seua obra *L'Illa de la calma* (23), planteja la lectura com una pràctica catàrtica o curativa:

"Lector amic: si pateixes de neurastènia, o penses patir-ne, que ja és patir-ne; asi estàs atabalat pels sorolls que ens porta la civilitat, per aquesta angoixa d'anar depressa i arribar abans allà on no tenim feina; si els negocis t'han omplert de números (...). Si els cines tan fet malbé la mecànica de la vista, i el bellugueig se t'ha fet crònic, i el defici ja no et deixa viure, i vols gaudir un xic de repòs que es mereix en aquesta vida el que no ha fet mal a ningú, segueix-me en una illa que et diré, en una illa on sempre hi ha calma...".

I continua exaltant les virtuts de l'illa de Mallorca: "Els metges, en lloc de recomanar balnearis, haurien de recomanar l'illa de la calma".

En darrer terme comentaré un exemple de gran efectivisme. L'editorial Sicània, en el pròleg que realitza per a l'edició de *Voreta el Xúquer* de Josep Arminyana s'atreveix a dir als lectors, amb un to imperatiu, els noms que els han de posar els seus fills, en pro de la "valencianitat" de què fa gala el pròleg i, per descomptat, l'obra:

"Dones valencianes: Poseu a les vostres filles Maria del Puig, Iolanda o Margarida. Hòmens

valencians: poseu als vostres fills Jaume, Pere, Jordi o Vicent (...).

Per la renaixença de la Valencianitat i de la seua cultura".

5.8.5.- L'entitat textual dels pròlegs.

Després de l'anàlisi dels pròlegs realitzada, estem en disposició de plantejar-nos el seu caràcter textual, és a dir, la facultat que presenta de desvincular-se de l'àmbit estrictament paratextual.

L'estudi dels pròlegs en el segle d'Or castellà ja permeteren a Porqueras Mayo (1957) considerar-los un gènere literari:

"La conclusión más importante a que hemos llegado es la de atribuir al prólogo plena categoría de género literario. El problema se revisa partiendo de un presupuesto elemental sobre lo que debe entenderse por género literario, es decir, lo que viene definido por unas estructuras determinadas impuestas por una tradición que se hace ley".

Aquesta conclusió presenta un salt qualitatiu cap a la reconsideració del pròleg; però encara podem anar molt més enllà. Si fem un repàs a les conclusions que es poden anar traent al llarg dels aspectes que hem tractat, veiem que el pròleg pot desvincular-se del seu valor merament paratextual per moltes circumstàncies:

a) Per la seua forma: pot adoptar formes poètiques, dialogades, etc.

b) Pel seu lloc: pot abandonar la instància prefacial i adquirir entitat textual en aparéixer sense l'obra que, originàriament, prologava. Pensem que el prefix "para-" significa prop de o al costat de.

c) Per la seua temàtica: hem vist com, per diferents raons, el pròleg pot tractar aspectes que poc o gens tenen a veure amb l'obra que precedeixen.

La relació directa que el prologuista manté amb el lector, sense que siga necessària la presència mediatitzadora de l'obra o del seu autor, fa que el pròleg adquireisca una personalitat pròpia i puga presentar un nou perfil. Efectivament, la conclusió més important a què podem aplegar, és que el pròleg, d'aquesta manera, es confereix un

valor textual que va més enllà de la seua ja consolidada categoria paratextual.

5.8.6.- El pròleg com a suport publicitari.

Per acabar caldria ressenyar l'aspecte comercial que d'un pròleg es deriva. Si recordem que el pròleg es dirigeix al lector i encara més, que l'intenta convèncer perquè llija l'obra, per llegir-la l'haurà de comprar. Nogensmenys, és obvi que quan la llig ja l'ha comprada. L'aparent paradoxa es resol quan ens adonem que es tracta d'un ritu, d'un complement.

Els aspectes comercials ens poden portar a una xarxa on ens trobaríem amb molts implicats, l'anàlisi de la qual no ens pertoca ara, més aviat mereixeria un estudi ben diferent.

Sols s'hauria de comentar, a manera d'epíleg, un parell d'exemples on podem veure com l'editor ha anat més enllà de les seues tasques comercials i ha ocupat, d'una manera o d'altra, un lloc que possiblement no li pertanyia, el del pròleg. Així es constata en el següent:

"Entre els manuscrits originals que fins ara he conservat inèdits, hi ha una sèrie de rims batejats amb el nom de Llepolies i Joguines.

L'amic editor de la Biblioteca "Les Illes d'Or", m'ha demanat permís per a publicar-los dins un dels seus tomes, no m'hi he sabuda negar".(Salvà,M.A.: Pròleg autorial a *Llepolies i juguines*)

Però el cas més atrevit és el de l'editorial Sicània Prolífica. Aquesta editorial amb seu a València, publicà en 1962 el pròleg a l'obra que obtingué el primer premi de Comèdia als Jocs Florals de València, organitzats per Lo Rat Penat.

El primer fet que sobta és que Sicània és qui prologa l'obra. Presenta la conveniència de la lectura per tractar dos valors, segons Sicània, cabdals en tot bon valencià, la Religiositat i la Valencianitat i, així, assumeix l'editorial la defensa d'aquests valors.

Si continuem amb el mateix exemple, no podem obviar l'oferiment que l'editorial fa al públic, en adjuntar, al final de l'obra, dues butlletes per proporcionar l'oportunitat al lector de participar en un concurs que la mateixa editorial patrocina.

Finalment, Sicània reprén la paraula per "recordar-nos" com treballa per la defensa de "la nostra cultura":

"La manca de llibres, periòdics i d'altra literatura en llengua valenciana, agrava, cada dia més, el problema directriu valencià i SICANIA Editora es proposa elevar la cultura de la Valencianitat resolent este problema, servint al públic literatura menor i llibres valencians (...). S'ha d'elevar l'esperit per enlairar la Cultura Nostrada al nivell de qualsevulla altra llengua com va tindre altre temps". (Sicània: pròleg editorial a *Voreta el Xúquer*).

(1) Ens referim a la segona edició (1ª edició 1927) d'aquesta obra, que fou publicada per l'editorial Selecta l'any 1947. El volum amb què hem treballat és el número 31 de la col·lecció Biblioteca Selecta.

(2) Aquesta edició, rústica, fou publicada pel Club del Llibre Català l'any 1948.

(3) L'edició de 1947 fou publicada per l'editorial Selecta i correspon al número 13 de la Biblioteca Selecta. Es tracta de la 3ª edició d'aquesta obra. Les dues anteriors correspongueren a 1906 i 1928.

(4) Es tracta del número 34 de l'esmentada edició publicada en 1947. Aquesta fou la quarta edició de l'obra; les tres anteriors correspongueren als anys 1931, 1933 i 1941.

(5) Com ja hem assenyalat l'editorial Albertí acostumava a incloure a la quarta pàgina un annex biogràfic amb una nota de l'editor a l'obra. En aquest cas es tracta de la primera edició de *El casino dels senyors* de J. Amat-Piniella, publicada en Novembre de 1956 dins la col·lecció Nova Col·lecció Lletres n. 24.

(6) La Cita d'Edgar A. Poe apareix en la quarta pàgina de l'edició de la Llibreria Dalmau, publicada a Barcelona l'any 1946.

(7) Aquesta pràctica fou habitual en l'editorial Torre i apareixia al final del llibre sota l'epígraf "nota d'impressió".

La que hem reproduït és de l'obra de Miquel Adlert *I la pau*.

(8) En els tres casos, es tracta de la 1ª edició que publicà l'editorial Moll. L'any 1948 aparegueren *Espigues en flor* i *Cel d'horabaixa* i en 1949 *El retorn*.

(9) *Contes de Eivissa...*, en la pàgina 9 apareix un document titulat L'ART POPULAR EIVISSENC, i signat a la ciutat de Mèxic l'any 1943.

(10) Hem reproduït només un fragment d'aquestes RECONeixENCES, que apareixen en la primera edició d'aquesta obra (Desembre 1946); que correspon al n. 10 de la Col·lecció Biblioteca Selecta.

(11) Aquesta nota d'impressió aparegué en el tiratge especial, només 50 exemplars, que l'editorial Torre publicà d'aquesta obra. Es tracta, a més d'una edició numerada i signada per l'autor. Concretament aquestes dades s'han extret del volum n.22 de la col·lecció.

(12) Es tracta de tres reculls diferents de poesies de Joan Alcover. *Cap al tard* fou publicat per la Biblioteca Les Illes d'Or (Mallorca) l'any 1941. *Poemes* és una edició de la impremta mossén Alcover (Mallorca) de l'any 1947. En el

cas de *Poesies completes* ens referim a la 2ª edició que l'editorial Selecta (Barcelona) publicà l'any 1948.

(13) La Biblioteca Illes d'Or incorpora en aquesta edició de 1947, n.34 de la col·lecció, unes amplíssimes notes en què l'autor comenta la majoria dels poemes del recull.

(14) L'any 1947 la Biblioteca Selecta publicà la tercera edició d'aquesta obra, n. 17 de la col·lecció, on incorpora aquest repertori lèxic. Hem reproduït, només, un parell d'exemples dels diferents tipus de definició que l'autor ha emprat. Les dues edicions anteriors corresponen als anys 1919 i 1931.

(15) Riba, C.: *Del joc i del foc*. Veure la nota 10.

(16) Apud. Genette, G. (1987 a: 54)

(17) Apud. Genette, G. (1987 a: 54)

(18) Apud. Genette, G. (1987 a: 54)

(19) Apud. Genette, G. (1987 a: 65)

(20) Apud. Genette, G. (1987 a: 73)

(21) Veure la nota 18

(22) Aquest recull de poemes de J. M. López-Picó es publicà a la ciutat de València l'any 1946. El prologuista ens refereix, a l'inici del pròleg, que aquests poemes foren el fruit d'un viatge del poeta a València:

La pràctica totalitat dels poemes foren dedicats a altres poetes i escriptors. El que serveix de cloenda a *J.M. López-Picó* fou escrit per Xavier Casp.

El mateix López-Picó reconeix les circumstàncies que envoltaren la producció d'aquests versos en l'epíleg:

“En Recordança d'un viatge

A València”

(23) Hem treballat amb la quarta edició d'aquesta obra publicada l'any 198 per l'editorial Selecta (Barcelona). Es tracta del n. 6 de la Col·lecció Biblioteca Selecta. La primera edició data de l'any 1922.

6.- ELS ELEMENTS PARATEXTUALS EN LA LITERATURA CATALANA DE POSTGUERRA

6.1.- CRITERIS DE SELECCIÓ DE L'ÈPOCA.

Abans d'explicar els criteris de selecció utilitzats per treballar el període de la literatura catalana comprés entre 1940-1970*, caldrà fer un aclariment. L'interés (inicial) d'aquesta tesi girava al voltant de la teoria de la literatura i se centrava, més concretament, en l'anàlisi dels elements paratextuals com a eines fonamentals del treball literari. Aquest plantejament previ era, però, inicialment teòric; ens plantejarem, doncs, la necessitat d'aplicar-lo a un corpus de textos literaris per dues raons bàsiques:

* A l'ANNEX I trobareu la relació d'obres del corpus classificades per dècades i per gèneres

a) L'aplicació dels estudis teòrics realitzats a un corpus li conferiria al treball un caire més tangible i ens ajudaria a constatar l'eficàcia i interès dels conceptes analitzats.

b) Per altra banda, l'anàlisi d'un corpus literari concret aportaria dades per a la història de la literatura, concretament per a la literatura catalana dels anys 40-70.

A més, considerem que el període escollit és suficientment ample (827 títols), i es presenta com a relativament tancat. Parteix d'un fet històric que marcà l'inici d'un període que va determinar l'activitat intel·lectual a tot l'Estat Espanyol: la postguerra. Contràriament, el període estudiat coincideix amb els primers anys d'aperturisme ideològic; recordem la transcendent Llei de Premsa⁽¹⁾, promulgada en 1966 (Ley 18 de Marzo de 1966 n° 14/66 (Jefatura del Estado, B.O. 19). Ley de prensa e Imprenta).

Una vegada fixat el període se'ns plantejà una altra qüestió: la dificultat de comptar amb una relació exhaustiva de les obres publicades, si a més tenim en compte per les raons ja assenyalades, la pobresa (en els primers

anys), i la dispersió (sobretot dels autors exiliats), de la producció de l'època.

Davant d'aquesta problemàtica vam optar per recórrer als Índexs de Publicacions que regularment edita l'INLE (Instituto Nacional del Libro Español)⁽²⁾; aquests índexs, però, presenten algunes limitacions que ara esbrinarem.

6.2.- PROBLEMÀTICA DE LA CLASSIFICACIÓ **PER GÈNERES.**

El primer aclariment que caldrà fer respecte dels índexs d'obres publicades és la distribució per gèneres que aquestes relacions ofereix. Així, els esmentats documents presenten un capítol anomenat Literatura de Llengua Catalana que segueixen la següent distribució genèrica:

-Novel·la

-Contes i Narracions

-Prosa Narrativa no Imaginativa

-Poesia

-Teatre

En cadascun d'aquests gèneres la relació d'obres segueix l'ordre alfabètic dels autors que les han escrites.

Aquests títols es distribueixen genèricament
així:

Novel·la: 239 (28,8%)

Contes i Narracions: 112 (13,5%)

Prosa narrativa no imaginativa: 85 (9,9%)

Poesia: 174 (21%)

Teatre: 217 (26,1%)

Com ja havíem assenyalat, aquesta distribució presenta, si més no, algunes limitacions. En primer lloc a hores d'ara el concepte de gènere és ja ben qüestionat; observem, per citar un exemple, la proposta de Genette referida en el capítol 2 del present treball ⁽³⁾.

Per altra banda, sembla especialment qüestionable l'epígraf anomenat P.N.N.I.(Prosa Narrativa no Imaginativa). És evident que les obres recollides amb aquest nom fan referència a un ventall de possibilitats genèriques ben ample. I trobem, des de llibres de viatges *Viatge al Priorat*, fins a entrevistes *Converses amb Pau Casals*. Ens trobem també amb títols amb clares referències

autobiogràfiques, per exemple *Prudenci Bertrana per ell mateix*, sense oblidar altres que suggereixen dissertacions de temàtica molt variada. És el cas de *Crònica del país natal*, *La Barcelona del vuit-cents*, *Del llum de gas al llum elèctric*. *Memòries de Infància i joventut*, o *Grecs en la meua tinta*, per citar alguns exemples.

Sembla ser doncs, que en parlar de P.N.N.I. s'està fent referència a textos que no varen ser considerats literaris. Aquesta consideració és, indubtablement, molt qüestionable. Potser ara els haguéssim anomenat més aviat assaigs, però, el que és evident, és que la classificació d'aquestes obres és de dubtosa acceptació per l'ambigüitat que presenta. No obstant, la reclassificació de les mateixes ens hagués exigít una anàlisi, en molts casos complexa, que hauria superat l'estudi en ara ens ocupa.

Així doncs, utilitzarem els repertoris bibliogràfics de l'INLE (Instituto Nacional del libro Español 1967-1970) ja esmentats en considerar, a més, que només ens interessin com a documents bibliogràfics.

Per poder treure les consegüents conclusions hem elaborat un estudi de les 827 obres considerades (Annex

I), atenent a dues variables: la dècada i el gènere, amb la corresponent relació de percentatges:

DÈCADA 1940-50:

-Novel·la: 16 (20'5%)

-Contes i narracions: 12 (15'3%)

-P.N.N.I.: 3 (3'8%)

-Poesia: 32 (41%)

-Teatre: 15 (19'2%)

Subtotal: 78 (9'4%)

DÈCADA 1950-60:

-Novel·la: 93 (25'8%)

-Contes i narracions: 50 (13'8%)

-P.N.N.I.: 34 (9'4%)

-Poesia: 54 (15%)

-Teatre: 129 (35%)

Subtotal: 360 (43'5%)

DÈCADA 1960-70:

-Novel·la: 130 (33'4%)

-Contes i narracions: 50 (12'8%)

-P.N.N.I.: 48 (12'3%)

-Poesia: 88 (22'6%)

-Teatre: 73 (18'7%)

Subtotal: 389 (47%)

TOTAL: 827

6.3.- PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LES FITXES DE TREBALL.

A l'hora de fer el treball de recopilació de les obres que configuren el període estudiat, he procedit de la següent manera. En primer lloc vaig reclassificar el corpus segons s'indica en l'Annex I. En aquesta reconfiguració, no he considerat alguns títols que apareixien en els catàlegs de l'INLE, bé sense datar (en 37 casos), o bé amb una datació anterior a 1940 (75 títols). Així doncs, sobre un total de 939 títols ressenyats, el nostre corpus quedà reduït finalment a 827. Seguidament, he elaborat un model de fitxa per passar al treball de biblioteca. Aquesta fitxa contenia la relació de tota la informació de caràcter peritextual que en les edicions consultades apareguessen. Cal recordar que no hem considerat els elements epitextuals de caràcter icònic per les raons ja assenyalades. El model de fitxa utilitzat segueix, doncs, aquest esquema:

1)El peritext editorial

2)El nom de l'autor

3)Els títols (títol, títol secundari i subtítols)

4)Les informacions de solapa i/o altres informacions complementàries.

5)Les dedicatòries

6)Els epígrafs

7)El pròleg

8)Els intertítols

9)Les notes.

Hem d'assenyalar, però, que ha estat impossible elaborar aquest model de fitxa de la totalitat de les obres estudiades per no trobar alguns dels exemplars en les biblioteques consultades.

Finalment, com es veurà en els capítols següents, tampoc no hem realitzat un estudi exhaustiu de la totalitat dels elements peritextuals. Aquesta tasca hagués resultat inabastable en el present estudi. Per aquesta raó ens hem centrat en els dos elements peritextuals que, sense cap dubte, presenten una importància cabdal en l'espai paratextual: els títols i els pròlegs.

(1) Ley 18 de Marzo de 1966 nº 14/66 (Jefatura del Estado, B.O. 19). Ley de prensa e Imprenta.

(2) L'INLE publicà el seu primer catàleg l'any 1967. Nosaltres hem consultat els catàlegs corresponents als anys 1967, 1968, 1969 i 1970. Aquests catàlegs eren un repertori de llibres en català que es trobaven a la venda en cadascun dels anys. La distribució per gèneres d'aquests repertoris bibliogràfics és la següent:

1967: (pàgs. 69-116)

- Antologies, crítica literària, història de la literatura (pàgs. 69-74)
- Prosa (pàgs. 74-97)
- Poesia (pàgs. 97-105)
- Teatre (pàgs. 106-116)

1968: (pàgs. 87-142)

- Història general (pàgs. 87-88)
- Antologies generals (pàgs. 88-90)
- Edicions de textos (pàgs. 90-94)

- Obres completes (pàgs. 94-96)
- Estudis monogràfics (pàgs. 96-97)
- Assaigs (pàgs. 97-99)
- Novel·la (pàgs. 99-109)
- Contes i narracions (pàgs. 110-115)
- Prosa narrativa no imaginativa (pàgs. 115-119)
- Poesia (pàgs. 119-127)
- Teatre (pàgs. 127-141)
- Miscel·lànies (pàgs. 141-142)

1969: (pàgs. 95-157)

- Història general (pàg. 95)
- Antologies generals (pàgs. 96-97)
- Edicions de textos (pàgs. 98-102)
- Obres completes (pàgs. 102-104)
- Estudis monogràfics (pàgs. 104-106)
- Assaigs (pàgs. 106-109)

- Novel·la (pàgs. 109-120)
- Contes i narracions (pàgs. 120-126)
- Prosa narrativa no imaginativa (pàgs. 126-131)
- Poesia (pàgs. 131-141)
- Teatre (pàgs 141-156)
- Miscel·lànies (pàgs. 156-157)

1970 (pàgs. 95-162)

- Història general (pàgs. 95-96)
- Antologies generals (pàgs. 96-98)
- Edicions de textos (pàgs. 98-103)
- Obres completes (pàgs. 103-105)
- Estudis monogràfics (pàgs. 105-107)
- Assaigs (pàgs. 107-111)
- Novel·la (pàgs. 111-123)
- Contes i narracions (pàgs. 124-130)
- Prosa narrativa no imaginativa (pàgs. 130-135)

- Poesia (pàgs. 136-147)

- Teatre (pàgs 147-161)

- Miscel·lànies (pàgs. 161-162)

Cadascuna de les obres ressenyades ens pot informar, a banda del títol i de l'autor, d'altres aspectes d'interés com l'editorial, el tipus d'edició (rústica, de luxe...), l'edició (1^a, 2^a...), el format, el tipus de paper utilitzat per a l'edició, el nombre de pàgines i el preu de venda..., i, en alguns casos, d'altres circumstàncies com l'obtenció d'algun premi, el nom de l'il·lustrador o del prologuista (sobretot, en els casos de pròlegs al·lògrafs).

(3) En el capítol 2 del següent treball s'analitza el concepte de gènere a través dels següents estudis de Gérard Genete:

-Introduction a l'architexte (1979)

*-Palimpsestes. La littérature au second degré
(1982)*

7.- INTERÉS DELS TÍTOLS PER A L'ESTUDI DE LA LITERATURA CATALANA DELS ANYS 40 / 70.

7.1.- ELEMENTS D'ANÀLISI DELS TÍTOLS.

Una vegada estudiada la caracterització general dels títols (capítol 5.7.), ens plantegem l'interés que poden oferir a la literatura catalana del període escollit. Per tot açò hem creat una base de dades amb els vuit-cents vint-i-set títols que són objecte del nostre estudi. En aquesta base hem considerat, en primer lloc, unes variables generals (10 en concret), per poder sistematitzar l'estudi de cadascun dels títols considerats. Aquestes dades fan referència als cognoms i nom de l'autor, el gènere de l'obra, la dècada i l'any, el títol de l'obra i tres variables referides al títol en la seua totalitat, com són: l'existència o no de presentador, el nombre de paraules i, finalment, el nombre de grafies.

La segona part de l'estudi de cadascun dels títols parteix de la consideració de llurs elements morfològics. Per tal de realitzar aquesta anàlisi hem hagut de numerar aquelles categories que presentaven més freqüència, és a dir, hem hagut de considerar fins a 4 substantius, 3 articles, 3 adjectius, 3 preposicions, 2 verbs, 2 pronoms, 2 adverbis i 2 conjuncions. Reproduïm, a mena d'exemple, un model de la fitxa resultant:

GENERE:Teatre

COGNOM 1: Tous

COGNOM 2: Maroto

ANY: 1947

NOM: Josep M.

DECADA: 40

TÍTOL: El tio de l'Havana

PRESENT: dt

ESL: 5

ESLL: 14

ART1: El

SUST1: Tio

ADJ1:

VERB1:

ART2: l'

SUST2: Havana

ADJ2:

VERB2:

ART3:

SUST3:

ADJ3:

PRE1: de

SUST4:

PRE2:

ADV1:

CON1:

PRO1:

PRE3:

ADV2:

CON2:

PRO2:

7.2.- EL TÍTOL I EL SEU VALOR DISCURSIU.

La primera conclusió que podem extreure de l'anàlisi realitzada*, parteix de l'estudi de les categories lèxiques contrastades per dècades (veure ANNEX II).

Ben interessant esdevé la comparació d'aquestes dades amb l'anàlisi de les mateixes categories lèxiques, però contrastades per gèneres (veure ANNEX III).

Un altre element de la nostra anàlisi han estat els presentadors; i així, en els títols que ocupen el nostre corpus, ens hem trobat amb tres variables:

-AB (absència de presentador)

-DT (presentador: article determinat)

-IN (presentador: article indeterminat).

* Trobareu els resultats estadístics d'aquesta anàlisi lexicomètrica als annexos II, III, IV, V i VI

Com es pot veure en les conclusions referides als presentadors (veure ANNEX IV), hem considerat l'anàlisi conjunta de les variables de dècada i de gènere.

En darrer terme hem realitzat, a partir dels títols, un acostament al seu estudi lèxico-semàntic. Per desenvolupar aquest objectiu hem procedit de la següent manera. Primerament hem elaborat una relació de freqüències lèxiques (veure ANNEX V)⁽¹⁾, ordenades per ordre de freqüència i tenint en compte aquestes quatre coordenades:

1)MOTS (relació de mots)

2)SINGULAR (freqüència del mot en singular)

3)PLURAL (freqüència del mot en plural)

4)TOTAL (suma de la freqüència del mot en singular i en plural).

A continuació, hem analitzat els llocs comuns en els títols, és a dir, hem vist quines eren les constants de

significació, a partir dels indicadors dels títols, en la literatura catalana dels anys 40-70. Per realitzar aquest estudi hem partit de la conceptualització de Horst Geckeler (1976). Així, hem distingit entre:

- 1) Camp Lèxic
- 2) Classe Lèxica
- 3) Marc

Expliquem ara la consideració de cadascuna d'aquestes variables. E. Coseriu defineix el camp lèxic com: "una estructura primària paradigmàtica"; Geckeler amplia aquesta definició per a afirmar que:

“El camp lèxic és des del punt de vista estructural, un paradigma lèxic que s'origina per la distribució d'un continu de contingut lèxic en diferents unitats, donades en la llengua com a paraules que estan recíprocament en oposició immediata mitjançant trets distintius de contingut simples”.

Per definir el concepte de classe lèxica H. Geckeler parteix també del mateix E. Caseriu: “Una classe

lèxica és la totalitat del lexema que, independentment de l'estructura del camp lèxic, estan en relació per un tret distintiu de contingut comú”.

El concepte de camp lèxic i classe lèxica pertanyen, doncs, a les estructures paradigmàtiques primàries de la llengua. Un camp lèxic sencer funciona respectivament dins d'una determinada classe. així, per exemple:

Camp Lèxic: “relacions de parentesc”

Classe Lèxica: “éssers humans”

Finalment, considerarem el concepte de "Frame" en referir-nos a un aspecte semàntic més ample, és a dir, al marc de significació on se situa el mot.

Per explicar el concepte de “frame” (marc) hem de tenir en compte que qualsevol anàlisi lèxica necessita d'una caracterització del concepte “tema” que ens permeta de considerar correctes cadascuna de les seues expressions possibles. Brown i Yule (1993: 103) consideren que, d'aquesta manera, es poden incorporar tots els judicis raonables sobre “allò de què s'està parlant”. La seua proposta consisteix en el desenvolupament d'aquesta

caracterització semàntica més global, amb el concepte de “marc” o “marc del tema”.

L'avantatge d'aquest concepte ve donat per la superació del marge referencial estrictament textual i semàntic. El “marc” esdevindrà, doncs, el marc contextual dins del qual es constitueix el tema.

Cal precisar, per acabar, que aquesta anàlisi l'hem realitzada, no a partir de la totalitat dels mots que configuraven els títols, sinó només a partir d'aquells que presentaven una freqüència 2 (havien aparegut dues vegades) (veure ANNEX VI).

A més a més, no hem considerat les tres variables (Camp Lèxic, Classe Lèxica i Marc) en la totalitat dels mots sinó només en aquells que presentaven una significació especial i reiterativa respecte de la resta dels mots que configuren la relació objecte de la nostra anàlisi. No preteníem, doncs, un estudi semàntic exhaustiu; la semàntica se'ns ofereix, així, com a eina per a obtenir els indicadors necessaris que es portaran a palesar els llocs comuns en la literatura catalana de postguerra.

Abans d'assenyalar les conclusions que el treball dels títols ens ofereix, caldrà fer algunes referències a la repressió que l'aparell censor exercí sobre aquesta instància paratextual. En parlar dels pròlegs estudiarem amb més deteniment la influència de la censura en els elements paratextuals en general. Recordem, però, que l'objectiu bàsic de la censura fou mostrar, sobretot en un primer període, l'edició catalana com un producte folklòric, localista i reduït només a algunes manifestacions de caire costumista. L'objectiu era eliminar el públic lector i, per tal d'aconseguir-ho, recorregueren a diverses estratègies: aprovar només els textos clàssics si mantenien l'ortografia de l'època, permetre només edicions reduïdes i/o de bibliòfils i, progressivament, autoritzar les edicions sempre que presentaren les instàncies paratextuals en castellà. Els pròlegs, les notes i, òbviament els títols, s'hi veren afectats.

Certament a les darreries de 1944 l'administració va recuperar una fórmula que ja havia posat en pràctica feia tres anys, en 1941, per tal d'evitar que una edició autoritzada no es pogués confondre amb un producte ordinari. Madrid va connectar amb un procediment ben eficaç per embolcallar els textos, tot deformant-los fins a la

paròdia: títols i pròlegs en castellà. La mesura era equiparable a la de l'ortografia antiga i, és clar, d'un gran refinament si la comparem amb la matusseria d'una denegació. Així, quan Moll presentà una petició amb una quantitat d'exemplars que podia ser arriscada -tres mil- d'un text que, per la seua naturalesa, havia de ser objecte d'una ampla difusió popular, les autoritats van retrobar la fórmula màgica per desvirtuar el missatge. El text en qüestió era *Aplec de rondaies mallorquines* d'Antoni Mª Alcover que va passar immediatament a un lector:

"Obra de narraciones en dialecto mallorquín - deia- muy conocida en la región y, por decirlo así, clásica allí. Tiene además carácter folklórico y con licencia eclesiástica" 6-XI-44 (Gallofré, 1993: 193)

La solució per evitar-ne la perillositat, sense haver d'anar a raure en la prohibició, va ser anotada a mà:

"Autorizada a reserva de cambiar el título por su traducción castellana y que la obra vaya precedida de un adecuado prólogo en español"6-XI-44 (Apud Gallofré,1993: 193)

Els editors, per evitar la traducció dels títols al castellà recorrien, sovint, a títols que fossen homònims en castellà i català, sobretot, a títols homògrafs. Aquest és el cas de *Antologia de la literatura de Mallorca*, en què l'única diferència amb el castellà és l'accent del mot antologia. Sembla que aquest tret diferenciador passà desapercebut per alsensors i així, quan aquesta selecció de M. Sanchis Guarnier fou presentada i Moll demanà l'autorització per a 1500 exemplars en febrer de 1945, l'administració, sense consultar cap lector, contestà que li autoritzava "en principio dicha publicación a reserva del envío de galeradas (...) en las que habrá puesto en castellano además del prólogo las notas críticas". Es clar que en aquest cas ja no calia preocupar-se del títol, que es podia gairebé llegir com si fos en castellà.

En l'apartat corresponent als pròlegs analitzarem també com a partir de 1946 (7 de maig), es produí un canvi d'estratègia en l'aparell censor que encetà un nou període marcat per una major permissivitat. En reconèixer i autoritzar l'ús de la llengua catalana, malgrat totes les limitacions, com a mitjà d'expressió literària, els títols, així com altres instàncies paratextuals, deixaren d'estar perseguits com a tals.

Una vegada precisats aquests aspectes m'agradaria comentar les dades més importants que hem obtingut de la base de dades confeccionada per a l'anàlisi dels títols.

No obstant, qualsevol mena d'anàlisi lexicomètrica ha d'estar marcada per la prevenció. Avui es considera que la fascinació exercida pel fetitxisme de la quantificació topa amb unes limitacions epistemològiques i metodològiques molt greus, i ha de cedir el protagonisme a una metodologia d'anàlisi del discurs dotada d'una base pragmàtica. D. Maingueneau (1976) presenta un resum de les principals crítiques que s'han fet d'aquells mètodes, sobretot quan s'ofereixen en estadístiques que ignoren les complexitats del processament del llenguatge natural.

Klaus Krippendorff (1980)⁽²⁾ exposa aquesta problemàtica en la introducció al seu volum sobre anàlisi de contingut:

“En la actualidad, el análisis de contenido se encuentra, en cierto sentido, en una encrucijada. Sus raíces están en la fascinación periodística por los números, que supuestamente consigue una enunciación cuantitativa más

convinciente que una cualitativa. El análisis de contenido podría continuar con este juego de cálculos que quizá sea excitante, pero que no conduce a la comprensión (...) El empleo de los ordenadores en el procesamiento del lenguaje natural nos ha enseñado con meridiana claridad que esto requiere mucha más imaginación y trabajo teórico de lo que se suponía”.

Des d'aquest punt de vista, l'anàlisi quantitativa pot tenir utilitat -i de fet, en té-, però en el terreny de l'anàlisi del discurs ha de ser emprada amb molta prudència. Des d'aquesta òptica i amb aquestes prevencions s'han de considerar les dades que ara analitzarem; i és aquesta mateixa prudència la que ens portarà a considerar, només, les dades més generals; i obviarem aquelles que exigirien una consideració més pragmàtica. La funció serà, doncs, la de donar un suport complementari a les interpretacions qualitatives.

Començarem per l'ANNEX II, referit a les freqüències de categories lèxiques organitzades per dècades. Les xifres absolutes que hem de recordar per establir una comparació són:

-Dècada 1940: les obres d'aquests anys representen el 9'4% del total d'obres compilades.

-Dècada 1950: les obres d'aquests anys representen el 43'5% del total d'obres compilades.

-Dècada 1960: les obres d'aquests anys representen el 47'1% del total d'obres compilades.

Pel que fa als substantius podem afirmar, doncs que, en termes relatius, la dècada dels 40 es presenta menys prolífica en substantius que les altres dues.

Si pensem que tant els substantius com els adjectius afavoreixen un estil descriptiu lent i matisat, comprovarem que els percentatges d'adjectius també giren al voltant d'un per títol i així, les xifres relatives als adjectius són molt semblants, en les tres dècades, al percentatge total d'obres compilades.

És clar que l'absència d'elements narratius ve marcada per la baixa incidència de verbs, i així ocorre en la dècada dels 40 (no oblidem la forta presència de la poesia en aquests anys), mentre que en les altres dues dècades aquestes

xifres augmenten considerablement. Els adverbis, per altra banda, també presenten aquesta evolució.

Contràriament és interessant assenyalar, en darrer terme, que els pronoms presenten una major freqüència en la dècada dels 40 que en les altres dues. El pronom s'erigeix, així, com a l'“eufemisme” més utilitzat en els títols dels nostres escriptors, eufemismes necessaris en una època, precisament en la primera dècada, en què s'havia "de dir i no dir", en què cap cosa, ni tan sols un títol, podia quedar massa clar.

Pel que fa a l'ANNEX III, aquest és també el resultat de les freqüències lèxiques, aquest cop, però, organitzades per gèneres. Aquesta nova distribució presenta diferències interessants respecte de l'ANNEX II organitzat per dècades. Les dades que utilitzarem com a element de comparació i que cal recordar són:

- Contes i narracions: 112 títols, que representen el 13'5% del total d'obres compilades.

-Novel·la: 239 títols que representen el 28'8% del total d'obres compilades.

-Prosa narrativa no imaginativa: 85 títols que representen el 10% del total d'obres compilades.

-Poesia: 174 títols que representen el 21% del total d'obres compilades.

-Teatre: 217 títols que representen el 26'1% del total d'obres compilades.

Podem constatar, en primer lloc, que pel que fa a contes i narracions aquest gènere es caracteritza per la importància d'adjectius, adverbis, preposicions i, sobretot, conjuncions. Aquesta dada, aparentment anecdòtica, ens indica que els títols recollits sota l'epígraf de contes i narracions, més que títols originalment pensats per compendiar una determinada producció, són el resultat de textos que habitualment foren engendrats i publicats com a textos independents i, posteriorment, recopilats sota un mateix epígraf.

Per aquesta raó, la conjunció "i" és la més habitual i els títols apareixen configurats, en molts casos, amb el títol més representatiu i la cua "i altres narracions" o "i altres contes". Aquest és el cas de títols com *Una*

Barcelona a Anglaterra i altres reportatges, L'hostal de la Bolla i altres narracions, L'assídua concurrent i altres contes; o, fins i tot, la conjunció "i" pot introduir complements encara menys explícits, com és el cas de *El premi literari i més coses*.

Pel que fa al gènere de la novel·la, aquest es caracteritza per la recurrència d'articles, pronoms, verbs i adverbis, categories que superen el percentatge en termes absoluts (28'8%) de les novel·les compilades. La novel·la es palesa, així, com un dels gèneres més narratius, circumstància que es fa més evident si recordem que la majoria de les novel·les compilades se situen en les dècades 50 i 60 en què, passats els primers anys de censura més rígida, ja es podia començar a "contar coses".

L'element més cridaner dels títols compilats sota l'epígraf de P.N.N.I. és l'escàs nombre de verbs i la importància dels adverbis. Aquest fet pot explicar-se per la notable presència de reportatges i cròniques que esdevenien sovint una reflexió, òbviament valorativa, de la situació dels intel·lectuals catalans, tant dels exiliats com dels qui romangueren a la nostra terra.

Si ens fixem en les dades corresponents a la poesia, haurem de destacar l'escàs nombre de verbs. Aquesta dada no fa més que confirmar el caràcter fonamentalment descriptiu del gènere poètic, sobretot, si pensem en la poesia d'exaltació localista dels primers anys marcada, en bona mesura, per descripcions paisatgístiques.

Contràriament ocorre amb el teatre: l'aparició de les tendències teatrals compromeses amb la societat, fonamentalment a la dècada dels 60, vingué marcada per la necessitat de “contar coses”.

L'ANNEX IV fa referència a l'anàlisi dels presentadors que hem realitzat dels títols considerats.

Abans de passar a comentar aquestes dades caldrà recordar que en el concepte de presentador hem considerat tres variables:

-AB (absència de presentador)

-DT (presentador article
determinat).

-IN (presentador article
indeterminat)

Tot i que les dades són ben eloqüents voldria subratllar-ne, si més no, algunes. En primer lloc, encara que en darrer terme, no necessiten cap comentari les xifres absolutes:

-AB: 505 (61%)

-DT: 296 (36'7%)

-IN: 26 (3'1%)

Efectivament, els títols de la literatura catalana compresos entre 1940-70 es caracteritzen pel predomini de l'absència de l'element presentador. La idiosincràsia d'aquests anys, mancats de llibertat d'expressió provocà, com ja hem referit sovint, un indeterminisme i un contingut semàntic ambigu en molts casos o, si es vol, polisèmic en altres.

La segona constatació, lògica per altra banda, és que aquest indeterminisme s'anà alleugerint a mesura que

passaven els anys; els títols esdevingueren cada cop més concrets, individualitzadors i objectius.

L'ANNEX VI, com el seu títol indica, tracta de la caracterització de les constants de significació en els títols de la literatura catalana de postguerra (1940-70). Com ja hem explicat, aquesta anàlisi parteix de la consideració de tres variables: camp lèxic, classe lèxica i frame (o marc de referència).

Pel que fa als camps lèxics, podríem considerar un primer grup: aquells que fan referència a la natura, la terra o els llocs, tant si són topònims (Barcelona o Roma), com noms comuns (carrer, rambla). Aquest arrelament a la terra, en el sentit més ample del terme, pot explicar-se des de dos punts de vista:

-Des de l'òptica dels escriptors exiliats que vivien de l'enyorança dels temps passats i tenien, com a punt de referència bàsic, la terra perduda.

-Des de l'òptica dels escriptors que hi romangueren però que prenen la terra com a símbol

metonímic de la cultura, en el sentit més ample del terme.
Una terra, també en certa manera, perduda per a ells.

Aquesta constant recerca de les arrels serà amanida pels sentiments (camp lèxic dels sentiments: amor, esperança), i pel reiterat camp lèxic del temps. Mots com "abans", "ara", "ahir", "demà", il·lustren l'enyorament del temps passat i, a vegades l'angoixa i altres l'esperança, pel futur.

Finalment, el camp lèxic de la religió es presenta per una banda en sentit positiu, com a refugi i conhort ("glòria"), i, per l'altra en sentit negatiu, com un element més d'opressió ("diable"), d'una societat marcada pel confessionalisme.

Pel que fa a les classes lèxiques cal assenyalar que aquelles que representen més freqüència són les referides a mots amb el tret [+ABS] (abstracte). Mots com "somni", "memòria", "misteri", "por", "pau", "esperança"..., formen part de la classe lèxica, sense cap dubte, més farcida.

La segona classe lèxica més reiterada és aquella que configura el grup de:

-mots amb el tret [+ gentilici]

-mots amb el tret [+ topònim].

Gentilicis més genèrics com "valencians", "catalans" o "mallorquins" apareixen en títols com *Recull de contes valencians*, o d'altres semblants. Els topònims, com veurem quan analitzem els títols com a unitat discursiva, es divideixen en aquells que fan referència a ciutats, països o continents on els nostres escriptors estigueren exiliats ("París", "Mèxic", "Amèrica"...), i els referits a llocs pertanyents a àmbits geogràfics de la llengua catalana ("Barcelona", "Costa Brava", "Pirineu"...).

Finalment caldria fer una al·lusió als marcs referencials amb més recurrència. Aquests, per ser els més suggeridors es presenten com a més difícils de sistematitzar. No és gens estrany que el marc més freqüent siga el referit a les manifestacions artístiques i al d'aquells mots amb marca poètica ("poesia", "narracions", "antologia", "teatre"... en el primer cas, i mots com "flor", "cançó" o "cor" en el segon).

No obstant, aquells que ens aporten més significació són els que ens ajuden a configurar una visió de l'època:

-N: referit al marc de les connotacions negatives. ("mort", "crim", "por", "presó"...))

De vegades, però, caldrà submergir-se en el període que ens ocupa per entendre per què hem considerat, per exemple, que un mot com "civil" té connotacions negatives.

Els altres marcs referencials amb especial significació són:

-E : referit al marc de l'enyorança del temps passat, d'allò perdut (amb mots com: "espera", "història", "arrels", "demà"..., sense oblidar les referències toponímiques ja assenyalades a llocs de les nostres terres que els escriptors exiliats recordaven amb enyorança)

-O : referit al marc d'allò ocult, no explícit, amagat (amb mots com: "misteri", "ombra", "silenci"...).)

-V : referit al marc dels viatges (amb mots com "camí", "món", "hostal", "carta"..., sense oblidar les referències toponímiques a llocs d'exili ja assenyalats).

Ningú no dubta que es podrien establir més marcs referencials, però també és cert que els que hem assenyalat constitueixen alguns dels llocs comuns que marcaran la literatura catalana produïda en el període anomenat de postguerra, o, més concretament, entre els anys 1940-70.

Recordem, però, les prevencions que introduïen aquesta anàlisi. Si considerem els títols com a acte discursiu, caldrà tenir en compte altres aspectes com la teorització sobre l'acte de parla, el principi de cooperació conversacional, les estratègies argumentatives, l'implícit, la informació enciclopèdica compartida per l'emissor i el receptor, la connexivitat, la cohesió i la coherència textuals, els recursos retòrics utilitzats...; aspectes que esbrinarem en l'apartat que ara ens ocupa.

7.3.- EL TÍTOL COM A UNITAT TEXTUAL.

Ja hem analitzat els títols des de diversos punts de vista, hem vist com operen les diferents categories lèxiques segons la dècada i el gènere en què apareixen; hem vist com els presentadors afavoreixen la indeterminació i contribueixen a l'abstracció i l'ambigüitat de molts dels nostres títols; també hem caracteritzat les constants de significació dels títols compresos entre els anys 1940-70; voldria comentar ara alguns títols que, per una o altra raó, esdevenen paradigmàtics d'aquesta instància paratextual.

En primer lloc, voldria assenyalar alguns exemples d'intertextualitat; sobretot, d'intertextualitat per al·lusió, si entenem aquesta per una cita no literal però que la seua lectura ens palesa una clara referència a un altre text anteriorment escrit per un altre autor. Aquest és el cas del títol *Tres viatges en calma per l'illa de la calma* de GAFIM, que ens recorda l'anterior *L'illa de la calma* de Santiago Rusiñol, amb què també comptem en el nostre corpus, tot i que es tracta d'una reedició.

En altres casos les referències intertextuals són més llunyanes; ben suggeridors són aquests dos exemples presos de l'oració El Pare Nostre: *La nostra mort de cada dia* i *La nostra terra de cada dia*, substitueixen "mort" i "terra" pel mot "pa", de la frase original de l'esmentada oració.

Les referències intertextuals al món de la religió hi són paleses en altres títols com *L'Evangelí segons un de tants*; sense oblidar títols en llatí com *Scala Dei* (que ens recorda també l'obra de Francesc Eiximenis amb el mateix títol), o *Da nuces pueris*.

En el títol *A Can Seixanta o Don Quixot de Vilafranca*, l'autor només a pres el nom del conegut personatge de Cervantes per incloure'l en un nou títol.

Presenten també una freqüència considerable els títols que evoquen expressions de l'àmbit familiar o pertanyents al registre col·loquial. Pel que fa a la riquesa expressiva d'aquests col·loquialismes i fraseologismes metafòrics, resulta de gran utilitat l'estudi de Lakoff i Johnson (1986). Innombrables són aquests títols que reproduïxen expressions usuals de la vida quotidiana: *Per*

fer gana, Taula parada, Un pas en fals, Joc brut, El món per un forat..., per citar només alguns exemples.

Però en ocasions es produeix un trencament intertextual de la coherència del col·loquialisme en qüestió, amb un efecte altament copsador. És el cas de *Una societat limitada, Elena de segona mà* o *L'amor truca a la porta*.

Els títols es redueixen, en algunes ocasions a fórmules d'acomiadament o cortesia. És el cas de *A reveure papà, Siau benvingut* o *Així sia*; a expressions com *Un pocapena* o *Un poca-solta*; o a simples enumeracions com *Café, copa i puro* o *Món, dimoni i carn*, que al·ludeixen a referències culturals conegudes per tots.

En un altre grup de títols ens trobem amb evidents referències metafòriques preses del llenguatge col·loquial. Exemples com *Vestir-se per morir, L'ovella esgarriada, Cara i creu* o *Mossegar-se la cua*, palesen la presència de la recreació literària en el registre col·loquial, com ja assenyalaren Lakoff i Johnson (1986) en l'obra esmentada.

Si tenim en compte que el títol potser siga la instància paratextual que arriba primer al lector, comprendrem que l'autor s'haja de valer de tota mena d'estratègies per copsar-li l'atenció. Si a més considerem que la literatura de postguerra apareix marcada pels mots velats, pel dir i no dir, pel llegir entre línies..., constatarem que recursos expressius com la metàfora, que destaca i oculta alhora; o el contrast, presenten un alt rendiment en els títols d'aquest període.

Hem vist la importància dels termes pertanyents a la classe lèxica [+ abstracte], assenyalem doncs, en primer lloc, les metàfores que atribueixen formes concretes a realitats abstractes. És el cas de *La collita del diable*, *Una taca de sol*, *El somni encetat* o *Oceanografia del tedi*.

Les metàfores antropomòrfiques presenten també gran recurrència en títols com *Memòries d'una estàtua*, *El somriure dels Sants*, *L'amor venia amb taxi*, *El poder feia vacances* o *La memòria es diverteix*.

En altres ocasions l'autor ha recorregut a la repetició d'un so o d'una terminació verbal, com si de rimar

versos es tractés. És el cas de títols com *A cavall de dos cavalls*, *Del joc i del foc*, *La gent i el vent* o *Joc d'arrels i d'estels*⁽³⁾.

Però potser el recurs expressiu que presenta major recurrència és la presència d'elements antitètics i contrastius. Títols com *La inquietud en calma*, *Les finestres s'obren de nit*, *La ribera deserta* o *Verd madur*, uneixen elements en clara oposició semàntica. El contrast, per altra banda s'articula amb el trencament de les expectatives del lector; la introducció, al final del títol d'un element sorpresiu, copsa l'atenció del lector i produeix un trencament d'un gran efectivisme. Ens referim a títols com *Història d'una dama i un lloro*, *Un crim abstracte o el jardiner assassinat*, *Rialles*, *llàgrimes i "vedettes"*, *La doble espera de l'aigua i tu*, *Teoria dels cossos* o *Sonets del zoo*.

Les metàfores d'animals, tan utilitzades en la història de la literatura, hi són també presents en títols com *Les ales de la nit*; així com nombrosos recursos metonímics, com aquest de causa/efecte, del títol *Entre la set i els llavis*.

No obstant, cal assenyalar que sovint el títol esdevé una eina insuficient; en molts casos caldrà conèixer el

contingut de l'obra que presenten perquè no siga massa agosarat afirmar que en el títol, per exemple, *Entre el coral i l'espiga*, ens trobem davant una metonímia. Efectivament, com s'explica al pròleg d'aquesta obra, el coral i l'espiga simbolitzen el mar i la terra:

"La mar que no arribarà mai a l'espiga que, immòbil, s'inclina cap al coral"

(Vidal i Tomàs, B., pròleg a *Entre el coral i l'espiga*).

Certament molts són els casos en què la relació semàntica entre el títol i el contingut de l'obra que presenten és ben estreta; però també, ben diversa. En algunes ocasions el títol pot fer referència a l'estil de l'obra; així, el títol *De l'agre de la terra*, expressa l'estil de "formes populars i ben nostres", com el mateix autor les qualifica. En el títol *Carrers, places i un rellotge*, l'autor descriu "amb un amor municipal" els llocs de la ciutat de Mallorca.

Quan les obres, però, són reculls de contes o poemes, poden prendre el títol d'un dels contes o poemes que consideren més representatiu, com és el cas de *Baladre*

(poemes), que pren el títol del primer poema, o *La vida en rosa*, que pren el títol de l'última narració que presenta.

Ens trobem amb casos en què la relació semàntica entre el títol i l'obra és més complexa. Així, en el títol *Vides planes (a l'ombra del Montgó)*, el prologuista afirma que el títol s'ajusta a l'obra perquè tracta de quatre personatges amb una vida plana i doblegada al curs dels esdeveniments, i sense capacitat de reacció. Podríem dir, doncs, que en aquest exemple el títol sintetitza, d'alguna manera, l'actitud dels personatges de l'obra.

És també usual que els títols al·ludesquen, d'una o altra manera, al procés de gènesi de l'obra. Ens trobem amb un parell d'exemples en què sembla que el títol fa referència al lloc des d'on el qual l'escriptor ha creat l'obra, (és el cas de *Banc de fusta*, d'Antònia Vicens que comentaré més amplament en el capítol corresponent als pròlegs); o indica la visió de l'autor des de la finestra de la cambra on escriu, com en el cas de *El lledoner de la clastra*, Llorenç Villalonga, des de la biblioteca observa la clastra, on hi ha un lledoner.

Les relacions temàtiques entre l'obra i el títol són, en alguns casos, de caire intertextual, com en el títol *Les serres encantades*. L'autor reconeix, en aquest cas, que ha pres el títol d'un vers de Joan Maragall (Dels goigs de la Mare de Déu de Núria) en homenatge, per considerar l'autor que Maragall "va proporcionar al modern catalanesc les millors interpretacions literàries de la nostra gran serralada".

Per altra banda, hem pogut anar observant al llarg d'aquesta anàlisi que dues de les constants que els nostres títols ens ofereixen amb més recurrència són el lloc i el temps. Ja hem vist llur importància en realitzar la caracterització de les constants de significació en els títols d'aquest període. I és que, certament, en parlar d'aquestes dècades hem de parlar d'exili, i també, del que s'ha vingut a anomenar exili interior, és a dir, dels que romangueren a l'estat espanyol però amb les possibilitats expressives força retallades.

Els títols d'aquest període sovintegen en referències toponímiques dels llocs d'exili més comuns dels nostres escriptors. En són bon exemple títols com *De la Rambla a l'Argentina* o *Tres cartes a París*. També podem

trobar exemples que palesen, tant l'angoixa de trobar-se fora de la seua terra: *Desarrelats*, com l'esperança de retrobar-la: *El retorn*; així com referències completes de la situació viscuda: *La cançó de l'emigrant*, *Una guerra civil*, o *Catalans terres enllà*; sense oblidar-nos dels qui s'hi quedaren: *Una presó sense reixes*.

El temps, i més concretament, el pas del temps se'ns presenta també com una constant de la literatura catalana de postguerra. Títols com *Abans d'ara*, *L'altre demà*, o *Quan els records parlen*, ens palesen l'angoixa d'un present i, potser, l'esperança d'un futur.

Abans d'acabar, però i, a mena de cloenda, m'agradaria detenir-me una mica en els topònims que, per la seua recurrència i significació, no podem passar per alt. Certament, com afirma Vicent Salvador (1993: 181), els topònims funcionen sovint en la literatura com un signe d'identitat, com la reminiscència d'un origen. I ja hem comentat com els topònims presenten una freqüència tan alta en els títols de la literatura catalana de postguerra per la necessitat, dels nostres escriptors, de recerca de les arrels perdudes; per la llunyania, en el cas dels escriptors exiliats, o

per la neutralització cultural que els qui romangueren varen patir com a conseqüència de la política cultural de la dictadura. És per això que molts topònims adquireixen, en el marc referencial de la literatura d'aquests anys, un significat que va molt més enllà de llur referència a un lloc concret. Així, mots com “París” o “Mèxic” en títols com *Valencians a Mèxic* o *París, 1940*, presenten, en aquest marc referencial, una informació suplementària, la de l'exili. Vicent Salvador, en el treball ja esmentat (1993: 182), considera que:

“Ces informations s'intègrent dans des frames, ou panneaux de connaissances culturelles sur le monde et elles sont articulées dans l'ensemble de ce qu'on dirait, avec Eco, une encyclopédie collective, à la portée des membres d'un groupe socioculturel. On passe ainsi de l'idée de dictionnaire (les connaissances de compétence linguistique codifiée dans le niveau lexique) à celle d'encyclopédie (les connaissances sur le monde ou la société), et les unités de cette source de connaissances deviennent des unités de sémiotique culturelle, c'est-à-dire un ensemble de données qu'une communauté culturelle possède pour les avoir apprises”.

Cal submergir-se, doncs en aquesta enciclopèdia col·lectiva per articular la lectura d'altres títols amb les mateixes referències a l'exili com *Cartes d'Itàlia* o *Del Born al Plata*, per citar alguns exemples. Les referències, però, són nombrosíssimes i en alguns casos, fins i tot, la situació d'exili apareix explícita: *Exili a Playamuertos*. En altres ocasions, aquesta situació provoca l'interés i el coneixement dels nostres escriptors per cultures ben llunyanes a la nostra; títols com *La cort maia de Txikinamit*, així ho exemplifiquen.

Un altre grup de topònims fan referència a llocs (ciutats, serres, rius, ...) que pertanyen a la nostra geografia; el sentiment d'arrelament a la terra, que ja hem esmentat, expliquen l'alta freqüència d'aquests topònims. Així la Rambla, el Pirineu, el Xúquer o el Montgó, no representen només un lloc concret de la nostra geografia, sinó que, en el marc referencial de la postguerra simbolitzen una llengua, una cultura, una manera pròpia d'entendre el món que, per una o altra raó, els nostres escriptors enyoraven. No es podrien entendre d'altra manera aquests versos de Vicent Andrés Estellés:

Reviscolaven

intactes els topònims.

Geografia

endins, arribaries

a sentir, breu, un pànic.

Les referències als topònims de les nostres terres són nombrosíssimes i van, com ja hem dit, des dels topònims més genèrics, com *Ciutats de Catalunya*, a l'explicitació d'algunes de les grans ciutats, com *Un senyor de Barcelona*, *Compliment a València*, *Carrers de Barcelona*, *La ciutat de Mallorca*, *l'argenter de Girona...*, per citar alguns exemples.

En altres ocasions els topònims se centren en microespais de les ciutats ja esmentades; és el cas de *La Rambla de les flors* o *Un crim al Paral·lelo*. Cal remarcar que, òbviament, les ciutats de Catalunya presenten més

recurrència que les del País Valencià o les Illes. Títols com *Tot l'any a Cadaquès* o *La tia de Sitges*, així ho testimonien.

Sembla, però, que les referències toponímiques evidencien un major arrelament quan es refereixen a comarques, rius o serres; les ciutats sempre mantenen una relació més anònima amb els qui hi viuen. Títols com *El meu Pallars*, amb la presència del possessiu davant el topònim, expressen una intimitat fora de tot dubte.

Les terres del Rosselló o la Cerdanya també hi són presents en títols com *Estampes del Rosselló* o *Rondalles de Cerdanya*.

M'agradaria acabar amb el comentari d'un parell de títols que palesen com la informació toponímica pot ser encara molt més complexa, en al·ludir a antigues llegendes o a períodes llunyans de la nostra història.

En el títol *Contalles de Mas Calvó*, ens trobem amb una referència geogràfica, la de Sant Bernat Calvó; sembla que en aquest mas es produïren alguns dels miracles de l'esmentat sant, i que la tradició oral, sota forma de contalles, ha conservat.

En el títol *El carlà de la Geltrú*⁽⁴⁾, ens trobem davant una referència històrica interessant. El terme “carlà” remet a “castlà”, que era el qui tenia el govern i la jurisdicció d'un castell, bé que sense cap dret sobre el domini, que pertanyia al senyor que els hi havia confiat, a voltes de manera vitalícia, però generalment temporal o accidental. Si a més, sabem que la Geltrú és el sector oriental de l'actual municipi Vilanova i la Geltrú, inclòs en l'antic terme del castell de la Geltrú, ens adonarem que aquest títol ens ofereix tota una sèrie de referències històriques d'aquest municipi.

Com a conclusió voldria fer meues aquestes paraules de Vicent Salvador (1993: 188):

"...on a vu comment un certain mot, avec une apparence tout à fait innocente, peut devenir un instrument fondamental dans la construction du sens, dans les stratégies de communication sémiotique, et plus concrètement, dans le monde complexe de la signification littéraire. Les possibilités de la fonction sémiotique toponymique sont, sans doute, très riches. un coup d'oeil sur certains matériaux pris à la littérature catalane nous a fourni quelques illustrations, pas toujours d'une grande originalité, mais claires et tangibles.

On ne peut pas trouver bizarre qu'une culture minoritaire comme celle-là combine le regard vers le futur avec la passion pour des mots qui sont témoignage et chair de l'origine".

Hem vist com els títols, que molt sovint sembla que passen desapercebuts, poden incloure tota una xarxa d'articulacions semiòtiques que van, des de les més paleses referències intertextuals a les més amagades claus de significació literària. La seua consideració se'ns presenta doncs, com a recomanable, si no necessària, per al coneixement del fet literari i ha contribuït, de manera considerable, a l'anàlisi de les nostres obres.

- (1) En l'ANNEX V només hem reproduït fins els termes que presentaven una freqüència 2. Els termes referits en aquest ANNEX V oscil·len, doncs, entre la freqüència 237 i la 2. La raó és doble: per una banda la reproducció dels termes amb freqüència 1 hagués esdevingut una quantificació innecessària, si tenim en compte que l'anàlisi lexicomètrica pot considerar-se significativa a partir de la reiteració d'un terme, i no de la seua presència única que pot ser, per això, casual. Per altra banda, en l'anàlisi realitzada en l'ANNEX VI hem utilitzat els mateixos criteris de freqüència.
- (2) Apud Salvador, V. (1992 b: 988-989)
- (3) Les repeticions fòniques es palesen, en aquests títols en recursos com l'al·literació o la paranomàsia.
- (4) El terme "carlà", a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, remet al terme "castlà", on s'explica amplament l'origen i la significació d'aquest mot.

8.- INTERÉS DELS PRÒLEGS PER A L'ESTUDI DE LA LITERATURA CATALANA DELS ANYS 40/70.

8.1.- RELACIÓ DE PRÒLEGS.

DÈCADA 1940-50

CONTES I NARRACIONS

-*Contes d'Eivissa*: Roure-Torrent, J. pròleg de Josep Carner
1948.

-*La parada*: Ruyra, J. pròleg autorial. 1947

-*Primavera inquieta*: Martínez Ferrando, E. pròleg autorial.
1947.

NOVEL·LA

-*La ben plantada*: d'Ors, E. pròleg autorial (a una edició de 1936). 1946.

Títol: Pròleg a una anterior edició.

-*Memòries d'un aprenent d'antiquari*: Dalmau i Ferreres, R. pròleg autorial. 1946

Títol: Pòrtic.

-*Moment musical*: Soldevila, C. Pròleg autorial. 2ª edició. 1949

Títol: Advertiment preliminar

P.N.N.I.

-*L'illa de la calma*: Rusiñol, S. pròleg autorial. 4ª Edició. 1948.

Títol: L'esperar el barco.

POESIA

-*Cap al tard*: Alcover, J. pròleg autorial. 1941

-*Compliment a València*: López-Picó, J.M. pròleg de Teodor Llorente Falcó. 1946.

-*De l'agre de la terra*: Costa Llobera. pròleg autorial 1947.

Títol: Quatre mots d'advertència.

-*Del joc i del foc*: Riba, C. pròleg autorial 1946.

Títol: Reconeixences.

-*El retorn*: Salvà M.A. pròleg de Miquel Ferrà. 1948.

-*Espigues en flor*: Salvà, M.A. pròleg de Josep Carner. 1948.

-*Llepolies i joguines*: Salvà, M.A. pròleg autorial. 1946.

Títol: Dos mots al lector benèvol.

-*Poemes*: Alcover, J. pròleg de Joan Pons i Marqués. 1948.

Títol: Joan Alcover.

-*Poesies Completes*: Alcover, J. pròleg de Miquel Ferrà. 2ª edició. 1948.

DÈCADA 1950-60

CONTES I NARRACIONS

-*Abans de l'alba*: Ferran de Pol, L. pròleg de Salvador Espriu. 1954.

Títol: pròleg

-*Anys d'aprenentatge*: Espriu, S. pròleg autorial. 1952.

Títol: Paraules proemials.

-*Carrers, places i un rellotge*: Palau i Camps, J.M. pròleg de Josep M. Llompart. 1959.

Títol: Pròleg.

-*Contalles de Mas Calvó*: Iglèsies i Fort. pròleg autorial. 1958.

Títol: Nota preliminar.

-*Cròniques de la veritat oculta*: Calders, P. pròleg de Joan Triadú. 1955.

Títol: Pròleg.

-*De la vall al cim*: Mascarell i Gosp, J. pròleg de Bernat Bono i Barber. 1957.

Títol: Pròleg.

-*Dues històries ferestes*: Verdaguer, J. pròleg autorial. 1950.

Títol: Pròleg.

-*Fum d'ara*: Torres, E. pròleg editorial. 1959.

-*La vida en rosa*: Vidal i Tomàs, B. pròleg de Manuel Sanchis Guarner. 1957.

Títol: Pròleg.

-*Les multituds*: Casellas, R. pròleg de Maurici Serrahima. 1ª edició 1906. 1953.

Títol: Les multituds de Casellas.

-*Les serres encantades*: Santasusagna, J. pròleg autorial. 1956. (1ª edició 1936)

Títol: Advertiments per a la segona edició.

-*Mites*: Sarsanedas, J. pròleg de Salvador Espriu. 1954.

-*Perquè sí*: Baixeras, J. pròleg autorial 1957.

-*Recull de contes balears*: DD.AA. pròleg signat per A.
1956.

-*Recull de contes valencians*: DD.AA. pròleg de Joan Fuster.
1958.

NOVEL·LA

-*Ara*: Capmany, M.A. pròleg autorial. 1958.

Títol: Nota.

-*Coral de sang*: Ribera, A. pròleg autorial. 1957

Títol: Prefaci.

-*Diari del captaire*: Barat J. pròleg autorial (el captaire).
1955.

Títol: Introducció.

-*El gep*: Clarasó, N. pròleg autorial. 1956

-*El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries*:
Brunet, M. pròleg autorial. 1956.

Títol: Pròleg.

-*Entre el cel i la terra*: Civera, B. pròleg d'Antoni Igual Úbeda. 1956.

Títol: Pròleg.

-*És hora de plegar*: Tasis, R. pròleg autorial. 1956.

-*La novel·la de Palmira*: Dhey (Villalonga, L.) pròleg falsament actorial (Salvador Espriu es presenta com un personatge de l'obra). 1952.

-*La pau a casa*: Amat-Piniella, J. pròleg autorial. 1959

-*Traduït de l'americà*: Capmany, M. A. pròleg autorial. 1959.

P.N.N.I.

-*El meu Pallars*: Lluís, J. pròleg autorial. 1959

Títol: Introducció.

-*Els homes*: Bonet, J. pròleg autorial. 1954.

Títol: Quatre paraules abans d'entrar en el llibre.

-*Els nins*: Bonet, J. pròleg de Miquel Arbona. 1951.

Títol: Pròleg.

-*Grecs en la meua tinta*: Verdeguer i González,A. Pròleg
autorial. 1954.

Títol: Advertiments.

-*Les dones*: Bonet,J. pròleg autorial. 1957.

Títol: Una mica de pròleg on l'autor intenta una explicació.

-*Prosa antològica*: Verdaguer,J. pròleg de J.V.Foix. 1952.

Títol: La prosa de Verdaguer.

-*Tot l'any a Cadaqués*: Dalí,A.M. pròleg de Manuel Brunet.
1951.

Títol: Aquest llibre d'Anna Maria Dalí.

-*Tres viatges en calma per l'illa de la calma*: GAFIM
(Gabriel Fuster i Mayans) pròleg de Llorenç Villalonga.
1952.

Títol: Pròleg.

POESIA

-*Baladre* (poemes): Mascarell i Gosp,J. pròleg de Sofia Salvador i Monferrer. 1959.

-*El comte Mal*: Colom,G. pròleg autorial. 1950.

Títol: Prefaci.

-*El príncep*: Teixidor,J. pròleg de Salvador Espriu. 1954.

-*Els poetes insulars de postguerra*: Sanchis Guarnier,M.
Pròleg autorial. 1951.

-*Entre el coral i l'espiga*: Bonet,B. pròleg de B.Vidal i Tomàs. 1952.

Títol: Visita, abans....

-*La ruta dels cims*: Gayà,M. pròleg d'O. Saltor.1951.

Títol: Cancell.

-*L'ocell de les cireres*: Brazés,E. pròleg de Josep-Sebastià Pons. 1957.

Títol: Tres paraules....

-*Poesies*: Maragall,J. pròleg de Francesc Matheu (Transcrit per l'editorial). 1953.(1ª edició 1913).

Títol: Pròleg.

-*Seguint el temps*: Barat,J. pròleg autorial. 1956.

Títol: Pròleg.

TEATRE

-*Antígona*: Espriu.S. pròleg autorial. 1950.

Títol: Pròleg.

-*Can Miraprim*: Mayol,M. pròleg de Dhey (Llorenç Villalonga). 1954.

Títol: Pròleg.

-*El castell d'iràs i no tornaràs*: Forteza Piña,M. pròleg de Francesc de Borja Moll. 1955.

Títol: Pròleg.

-*Els condemnats*: Porcel,B. pròleg de Llorenç Villalonga. 1959.

Títol: Pròleg.

-La set de la terra: Cerdà Jordi-Pere (Antoni Cayrol) pròleg de Francesc de Borja Moll. 1956.

Títol: Presentació.

-Llibre dels retorns: Ribera,A. pròleg autorial. 1957.

Títol: Cave canem.

DÈCADA 60 - 70

CONTES I NARRACIONS

-El lledoner de la clastra: Villalonga, Llorenç. Pròleg autorial. 1960

Títol: Pròleg

-La meva Cristina i altres contes: Rodoreda, M. Pròleg de Josep Mª Batllori. 1967.

Títol: pròleg.

-Narracions: Espriu,S. Pròleg de Francesc Vallverdú. 1965

Títol: pròleg.

NOVEL·LA

-*Banc de fusta*: Vicens,A. Pròleg de Bernat Vidal i Tomàs.
1968.

Títol: Pròleg.

-*Bearn*: Villalonga,L. pròleg autorial. 1961

títol: pròleg de l'autor

-*L'últim serv*: Ibars,M. pròleg autorial.1965.

-*Una dona com una altra*: Civera,B. pròleg de Manuel
Sanchis Guarner. 1961.

Títol: pròleg.

-*Vides Planes (a l'ombra del Montgó)*: Ibars,M. pròleg de
Francesc Alcayde i Vilar. 1962

Títol: pròleg

P.N.N.I.

-Catalans de 1918: Foix, J.V. pròleg de Joan Colomines.
1965.

Títol: pròleg

-La jungla del seny: Bigorra, R. pròleg de Josep Mª Espinàs.
1964.

Títol: pròleg.

POESIA

-Cançons de la terra: Rozalen, M. pròleg d'Àngel Sánchez
Gozalbo. 1969.

Títol: Fantasia de volers.

-D'amar-te amor: Casp, X. pròleg de Miquel Adlert i
Noguerol. 1963.

Títol: pròleg

-El magre menjar: Alpera, L. pròleg de Joan Fuster. 1963.

Títol: pròleg

-*Flama: Dolç*, M. pròleg de Salvador Espriu. 1962.

Títol: pròleg.

-*L'Atlàntida*: Verdaguer, J. pròleg de F. Mistral. 1965
(pròleg reproduït de la segona edició de 1877).

Títol: Pròleg (de la segona edició)

-*Rosa dels vents*: Forteza, M. pròleg de Joan Pons i
Marqués.1960.

Títol: pròleg.

-*Teoria dels cossos*: Ferrater, G. pròleg de J.M. Castellet.
1966

títol: pròleg

TEATRE

-*Coloqui nou, curios y entretengut*: Ros,C. Pròleg de Felipe
Mateu y Llopis. 1969.(pròleg en castellà).

-*Cop de vent*: Carner, J. pròleg de Jordi Sarsanedas. 1966.

Títol: pròleg

-*El bosc de la senyora àvia*: Cuéllar, A. pròleg de Gafim (Gabriel Fuster i Mayans). 1961.

Títol: pròleg

-*El nou Prometeu encadenat*: Ors, E. pròleg d'Enric Jardí. 1966.

-Títol: pròleg.

-*El món per un forat*: Mas, J. pròleg del Dr. Bertomeu Sancho Ripoll. 1961.

Títol: pròleg.

-*La dama enamorada*: Puig i Ferrater, J. pròleg de Jaume Costa. 1965. (1ª edició 1908)

Títol: Pròleg.

-*Primera història d'Esther*: Espriu, S. pròleg de Joaquim Molas. 2ª edició. 1966. (1ª edició 1948).

Títol: Pròleg.

-*Siau benvingut*: Ballester, A. pròleg de Frederic Roda.
1968.

Títol: Pròleg.

-*Tu i l'hipòcrita*: Capmany, M.A. pròleg de Gonçal Lloveras.
1960.

Títol: Pròleg.

-*Voreta el Xúquer*: Arminyana i Canut, J. pròleg de l'editorial
Sicània. 1962.

Títol: Prefaciet.

8.2.- ELEMENTS D'ANÀLISI DELS PRÒLEGS.

En primera instància, considere convenient encetar l'anàlisi dels pròlegs que configuren el nostre corpus, com a elements discursius, és a dir, es pretén d'escorcollar-los per extreure els missatges, de vegades més palesos i d'altres més subliminars, que contenen. Però, a més, no podem oblidar la seua funció en tant que presentadors de l'obra, en tant que pont entre el text i el lector. En definitiva, a partir de l'anàlisi dels pròlegs podríem esbrinar algunes de les claus de la relació artista/societat a l'època; aquesta vessant "d'intermediaris" ens facilitarà dades per al coneixement de la difícil tasca que l'exercici literari suposava en el període de la literatura catalana comprés entre 1940-1970.

Abans, però, caldrà fer un comentari dels pròlegs amb què comptem. Efectivament, de les 827 obres que constitueixen el nostre corpus d'anàlisi hem recopilat 91 pròlegs. L'obtenció d'aquestes instàncies paratextuals, algunes d'elles d'indubtable valor bibliogràfic, s'ha d'explicar

en el marc de l'elaboració de les fitxes realitzades, i ja referides, dels elements paratextuals⁽¹⁾.

Considere, a més, que el nombre de pròlegs amb què comptem constitueix una mostra suficient, si no exhaustiva, perquè l'anàlisi que realitzem esdevinga paradigma i testimoni de la literatura d'una època i, sobretot, de les entrebancades relacions entre els pròlegs i les pràctiques censors dels qui exercien el control cultural en el període que ens ocupa.

Per poder obtenir una visió coherent de la literatura catalana de postguerra i de la funció que els pròlegs hi desenvoluparen, caldrà fer una petita història de la repressió que els textos literaris patiren en general i, amb més cruesa, els textos literaris en llengua no castellana en particular.

Podríem establir la data de maig de 1939 com a l'inici d'aquest procés:

"La censura de llibres en venda a les llibreries ha començat a funcionar. S'estableixen tres categories:

1) Llibres que s'han de destruir.

2) Llibres que s'han de guardar fins a nova ordre, però la venda dels quals està prohibida.

3) Llibres permesos."(Gallofré, 1991: 21)

Però els pròlegs també s'hi van veure afectats:

"Suiza, democracia y federalismo deberá ser suprimido el prólogo. Suïssa (democràcia i federalisme), per F.A. Schmid. Pròleg d'Alfons Maseres. Col. Popular Barcino". (Gallofré, 1991:28)

Així doncs, els pròlegs, de la mateixa manera que els textos que presentaven, podien estar prohibits per diverses raons: per tractar-se de prologuistes vetats, per contenir missatges "contraris" al sistema o, simplement, per estar escrits en català.

L'actitud davant "los idiomas regionales" és per tots coneguda:

"Los idiomas regionales deben prohibirse cuando no sirvan propiamente a un mayor ambiente o a una particular mayor esfera de divulgación de los principios del Movimiento y de la obra del Gobierno (Oficio de la Subsecretaría del 16 de marzo de 1939)".(Apud Gallofré, 1991:57)

Però en el cas dels pròlegs, així com posteriorment ocorregué també amb altres elements paratextuals com les notes, s'exigia, en molts casos, que estigueren escrits en castellà, per una altra raó: es preferia que les obres en català presentassen un caire pintoresc, folklòric, quasi anecdòtic; i, òbviament, si els elements paratextuals que l'embolcallaven es presentaven en castellà, el text que introduïen els pròlegs semblava més aïllat, i la llengua catalana limitada a un reduït àmbit d'ús.

Aquesta imatge que es pretenia donar de les llengües no oficials es veia reforçada en prescriure's que es mantingués l'ortografia original, en casos de reedicions d'obres d'autors considerats clàssics, com Alcover o Verdaguer:

"(...) referente a la autorización de la obra completa de Verdaguer. He consultado con Tovar y, recogiendo el sentir del Departamento sobre esta cuestión, no hay inconveniente alguno en que se publiquen sus obras completas en catalán, debiendo hacerse únicamente con las ortografías del propio Verdaguer por el valor de tipo filológico que esto puede tener además de lo poético. Así pues, puedes enviarme la petición oficial con la seguridad de que se autoriza su edición."(Apud Gallofré, 1991:157)

Com a anècdota, cal assenyalar, però, que l'editorial Moll féu cas omís, i en la publicació de les obres completes de Verdaguer, així com en la d'altres obres aprovades en 1941 regularitzà des del primer dia els textos arcaics, segons les normes de l'Institut d'Estudis Catalans.

Malgrat aquest aïllament i visió folklorista de les obres en català, i la indubtable aportació dels pròlegs (en castellà), en tant que afavoridors d'aquesta imatge, l'origen de la majoria de les prohibicions de pròlegs en català, sobretot en el primer període de postguerra, l'hem de buscar en la

normativa del 23 de desembre de 1941, que apareix explícita en aquest exemple:

"(...) está autorizada la canción en catalán y castellano, pero no así el prólogo que ha de ser exclusivamente en castellano, según la norma de censura que prohíbe todo lo que sea idioma regional a excepción de canciones populares y textos clásicos. 22-XII-41"(Apud Gallofré, 1991:175)

A la tasca de presentar els textos literaris catalans com a un producte "curiós i peculiar", s'afegiran, a més dels pròlegs, els títols:

"Autorizada a reserva de cambiar el título por su traducción castellana y que la obra vaya precedida de un adecuado prólogo en español. 6-XI-44"(Apud Gallofré, 1991: 193)

El fet que el pròleg fos en castellà en condicionava totalment el disseny; l'allunyament que això havia de produir en el lector, no feia altra cosa que completar el que, d'entrada, li havia causat el títol.

La recepta prou reeixida dels títols i pròlegs en castellà arribà a ser encara millorada pels responsables de la censura. Aquesta presentació quedà arrodonida amb la fórmula "prólogo y notas en castellano". No es tractava solament de descoratjar el lector usual, sinó de presentar-li el text com un missatge encara més allunyat, posant-li una barrera suplementària. Des d'aquesta òptica, el paratext esdevindria un autèntic llindar o closa distanciadora.

Així doncs, un cop hagué quedat clara la negació més absoluta de l'acceptació de la llengua com a vehicle, se seguí una línia d'actuacions que no tan sols no l'admetien, sinó que la caricaturitzaven: ortografia antiga, traducció de títols i de textos de cançons, pròlegs i notes en castellà...

No hem d'oblidar, però, que ens referim als principis de la dècada dels 40 i que, en el segon període de postguerra, aquestes actituds es relaxaren i així, en el nostre corpus, la diferència en la producció d'obres i pròlegs entre aquestes dues dècades és considerable.

En aquest procés haurem de distingir diversos períodes. Després de la ruptura del 1939 i del buit progressiu i creixent fins a finals de 1945, el 7 de maig de 1946 s'inicia un període d'aperturisme. El règim va decidir que la prohibició pràcticament total no resultava ja políticament rendible i que tampoc no era viable de continuar amb el tractament de títols i pròlegs que s'havia estat aplicant des de l'octubre de 1944, perquè havia acomplert alguns objectius, però no el de desempallegar-se de la qüestió de la prohibició que seguia sent usada pels enemics. I al franquisme li convenia, a finals de 1945, de tancar fronts i no d'obrir-ne: el front de l'edició catalana, que se li hauria pogut eixamplar d'una forma poc adient, calia tancar-lo a un preu baix, amb un cost mínim.

Són un bon testimoni del canvi d'estratègia de l'aparell censor les referències següents:

"Pero al lado de esta razón de índole cultural había otra política que no resultaba de menor peso: habían pasado siete años desde que un estado de cosas ya superado había hecho de la lengua catalana un arma más contra

España, y parecía llegado el momento de incorporarla pacíficamente al acervo común de nuestra riqueza idiomática y dialectal".

"Madrid me apoyó en este punto de vista, y las obras catalanas volvieron a verse en los escaparates de las librerías. Los catalanistas lo lamentaron desde lo más inconfesable de su conciencia, los rojos sintieron el consabido despecho por el bonito tema de propaganda que se les escapaba, los ciudadanos medios compraban los libros si los consideraban útiles o gratos o no los compraban en caso contrario. Quedaba eliminado el catalán como arma de combate."

"Considero aconsejable, por lo que a problemas de censura de libros se refiere, la adopción de dos medidas:

a) Reconocer y autorizar el uso de la lengua catalana, como medio de expresión literaria. La poesía y la novela, acaso también el ensayo -típicas formas de creación literaria- deben entrar en este margen de autorización".(Apud Gallofré, 1991: 233-235)

Aquest aperturisme, però, presentà serioses reserves. En primer lloc cal assenyalar que el règim emprà de manera ben peculiar la fórmula "creación literaria": havia quedat encunyada com a rètol de tot allò que era acceptable i s'ajustà, en cada moment, al que convenia. A finals de 1947, per exemple, s'equiparava pràcticament a poesia.

A més de la poesia, un altre tipus de sol·licituds que solia obtenir un percentatge moderat d'autoritzacions era el dels tiratges reduïts i edicions de bibliòfil. La voluntat d'evitar una difusió, no ja àmplia, sinó tan solament discreta, era un element determinant a l'hora de concedir un permís, tot i que no era l'únic, com hem vist. El tiratge reduït i el preu desorbitat n'asseguraven una distribució només privada i, per tant, pràcticament catacumbària.

En definitiva, es tractava de tolerar tan sols allò que caigués lluny d'un producte editorial homologable. Allò que, reduït a un clos limitat i millor si no superava el marc d'una colla de versos i, a tot estirar, d'unes proses no conflictives, podia ser presentat com a mostra residual d'un

col·lectiu al qual es permetia esplaiar-se amb uns quants volums poc competitius, mentre les edicions en llengua espanyola campaven amb una oferta relativament cosmopolita i universal. Per això s'utilitzava tan restrictivament "creación literaria" i s'impedia posar en circulació normal qualsevol mena de traducció.

A partir de l'estiu de 1951 una nova cartera ministerial es féu càrrec de la censura. Arias Salgado, novament responsable del control de la informació del franquisme, fou el titular del Ministerio de Información y Turismo, que formulà de manera oficiosa unes "Nuevas normas sobre idiomas regionales". Les "nuevas normas" mantingueren elements essencials de les antigues.

Aquestes actituds, doncs, es mantingueren en essència i marcaren les línies a seguir en gran part del període estudiat, ja que la censura no s'apaivagà de manera notable fins la publicació de la "Ley de prensa e Imprenta" promulgada el 18 de març de 1966, que establia la seua eliminació:

"Art.3º De la Censura.- La administración no podrá aplicar la censura previa ni exigir la consulta obligatoria, salvo en los estados de excepción y de guerra expresamente previstos en las leyes"⁽²⁾.

Però abans del 66, en la censura aplicada a l'edició catalana, no hi hagué canvis en la intenció ni en els objectius. Les successives famílies polítiques del règim que l'administraren tingueren com a part dels seus programes les modificacions tàctiques imprescindibles. Els canvis d'organització i la diversitat de noms amb què actuaren -que confonien els interlocutors i eren un element pertorbador més en els tractes entre l'administració i autors i editors- foren sobretot això, canvis organitzatius, que permeteren servir les línies essencials. En qualsevol cas, potser ara disposem d'un primer conjunt de dades que ens acostia al que ha de ser un objectiu prioritari: la relació entre lletres catalanes i censura i la connexió entre les seues opcions de gènere, d'escola i d'estil amb les condicions imposades pel nou ordre de coses instaurat l'any 1939.

L'actitud que romania, doncs, era sempre la mateixa: la censura com a braç executor exclusiu de la política cultural de règim respecte a l'edició en llengua catalana tingué com a únic objectiu aconseguir la destrucció del públic lector.

Si a més considerem els pròlegs com a mitjancers entre l'obra i el públic lector ens adonarem de la importància que aquests, en català o castellà, posseïen, i entendrem per què es trobaren en el punt de mira dels censors de l'època. La lectura d'aquest fet s'haurà d'articular a partir de la consideració dels pròlegs com a canal de comunicació entre el públic lector i el text literari:

"També els paratextos funcionen com a marcadors a tenir en compte en la mesura que constitueixen un autèntic llindar de la interioritat textual, en són portaveus, propagandistes, indici del contracte que l'obra vol instaurar amb el públic. Una funció essencial dels paratextos és la de gestionar el posicionament de l'obra, la seua opció com a pràctica discursiva, i inserir-la en el flux social".(Salvador, 1994a:25)

I si s'aconseguia, mitjançant els pròlegs, interrompre aquesta comunicació, l'objectiu dels censors s'havia acomplit.

Però a més de la importància dels pròlegs com a testimoni sociològic i manifestació de les difícils relacions existents, sovint, entre la literatura catalana i el poder establert al llarg d'aquestes dècades, els pròlegs es revelen també com a mitjà de coneixement dels autors de les obres que presentaven. Certament, des del punt de vista de la història de la literatura, els pròlegs esdevenen, en molts casos, inestimables testimonis de la biografia dels autors que prologuen. Aquest concepte de biografia, però, cal entendre'l en el sentit de Maingueneau (1993:46-47), en parlar-nos de la "Bio/graphie". L'autor considera que aquesta barra uneix i separa dos termes en estricta relació: de la vida cap a la "grafia" (l'escriptura), i de la "grafia" cap a la vida:

"(...) Nous parlerons de Bio/graphie, avec une barre qui unit et sépare deux termes en relation instable. "Bio/graphie" qui se parcourt dans les deux sens: de la vie vers la graphie ou de la graphie vers la vie. L'existence du

créateur se développe en fonction de cette part d'elle-même qu'est l'oeuvre déjà accomplie, en cours d'accomplissement, ou à venir. Mais en retour l'oeuvre se nourrit de cette existence qu'elle habite déjà. L'écrivain ne peut faire passer dans son oeuvre qu'une expérience de la vie minée par le travail créatif, déjà hantée par l'oeuvre. Il y a là un enveloppement réciproque et paradoxal qui ne se résout que dans le mouvement de la création: la vie de l'écrivain est dans l'ombre de l'écriture, mais l'écriture est une forme de vie. L'écrivain "vit" entre guillemets dès lors que sa vie est déchirée par l'exigence de créer que le miroir se trouve déjà dans d'existence qu'il est supposé refléter".(Maingueneau, 1993: 46-47)

És indubtable que les experiències vitals d'un escriptor i les circumstàncies de creació condicionen el producte final i, en sentit invers, ningú no dubta que qualsevol treball de creació és el resultat de les experiències de l'autor mediatitzades pel treball creador.

En darrer terme, seria interessant assenyalar la importància dels pròlegs des d'una altra òptica: com a

contracte literari. El mateix Maingueneau en l'article "Le contrat littéraire", capítol 6 (1990:121-139) considera que l'obra literària no és més que un contracte entre autor i lector. Si considerem la literatura com a un acte de comunicació ens calen, com en tota acció comunicativa, unes regles de joc (els implícits en la llengua oral, per posar un exemple); Maingueneau considera així que aquestes regles del joc, aquestes clàusules que el contracte literari exigeix, s'estableixen fonamentalment en els pròlegs:

"(...) C'est surtout dans les préfaces, avant-propos, préambules de tous types que l'auteur négocie. Pour ce faire il recourt aux stratégies les plus diverses." (Maingueneau, 1990: 123-124)

Certament, per realitzar aquest contracte l'autor (el prologuista) recorre a les més variades estratègies. Com veurem suara, aquestes regles del joc esdevenen sovint instruccions de lectura, arguments, més o menys raonats, per aconsellar la lectura de l'obra, o simples exaltacions, més o menys retòriques de l'autor i/o de l'obra. En qualsevol cas,

inqüestionables documents que la història de la literatura no pot oblidar.

8.3.- EL PRÒLEG I EL SEU VALOR DISCURSIU.

8.3.1.- Dècada 1940-50

Abans de començar amb l'anàlisi dels pròlegs de què disposem, caldrà recordar que la dècada dels 40 apareix cruament mediatitzada pel braç executor de la censura més intolerant. És per això que el corpus d'aquest període només representa el 9,4% del total d'obres recopilades. Si a més recordem les limitacions i, fins i tot, les prohibicions que els pròlegs patiren, no és estrany que només comptem amb quinze pròlegs.

No obstant, si durant els primers set anys les exclusions començaven pels enemics, passaven pels indiferents, pels simpatitzants i arribaven fins als addictes, a partir de 1946 s'imposava una discriminació adequada als nous objectius. Calia millorar la imatge del règim mitjançant l'aparença d'un cert consens. La conveniència, tàcticament assumida, de tolerar unes quantes mostres de folklore i de

textos literaris que Propaganda considerava clàssics i poc conflictius, implicava la recuperació de l'esperit arraconat l'any 1939 i una reformulació dels criteris de filtratge. Aquest aperturisme, que ja hem comentat en l'apartat anterior, explica la raó per la qual tots els pròlegs amb què comptem apareixen en obres publicades a partir de 1946, a excepció de *Cap al tard* de Joan Alcover⁽³⁾, publicació autoritzada el 19 de març de 1941, de 1500 exemplars més 500 en paper de fil, i amb la consigna de:

"Autorizada con la ortografía de la época"

(Apud Gallofré, 1991: 159)

Aquesta edició, però, complia tots els requisits: es tractava d'un recull de caràcter popular, d'una edició reduïda i dirigida a bibliòfils (almenys els 500 exemplars en paper de fil) i, finalment, de caire regionalista en exigir l'ortografia de l'època. No cal insistir en les intencions que les característiques d'aquestes edicions pretenien, aquest exemple només mereixia comentari per tractar-se de l'única edició amb pròleg amb què comptem, anterior a 1946.

El "nou" criteri encetat en la primavera de 1946 es recolzava en una acceptació indiscriminada de la poesia i en un tiratge força reduït de la resta. La poesia, considerada creació per antonomàsia, quedava associada a la "intención literaria pura". Aquest fet explica que, dels quinze pròlegs referits, nou encapçalen reculls poètics i que, en termes absoluts, la poesia represente el 41% del total de les obres considerades en aquesta època.

En definitiva, la poesia no deixava de ser un gènere fortament minoritari, i el que calia era impedir l'aparició d'edicions que tendiren a cobrir el buit de lectures aproximativament majoritàries i habituals, o que es pogués recelar que contribuïrien a cobrir-lo. L'opció popular, engegada amb certa empenta, va ser avortada en la mesura que concentrava, de forma emblemàtica, les possibilitats de recuperació dels lectors.

En aquest panorama hem de situar una edició tan erma i exigua d'obres (i pròlegs), i des d'aquesta perspectiva hem d'interpretar les dades que l'anàlisi dels pròlegs que encetem suara, ens ofereixen.

Per iniciar aquesta anàlisi considere ben paradigmàtic el pròleg que encapçala l'edició de 1946 de *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors. Per entendre les reiterades justificacions del prologuista autorial, cal recordar l'adscripció d'Eugeni d'Ors a les files feixistes a partir de 1936. Així, l'autor explica que ell no ha experimentat cap canvi polític, que ha romangut fidel "l'home que es contradiu es mutila". Però aquesta inconsistent integritat ideològica no és versemblant per a cap lector que conegués la seua trajectòria política. A més, Eugeni d'Ors, sota la forma d'instruccions de lectura, ens explica com cal entendre alguns termes. Aquestes matisacions esdevenen un clar exponent del canvi polític que sí experimentà:

Raça: no s'ha d'entendre en el sentit que es fa a l'Alemanya d'avui.

Nació: quant al concepte de "Nació", poc hi podia portar una superstició idolàtrica qualsevulla, qui, com jo, acabava d'obrir la seva carrera intel·lectual combatent amb aspror tot nacionalisme."

Nombrosos són encara els exemples que ens expliquen com Eugeni d'Ors, adscrit al grup d'intel·lectuals col·laboracionistes amb el règim, hagué de reinterpretar alguns aspectes de la seua obra, aquells que podien "trair" els principis generals del moviment. Així ocorre, per citar un darrer exemple, amb l'explícita castellanització del nom d'un dels personatges:

"I no cal tampoc oblidar que Nando, el pescador, el de la santedat de la feina quotidiana, es diu així, Nando, i no pas "Ferran", o qualsevol "purisme" per l'estil".

La censura, malgrat tot, també li arribà i així ho hagué de reconèixer:

"Aquí, solament aquí, i ben lleument, la tisora ha entrat".

Una de les constants, per altra banda, que apareix més reiterada al llarg d'aquests pròlegs és la de l'església i la religió com a pilars sostenidors de la societat dels anys quaranta. Les referències a aquesta societat confessional són nombroses; n'és un bon exemple el pròleg a *La Parada* de Joaquim Ruyra; el mateix títol "Ave Maria

Puríssima" és un marcador de la religiositat que embolcalla tot el pròleg. Veiem-ne un parell d'exemples:

"(...) Si Déu Nostre Senyor em mantenia el delit i vosaltres trobareu agradosa la meua obra, no trigaria a posar-vos-en altres a les mans".

"(...) com això del talent és una cosa que Déu dóna, que constitueix un deute i no un crèdit".

En el pròleg a l'obra *Espigues en flor* de Mª Antònia Salvà, Carner desenvolupa una estratègia argumentativa basada en la providència divina per exaltar, en primer lloc, el paisatge mallorquí: "La fina harmonia dels nostres paisatges senyats per la Creu". Seguidament, l'autora es presenta "guiada per la mà d'un àngel en escriure aquests versos"; "hi ha un àngel que omple de quieta claredat i de ben artissades concordances els versos de Mª Antònia Salvà".

Carner defensa, a més, la família com a nucli sustentador de la societat:

"Un àngel va entrar

per la finestreta".

L'àngel se'ns presenta com a enviat de Déu per protegir el nucli familiar.

L'home mallorquí és identificat amb la natura en perfecta harmonia. Aquest mimetisme, en tractar-se de Carner, ens recorda una de les seues obres cabdals *Els fruits saborosos*: "les figues flors clivellades per la frescor del matí". Finalment Carner explicita la seua visió franciscana de la natura: "naturalesa no gens panteista sinó tota cristiana".

Així doncs, l'argumentació del prologuista apareix beneïda per la mà del Déu protector i per la defensa de les tradicions:

"El Senyor Déu ha dit: no trasbalsaràs la fita antiga que els teus pares plantaren".

Carner no defuig el to poètic que li és propi i redueix la seua argumentació al to intimista i religiós d'una societat marcada pel confessionalisme.

Pel que fa a les temàtiques amb més recurrència de la literatura dels anys quaranta, els pròlegs ens palesen la importància dels temes populars i folklòrics. Ja

hem comentat l'interés dels censors de l'època per presentar la literatura catalana com a quelcom localista i aïllat. Aquesta idea els portà a aprovar bàsicament els reculls poètics o rondalles de caire popular i amb formes lingüístiques ben dialectalitzades. Ens hi trobem amb nombrosos exemples. Aquest és el cas de *Contes d'Eivissa* de Roure Torrent, que inclou en el pròleg, fins i tot, un apèndix titulat "L'art popular eivissenc". En la mateixa línia cal considerar el pròleg autorial amb què Santiago Rusiñol encapçala *L'illa de la calma*⁽⁴⁾. El pròleg titulat "l'esperar del barco" presenta la lectura de l'obra com una proposta de viatge a Mallorca. L'estratègia argumentativa que el prologuista utilitza consisteix a presentar-nos el text com si es tractés del fulletó d'una agència de viatges.

En altres casos les referències costumistes són encara més explícites; així ocorre en el pròleg autorial de M. Costa i Llobera a l'obra *De l'agre de la Terra*, en què adverteix que el recull poètic s'ha de llegir en tant que poesia regional, i per la qual cosa l'estil s'allunya "de formes mètriques més artístiques i gentils".

La mateixa empremta localista envaeix les dues obres de Mª Antònia Salvà: *Espigues en flor*, ja ressenyada, i *Llepolies i joguines*. En aquest últim pròleg l'autora explica que sota el nom de llepolies considera tot el conjunt de menjars i beures típics de Mallorca.

Una altra dada que l'anàlisi dels pròlegs ens ofereix és la del coneixement d'algun dels intel·lectuals més rellevants de la societat catalana del moment, més concretament del nucli d'escriptors que, malgrat tot, publicaven en llengua catalana, ja que algun d'ells, com Carner o Riba estigueren fins i tot prohibits en els primers anys de la dictadura. En alguns casos esdevenen criteris d'autoritat:

"M'han mogut a publicar-los les instàncies d'una persona a qui en certa manera dec obediència i les del meu bon amic, el gran líric català en Josep Carner..."

(Ruyra,J., pròleg a *La parada*).

En un altre pròleg, Teodor Llorente Falcó, fill de Teodor Llorente Olivares, justifica la redacció del pròleg

a l'obra *Compliment a València* de J.M. López Picó pel seu cognom il·lustre:

"(...) obligava un cognom gloriós en el moviment renaixentista valencià. Tancaren-me amb açò la boca".

La forma d'"agraïments" que adopten alguns títols ens aporten també dades interessants de les relacions que aquests escriptors hi mantenien. Així el pròleg autorial de Carles Riba a l'obra *Del joc i del foc* titulat "Reconeixences", és una endreça a totes aquelles persones a les quals ha dedicat alguns dels poemes. Apareixen noms com J.V.Foix, J. Palau i Fabré o Jordi Rubió, per citar alguns exemples.

En darrer terme voldria comentar el pròleg que Miquel Ferrà elabora per a l'edició de 1948 de les *Poesies Completes* de Joan Alcover. El prologuista exalta el poeta en comparar-lo a escriptors com Costa i Llobera o Maragall. A continuació aprofita l'apel·latiu de "Poeta Gentleman" amb què Eugeni d'Ors qualifica Alcover per fer

una referència al canvi de llengua i de trajectòria ideològica del *Xenius*: "El nostre *Xenius*, quan el *Xenius* era nostre".

En darrer terme, Miquel Ferrà ens aporta indicis de les relacions d'Alcover amb el polític mallorquí Antoni Maura, que el considerava "el primer d'Espanya", i el seu germà Gabriel Maura, intel·lectual que fou ambaixador a El Caire on hi romangué, acabada la guerra civil, exiliat fins la seua mort en 1941.

Malgrat, però, aquestes referències a intel·lectuals exiliats, només insinuades al pròleg, sembla que Miquel Ferrà se sent en l'obligació de "justificar" el canvi de llengua que el poeta Alcover experimentà, com a producte de l'edat avançada i la tragèdia de la mort dels seus quatre fills, circumstàncies que el conduïren a la producció d'una poesia més intimista i, com a conseqüència, en llengua vernaclea.

També comptem amb referències a escriptors d'àmbit europeu que patiren la prohibició per part de les autoritats de l'estat espanyol. Entre aquests, mereixen menció especial un parell d'escriptors en llengua francesa. En el pròleg que Ernest Martínez Ferrando realitza a la seua obra

Primavera inquieta, explica com el protagonista, un xiquet àvid de lectures, escorcollava en la biblioteca dels seus pares i es trobà amb un parell d'escriptors que li foren prohibits per son pare. El primer és Restif de la Bretonne, escriptor francès de la segona meitat del segle XVIII, personatge estrany i de costums llicenciosos. Martínez Ferrando, en clara sintonia amb la censura de l'època, qualifica les seues narracions com a cíniques i lascives.

El jove protagonista tampoc no hi pogué accedir a les obres de Zola; son pare, i torna a coincidir amb la censura, li prohibeix la seua lectura per tractar-se d'un escriptor massa realista per a la candidesa del seu fill.

Però malgrat aquestes censures que Martínez Ferrando s'autoimposà, no per això pogué evitar les tisorades que l'edició de 1947 a què ens referim hagué de patir. En l'apèndix número 14 de l'obra de J. Gallofré ja esmentada (1991: 521-524), es reproduueix el fragment de la primera edició i el de la reedició censurada. Les supressions i rectificacions ens presenten una relació, que en la primera

edició tenia un marcat caràcter sexual, com exclusivament platònica i innocent en la reedició.

Abans d'acabar amb aquest període m'agradaria esmentar la consideració que els pròlegs tenien com a instància paratextual. Cal recordar d'antuvi la prohibició dels pròlegs en català dins el marc de la normativa del 22-XII-41 que només acceptava en català les cançons populars i els textos clàssics, i explicitava: "(...) el prólogo, que ha de ser exclusivamente en castellano".

Aquesta prohibició i la falta d'entitat que els pròlegs tenien com a instància paratextual poden explicar el fet que cap dels pròlegs arreplegats en aquest període vaja encapçalat amb el mot "pròleg" o qualsevol sinònim, com ocorrerà en dècades posteriors. Així, o bé els pròlegs apareixen sense cap títol, o s'utilitzen eufemismes que camuflen la seua entitat com "pòrtic", o "Quatre mots d'advertència"; o, fins i tot, es recorre a altres expressions com "Ave Maria Puríssima", que poc o gens tenen a veure amb el contingut que encapçalen, i que no són etiquetes arxitektuals explícites.

La complexa situació dels pròlegs pot explicar per últim, l'escassa existència de prologuistes al·lògrafs, i així podem afirmar que la majoria dels pròlegs són autorials i que només Josep Carner i Miquel Ferrà realitzen un parell de pròlegs. La resta de prologuistes al·lògrafs (Teodor Llorente Falcó; i Joan Pons i Marqués), tindran, almenys en la dècada dels quaranta, una presència com a prologuistes gairebé anecdòtica.

8.3.2.- Dècada 1950-60

La primera constatació que cal fer pel que fa als pròlegs compresos entre els anys 1950-60 és que molts d'ells ens mostren una societat que es comença a somoure. Del silenci imposat dels anys 40 s'inicien ara les primeres manifestacions que denuncien una societat marcada per l'exili, la precarietat, la falta de llibertat d'expressió... Per altra banda aquestes afirmacions -més o menys vetlades en tot cas- comporten, d'alguna manera, certs aires d'optimisme i de canvi.

A través dels nostres pròlegs podem albirar, per una banda, el desig d'aperturisme que, encara que tímidament, començava, i per l'altra, la incorporació de noves tendències estètiques en la nostra literatura en un desig, quasi obsessiu, d'allunyar-se de la tan encastada tradició regionalista que, estimulada per les directrius censors dels anys 40, encara hi romanien en les nostres lletres, sobretot al País Valencià i a les Illes.

Constatarem, a més, com aquestes literatures, més allunyades dels intents renovadors i dels desigs de superació del Principat, faran una crida, sovint a través dels pròlegs, a la unió de les literatures en llengua catalana i a la cooperació per eixir de l'immobilisme més punyent que havia marcat els primers anys de la postguerra.

Per començar amb la línia que hem embastat, nombrosos són els exemples que denuncien la societat del moment. Al *Diari del captaire* de Joan Barat l'autor, embolcallat sota la protecció d'un prologuista actorial (el captaire), converteix el pròleg en un inestimable document de l'època. Veiem-ne alguns exemples:

"Avui que és tan fàcil obtenir una "certa felicitat" o "notorietat" amb diners, afalacs, o, simplement, furtant, la inconformista actitud del bon captaire és tot un símbol(...).

El sabor d'un tros de pa que beneïa un gest d'anònima generositat, no té preu possible en un món on tots els gustos són condicionats per una llei d'escalafons socials.

El captarie és un home que s'ha cansat de dir "sí senyor" i ha començat a dir "no senyor".

Al final del pròleg, en una nota d'interés, l'autor afig:

"que l'autor és una víctima més del nostre temps i de les nostres circumstàncies, és innegable. Això, com a molts altres eixerits xicots de la seva generació i annexes, no els salva d'una irremeiable sensació, només sensació, de fracàs, experimentada en moltes i essencials activitats de l'esperit i de la pirueta pràctica de cada dia. ¿Té res d'estrany, doncs, que una situació anormal empenyi cap a un pla més o menys original i extravagant, únic sistema, en temps així, de fer la feina i amagar l'ou?

Vivim l'època del simbolisme heroic, dels laberints i de l'astúcia (en alguna part del llibre això es repeteix), una època en què fins i tot un pròleg no pot quedar massa clar ni entenedor"

Noel Clarasó, en el pròleg a la seua obra *El Gep* insinua, amb clara complicitat amb el lector, que per poder dir veritats, cal esperar:

"Ningú no ha escrit mai aquesta història. No es pot escriure. Se n'han fet diversos intents i sempre s'ha fracassat. Pot ser perquè en la història tot és mentida, del començament a la fi. Amb una sola veritat petiteta és possible d'escriure una història gran i llarga, com la de qualsevol home o la de qualsevol país. Sense cap veritat, només cal esperar; no serà una espera vana, potser, però sí incerta. això és el que fem tots, i tu, lector, més clarament encara, si has llegit fins aquí".

I és que fins i tot en títols com *La Vida en Rosa* de Bernat Vidal i Tomàs el prologuista, Manuel Sanchis Guarner, reconeix que malgrat ser un escriptor

optimista, "no pot sostreure's de l'agror del món tristoï en què vivim".

Com ja és ben sabut, però, alguns dels nostres escriptors no hi eren; les referències a l'exili són també constants. Salvador Espriu en el pròleg a *Abans de l'Alba* de Ferran de Pol, es complau de la tornada a casa de l'autor "...després de la seva llarga estada a països llunyans...". I és que Ferran de Pol, exiliat, hagué de passar per un camp de concentració francès en 1939; posteriorment residí uns vuit anys a Mèxic. *Abans de l'Alba* és una evocació, alhora lírica i realista, de la mitologia maia.

L'exili entrebancà, a més, les relacions entre els prologuistes i els autors. Aquest és el cas de Joan Triadú que, en prologar les *Cròniques de la veritat oculta* de Pere Calders, confessa que no coneix en persona l'autor: "la nostra amistat, tractada amb aèria insistència sobre l'atlàntic...".

Certament, Pere Calders s'exilià en 1939 a França i després passà a Mèxic on residí fins el 1963. El prologuista, finalment, recolza la generació de l'autor marcada per l'absència i la llunyania.

En altres ocasions els exiliats són també testimoniats vetladament en textos teatrals com l'*Antígona* de Salvador Espriu. En el pròleg Espriu reconeix: "Jo sóc d'una vella i cansada raça que ha peregrinat i ha escoltat"; per això tracta a l'obra el tema de la guerra fratricida i la compassió pels vençuts.

Pel que fa a les dificultats en l'edició d'obres catalanes, ja les hem comentades en la introducció d'aquest capítol i ara ens trobem amb inestimables testimonis, tant d'aquestes dificultats, com de la pretensió per part de l'aparell censor d'eliminar el públic lector. Així es manifesta al pròleg editorial a l'obra *Fum d'ara* d'Estanislau Torres. L'editor, Albertí⁽⁵⁾, reconeix que: "A casa nostra la professió editorial no és planera"; i que sovint les editorials són com una cleda tancada "sota la dictadura espiritual d'una capelleta d'escriptors, els quals n'impedeixen ferotgement l'accés als autors rivals i als nouvinguts..."

La raó d'aquest fet és, però, ben clara: "el que passa és que, essent el món lector català petit de natural i empetitit d'artificial..."

Malgrat tot, l'editor afirma que comença a albirar-se la recuperació:

"El lector català està avui bastant satisfet, en general, del nivell de la nostra literatura. Sobretot ho està quan judica realitats en relació a possibilitats, la qual cosa el mou a considerar els fets sota l'aspecte de mèrits.

(...)

L'aparició massiva comença tot just avui a ser possible. És a partir d'ara que cal esperar. Els recels anteriors només estaven justificats per les raons generals referents al país, sortosament ja molt afeblides. Res no els abonava en el camp específicament literari".

Els escriptors tenien, no obstant, raons serioses per dubtar de la possible recuperació de les lletres catalanes:

"En realitat, els dubtes dels escriptors provenen de dos camps de factors, ambdós ben comprensibles però d'exactitud diversa. L'un s'adscriu a la realitat general del país -i de retop, és clar a la literatura-, i

l'altre a la realitat literària tota sola. En el primer cas trobem la temença que la cultura catalana acabi per estimbar-se en un revolt del procés cíclic de tomballons i renaixences que la caracteritza. Aquest temor és raonadíssim. Correm certament aquest risc, que fins fa poc ha estat de proporcions esfereïdores. En el segon cas trobem l'expectació frustrada d'una gran florida de valors molt joves, tot just sortits de l'adolescència, tal com s'havia vist en períodes immediatament anteriors. Aquesta expectació és, per costum i desig, entenedora. Però manca de fonament amb el caire que avui han pres les nostres lletres".

I cal agrair el revifament a alguns fructífers mestratges d'insubornable convicció:

"-L'adjectiu (insubornable) té entre nosaltres una exactitud dolorosa-, assegura la sòlida continuació de les nostres lletres i la seva marxa decidida, a despit d'entrebancs, vers una situació rica i plena de realitats favorables."

Els exemples que evidencien el desig d'augmentar el nombre de lectors en català és tan reiterat que esdevé quasi obsessiu:

"(...) esperança que abona en aquest temps i en aquest país la identitat quasi ja assolida entre el públic que llegeix i els autors que escriuen. Llegeixen, molts, amb unes ganes malaltisses de posar-hi cullerada; llegeixen, molts, com a gatge que a llur torn, seran llegits".

(Baixeras,J.: Pròleg a *Perquè sí*)

Finalment, en el pròleg ja esmentat a l'obra de Pere Calders *Cròniques de la veritat oculta*, Joan Triadú també reconeix que comptaven amb un públic minoritari:"petit però addicte públic", i denuncia el fet que els censors de l'època volgueren presentar la literatura catalana coma quelcom pertanyent al passat i, en tot cas, al folklorisme més localista. Triadú considera que obres com la de Calders "contribueixen a actualitzar i universalitzar la literatura catalana":

"Aquesta obra i aquests personatges de Pere Calders passen a unitats de primera línia dins la literatura catalana en la seva lluita per universalitzar-se, per no convertir-se en gloriosa història passada i deliciós folklore present".

Un fet evident i constatable en els nostres pròlegs és que per iniciar el camí de la recuperació del públic i les lletres catalanes calia dignificar la llengua i estimular els escriptors perquè la utilitzassen. I aquesta fou la tasca d'alguns dels prologuistes com Manuel Brunet, que reconeix en el pròleg a l'obra d'Anna Mª Dalí *Tot l'any a Cadaqués* que s'havia sentit en l'obligació d'escriure-li el pròleg perquè havia estat ell qui l'havia animada a escriure en català.

La tasca no era, però, fàcil; Miquel Arbona en el pròleg a *Els nins* de Joan Bonet afirma que l'autor havia estat escrivint en castellà perquè tenia un estil més semblant a la manera "un poc seca i sentenciosa de la meseta" que no "a la més abundosa de paraules que escau arran de mar". Però *Els nins* ha obrat el prodigi que l'autor escriu en català, i el prologuista li dona gràcies a Déu. No obstant, el mateix Joan Bonet reconeix en el pròleg autorial a una obra posterior (*Les dones*), que la possible traducció de *Els nins* al castellà li haguera reportat "pessetes i moral".

La dignificació lingüística era encara més difícil al País Valencià. Per això, Bernat Bono i Barber,

en el pròleg a l'obra *De la Vall al Cim* de Josep Mascarell i Gosp, es manifesta en aquests termes:

"... de la vincladissa i sonora llengua nostra - tan injustament menyspreada-".

Cal doncs, escriure en català: "...per exaltar i col·locar la nostra llengua, la nostra literatura, al cim del que mai devia haver baixat i el que tenim tots els valencians la ineludible obligació d'enlairar de bell nou."

En el panorama de la literatura catalana dels anys 50, precari i esperançat, cal detenir-se especialment, però, en la situació al País Valencià i a les Illes; ja que, si prenem com a punt de referència l'anàlisi dels pròlegs, observem com ambdues (El País Valencià i les Illes) reclamen ajut i col·laboració del Principat, que gaudia d'una posició més avantatjosa. Si comencem per les Illes podem veure com aquestes reivindicacions són insistentment reiterades. Al pròleg a *Recull de contes balears* s'explica la falta de comunicació entre les terres de parla catalana i, per argumentar la unitat de la llengua, el prologuista s'adhereix al que manifesta Moll al llibre *Els dialectes i l'idioma literari*.

Finalment critica l'egocentrisme dels catalans del Principat pel que fa a la llengua i la confiança que aquest entrebanc acabe per superar-se.

En altra ocasió Llorenç Villalonga, en el pròleg a l'obra *Els condemnats* de Baltasar Porcel, després de constatar la importància de l'obra en el panorama social mallorquí, reconeix que "per sostenir una literatura com la que intenta (l'autor), és necessari d'ésser molt rics o tenir temperament d'ermità". Per això li aconsella que no la represente a Mallorca ("el públic no està preparat"), i que acudesca a Catalunya on queden grups de teatre de cambra que la podrien fer viable.

Per altra banda, la situació de la societat i la literatura catalanes al País Valencià són exhaustivament analitzades per Joan Fuster en el pròleg a l'edició de 1958 del *Recull de Contes Valencians*. En l'estil que ja li era característic, a vegades subtil, d'altres irònic, però sempre directe, arremet contra la societat valenciana per la falta d'iniciatives en la recuperació cultural, i acusa el Principat per la incomunicació intel·lectual i literària amb el País

Valencià. Joan Fuster comenta, a més, la situació peremptòria de la prosa al País Valencià, comparant-la amb la poesia o amb la literatura en general produïda a Catalunya (en referència als prosistes valencians Ernest Martínez Ferrando constituiria l'única excepció. Aquest escriptor, però, publicava a Catalunya).

Seguidament aclareix que el fet de parlar de la situació a València no té cap sentit secessionista i explica que el País Valencià es veu immers en un cercle viciós: el poble no llig, com a conseqüència les editorials no s'arrisquen, i així els escriptors no escriuen en català.

Fuster acaba indicant que l'única situació passaria perquè les editorials catalanes publicassen més obres d'autors valencians, fet que constituiria un repte per als escriptors valencians, ja que implicaria una major professionalització si tenim en compte que el públic del Principat és, pel fet estar més habituat a llegir en català, més exigent.

La conclusió final de Fuster és ben paradigmàtica:

"Jo voldria que aquest RECULL servís perquè els lectors catalans de tot arreu advertesquen la situació valenciana. Hem de pensar, tots, que no es tracta d'un problema de segon ordre, comarcal i intranscendent. Hem de pensar que, a pesar d'ésser això prou important, no és únicament un problema literari. Cal reflexionar què ha significat i què pot significar encara, per a la nostra vida col·lectiva un País Valencià recobrat i solidari. La col·laboració que cadascú ens preste, l'aportament d'atenció i d'amistat que se'ns concedesca, ens serà un estímul apreciable. No tot depén de la literatura, és clar. Però bo serà haver-ne guanyat la batalla."

A aquestes dificultats hem d'afegir al País Valencià i les Illes, així com a altres zones del nostre àmbit lingüístic, la dialectalització del registre literari, fet que augmentava els entrebancs en el procés d'unificació que Joan Fuster i altres prologuistes d'obres illenques reclamaven.

Sofia Salvador en el pròleg al recull de poemes *Baladre* de Josep Mascarell defensa la varietat lingüística del País Valencià com a registre literari, en

afirmar: "...cal escriure així, de manera clara i senzilla per arribar al poble i que triomfe aquesta època de renaixença". A la fi del pròleg valora, de l'autor i dels valencians en general, "...els desvels per la llengua materna i els anhels actuals de renaixença". En definitiva, dues visions ben diferents, la de Fuster i la de Sofia Salvador, d'una mateixa realitat.

Aquesta dialectalització, a més de la situació de diglòssia, és present i amb més raó, en terres tan perifèriques com la Cerdanya, a la Catalunya francesa:

"Parlen malament el català, -llur idioma matern- i parlen malament el francès -l'idioma d'adopció- (...) conservadors de trets catalaníssims, sovint desapareguts en les comarques catalanes del sud".

(Moll, F. de B. pròleg a *La set de la terra*)

Com ja hem comentat, el ressorgiment cultural i literari comportà nous aires estètics, encara que tímidament. Ja hem vist alguns exemples, voldria detenir-me, però, en un parell més d'exponents del desig de superació de les formes tradicionals.

Un dels capdavanters d'aquesta renovació estètica fou Gabriel Fuster i Mayans (que signava sota el pseudònim de GAFIM). Llorenç Villalonga li prologà l'obra *Tres viatges en calma per l'illa de la calma*; el prologuista testimonia, en primer lloc, l'originalitat del tractament del tema de l'obra que presenta, i aprofita per criticar les tendències "puristes i asèptiques" de l'època. Després d'explicar la influència del gafimisme⁽⁶⁾ en la literatura coetània considera que:

"El costumisme d'aquestes pàgines se separa radicalment de la manera pressentida i mansoia a què estàvem acostumats".

Finalment, després d'esmentar alguns escriptors mallorquins de consagrat prestigi, afirma d'ells que tampoc "... no prescindien de l'anècdota ni del sentiment, com avui sembla que sia la regla".

Però com en totes les èpoques de crisi, en el sentit de canvi, calia distingir entre aquells que s'apuntaven a les noves tendències i els que romanien fidels a les línies més conservadores. Manuel Sanchis Guarner, després de valorar

la situació de la poesia mallorquina amb optimisme, així ho afirma en el pròleg al recull anomenat *Els poetes insulars de postguerra*; els classifica entre aquells que segueixen la tradició de l'"Escola mallorquina" i aquells que enceten noves tendències poètiques de fora de Mallorca.

Les noves tendències poètiques empentaren, en algunes ocasions, amb força; és el cas de Joan Barat, que, en el pròleg autorial a *Seguint el temps*, manifesta evidents empremtes de la poesia social i compromesa amb l'home:

"És així que alguns poetes han preparat per a la seua pàtria una llibertat que els polítics no havien sabut defensar (...)

Ara que ja ha passat el temps de la poesia pura o impura, l'home torna a ser la cosa més important que inspira la poesia".

Un dels aspectes que representa un salt quantitatiu respecte de la dècada anterior és l'augment de referències que hi trobem a intel·lectuals, tant de la resta de l'estat espanyol com d'altres escriptors de més enllà dels Pirineus. El relaxament en les prohibicions de les

traduccions, sobretot d'alguns autors que havien estat vetats en els primers anys de la postguerra, poden explicar aquest fet. En molts casos, aquests escriptors esdevenen criteris d'autoritat en comparar l'estil, l'obra, o la temàtica tractada dels textos prologats amb la d'aquests autors molt més consagrats; majoritàriament, quan es tracta de pròlegs a escriptors novells o no massa coneguts. Així, Espriu compara l'obra *Abans de l'alba* de Ferran de Pol amb unes altres semblants de Verdaguer, Ruyra o Carles Riba. En la mateixa línia, Joaquim Verdaguer justifica que el tema del dimoni que ell tracta en *Dues històries ferestes* és també tractat per escriptors com Tasso o Lord Byron. Criteris d'autoritat esdevenen també, en reiterades ocasions, escriptors com, Costa i Llobera, Eugeni d'Ors, Prudenci Bertrana, Víctor Català, Maragall o Verdaguer; així com d'altres en llengua espanyola com Cela, Marañón o Cervantes.

En altres ocasions, les referències denoten les relacions personals que els nostres escriptors mantenien. Així, Salvador Espriu, en el pròleg a la seua obra *Antígona*, a més de justificar-nos que quan ell va escriure la seua *Antígona* encara no es coneixia o potser, fins i tot no s'havia

escrit la famosa *Antígona* d'Anouilh; ens explica que abans de publicar-la la va donar a llegir als seua amics, entre els quals es trobaven Palau i Fabré, que visqué exiliat a París de 1945-1961, Josep Cruset o Enric Bagué.

Són també considerables les ocasions en què l'estratègia argumentativa del prologuista consisteix a identificar l'opinió, el sentiment o la filosofia de vida d'un personatge amb la d'algun reconegut pensador. Aquest és el cas del personatge Tonet de Llorenç Villalonga, amb els pensaments de Montaigne:

"Toute la gloire que je pretends de ma vie, c'est de l'avoir vécue tranquille: tranquille, non selon Metrodorus, ou Arcesilas, ou Aristippus, mais selon moy"

(Espriu, S. pròleg a *La novel·la de Palmira*)

Finalment, cal assenyalar que els aires europeus també es fan notar en referències com la comparació que Llorenç Villalonga estableix en el pròleg a *Els condemnats* de Baltasar Porcel. El prologuista reconeix notables influències d'estil entre B.Porcel i escriptors com Sartre, Camus, Priestley o Graham Greene.

Un altre dels aspectes que presenten una considerable evolució respecte de la dècada anterior és la notable consideració dels pròlegs com a instància paratextual. Des del punt de vista de les estratègies argumentatives, els pròlegs ja no són -com ho eren en la majoria dels casos en els anys 40- recargolades exaltacions intimistes dels autors i llurs obres.

Dues de les funcions bàsiques dels pròlegs, les instruccions de lectura i les estratègies argumentatives amb anàlisis sòlides i argumentacions raonades hi són ben presents. Aquesta "dignificació" del pròleg porta aparellada una sèrie de conseqüències que ara analitzarem.

La primera d'elles gira al voltant de la reflexió que els mateixos prologuistes realitzen del fet de prologar. Veiem, per començar, un exemple en el qual el prologuista, en aquest exercici de reflexió, explica què no ha de ser un pròleg:

"Certament, no pot plaure al lector d'una novel·la, que el prologuista li explique per endavant l'argument, i menys encara que classifique l'obra dintre d'un

concret repertori de mèrits; i bé que ens guardarem d'ambdues actituds".

(Igual Úbeda,A. pròleg a *Entre el Cel i la Terra*)

En altres casos el prologuista va més enllà i assaja una definició:

"Diuen els cànons literaris que pròleg és el discurs que avantposa el cos de l'obra en un llibre, o bé, el servix d'exordi o començament d'un llibre. Què farem, doncs?"

(Bono,B. pròleg a *De la vall al cim*)

No obstant, no falten els prologuistes que, en un exercici de falsa modèstia, es desqualifiquen com a prologuistes, en considerar innecessària aquesta instància paratextual:

"I prou ja d'innecessari pròleg. Enceteu, lectors amics, "La vida en rosa" i segurament, com jo, hi passareu gust".

(Sanchis Guarner, M. pròleg a *La vida en rosa*)

L'autor de *La vida en rosa* és alhora prologuista de *Entre el coral i l'espiga* de Blai Bonet, i també utilitza aquest recurs, que podria considerar-se de cloenda o comiat:

"Oblideu les meues paraules. Comença la lectura"

La pràctica de prologar esdevingué, -i també ho és encara- un compromís, si tenim en compte el cercle tan reduït d'escriptors-prologuistes:

"És difícil prologar un llibre. Sobretot si és un llibre de poemes. Crec que és un costum ben discutible, ben poc necessari. Pot resultar comercial, si el prologuista és un home -un nom- eminent i admirat per tothom. aleshores, també es pot donar el cas, o bé que només parli ell, o bé que només parli de l'autor. Del contingut del llibre poca cosa haurà calgut dir-ne. La frase final: "ara deixem que el lector tregui d'aquesta meravellosa (poesia, novel·la, etc.) les

conclusions i emocions que més li escaiguin", n'exclou la necessitat.

"Tots tenim amics, i no ens manca la confiança per creure que posarien la millor bona fe a amanir per al nostre llibre uns mots d'introducció. No dubto que algun d'ells facilitaria fins i tot als lectors una propícia claror que els ajudaria a descobrir aspectes més o menys boirosos de l'obra. Però això és massa fàcil. Més que un prec ho considero, quasi, una coacció. No cal empènyer els amics cap a terrenys en els quals l'estricta estimació ja perd el seu sentit desinteressat i fraternal"

(Barat,J.: Pròleg autorial a *Seguint el temps*)

La segona conseqüència del revifament dels pròlegs fou que aquests, en alguns casos, esdevingueren plataformes per a l'exercici d'algunes estratègies argumentatives més complexes des del punt de vista dels aspectes del discurs. Mª Aurèlia Capmany aprofita el pròleg a la seua novel·la *Ara* per crear un autor fictici: ens conta que en un viatge a Noruega es va trobar un paquet en el seient d'un tren, el va entregar a l'oficina d'objectes perduts però li'l

van remetre. En obrir-lo, descobrí que es tractava d'una novel·la, un amic li la va traduir i ella només ha canviat els noms propis encara que, així i tot, la novel·la resulta inversemblant, sobretot en un paisatge mediterrani.

Comptem a més, amb alguns exemples de pròlegs actorials. Aquest és el cas del personatge del captaire que prologa l'obra de Joan Bonet *Diari del captaire*; o el senyor en Miraprim, personatge protagonista de l'obra que prologa (*Can Miraprim* de Llorenç Villalonga).

Ens trobem finalment amb un cas en què la xarxa realitat/ficció és encara més complexa. Salvador Espriu es recrea, en el to líric que li és propi, en l'escriptura d'un pròleg falsament actorial en fingir-se, el mateix Espriu, personatge de l'obra que prologa (*La novel·la de Palmira* de Llorenç Villalonga).

La darrera conseqüència, encara que de caire estrictament estadístic, no deixa de ser significativa. Més del 50% dels pròlegs apareixen encapçalats pel mot pròleg o sinònims seus, mentre que no en trobàvem cap cas en la dècada dels 40. Hem de recordar, però, que com ja ho hem

repetit, els pròlegs en català estigueren prohibits fins al 1946, per la qual cosa, quan hi eren, havien de presentar altres formes.

L'altra dada que volem assenyalar és el notabilíssim augment de pròlegs al·lògrafs. Mentre la dècada dels 40 la seua presència era quasi anecdòtica, en els anys 50 superen de bon tros el 50% de pròlegs compilats. Figuren com a prologuistes més destacables escriptors com Salvador Espriu, en primer lloc, Francesc de B. Moll, Manuel Sanchis Guarner, Joan Fuster o Llorenç Villalonga entre d'altres.

8.3.3.- Dècada 1960-70

Els aires de renovació i aperturisme que hem vist com s'iniciaven tímidament en la dècada anterior, s'evidencien ara en tota l'extensió del terme. El recorregut realitzat a través dels pròlegs d'aquests anys 60 ens donen fe d'esdeveniments sociològics tan importants com el boom turístic. *Banc de fusta*, d'Antònia Vicens, publicat en 1968,

gira al voltant de la problemàtica del turisme a l'illa de Mallorca; i el seu prologuista, Bernat Vidal i Tomàs, així ho fa constar. La protagonista, en clara identitat amb l'autora, estudia anglés i alemany per posar-se a treballar de secretària en una residència turística, des d'on observa i narra, asseguda al *Banc de fusta*, aquesta nova realitat. Antònia Vicens ens documenta un fet social autènticament comprovat: el de les relacions del món del treball autòcton amb el món del turisme invasor. La crítica no hi és, però, aliena i Bernat Vidal ens manifesta que aquesta obra és la "història d'un fenomen per moltes raons inquietant".

Però malgrat els testimonis de fenòmens sociològics tan importants com el que acabem de comentar, la conseqüència més evident que es pot treure de l'augment de la permissivitat i, del que en la llei de 1966 ja referida s'anomenava la llibertat d'opinió, és el posicionament ideològic dels autors i/o llurs prologuistes.

Si es pot afirmar que les dissensions estaven neutralitzades en els anys 40 i es manifestaven, amb molta timidesa, en els 50, en la dècada dels 60 hi són més

explícites. Aquest fet ens permet de classificar els prologuistes entre aquells amb un caràcter marcadament col·laboracionista i els qui, de manera més o menys manifesta, denunciaven la situació sòcio-política del moment.

Entre els prologuistes que, si bé no defensen l'ordre establert, justifiquen la seua actitud, ens trobem amb Llorenç Villalonga, prologuista consagrat ja en els anys anteriors i que utilitza el pròleg a l'edició de 1961, en català, de la seua obra *Bearn* per justificar-se:

"En 1936, a la península, la gent es destrossava metòdicament, però ¿Què hi podríem fer? (...) tractava d'oblidar l'època barroera que m'havia tocat viure.

D'aquella manera (escrivint) jo em distreia del "clima" que s'havia apoderat de la nostra desventurada pàtria. Poc abans m'havia esforçat a influir a favor de la moderació; havia tractat de dur certs energúmens pels camins de la tolerància, tan anacrònica en aquells moments. Els qui coneixien la meua simpatia, no desmentida al llarg de la meua obra, per la civilització europea en el seu moment més madur, el segle XVIII francès, comprendran quina violència

vaig haver de fer-me a mi mateix (i la violència a mi mateix és l'única que puc admetre) relacionant-me amb certs primitius a fi de salvar vides i llibertats amenaçades (...)

Jo era un vell lliberal que, si guardava formes, era precisament per dir la veritat”.

Si recordem l'ingrés en la Falange de Llorenç Villalonga en 1936, aquestes declaracions es comenten totes soles.

A més, aquest autor manifesta en el pròleg a la seua obra *El lledoner de la clastra* l'assentament a la societat mallorquina de l'època, classista i conservadora, on "tot és correcte, modós i sense problemes".

Des de la seua torre d'ivori d'escriptor-prologuista, observa la societat que descriu, marcada per la moral catòlica a l'ús:

"Potser algun dia els haurem de casar a corre-cuita (...) -Déu faci que no arribi-"

Llorenç Villalonga comulga, a més, amb les manifestacions de Maria Antonieta quan deia que al poble

cal estimar-lo des de darrere d'una reixa "o l'observador es faria poble i perdria l'escriure". El seu personatge Tonet, de *Bearn*, també ho considera així:

"Se'ls pot estimar i besar, fins i tot a la boca, però no convé donar-los la mà".

En altres ocasions el posicionament, no per menys explícit és menys evident. Felipe Mateu y Llopis prologa el *Coloqui nou, curios y entretengut*, amb motiu de la recuperació de la festivitat del Corpus a València. Hem d'aclarir, però, que malgrat que manifesta que aquesta festa ha estat "felizmente restaurada en los últimos años", i que aquest fet contribuirà a la recuperació de la cultura valenciana, l'esmentat prologuista redacta el pròleg en castellà.

Hem de reconèixer, però, que són més nombrosos els casos en què, mitjançant els pròlegs, es realitzen manifestacions de denúncia. J.M. Batllori, en el pròleg a *La meva Cristina i altres contes*, utilitza una estratègia argumentativa basada en el testimoni intimista i ple de sentiment dels successius exilis que l'autora, Mercé

Rodoreda, hagué de patir de Barcelona a París, de París al sud de França ..., i de les penúries que hi hagué de passar fins que s'establí a Ginebra (1954) i aconseguí una certa estabilitat.

Francesc Vallverdú, per altra banda, ens explica en el pròleg a l'obra *Narracions* que la guerra civil provocà en l'autor, Salvador Espriu, una necessitat de comprometre's amb la realitat que l'envoltava. I sembla que aquest compromís el portà a confegir obres com *Primera història d'Esther*. Així, el pròleg de Joaquim Molas esdevé una necessària instrucció de lectura en tant que creació històrico-mítica: "El poble d'Israel, condemnat a una dramàtica vida de defensa a ultrança, de persecucions i de diàspores, fou identificat amb el propi".

En parlar de la situació de la llengua i literatura al País Valencià ens detindrem en el pròleg de Joan Fuster a *El magre menjar*. No podríem ara passar per alt, però, la visió crítica i negativa que Joan Fuster manifesta de la guerra civil i la consegüent postguerra. Segons el prologuista la part del recull poètic anomenada "Els

humiliats” representa "tot un món ensorrat en la catàstrofe fratricida, enmig de la qual el poeta se sap engendrat i que gravita sobre ell amb les mil vexacions de cada dia".

El nivell de compromís dels escriptors és especialment revelador en referir-nos al realisme social i, més concretament, a la poesia social. J.M.Castellet analitza l'obra *Teoria dels cossos* de Gabriel Ferrater en el pròleg que encapçala l'edició de 1966 i, després de considerar que ens trobem en "una societat poètica tan essencialment conservadora que podria comptar els rebels amb els dits d'una mà"; manifesta que en l'obra de Gabriel Ferrater pren cos la teoria poètica basada en el realisme social:"un nou camí per a la poesia catalana". J.M.Castellet el considera, doncs, l'iniciador d'aquest corrent.

I aquesta societat, "aquest món ensorrat", a què feia referència Fuster produí personatges com Honorat, criticat per Mª Aurèlia Capmany en la seua peça teatral *Tu i l'hipòcrita*, i que Gonçal Lloveras comenta al pròleg:

"Honorat tem la llibertat. Pecat molt actual, dissortadament".

Gairebé l'aspecte més reiterat al llarg dels pròlegs compilats a la dècada dels 60, però, és el crit d'alerta dels prologuistes valencians i mallorquins perquè no es trenqués la unitat de la llengua. Recordem que en la dècada dels 50 aquests prologuistes demanaven col·laboració al Principat per encetar el procés de recuperació lingüística i cultural. Aquest reclam no fou (si ho fou) eficaç, i així ho manifesta Bernat Vidal i Tomàs en el pròleg a l'obra ja esmentada *Banc de fusta*. Després de referir-se a "l'anorèxia literària del país" a causa de "les circumstàncies -o més ampul·losament- la circumstància", ens explica l'analfabetisme dels escriptors mallorquins respecte de la seua pròpia llengua: "-És que jo no en sé, gens ni mica, d'escriure en Mallorquí-", confessava Mª Antònia Vicens. El prologuista l'animà a escriure en català i per això el seu estil és directe i pla i el seu llenguatge "el del carrer dit del Rafalet":

"El seu estil és planer, directe, gloriosament dialectal i d'una persona advertida dels perills de rompre la unitat de la llengua comuna".

N'Antònia Vicens, a instància del prologuista, segons sembla, inicià els seus estudis de català a l'Obra Cultural de la ciutat de Mallorca on conegué en Josep Mª Llompart, els abandonà, però, pels d'anglés i alemany. El boom turístic, a què ja hem fet referència, també féu mossa, doncs, en aquest procés de recuperació.

I per si açò fóra poc, les actituds immobilistes i, en gran mesura, conformistes com les de Llorenç Villalonga contribuïren a la dialectalització o, almenys, no afavoriren la unitat de la llengua. En el pròleg autorial a *Bearn*, Llorenç Villalonga justifica la publicació en 1956 d'aquesta obra en castellà per no haver trobat editor que li la publicés en català. Desconeixia que ja existia El Club dels Novel·listes que li la publicà en 1960: "A Palma no ho sabíem". Tot i explicant al lector que el Club contempla els dialectalismes de cada país, es manifesta d'acord amb la unitat de la llengua. Però aquesta "ha d'ésser espontània i no forçada". Així, justifica els dialectalismes de l'obra i es defensa de les crítiques. Villalonga considera que l'estat de la llengua és bo: "estat altament satisfactori diguin el que diguin certs puristes elegíacs i, en el fons, derrotistes".

Malgrat tot, Llorenç Villalonga remarca, a la fi del pròleg, que li ha donat a Anna Moll, per la seua condició de filòloga i mallorquina, l'obra perquè la revise: "per la ponderació que ha demostrat en tractar de l'espínós problema de la relació entre la llengua parlada i la llengua escrita".

Cal assenyalar, però, que la demanda de col·laboració del món cultural mallorquí al Principat obtingué ressò. D'aquesta manera Catalunya responia, encara que no suficientment, a l'ajuda que el País Valencià i les Illes ja reclamaven a la dècada anterior. Frederic Roda així ho manifesta en el pròleg a l'obra d'Alexandre Ballester *Siau Benvingut*, en referir-se a l'interés de Barcelona per la literatura mallorquina: "...és més, han cedit a una curiosa satisfacció per les illes (...) com a liquidació d'un deute i d'un sentiment d'antiga culpabilitat".

Les circumstàncies que hi confluïren al País Valencià provocaren, dissortadament, una recuperació molt més lenta i entrebancada, i en la dècada dels 60 podem afirmar que, malgrat els entestats assaigs de restauració

cultural d'alguns intel·lectuals, aquesta quedà reduïda a aïllades manifestacions gairebé anecdòtiques. L'anàlisi exhaustiva d'aquesta realitat ens allunyaria del tema que ens ocupa; no podem eludir, però, les referències que als pròlegs hi trobem. Una renaixença no superada i que prengué, sobretot, caires populistes; i uns anys 40 marcats per les edicions quasi exclusives de poesia de caire folklòric, llevat de l'honrosa excepció d'Ernest Martínez Ferrando que publicava a Catalunya, poden explicar la situació de la literatura catalana al País Valencià en aquests anys.

Certament, el primer fet que crida l'atenció en els pròlegs a obres produïdes i/o editades al País Valencià és la presència, pràcticament inexistent a Catalunya i, fins i tot, a Mallorca, de pròlegs d'exaltació costumista, d'inspiració intimista i exempts de raonament literari, d'estil plenament assagístic, que ja trobem sobretot al Principat. Al País Valencià es continua produint pròlegs al més pur estil dels anys 40 i que es redueixen, doncs, a estratègies argumentatives basades en la lloança de la terra i de l'autor. Constitueix un exemple digne d'esment en aquesta línia el pròleg amb què l'editorial Sicània encapçala l'obra *Voreta el*

Xúquer. L'editorial redueix, pràcticament, la tasca de recuperació cultural a la realització d'aplecs marians:

"València no tornarà a ésser culturalment com a base de tota renaixença mentre el seny, el cor i l'ànima dels valencians no pensen, bateguen i vixquen sots la idea de l'enlairament de les nostres glòries que sols pot presidir la Mare de Déu del Puig..."

La majoria dels escriptors valencians eren conscients, però, de la difícil situació, i així, Miquel Adlert, en el pròleg a *D'amar-te amor* de Xavier Casp considera el poeta com a encapçalador del moviment de la poesia valenciana allunyada del pintoresquisme fàcil.

Els dos intel·lectuals que, sense cap dubte, s'erigeixen, a més de prologuistes, com a reivindicadors i lluitadors per la recuperació cultural i lingüística al País Valencià seran Manuel Sanchis Guarner i Joan Fuster. El primer, en un to sempre més optimista que Fuster, elabora una inestimable reflexió sobre la situació al País Valencià a principis del 60 en el pròleg a l'obra de Beatriu Civera *Una dona com una altra*. Després d'alertar sobre el perill de

narcisisme en les èpoques de represa, Sanchis reconeix que ja s'ha consumat un progrés: "el de l'acceptació de la doctrina gramatical i la depuració estètica".

El prologuista detecta que un dels problemes existents és que, fonamentalment al País Valencià, s'havia fet poesia de caràcter enyoradís, i que les editorials valencianes tenen el repte de recuperar lectors. La recuperació ja es nota, segons Sanchis, i Beatriu Civera n'és un exponent com a dona i com a narradora: "L'activitat d'aquesta escriptora ve a omplir un buit en les lletres valencianes"; (hem vist com Fuster ja assenyalava, en els anys 50, la falta de narradors).

En Beatriu Civera s'evidencia, però, una problemàtica ja tradicional al País Valencià: per una banda la majoria d'escriptors eren conscients de la necessitat de treballar per la unitat de la llengua, però per l'altra, el desig de recuperar lectors els feia tendir cap a un llenguatge més planer, més senzill i, com a conseqüència, més dialectalitzat. Així, Sanchis Guarner afirma: "L'autora ha estudiat llengua, però inclou deliberadament dialectalismes per fer una literatura més planera".

Per intentar neutralitzar aquests perills d'excessiva dialectalització, Joan Fuster, en el pròleg a *El magre menjar* de L. Alpera aclareix que en referir-se a la literatura valenciana mai no la considera com un fet aïllat, sinó com una variant expressiva de la llengua i, en definitiva, la cultura catalana. Aquesta qüestió ens situa davant un problema socio-literari cru i agut i representa "una anomalia singularment dramàtica, enmig de les moltes anomalies genèriques que patim".

Fuster es qüestiona l'optimisme de Sanchis Guarnier en el pròleg a *l'Antologia de poetes universitaris*:

"Una lògica sensació d'alleujament es desprenia d'aquelles pàgines de Sanchis: un cop més, el perill de ruptura quedava salvat".

Finalment Fuster argumenta que, malgrat que l'obra està plena de defectes (es tractava d'un escriptor novell), té un tractament temàtic (l'amor, la mort, el poble, els humiliats), "que no tenen res a veure amb els tòpics historicoides i folclòrics a què ens havia acostumat la inèrcia lírica local".

Aquesta temàtica, en sincronia amb la poesia social que s'inaugura en aquests anys, afavorí la utilització de dialectalismes i vulgarismes i suposà, doncs, un entrebanc en la consolidació de l'estàndard literari unificat, tan reclamat, com hem vist, pels escriptors de l'època i, fonamentalment, pels valencians i mallorquins. La raó és ben clara: la poesia social se centra sobretot en el contingut i, per això, Josep Mª Castellet reconeix en el pròleg a *Teoria dels cossos* de Gabriel Ferrater que l'autor no vacil·la en la utilització de vulgarismes i mots corrents.

Una de les activitats intel·lectuals que es revalorà també en la dècada dels 60 foren les traduccions. Aquestes, tan fortament perseguides en els primers anys de la postguerra, esdevingueren un objectiu prioritari per a alguns dels nostres escriptors⁽⁷⁾. Joan Pons i Marqués en el pròleg a l'obra de Miquel Forteza *Rosa dels vents*, desenvolupa una estratègia argumentativa basada en la consideració de la difícil tasca de traduir poesia que l'autor exerceix, i el situa "en primera fila a la galeria de traductors moderns de poesia a la nostra terra"; si bé el prologuista alerta de les traduccions de poetes castellans i considera que "- (...)

traduir de l'espanyol no és, ni caldria que fos, per massa assequible cosa corrent-"⁽⁸⁾.

La importància de les traduccions és ben palesa en l'augment de les referències a escriptors com Poe, Valéry o Baudelaire. També són notòries les comparacions entre els nostres escriptors i d'altres, ja clàssics, com Shakespeare.

Cal assenyalar, però, que, si bé és evident que no podem afirmar en quins casos el coneixement d'aquests autors fos a partir de traduccions a la llengua catalana, també ho és que les referències a la tasca de traduir són, comparativament a les dècades anteriors, molt més nombroses.

La proliferació de premis literaris i institucions que afavoriren la recuperació cultural és un altre dels aspectes que mostren un revifament considerable en aquests anys.

Els prologuistes utilitzen, en nombroses ocasions, la consecució de premis literaris per part dels autors que prologuen com a estratègia argumentativa per

donar fe de la qualitat i l'interés de l'obra. Així, es poden trobar referències al premi de teatre Josep Mª Sagarra, al premi Sant Jordi o al premi Bertomeu Ferrà, instaurat a Mallorca, per esmentar alguns exemples.

En aquest període augmenten també considerablement les editorials però, sobretot, apareixen institucions culturals que col·laboraren decididament en aquest procés de recuperació. Aquest és el cas del Centre Dramàtic de Barcelona, que realitzà una tasca inestimable de recuperació del teatre com a gènere i, alhora com a espectacle. Aquest treball es fa evident en l'augment de les obres teatrals d'aquesta època respecte de les anteriors.

A mode de cloenda, considere interessant assenyalar que el procés de recuperació que el pròleg, com a instància paratextual inicià en la dècada anterior, s'assoleix considerablement en aquesta.

Els pròlegs són utilitzats, en nombroses ocasions, com a plataformes de difusió ideològica, com a veritables eines per crear una consciència nacional entre el públic lector. Hem vist com Joan Fuster utilitza, quasi

sistemàticament, l'oportunitat que el pròleg li ofereix per denunciar la situació de la llengua i la literatura catalanes al País Valencià. En altres casos els prologuistes "utilitzen" l'exili dels autors que prologuen com a garantia del compromís social d'aquests. Hem analitzat altres casos en què els prologuistes s'erigeixen en artífexs del procés de recuperació cultural en animar els autors que prologuen perquè s'expressen en llengua catalana.

En els pròlegs dels anys 60, a més, prevalen les instruccions de lectura per damunt de les estratègies argumentatives, recurs més utilitzat en dècades anteriors. Aquestes instruccions de lectura es converteixen, en alguns casos, en veritables dissertacions, susceptibles d'ésser considerades assaigs. Francesc Vallverdú, en el pròleg a *Narracions* de Salvador Espriu, realitza un recorregut per l'obra de l'autor i el considera poeta, dramaturg i assagista. L'exemple ens interessa en tant que Vallverdú qualifica els pròlegs de l'autor de treballs assagístics, fet impensable només uns anys enrere.

En definitiva es pot afirmar que, mentre en la dècada dels 40 els pròlegs consistien bàsicament en estratègies argumentatives d'exaltació localista i intimista, als 60, es pot parlar ja de pròlegs com a meritòries manifestacions assagístiques.

Em detindré ara en un exemple ben il·lustrador de la consideració que els pròlegs mereixien, i de com, sovint, constituïen un exercici d'amistat, un compromís que el prologuista no podia defugir:

"He aconseguit arribar als trenta-cinc anys sense escriure cap pròleg: al nostre país ho considero un èxit. (No s'hi val la modèstia de dir que la pròpia insignificança explica que no hagi prologat cap llibre: he vist dotzenes de pròlegs firmats no se sap per qui i no se sap per què). Però m'ha arribat el moment, i en aquest moment tinc molt d'interés que consti un petit detall: l'autor no m'ha demanat que jo li faci el pròleg, sinó que jo li he demanat, a ell, que me'l deixi fer. Ho he demanat lliurement, sense coacció de cap mena. Ho he demanat en una explosió d'entusiasme".

(Espinàs, J.M. pròleg a *La jungla del seny*)

D'aquest exemple es pot desprendre, a més, la falta de "professionalització dels prologuistes". Certament, en la dècada dels 40 la majoria eren autorials i, quan no era així, la relació d'amistat era el vincle més usual. Aquest fet, que comença a canviar als 50, es consolida en aquests anys en constatar que pràcticament la totalitat dels pròlegs són al·lògrafs i d'estudiosos de la literatura tan consagrats com Josep M. Batllori, Josep M. Castellet, Manuel Sanchis Guarnier, Joaquim Molas, Josep M. Espinàs o Joan Fuster, per citar només alguns noms.

L'evolució del nom dels pròlegs és també paral·lela a la seua consolidació com a tals. Recordem que, mentre cap pròleg s'anomenava així als 40, per les raons ja al·ludides, als anys 50 ja apareix al voltant d'un 50% amb aquest nom i, finalment, als 60, pràcticament la totalitat apareixen precedits amb el mot Pròleg, que els identifica. Els pròlegs passaran, doncs, de ser un ritual o protocol en absolut preceptiu a constituir una instància paratextual d'inqüestionable solidesa.

(1) Veure el capítol 6.3, PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LES FITXES DE TREBALL, del present estudi).

(2) He reproduït l'article n.3 del Capítol I de l'esmentada llei, coneguda amb el nom de "Llei Fraga". Aquesta llei constava de 72 articles i 10 capítols, distribuïts de la següent manera:

-Capítol I: De la libertad de prensa e imprenta (articles 1-8)

-Capítol II: De los impresos o publicaciones (articles 9-15)

-Capítol III: De las empresas periodísticas (articles 16-25)

-Capítol IV: Del registro de empresas periodísticas (articles 26-32)

-Capítol V: De la profesión periodística y de los directores de publicaciones periódicas (articles 33-42)

-Capítol VI: De las agencias informativas (articles 43-49)

-Capítol VII: De las empresas editoriales (articles 50-54)

-Capítol VIII: De las empresas importadoras de publicaciones, de las agencias extranjeras y de los corresponsales informativos extranjeros (articles 55-57)

-Capítol IX: De los derechos de réplica y rectificaciones
(artículos 58-62)

-Capítol X: De la responsabilidad y las sanciones (artículos
63-72)

-Disposiciones finales

-Disposiciones transitorias

-Disposición derogatoria

(3) Es tracta de l'edició publicada en 1941 a Mallorca per la Biblioteca les Illes d'Or. Els 1500 exemplars referits presentaven un format de 16 x 10, en rústica. A aquesta edició li correspongué el n. 20 de l'esmentada Biblioteca.

(4) Cal precisar que he treballat amb la 4ª edició, 1948, volum n. 6 de la Biblioteca Selecta (Barcelona)

(5) Aquest pròleg editorial aparegué en la primera edició de l'obra (1959) que publicà l'editorial Albertí, volum 54 de la Col·lecció Nova Col·lecció Lletres. L'editor, amb la creació d'aquesta col·lecció, exercí, així, una mena de mecenatge dels nous valors que sorgien en la nostra literatura:

“Fa poc més d’un any publicàvem en aquesta “Nova Col·lecció Lletres” un *Recull de contes valencians* que agrupava, en frase de Fuster, “l’equip de la narrativa militant” del País Valencià, el punt més feble del nostre àmbit cultural. Hi figuraven 11 narradors. Doncs bé: sis d’ells tenien menys de 35 anys, tres ni arribant als trenta. El fet no podia ser més significatiu. Entrem ara, a més, en una fase en què l’aparició sobtada de nous valors sorgirà ben sovint: fa poc era Josep A. Baixeras; avui és Estanislau Torres; tot just demà seran bastants d’altres; dels quals els editors i els membres de jurats tenim ja previstos alguns noms”.

(6) Per definir el Gafimisme Llorenç Villalonga utilitza els mots que el seu germà, Miquel Villalonga, en el capítol XL de la seua *Autobiografia*, dedica a en Gafim:

“(…) “Mi hermano lo descubrió en una playa hablando de cosas inconexas involuntariamente absurdas...Lorenzo, intrigado por aquella vitalidad de dieciocho años, no quiso romper el contacto. Resultó que en Barcelona, Gafim había impresionado con su juventud y su voluntaria intrascendencia, a un pequeño grupo en el que se

contaba al Dr. Oliver Brachfeld y Salvador Espriu,(...). Gafim procede de una alianza desigual: su primer apellido es uno de los más destacados de origen judaico que existe en la isla. Por parte de madre descende de una vieja familia de corsarios (...)"

El "gafimisme" fou, durant alguns anys, una influència vital. Existia molt abans que Gafim pensàs a escriure una ratlla. Crec recordar que les seves primeres produccions "literàries" eren purament verbals. Gafim "contava" als amics les seves fantasies i les seves aventures sense pensar a escriure-les. Això correspon a la vella tradició mediterrània, grega o fenícia (...) Gabriel Fuster i Mayans - no cal dir-ho- és sumament intel·ligent. El seu intranscendentalisme no pot ja enganyar ningú, perquè sabem que hi ha moltes coses davall la frivolidat d'un minuet"

(Villalonga, L. Pròleg a *Tres viatges en calma per l'illa de la calma*).

(7) En el capítol següent del present treball ens detindrem en els pròlegs que escriptors com Joan Fuster, realitzen a les obres que tradueixen.

(8) Les traduccions d'obres castellanes que els catàlegs de l'INLE (Instituto Nacional de Libro Español) contempen des de l'aparició del catàleg, en 1967, fins l'any 1970, es poden consultar en l'esmentat repertori bibliogràfic segons la següent relació:

1967: pàg. 116

1968: pàgs. 142-143

1969: pàgs. 167-168

1970: pàgs. 162-163

9.- LA LITERATURA VALENCIANA A TRAVÉS DELS PRÒLEGS. (1940-1970).

9.1.- INTRODUCCIÓ.

En el capítol anterior hem realitzat un recorregut, a través dels pròlegs, per la literatura catalana compresa entre els anys 1940-70. Entre altres coses, hem constatat que el procés de recuperació cultural fou especialment dificultós i entrebancat al País Valencià i, com a conseqüència, obtingué desiguals resultats.

Efectivament:

“La pèrdua de la Guerra Civil per part de la República i la consegüent instauració de la dictadura franquista significà un colp gairebé mortal per als esforços de recuperació nacional -política i cultural- esmerçats pels valencians des de l'inici de la Renaixença i, especialment, durant les quatre primeres dècades del segle. La nova situació adversa de la postguerra implicava, una vegada més, un recomençament. Destruït el modest circuit literari assolit

en el període anterior a la guerra i tallat en sec el procés normativitzador i normalitzador de la llengua, impulsat amb nova força amb l'Acord Ortogràfic de Castelló de la Plana (1932) , fou en la postguerra, quan es continuaren i es multiplicaren els treballs per la normalització i actualització literàries, per la consolidació del circuit literari en català i per la plena normativització ortogràfica i gramatical i l'ús social de la llengua". (Carbó i Simbor, 1993: 9)

En els últims anys han aparegut diversos treballs sobre la situació de la literatura al País Valencià en aquests anys. A banda del ja esmentat de Carbó i Simbor (1993), Santi Cortés (1995:274-312) estudia l'edició de llibres valencians 1939-1951.

Per altra banda, Josep Ballester (1992) posa de manifest com l'intent d'aniquilació de la cultura catalana fou especialment colpidor al País Valencià:

“L'entrada de les tropes franquistes als països de llengua catalana no solament es va limitar a un canvi polític-ideològic, sinó que hi va haver un intent d'anihilar la cultura catalana. Prohibits i desfets els organismes culturals i literaris, sense revistes, ni diaris, ni ràdio, ni editorials, la cultura catalana no existia, almenys oficialment. Encara que

alenava, però, era una literatura en l'àmbit privat i clandestí, això no era prou per a sobreviure. Joan Fuster ja ho apunta: “(...) una literatura no és únicament allò que escriuen els literats; és, més que això, o tant com això, allò que llegeix la gent. La dialèctica, la interrelació o com vostés vulguin dir-ho, entre *escriptura* i *lectura* és, en definitiva, el que dóna consistència a una *literatura*” (1977:437). I a les nostres terres aquest vincle s'havia trencat. Així, l'escriptura era un greu perill”. (Ballester, 1992:153)

Malgrat tot, però, el mateix Ballester finalitza el capítol 4 de l'obra esmentada (1992: 162) amb les paraules esperançades de Nicolau Primitiu on demana més lectors i subscriptors per a la revista *Sicània*:

“És un treball de tots el recuperament; no basta que vos dediqueu a llegir, i a comprar; cal que cada valencià i amant de la cultura valenciana faça lectors, aficione a llegir, convertint-vos en paladins de la cultura nostrada, sabedors que de cada dos, tres o quatre llegidors n'eixirà quant menys un comprador que a l'ensems es convertirà en propagandista”. Tot i el seu caràcter minoritari, el llibre en català al País Valencià va anar fent-se un espai i adquirí un nucli de lectors fidel, però, indubtablement

l'escriptor ja no tenia la consciència d'escriure només per a ell en la fosca clandestinitat.”(Ballester, 1992:162)

La singular situació de la literatura catalana al País Valencià en aquests anys ens ha fet, doncs, pensar en la possibilitat de detenir-nos una mica més en els pròlegs a obres d'autors valencians, a obres editades al País Valencià, i, també, en els pròlegs que els escriptors valencians realitzaren a obres que superen l'àmbit de la producció literària a les nostres terres.

El prologuista valencià més prolífic és, sense cap mena de dubte, Joan Fuster. Nombrosíssims són els seus pròlegs autorials; Pérez Moragón (1993:121-125) assenyala que Joan Fuster només va ser prologat entre els anys 1940-1970 en dues ocasions ⁽¹⁾. No obstant, com veurem en l'apartat corresponent, comptem amb dos pròlegs al·lògrafs més a l'obra de Fuster. Singular importància adquireixen també els pròlegs de Fuster a obres que ell mateix traduïa al català ⁽²⁾. Finalment, Fuster com a prologuista al·lògraf presenta una densíssima producció. La seua tasca d'encapçalar obres d'altres escriptors catalans fou molt diversa.

Per altra banda, malgrat la importància d'altres prologuistes valencians d'aquests anys com Carles Salvador o Manuel Sanchis Guarner, hem considerat convenient, per les raons ja assenyalades, estudiar els pròlegs de Fuster com un cas a part en el panorama de la literatura d'aquests anys. Així doncs, distingirem entre:

- Pròlegs a obres publicades al País Valencià, o bé pròlegs a obres publicades fora d'aquest àmbit però d'autor o prologuista que tinguen aquesta procedència ⁽³⁾.

- Pròlegs de Joan Fuster i pròlegs a obres de Fuster.

Com ja hem vist en el capítol anterior, l'anàlisi d'aquests pròlegs esdevindrà una aportació al coneixement de la literatura catalana al País Valencià (1940-1970), que ampliarà i completarà les dades que hem obtingut en comparar-los globalment amb la resta dels pròlegs produïts a Catalunya i a les Illes.

9.2.- LA LITERATURA VALENCIANA A TRAVÉS DELS PRÒLEGS.

ADLERT NOGUEROL, Miquel: pròleg a *D'amar-te, amor*, de Xavier Casp. Ed. Sicània. València 1963. (Pàgs. 11-23).

PRÒLEG

Miquel Adlert es defensa dels atacs de parcialitat que puga rebre en prologar un amic (Xavier Casp) i argumenta que per aquesta raó es troba més capacitat que ningú per a elaborar la part biogràfica de l'autor.

La primera part del pròleg se centra en les peripècies de joventut que visqueren junts: es coneixen en Acció Valenciana. Casp és portat pel seu germà Vicent a Lo Rat Penat on es posa en contacte amb els poetes valencians del moment.

La Guerra Civil acabà amb Acció Valenciana i amb el setmanari *Acció* i allunyà el poeta de València, fins que tornà, definitivament, el 19 de maig de 1942.

L'any 1943 aparegué la seua primera obra, *Volar*, i en juny del 44 enceta la tasca editorial amb Torre, la col·lecció L'Espiga no apareixerà fins el 1949.

Casp es converteix en el mentor de la joventut poètica; sota el seu influx van apareixent els nous poetes: Joan Fuster, Rafael Villar, Jaume Bru i Vidal, Maria Beneyto, Joan Valls Jordà, Vicent Andrés Estellés... als qui orienta, aconsella, i els qui el tenen sempre disposat a atendre'ls en tot moment. Torre els acull i en L'Espiga donà a conèixer llurs primeres obres.

En la segona part del pròleg Adlert reproduïx algunes opinions que sobre Casp s'han vessat; i adverteix que ell defuig la seua opinió perquè no se la considere parcial. Però defensa Casp dels atacs que puga rebre en argumentar que un poeta que ja ha arribat dalt no pot perdre aquest estatus perquè n'apareguen d'altres, i no pot perdre la categoria assolida per una obra posterior de menys qualitat. Amb la frase "Heus ací el que han opinat de Xavier Casp", comença la relació del que intel·lectuals, institucions i revistes manifestaren sobre el poeta.

Miquel Adlert i Noguerol

Morella, 10 Novembre 1961.

ALCAYDE I VILAR, Francesc: pròleg a *Vides Planes (a l'ombra del Montgó)* de Maria Ibars. Ed. Sicània. Col. Sicània novel·lística 22. València 1962. (Pàgs. 7-14)

PRÒLEG

F. Alcayde afirma que li ha agradat molt la novel·la però que per evitar fer literatura retorçada ens contarà l'argument. Així, se centra en l'explicació dels personatges:

“Més que plans, planificats, doblegats al curs dels aconteixements, sense un arranc vital, vigorós, enèrgic; sense reaccions de cap mena en presència de fets i accions capaços d'alçar les pedres”.

El prologuista (i l'autora) critiquen, doncs, aquestes vides planes: “en el sentit d'ésser inútils per a reaccionar contra els mals que reben, contra els dolors que oprimixen el cor, contra les ingrituds que desfan la nostra ànima. Veuen el mal i suporten el sofriment com l'arbre soporta la sequetat, sense dir ni fer res, sense moure's, i així, en silenci, acabaran per morir-se els arbres de set i les persones de pena íntima sense llançar una queixa ni plorar, ni proclamar el sofriment”.

Finalment, F. Alcayde reconeix a l'obra dos mèrits:

- "Sense passar res i sense que cap personatge faça res de particular, poder sostindre l'atenció i l'interés fins al cap".

- "El paisatge i l'ambient que Maria Ibars ens mostra en les seues obres de Dénia, són superiors en poesia a la magnífica realitat. Això és el privilegi dels vers poetes: són creadors. El paisatge de Dénia creat per Maria Ibars és superior al natural".

FRANCESC ALCAYDE I VILAR

ALMELA I VIVES, Francesc: pròleg a *Un món rebel* de Carmelina Sánchez-Cutillas. Ed. Successor de Vives Mora. València 1964. (Pàgs. 9-10).

PRÒLEG

Almela i Vives inicia el pròleg amb el repertori de les escriptores valencianes anteriors a C. Sánchez-Cutillas. Ens recorda que és néta del prestigiós bibliòfil cervantí Francesc Martínez i Martínez; perquè ella també començà les activitats literàries amb treballs de

caràcter històric fins que ha arribat al seu primer recull poètic: *Un món rebel*, que ha quedat finalista en el premi “València” que atorga la Diputació.

Seguidament justifica que l'autora haja emprat el vers lliure: “entenent-lo segons el concepte modern, que no és precisament el dels preceptistes que l'anomenaven blanc”

No obstant, Almela i Vives no considera el “vers lliure” com a vers en afirmar:

“...és evident que en un llibre de poesia allò fonamental és que hi haja poesia; no que hi haja versos, perquè massa sovint ha hi versos sense poesia”.

Finalment explica el títol amb paraules de la poetessa. *Un món rebel* és: “l'angoixa en què morim sens morir els poetes i els inadaptats”.

ALMELA I VIVES

ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent: pròleg a *Conjugació en primera persona* de Carmelina Sánchez-Cutillas. Ed. Successor de Vives Mora. València. 1969. (Pàgs. 9-14)

PRÒLEG

LES PARETS ARRAPADES AMB LES UNGLES

El prologuista , amb una prosa poètica que no defuig, ens evoca les sensacions que la lectura d'aquests poemes li han produït des d'on es troba, a Santa Ponça (Mallorca), on escriu aquest pròleg.

Comença evocant la casa de l'autora des d'on es contempla el paisatge de València, que ha canviat molt respecte del de postguerra, que ell recorda en tants dels seus poemes:

“Ara tot és distint, o bé és que un es va fent vell, i per aquells llocs es pot passar tranquil·lament: la urbanització ha fet miracles que diuen, i l'amor, no sé si per sort o per desgràcia, ha perdut aquell dramatisme, aquella crispació, aquell gest violent que tenia”.

V. Andrés Estellés defineix l'obra com: “el record, de fum i de crepuscle, de pols i de silenci, d'un país; d'un món, si es vol. Les gents van i vénen a les seues coses i de les seues coses i, mentre fan el pa i fan l'amor, mentre fan les altres i mesquines coses de cada dia, mentre fan i desfan la vida, tenen el luxe sentimental de la nostàlgia, encenen

nocturnament el gran foc dels garbons i el gran foc de la còlera”; que ens recorda un títol del mateix poeta.

Per a Estellés doncs, allarguen, extremen i extenuen la protesta d'*un món rebel*.

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

Santa Ponça, estiu de 1969.

ARACIL, Lluís V.: pròleg a *Les xiques de “l’entresuelo” i tres forasters de Madrid*. d’Eduard Escalante. Ed. Garbí. València 1968. (Pàgs. 9-87)

Lluís V. Aracil realitza un estudi sobre l’obra d’Eduard Escalante i el testimoni lingüístic que la seua producció representa. Cal remarcar que en aquest cas es tracta d’un extens estudi de les obres d’Escalante més que no pas d’una instància prefacial. La diversitat de temes tractats en aquest treball va des de l’anàlisi d’aspectes com l’humor fins a acostaments lingüístics a la llengua emprada pel sainetista.

LLUÍS V. ARACIL

BEÜT I BELENGUER, Emili: pròleg autorial a *Els paisatges i pobles valencians descrits pels nostres escriptors*. Ed. l'Estel. València 1966. (Pàgs. 11-17).

OBSERVACIONS PRELIMINARS

Sembla que el prologuista és el propi autor malgrat que el text no apareix signat. Així, l'autor explica les dificultats que li ha suposat fer un recull de textos literaris que descriuen els paisatges del País Valencià. La raó fonamental cal buscar-la en el fet que, per als nostres escriptors, el paisatge hi és només l'escenari. Per açò, la pretensió de replegar textos de totes les terres valencianes només s'ha aconseguit parcialment.

Explica que el recull vol ser un llibre de lectura per als escolars i que la publicació ha estat subvencionada per la Fundació Huguet de Castelló de la Plana.

PÒRTIC

Sobre la bellesa del Regne de València en el segle XIV.

En aquesta instància prefacial es reproduïx un fragment de *les especials belleses de la ciutat de València*, relació que Eiximenis inclogué en el *Regiment de*

la cosa pública. Com se sap, Francesc Eiximenis era d'origen gironí però residia a València.

Aquest fragment (de la segona a la setena bellesa) vol ser un estímul perquè els lectors experimenten el desig de conèixer les terres valencianes.

BONO I BARBER, Bernat: pròleg a *De la vall al cim* de Josep Mascarell i Gosp. Ed. Sicània. València 1957. (Pàgs. 9-11).

PRÒLEG

Després d'assajar una definició de pròleg, el prologuista centra el comentari en la defensa de la llengua i així, acaba desitjant que l'obra siga l'inici d'altres obres posteriors que: "enlairen i situen la llengua en el cim de què mai hauria d'haver baixat i que tots els valencians tenim l'obligació de recuperar".

BERNAT BONO I BARBER

CUCÓ, ALFONS: pròleg a *Narracions valencianes* de Vicent Blasco Ibáñez. Ed. Impremta Fermar. Col. Garbí. València 1967. (Pàgs: 5-19)

INTRODUCCIÓ

La primera part d'aquesta introducció, titulada *L'home*, tracta del naixement, infantesa i activitat literària i política de l'escriptor fins la seua mort.

En la part central de l'estudi, *Els anys de joventut*, Cucó reflexiona al voltant de les circumstàncies que més influïren en la formació de Blasco Ibáñez. Aquestes són de caire molt divers, com la nul·la influència de l'ambient familiar, el fet que l'autor visqué obert al carrer (com qualsevol típic habitant d'una ciutat mediterrània), el tracte amb els personatges que protagonitzaren la sublevació republicana de 1869, lectures juvenívoles, l'enderrocament, en 1869, de les muralles valencianes que obriren la ciutat a l'horta, o la temprana activitat periodística de Blasco Ibáñez, per esmentar alguns dels temes més aprofundits.

En la darrera part de l'estudi, *Les narracions en català*, Cucó explica que, malgrat que la llengua vernacla de Blasco Ibáñez no fou el català, el contacte amb Llompart i el món de la Renaixença l'empentaren a utilitzar el català fins que una sèrie de condicionaments, sobretot el seu trasllat a Madrid l'any 1883, el feren tornar al castellà. El

prologuista ressenya, finalment, les quatre narracions escrites originàriament en català, que s'arreglen en aquest recull:

- *La torre de Boatella*

- *Fatimah*

- *Lo darrer esforç*

- *En la porta del cel*

ALFONS CUCÓ

DOLÇ, Miquel: pròleg a *L'altre geperut i alguns contes més* d'Ernest Matínez Ferrando. Ed. L'Estel. València 1963. (Pàgs. 7-10).

PRÒLEG

Miquel Dolç parteix de la consideració de l'escriptor en la seua doble vessant: com a historiador i com a escriptor. Seguidament realitza un recorregut per la producció de Martínez Ferrando, per a acabar amb l'anàlisi d'algunes de les característiques cabdals de la seua prosa: la presència de l'infant i, sobretot, l'art de la suggerència.

MIQUEL DOLÇ

DOLÇ, Miquel: pròleg a *Temps sense llàgrimes* de Lluís Alpera. Ed. Diputació Provincial de València. València 1968. (Pàgs: 7-15).

PRÒLEG

Miquel Dolç introdueix el pròleg en assenyalar que els versos d'Alpera són producte del seu temps. Per això, una de les característiques bàsiques és la presència de la mort: “dins aquest món tan personal, obscur i sense fons”.

El prologuista classifica la poesia de Lluís Alpera en “poesia cívica” i “poesia de crítica social”, i passa a analitzar les tres obres del poeta: *El magre menjar*, *Dades de la història civil d'un valencià* i *Temps sense llàgrimes*, en la qual es deté una mica més per explicar les tres parts que configuren el recull.

València Maig 1968

MIQUEL DOLÇ

FERRERES, Rafael: Pròleg a *Gloria vicentina. Antologia poètica*. Ed. Impremta V. Cortell. València 1944. (2 pàgs. sense numerar). (pròleg en castellà).

PORTAL

El prologuista elogia la figura de Sant Vicent i es refereix als “miracles” que es representen en el seu honor.

Rafael Ferreres reproduceix un poema de Gaspar Aguilar: *Ramillete de la huerta de Valencia*, i justifica que l'aplec de poemes de diversos autors que presenta, encara que estiguen escrits en català, arribaran a l'ànima dels lectors que no coneguen la llengua, però que hi siguin sensibles; com arribaren les paraules del sant que mai no abandonà la seua llengua vernacla.

RAFAEL FERRERES

GUARNER, Lluís: pròleg a *Obres valencianes completes* de Wenceslao Querol. El Sicània. Castelló 1958. (Pàgs. 11-50).

Lluís Guarnier realitza un estudi sobre la vida, l'obra, la llengua i la influència de W. Querol en la Renaixença Valenciana. Finalment, reproduceix un discurs de Querol sobre la poesia. L'estructura que presenta aquest pròleg és, doncs, :

I: Querol, poeta valencià (Pàgs 11-16)

II: Querol i la Renaixença Valenciana (Pàgs. 19-25) .

III: Querol, poeta en llengua valenciana (Pàgs. 29-37)

LA POESIA (discurs de V. W. Querol) (Pàgs. 41-50).

IBARS I IBARS, Maria: Pròleg autorial a *L'últim serv.* Ed. Sicània. València 1965. (1 pàg. sense numerar).

L'autora, de forma molt sumària explica que aquesta novel·la és el producte dels records viscuts al llarg de més de mig segle, i que serviran per a enyorança dels vells i per a coneixement de l'ahir, desconegut per als joves.

IGUAL ÚBEDA, Antoni: pròleg a *Entre el cel i la terra* de Beatriu Civera. Ed. Sicània. València 1956. (Pàgs. 9-12)

PRÒLEG

El prologuista posa de relleu el fet que una dona escriga a València per a passar a assimilar el concepte de novel·la femenina (escrita per una dona) al de novel·la feminista ⁽⁴⁾:

“El tema seia prou llarg d’exposar, però serà prou dir que totes les dones, al fons del subconscient, quan menys, es creuen víctimes del sistema de prioritat masculina, i la dona que “sap escriure” aprofita, sense voler, aquesta oportunitat per a manifestar l’esmentada disconformitat o “complex d’inferioritat””.

ANTONI IGUAL I ÚBEDA

Lletres Valencianes (editorial): pròleg editorial a *Històries casolanes* de Jordi Valor. Ed. Lletres Valencianes. Alcoi 1950. (Pàgs. 7-8)

NOTÍCIA BIOGRÀFICA DE L’AUTOR

L’editor ressenya les dades biogràfiques de Jordi Valor de major interès. Cal remarcar el fet que ocupà una plaça de mestre d’escola en un poblet del Pirineu, la qual cosa el féu revifar l’amor a les seues terres, també muntanyenques; i escriure la seua primera novel·la alcoiana *L’encant de Mariola*.

Seguidament l’editor reproduïx el que l’autor ha opinat d’aquestes històries casolanes: L’exposició gira al voltant del realisme d’aquestes, es tracta d’històries de tradició oral i d’esdeveniments que ell mateix va viure.

LLORENTE FALCÓ, Teodor: pròleg a *Compliment a València* de Josep Mª López-Picó. València 1946.

El prologuista centra el seu discurs en les circumstàncies que envoltaren l'elaboració d'aquests poemes de J.M. López-Picó: encara no feia un any que el poeta va ser convidat a vindre a València pel catedràtic de la Facultat de Filosofia i Lletres de València Francisco Sánchez Castañer. L'objectiu era que realitzés una lectura de poemes a l'aula "Mediterráneo". En la seua estada a València, i embolcallat pels escriptors valencians que l'admiraven, produí els poemes que s'arreglaren en aquest recull, l'últim dels quals *A J.M. López-Pico*, fou escrit per Xavier Casp i representa l'homenatge i l'admiració que els poetes valencians li professaren.

TEODOR LLORENTE FALCÓ

MARTÍNEZ FERRANDO, Ernest: Pròleg autorial a *Primavera inquieta*. Ed. Selecta. Barcelona 2ª edició 1947,. (Pàgs. 11-17).

El prologuista (l'autor) ens contextualitza en el moment històric en què cal situar el personatge principal, l'infant, a finals del passat segle, un període en què, segons

l'autor, "les persones grans no es preocupaven tant dels petits com avui".

El protagonista, una mica aïllat en la soledat, va aprenent a viure de la pròpia vida i de la biblioteca de son pare. Així, descobreix i llig autors com Dumas, Eugeni Sue, Pau Féval, Juli Verne, Dickens, Walter Scott..., i d'altres com Restif de la Bretonne, que comprén que ha de deixar de llegir. Finalment, son pare també li desaconsella la lectura de Zola perquè, en tractar-se d'un escriptor realista produiria una forta impressió en el xiquet.

MARTÍNEZ RUÍZ, Amancio: pròleg a *Cañis i cañisaes*.
Monòver 1950.

Per la brevetat d'aquest pròleg i, sobretot, per l'interés com a document dialectal de la parla de Monòver, el reproduïm íntegrament:

ADVERTENSIA

Se atrevix a vore la llum este llibre de CAÑIS I CAÑISAES, porque mos han chibat alguns monoveros ben entensionats. Son treballs que van ixi en el semanari "El Pueblo"., fará una cuarentena de años, y atres estaven esbarranchats y s'havien trascomillat. Es ham arreplegat a

manollaes en una garba. La machó part es ham arremendat y apeasat y tamé algunos, descolorits per el sol del temps, es ha teñit el tintoré. Pa es que han apercansat el temps d'anrere sempre es agradará recordalo; pa la chen de hui, pot sé una curiositat, pos el temps va rosegán y mudan es cosas; y pa es monoveros escampats per fora, una ñigasa més apretá. Creem qu'es el primé llibre que se publica en parla munovera y que pot serví pa que no es parguen paraules y dichos mol clavats de Munove. Com la pronunsiasó de moltes lletres no se achusta a la del castellá, es llechios monoveros ya sabrán donali el verdadé sentit. Si el sllibre té poc mérit, mosatros complim acarrechán esta garba a la era munovera.

Abril, 1950

MATEU Y LLOPIS, Felipe: Pròleg a *Coloqui nou, curios y entretengut* de Carles Ros. (1ª edició 1734) Exmo. Ayuntamiento de Valencia, Ediciones de la Delegación Municipal de Fiestas. Edició amb motiu de la festivitad del Corpus. València 1969. (Pàgs. 5-14) (Pròleg en castellà).

El prologuista explica que ha estat convidat per Don Manuel Arenas Mondújar perquè comente aquesta

obra, amb motiu de la restauració de les Festes del Corpus de València.

En primer lloc, ressenya la bibliografia existent sobre l'obra i les edicions que se n'han fet. Seguidament el prologuista explica la conveniència d'adaptar les antigues grafies a les actuals; i, finalment, se centra en la figura de Carles Ros. També incorpora un extracte de la bibliografia de l'autor, ordenada cronològicament.

PENSAT I FET ⁽⁵⁾ : Pròleg a *Poema de la Verge dels Desemparats* de Carles Salvador. València 1948. (1 pàg. sense numerar).

MOTIU

Aquest "Motiu" explica que el poema que presenta es publica: "per commemorar el XXVe aniversari de la coronació de la Imatge de la Nostra Santa Mare".

PENSAT I FET

REGLÀ, Joan: Pròleg a *València en les novel·les de Blasco Ibáñez* d'Enric Sebastià. Ed. L'Estel. València 1966. (Pàgs. 11-21)

PRÒLEG

El prologuista qualifica aquest primer llibre d'Enric Sebastià de: “veritable obra mestra sobre la València de la Restauració”. Ens recorda que l'autor és un historiador i que el va conèixer quan s'incorporà al claustre de la facultat de Filosofia i Lletres de València.

La segona part del pròleg consisteix en una anàlisi històrica de la València de Blasco Ibáñez a través de les seues obres, fonamentalment, a través de: *Arroz y tartana*, *Flor de mayo*, *La Barraca* i *Cañas y barro*.

JOAN REGLÀ

València, Juliol del 1968

PREFACI

Aquest prefaci autorial explica que el volum presentat és la segona part de l'obra *Dinámica social en la Valencia de la restauración según la novelística de Blasco Ibáñez*, que constituí la seua tesi de llicenciatura.

L'autor explica que arran el IX Congrés Internacional de Ciències Històriques de París (1950) s'ha canviat la trajectòria dels estudis històrics, i que ell ha treballat en aquesta nova línia d'investigació.

SALTOR, Octavi: Pròleg a *Aires de cançó* de Xavier Casp.
Ed. Barcino. Barcelona 1950. (Pàgs. 11-14).

AD LIMEN

El prologuista fa una relació de les quatre obres publicades per Casp: *Volar*, *La inquietud en calma*, *Jo, sense tu*, publicades a València i *Aires de Cançó* (la tercera obra cronològicament) publicada a Barcelona. Finalment el prologuista exalta la figura del poeta i la qualitat de l'obra que presenta.

O. SALTOR

SALVADOR, Carles: pròleg a *Verd i Blau* de Josep Mascarell i Gosp. Ed. Impremta Josep Cortell. València 1949. (dues pàgs. sense numerar).

PRÒLEG

Carles Salvador ens explica el títol: el verd del jardí familiar i el blau de les campanules que floreixen entre el verd. Així, el llibre té dues parts:

- Verd: referit als poemes que parlen dels seus fills.
- Blau: referit als poemes de la seua infantesa i joventut.

Finalment el prologuista matisa que l'autor utilitza el llenguatge de les comarques alacantines.

CARLES SALVADOR

SALVADOR, Carles: pròleg a *Fulles al vent* de Lluís Laporta. Ed. Lletres Valencianes. València 1951. (dues pàgs. sense numerar)

PARAULES PROEMIALS

Carles Salvador recorda que Lluís Laporta fou el seu deixeble quan el prologuista exercia de mestre a Aiolo de Malferit. Anys després, l'ha trobat convertit en metge (com son pare) i poeta; aquest és el segon volum de poesia.

Carles Salvador fa una defensa de la poesia d'inspiració llorentina, com la de Laporta:

“Retornem a Llorente!, és a dir, retornem al sentiment, després d'haver comprovat que una excessiva literatura valenciana intel·lectualista, freda i decadent, carregada de cerebrals universalismes, i de forçada imatgeria ja tòpica dins les més novelles escoles poètiques, podria fer perillar el recobriment popular que, per altres qüestions, històricament és mediocre”.

CARLES SALVADOR

SALVADOR, Carles: pròleg a *IV Taula de Poesia*.
Mostrari en el Círculo de Bellas Artes. València. Maig de
1951. (Pàgs. 7-9)

SALUTACIÓ

per

CARLES SALVADOR

Carles Salvador es dirigeix al públic assistent a l'acte de la inauguració de la *IV Taula de Poesia*. El prologuista exposa que se sent honrat de dirigir ell aquestes paraules i relata la història de les taules de poesia, des de la I, l'any 1927. Explica que s'ha convocat a tots els poetes valencians i que n'han participat 20. Finalment, informa al públic que en aquesta exposició sempre hi haurà algun poeta present, i dóna les gràcies al "Círculo de Bellas Artes" per la seua col·laboració.

SALVADOR, Carles: pròleg a *Joaquim i els seus amics* de Josep Mascarell i Gosp.Ed.Lletres Valencianes.València 1953.(Pàgs. 5-7).

PRÒLEG

Carles Salvador explica que en el camp pedagògic existeixen dos corrents de literatura dedicada als infants:

“L’un consisteix a creure que els infants han de llegir obres de més o menys densitat literària; però escrites exprofessament per a ells (...). L’altre corrent es basa en la creença que la millor literatura per a infants és aquella que tracte temes d’interés general no circumscrits ni a edat determinada, ni a arguments, ni a personatges”.

El prologuista pensa que aquest segon tipus de literatura és la millor per als xiquets i es congratula que Josep Mascarell així ho tinga en compte en aquesta obra.

Finalment explica que des de *Contes per a infants* que publicà l’editorial Estel, no s’havia produït cap altra obra per a xiquets, i que el públic infantil constitueix una de les més altes missions: “en el període de renaixença literària en què vivim”.

CARLES SALVADOR

SALVADOR, Carles: pròleg a *Les taronges amargues* de Francesc Almela i Vives. Ed. Barcino. Barcelona 1955.
(Pàgs. 5-8)

PRÒLEG

Carles Salvador posa de relleu que des dels inicis, Almela i Vives no ha canviat mai ni la seua ètica ni la seua estètica.

Centra el comentari en l'explicació d'una crítica habitual a l'obra d'Almela i Vives: "hi ha qui troba en els poemes almelians una amargor conreada voluntàriament".

El prologuista justifica que aquest fet està motivat per la cultura humanística de l'autor.

Efectivament, alguns angles de la filosofia de Sèneca, passats per la dialèctica socràtica produeixen, d'una manera natural, la sorna amargosa d'Almela:

"És cert que la temàtica i les maneres de dir d'aquest poeta friccionen el drama i fins i tot la tragèdia, (...) però en lloc de ploriquejar, s'eleven a humor".

Carles Salvador considera, doncs, que: "Ell ha dut a la poesia valenciana, amb un llenguatge depurat i universal, l'humor civilitzat, que no exclou la tendresa -és clar-, ans és fill d'aquesta, i que tanta falta ens feia"

CARLES SALVADOR

SALVADOR, Carles: pròleg a *Antologia poètica* de Teodor Llorente. Ed. Sicània. València 1958. (Pàgs. 9-14)

PRÒLEG

Carles Salvador explica el naixement i orígens de Teodor Llorente i la decisió d'escriure en llengua vernacle, a partir de 1857, en llegir *Lo Gaiter del Llobregat* de Rubió i Ors. Aquest estímul es véu reforçat amb l'arribada a València de Marià Aguiló.

El prologuista repassa l'activitat intel·lectual del poeta com a traductor, defensor de la unitat de la llengua, fundador de Lo Rat Penat, de Els Jocs Florals, fundador i director de Las Provincias...

Finalment justifica l'edició d'aquesta *Antologia Poètica* i els criteris utilitzats. Pel que fa als criteris de selecció, Carles Salvador ha tractat els tres grans temes de Llorente: Pàtria, Fe i Amor. Per altra banda, el prologuista explica que l'ortografia ha estat adaptada a la de les normes de Castelló, encara que han respectat el metre, el ritme i la rima originals.

CARLES SALVADOR

València 1946.

SALVADOR I MONFERRER, Sofia: pròleg a *Baladre* (poemes) de Josep Mascarell i Gosp. Ed. Sicània. València 1959. (Pàgs. 11-13).

Després de referir-se al poema que Josep Mascarell dedica a son pare (Carles Salvador), la prologuista posa de relleu l'estil senzill de l'obra, que, segons ella: "és el que convé en aquesta època de renaixença per acostar la poesia al públic".

Sofia Salvador explica que el baladre és un arbust típic del paisatge de la Safor que el poeta descriu i que les seues fulles són perennes com l'obra de Josep Mascarell.

SOFIA SALVADOR I MONFERRER

SÁNCHEZ GOZALBO, Àngel: pròleg a *Cançons de la terra* de Manuel Rozalén Sales. Editat per l'Exma. Diputació de Castelló. Castelló de la Plana. 1969. (1 pàg. sense numerar).

FANTASIA DE VOLERS

PRÒLEG PER

ÀNGEL SÁNCHEZ GOZALBO

El prologuista explica que aquest recull de poemes és un cant a la terra del poeta i que, el que pretén és

que aquest amor a la terra castellonenca s'estenga per tot arreu de les terres valencianes.

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg autorial a *Els poetes romàntics de Mallorca*. Ed. Moll. Mallorca 1950.
(Pàgs 9-20)

INTRODUCCIÓ

Sanchis Guarnier comença aquest estudi recordant que el romanticisme entrà a l'estat espanyol via Barcelona i que, per les seues característiques, provocà, en les nostres terres, un ressorgiment vernacle. Els poetes mallorquins s'incorporaren activament al moviment de la Renaixença, sobretot a partir de la institució dels Jocs Florals a Barcelona, l'any 1859.

El romanticisme català, però, presentava un caire historicista i burgés, i distava molt d'ésser-hi radical i rebel. Més aviat, es delectava en el plany, en la contraposició entre el jo ideal del poeta i la realitat circumdant, en l'amor estètic a les tradicions medievals...

En la segona part del pròleg Sanchis Guarnier exposa les característiques d'aquest romanticisme català, tot centrant-lo a les terres de Mallorca:

- Importància de les odes patriòtiques.

- Abundant producció poètica religiosa, que adoptà formes populars

- Menor freqüència del tractament de l'amor.

- Sentiment de la naturalesa. A Mallorca S.

Oliver: "platònica i contemplativa, estàtica i no dinàmica, enamorada de la bellesa per la bellesa, de la claror per la claror i de Mallorca per Mallorca".

- Manteniment de la poesia popularista.

L'idealisme romàntic no aconseguí esborrar el costumisme realista.

- Dificultats en la tasca de redreçament de l'idioma. Els mallorquins foren els millors orientats, per la puresa que conservava llur col·loquialisme.

Finalment, el prologuista aclareix que el recull arreplega la producció dels poetes nascuts després de 1854, perquè en aquest any nasqueren Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover, que marquen una fita cabdal en la poesia mallorquina.

M. SANCHIS GUARNER.

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg autorial a *Els poetes insulars de postguerra*. Editorial Moll. Mallorca 1951. (Pàgs. 7-9).

El prologuista explica que amb aquest recull vol estimular la producció dels joves poetes mallorquins que han aparegut després de la Guerra Civil. Constata que la característica més comuna a tots és l'ànima renovadora de sincronització amb les darreres "riuades literàries", i una voluntat de deixar-se influir pels lírics contemporanis de "fora Mallorca".

Sanchis observa amb goig la presència de poetes menorquins i Eivissencs, i els integra en aquesta "promoció poètica de 1951".

M.S.G.

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg a *La vida en rosa* de Bernat Vidal i Tomàs. Ed. Moll. Mallorca 1957. (Pàgs. 7-11).

PRÒLEG

Sanchis considera Bernat Vidal com a un bon lletraferit mallorquí, en una terra en què, segons el

prologuista, els poetes i els pintors naixen per generació espontània.

Aquesta és la segona publicació de l'autor, - després de *Memòries d'una estàtua*- i Bernat Vidal es presenta com un espectador de la vida, d'una vida que, malgrat que s'ha parlat massa de les misèries humanes, l'autor s'obstina a creure que ell no considera que el món vaja tan malament i, per això, el llibre ha pres el títol de l'última de les narracions: *La vida en rosa*.

M. Sanchis Guarner

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg a *Una dona com una altra* de Beatriu Civera. Ed. Sicània. València 1961. (Pàgs. 9-11).

PRÒLEG

Sanchis Guarner comença analitzant la situació de la literatura valenciana. Considera que el període de recuperació s'inicià en 1942, i constata els avanços aconseguits:

- L'estabilització de la doctrina gramatical.
- La depuració estètica.
- El conreu més intens de la prosa.

- La conquesta dels llegidors, la formació d'un públic lector, batalla encara difícil.

- Les dones en la literatura, amb el que implica de maduresa literària.

Finalment remarca que Beatriu Civera coneix la societat que descriu i ens ofereix un missatge d'esperança cristiana.

M. SANCHIS GUARNER

Mallorca, Primavera 1958.

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg a *Poetes universitaris valencians*. Ed. L'Estel. València 1962. (Pàgs. 7-10)

Sanchis Guarner considera que aquest recull de poemes es pot emmarcar en la "continuïtat" de la renaixença valenciana d'aquest període, encetada l'any 1942, malgrat que reconeix que als joves, pel seu esperit revolucionari, no els agradarà el terme "continuïtat". Així, introdueix els progressos que s'han aconseguit en la literatura valenciana:

- Incorporació de nous gèneres (novel·la, assaig, prosa didàctica)

- Augment i diversificació dels escriptors.
- Incorporació de les dones a la literatura.
- Amor a la cultura i la llengua autòctones.

En la segona part del pròleg, Sanchis caracteritza el recull:

- Els poetes no es mostren ressentits
- Combaten la injustícia, la frivolitat, el preciosisme, sense caure mai, però, en el cinisme ni en l'escepticisme.
- No se senten obsessament atrets pels temes político-socials. També parlen de l'amor i la mort (temes cabdals en poesia).

M. SANCHIS GUARNER

Gener 1962

SANCHIS GUARNER, Manuel: pròleg a *Els valencians de secà* De Gaetà Huguet Segarra. Ed. L'Estel. València 1969. (Pàgs. 7-12)

PÒRTIC

Sanchis Guarnier planteja, en primer lloc, la problemàtica dels gèneres en la literatura valenciana. Recorda que en la Renaixença hi hagué un gran desequilibri

entre poesia i prosa, i que ara en patim un altre: el lector actual prefereix la prosa de divulgació que no pas la de ficció.

Per això, la Sèrie Blava (de ficció) de l'Editorial l'Estel, realitza un esforç en aquest sentit.

Seguidament caracteritza l'obra, en tant que homenatge, en dos sentits:

- A l'autor: la fundació Huguet de Castelló li rendeix homenatge a l'autor en patrocinar l'edició pòstuma d'aquesta obra.

- Als valencians de secà: Sanchis considera que ha hagut una exaltació literària narcisista de la zona de regadiu valenciana, i s'han menyspreat les muntanyenques. Així, aquesta obra descriu les comarques de secà, fonamentalment, del Maestrat.

Finalment aclareix que l'autor defuig tot lirisme, i crea un estil sobri i espontani: "ni idealitza ni dramatitza la vida rural: la retrata i prou".

M. SANCHIS GUARNER

Sicània (editorial): pròleg editorial a *Voreta el Xúquer* de Josep Arminyana i Canut. Ed. Sicània. València 1962. (Pàgs. 7-8).

PREFACIET

Sicània Prolífica presenta en aquesta introducció la primera peça teatral de la col·lecció. L'editor argumenta que, així, Josep Arminyana ha assolit el seu objectiu: promoure la devoció cap a la Mare de Déu d'Aigües-Vives, patrona de Carcaixent.

Finalment Sicània aconsella que la millor manera d'estimular la valencianitat és mitjançant la convocatòria d'aplecs marians i no pas d'altres: "puix que altres són il·lusoris i no ens convenen per esquivar equívocs pel bé de la Valencianitat".

SICÀNIA

Sicània (editorial): pròleg editorial a *Hortolans* de Francesc Puig-Espert. Ed. Sicània. València 1967. (Pàgs. 9-12).

PRÒLEG

L'editorial critica els nous corrents poètics en argumentar que aquest recull de poesia segueix les tendències clàssiques i que els corrents moderns sovint

escarneixen l'eterna harmonia mètrica del vers. Explica que l'especialitat de Puig-Espert és el sonet amb estrambot.

Finalment, el prologuista ofereix les dades biogràfiques i la producció de l'autor i remarca, sobretot, els càrrecs que Puig-Espert ocupà i les tasques que desenvolupà en el món cultural valencià.

SICÀNIA

SORRIBES GRAMATGE, Vicent: pròleg autorial a *Eucologi. (Recull de pregàries en llengua valenciana)* ⁽⁶⁾ . Ed. Lletres Valencianes. València 1951. (Pàgs. 11-14).

PÒRTIC

El prologuista explica que escriu aquest llibre en valencià perquè ha estat objecte d'una "amigable coacció". L'obra té interès, però, per tractar-se de pregàries que l'església recomana en llengua vernacla.

Seguidament Vicent Sorribes recorda els personatges de primer ordre en el camp religiós d'origen valencià i, així, argumenta que "la nostra llengua val per a tot", i que ell només treballa per Déu, per la Mare de Déu i per la Pàtria. Finalment es complau d'haver obtingut el

reconeixement de l'arquebisbe de València, el Sr. En Marcel·lí Olaechea.

V. SORRIBES GRAMATGE

VALLS JORDÀ, Joan: pròleg a *Narracions alacantines de muntanya i voramar* de Jordi Valor. Ed. Sicània. València 1959. (Pàgs. 9-11).

PRÒLEG

Joan Valls exposa que amb les *Històries casolanes* i aquestes *Narracions*, Jordi Valor ompli el buit de la prosa valenciana. Aquests textos serveixen perquè: “se n’adonen els indiferents, els qui diuen que la literatura valenciana té un camp reduït d’expansió (...). València, junt a Catalunya i Balears, remou el seu destí de cultura amb la poderosa raó dels seus escriptors nadius. I açò no és indigenisme a ultrança ni “chauvinisme” de pirotècnia més o menys folklòrica. És la llegítima vigència d’una força espiritual que actua per damunt de tot terme episòdic i vol dir que l’esperit creador no ha mort en el nostre idioma i es revifalla joiós, aixecant-se amb el seu poderiu innegable, fidel a la trajectòria del seu destí històric”.

JOAN VALLS JORDÀ

VALLS JORDÀ, Joan: pròleg autorial a *Posicions terrenals*. Impremta Hispània Alcoyana. Alcoi 1969. (Pàgs. 9-10).

PRELUDI ⁽⁷⁾

Sota la forma poètica, l'autor ens explica en aquest *Preludi* :

- El contingut de l'obra que presenta, (“contaré...”) en les dues primeres estrofes.

- L'estil, en l'última estrofa:

“(...) i la premissa

sigas contar exactament les coses

despullant de saludables túniques

la veritat rodona que l'aixeca

com un credo de foc que intenta véncer

tanta felicitat garlanda, tanta brossa”.

VERDEGUER I GONZÁLEZ, Alfons: Pròleg autorial a *Greus en la meua tinta*. Ed. Torre. València 1954. (Pàgs. 5-6).

ADVERTIMENTS

L'autor aclareix que aquesta obra, malgrat la seua admiració pel món hel·lènic, és el producte del desig per explicar "les coses" que no li'n plauen.

Darrerament explica per què escriu els intertítols en llatí: volia confegir-li a l'obra un aire clàssic, i de grec, per una banda no en sap, i per l'altra, si ho hagués consultat al diccionari, pocs lectors ho haguessen entés.

9.3.- FUSTER: UN CAS A PART

9.3.1. Introducció.

Per les raons que ja hem explicat, hem considerat convenient estudiar les manifestacions prefacials de Fuster, tant les autorials com les al·lògrafes, com un cas a part.

La magnitud d'aquests, però, ens exigia una classificació a partir d'uns criteris (temàtics, autorials....) bàsics. Hem dividit, doncs, les instàncies paratextuals, objecte del nostre estudi, en quatre grans grups:

- Pròlegs al·lògrafs a obres de Joan Fuster.
- Pròlegs autorials de Joan Fuster.
- “Pròlegs del traductor” de Joan Fuster
- Pròlegs de Joan Fuster a altres obres

9.3.2.- Pròlegs al·lògrafs a obres de Joan Fuster.

Sembla paradoxal constatar que un dels màxims prologuistes de la literatura catalana dels últims

anys, Joan Fuster, haja estat tan poc prologat. Efectivament, en el període comprés entre 1940-70 Joan Fuster només ha estat prologat en quatre ocasions ⁽⁸⁾. Alguns estudiosos de l'obra i la personalitat de Fuster han emés diferents hipòtesis que poguessen explicar aquest fet ⁽⁹⁾. Xavier Casp, J.V. Foix, Francesc Ferreras i Joaquim Molas són els únics autors, doncs, de pròlegs a obres de Fuster que ara analitzarem.

Si partim del fet que Joan Fuster centra la seua producció en l'assaig, i acceptem amb V. Salvador (1992 a: 119-134) que “a l'assaig li convé més l'autopròleg, que siga el mateix autor que devalle a l'arena per fer la presentació de les seues opinions”, no és estrany que dels quatre únics pròlegs al·lògrafs a l'obra de Fuster amb què comptem, només en un cas es puga parlar d'assaig, pròpiament dit.

Cal aclarir, a més, que en l'assaig a què ens referim, *L'home, mesura de totes les coses*, hi existí una obligació implícita perquè Joaquim Molas el prologàs. Pérez Moragón (1993: 125) parla, així, “de coherència de la col·lecció on va aparéixer”.

En els altres tres casos, els pròlegs al·lògrafs es refereixen, a dos reculls de poemes (*Sobre Narcís* i *Terra*

en la boca), i un estudi d'història literària (*La poesia catalana fins a la Renaixença*), en què el contingut de la nota introductòria, el respecte a la varietat lingüística de Fuster, tot defensant la unitat de la llengua, exigia que no fos l'autor qui la redactés.

Els pròlegs als dos reculls poètics presenten un element comú d'indubtable rellevància. En ambdós casos es tracta de poetes (Xavier Casp i J.V. Foix), fet que confereix als pròlegs un to poètic, una actitud lírica en perfecta harmonia amb l'obra que encapçalen.

En el pròleg a *Sobre Narcís*, Xavier Casp comença el discurs amb una imatge, mitjançant la qual la poesia de Fuster és un arbre amb una saba nova.

València es complau així de rebre'l com a nou poeta, i pensem que es tracta del primer recull de poemes publicat per l'autor. El prologuista, ja consagrat com a poeta, estimula Fuster perquè continue en la tasca de fer versos. Es tractaria, doncs, d'un pròleg "protector", en què el nom del prologuista esdevindria el màxim criteri d'autoritat.

En la mateixa línia caldria situar el pròleg de J.V. Foix a *Terra en la boca*. Fet i fet, en aquest cas, el prologuista, també poeta, amb la perspectiva dels cinc anys

que separen les dues obres, assaja una lectura de la producció poètica de Fuster.

J.V. Foix enlaira la posició sintètica de Fuster en presentar-lo com un poeta no gens localista: “col·labora amb tants d’altres a reduir en harmonia les contrades literàries en aparença més discordants”. Fuster combina, tanmateix, la tradició clàssica amb els nous corrents poètics; és, en definitiva, un poeta universal: “prescriu deliberadament emocions simultànies o locals per a satisfer l’esperit en un conjunt d’emocions més altes, on l’home universal i el poeta permanent es retroben”. I tot açò, conclou el prologuista, amb un estil clar, directe i senzill.

Pel que fa al pròleg a *La poesia catalana fins a la Renaixença*⁽¹⁰⁾ Francesc Ferreras Duran rep Fuster “amb els braços oberts”, títol del pròleg; així com a tot aquell que defense i utilitze la llengua catalana.

Efectivament, el prologuista es val d’aquest espai prefacial per justificar el respecte de l’edició per la varietat dialectal de Joan Fuster. F. Ferreras argumenta que cal treballar per la unitat de la llengua, per la puresa del català; però acceptar les varietats mallorquines i valencianes que, al capdavall, enriqueixen la llengua. Finalment el

prologuista considera que aquests, els qui treballen per la llengua, són els veritables catalans, vinguen d'on vinguen, i no aquells que: “nascuts al cor de la més vella terra catalana actuen al servei de l’opressor”.

En referir-nos als pròlegs al·lògrafs a obres de Fuster ens remetrem, finalment, al de Joaquim Molas a *L’home, mesura de totes les coses*. De tots quatre, es tracta de l’únic veritable pròleg assagístic, si entenem per aquest l’estudi preliminar a partir del qual el lector sabrà a què atènyer-se sobre el qui, el què, el com i el per què d’allò que pot esperar si incia la lectura de les pàgines que es presenten. Es tracta, doncs, d’un pròleg “model”, amb una important càrrega informativa, que va acostant-se, cada cop més, a la matèria que presenta, per acabar, en la darrera part, per analitzar cadascuna de les parts de l’obra que prologa.

En la primera part Joaquim Molas ens recorda els orígens familiars i vitals de Fuster, els seus estudis de dret, les seues primeres inquietuds periodístiques i la influència que acabà exercint sobre els sectors més dinàmics de tot el domini lingüístic.

En la segona part el prologuista analitza la figura de Fuster com a intel·lectual humanista i, sobretot,

escèptic, en referir-nos els diferents aspectes de l'escepticisme en paraules del mateix Fuster ⁽¹¹⁾.

En la tercera part Molas classifica la producció de Fuster i la divideix en tres apartats:

- La producció assagística: caracteritzada per una curiositat, varietat temàtica, qualitat i amenitat literàries.

- Els escrits de crítica i història literària: centrats en l'estudi dels clàssics valencians (Ausiàs March, Sant Vicent Ferrer, Sor Isabel de Villena...), i en el que Molas anomena la "literatura militant d'avui" (estudis sobre Papasseit, Espriu...)

- Assaigs socio-polítics: on pretén de fornir unes conclusions locals vàlides per a contribuir a la configuració general del País i, d'altra banda, pretén de fer prendre consciència al públic local valencià i donar-li unes bases ideològiques d'acció.

Molas analitza, finalment, el contingut de l'obra que prologa en cadascuna de les tres seccions que presenta: *de l'home, mesura de totes les coses, de la condició moral de l'home i del nostre temps*; per acabar considerant la posició intel·lectual de Fuster com una de les més brillants i incisives "d'aquest darrer quart de segle".

9.3.3.- Joan Fuster i l'autopròleg

Ja hem assenyalat l'adequació de l'assaig a l'autopròleg. Efectivament, si entenem que el pròleg té com a funció principal la de legitimar el text que acompanya, la seua conveniència estarà en funció de les peculiaritats del discurs prologat. El gènere assagístic comporta, de forma inherent, unes característiques que fan quasi necessària la justificació autorial: l'assaig es confegeix habitualment d'escrits originàriament aïllats i fragmentaris, cal justificar doncs, la selecció i, en molts casos, el títol escollit.

L'estil de l'assaig, falsament conversacional, així com l'egotisme que en la majoria dels casos comporta, són altres dels aspectes que obliguen a la justificació autorial (Salvador, 1992a: 119-134).

Així doncs, els pròlegs autorials de Fuster a obres assagístiques ens mereixeran un tractament diferencial respecte dels autopròlegs a altres tipus d'escrits, que s'acosten més a l'anàlisi i la crítica literàries. Analitzarem, així, en primer lloc, els pròlegs a obres com *Les originalitats*, *Figures de temps*, *Indagacions possibles...*,

seguint, a més, un ordre cronològic que ens permeta d'esbrinar les línies bàsiques de la seua evolució intel·lectual. En segon lloc, i seguint la classificació de J. Molas, ens detindrem en l'assaig sòcio-polític: *Nosaltres els valencians*. En darrera instància, tractarem els autopròlegs a obres com: *Pàgines escollides de Sant Vicent Ferrer*, o *Antologia Poètica d'Ausiàs March*, per esmentar dos exemples; i que s'allunyen més de les manifestacions pròpiament assagístiques.

El primer fet que ens crida l'atenció en encetar l'anàlisi del pròleg de Fuster a *Les originalitats* és que comence aquest qüestionant-se l'eficàcia d'un pròleg o, si més no, el lloc que ocupa: "l'única manera d'entendre un pròleg és llegir-lo després del llibre". Fuster matisa, a més, que es refereix sobretot, als pròlegs autorials.

I sembla paradoxal perquè en aquest pròleg, malgrat que es tracta d'un dels primers autopròlegs de Fuster a reculls assagístics, ja hi trobem nombrosíssimes constants d'aquest tipus de pròlegs i dels pròlegs de Fuster, en general. En el pròleg a *Les originalitats*, Fuster justifica el títol, la manca d'unitat de l'obra, la tria de textos realitzada; justifica, fins i tot, el fet d'haver-se atrevit a publicar, amb el material

que conté, un llibre. Òbviament, aquesta mena d'explicacions, adquireixen solidesa en la mesura que són prèvies a la lectura de l'obra, i no de cap altra manera.

Efectivament, una de les qüestions que Fuster reitera amb més insistència és la manca d'unitat del text. Es tracta de dos assaigs de tema distint. El prologuista explica la dificultat que es presenta quan, amb una sèrie heterogènia de notes, s'ha de confegir un llibre unitari. És aleshores que cal realitzar una doble operació: la selecció de materials i la configuració del volum com a unitat. Cal reorganitzar els textos i conferir-los una coherència que els justifique sota un mateix títol i un mateix llibre.

Fet i fet, Fuster utilitza una estratègia argumentativa, en aquest cas, per explicar la coherència interna de l'obra. Un escriptor només escriu una obra, l'obra: “perquè la unitat en la present ocasió, sóc jo: jo sóc tota la justificació que necessita -i que admet- el llibre”.

El següent aspecte que Fuster justifica és la parcialitat del tema tractat. L'autor refereix que a *Les originalitats* (el primer assaig del recull), vol reflexionar sobre “el fons ingènit, el punt insubornable de cada home”, però que hi ha molts altres aspectes que cal tenir en compte i

que tracta al segon assaig del recull. Així, si a *Les originalitats* anuncia un postulat general que es basa en la singularitat imperiosa de cada home, l'altre assaig intenta presentar un cas concret i viu: “al do graciós de l'innat, s'afegeix la complexa vinculació a l'atzar, a la història, a la circumstància”.

De bell nou “l'assaig”, en el sentit de provatura d'estructura fragmentària, és la raó que tot ho explica. I per això, al llarg dels pròlegs, defensarà l'assaig de tots els seus detractors:

“Una certa mena de gent, descontenta del temps que li ha tocat viure, i de les coses que aquest temps dóna, ha repudiat l'assaig, considerant-lo un gènere característic d'un temps d'impotència constructiva. Ara - diuen- que no som capaços d'escriure “tractats”, ens limitem als “assaigs””. Fuster respon que no creu que la “bondat d'un escrit depenga de les seues proporcions, ni de les pretensions de la seua arquitectura tècnica o de voler esgotar el tema”.

Per aquesta raó, els pròlegs fusterians estaran farcits de teoritzacions sobre l'assaig. Aquestes conceptualitzacions són, en definitiva, i com veurem en altres

casos, el producte de la reflexió sobre la feina feta, sobre la gestació dels seus textos.

Un altre dels aspectes que ja presenta una clara configuració en aquest pròleg, i que apareixerà successivament reiterat, és l'estructura argumentativa que Fuster utilitza en els seus raonaments. El discurs fusterià apareix marcat, en moltes ocasions, per l'argumentació contrastiva. Els connectors adversatius i concessius hi són ben presents en aquest pròleg; així com les locucions distributives del tipus de: "D'una banda...de l'altra". En aquesta oposició de contrastos és habitual en Fuster la positivització del segon element: "Potser tenen raó...però".

En la progressió argumentativa sol aparèixer, al final de l'enunciat a més, un element que s'oposa amb més força argumentativa al conjunt del parell anterior. Així, Fuster conclou i sentència la discussió: "El cert és...aleshores, sí", "Ben mirat", "Parlant en puritat...", Etc. Aquests marcadors tenen com a objectiu la conclusió del tema i, alhora, serveixen per matisar l'enunciat final, recurs, el de la matisació, que també es reiterarà en el discurs fusterià:

“El cert és que la tria no obeeix a una opinió prèvia. Entre altres raons, perquè els mateixos assaigs són, per dir-ho així, la meua opinió. El “triar és opinar” val per a quan s’opera sobre coses d’altri, només; Aleshores, sí, l’opinió restant implícita, exercida més que no pas formulada, resulta interessant d’esbrinar: ja ho veiem en les antologies, que serveixen potser més per il·lustrar-nos sobre l’antòleg que sobre els antologats”.

El següent pròleg que ens ocupa encapçala l’obra *Figures de Temps*. En aquest, Fuster comença per explicar-nos la gènesi dels escrits que constitueixen aquest recull: responen a l’interés de fer un dietari, un conjunt de consideracions sense la pressa de la publicació immediata. Reconeix, però, que algunes d’aquestes reflexions resten inacabades. Per justificar aquest fet, Fuster desenvolupa una progressió argumentativa ben característica en ell, amb aparença d’humilitat, però no exempta d’orgull. Així explica la possible reelaboració dels textos:

“Tanmateix, ara, el mirar-me en manuscrit, no estic massa segur que no en valgués la pena (...). ¿Què en trauria, ben mirat, d’allargassar-les, de parafrasejar unes línies en una pàgina, de convertir tres pàgines en un llibre?

(...). És possible que en molts punts, si no en tots, el resultat no siga satisfactori. Confie, en canvi, que no serà del tot ensopit i que tindrà l'avantatge de prescindir d'insistències ameroses”.

Altre cop, l'oposició de contraris té, òbviament, un resultat positiu per a la seua opció. Si a l'inici de l'argumentació semblava que anava a reconèixer un error, a la fi, conclou l'argument amb, fins i tot, avantatges per a la proposta elegida.

I per a sentenciar l'argument, Fuster utilitza la tècnica de la reflexió sobre l'essència de l'assaig; aquest esdevé, així, sinònim de provatura, d'esberrany, de raonament inacabat:

“No tenen més importància que això, però tampoc no en tenen menys”.

Finalment, i a més, Fuster intenta involucrar el lector en la tasca de reelaboració dels seus textos:

“M'agradaria que el lector les acceptés, també, obertes, com una incitació, susceptibles de prolongar-se, per llur compte, en les seues meditacions”.

Es tracta, en definitiva, d'una bona mostra de la seducció i la capacitat persuasiva del discurs fusterià.

Al pròleg a *Indagacions possibles*, apareix un aspecte que presenta una rellevància particular com a constant temàtica dels pròlegs: la justificació del títol⁽¹²⁾ en perfecta harmonia amb la gènesi del recull, exercici meditador en aquest cas, i la tasca de seducció del lector perquè s'implique en el procés de reflexió que el prologuista proposa. Efectivament, el títol fa referència a les “possibles indagacions” que els lectors poden fer dels temes que l'autor tracta, si enceten la lectura del llibre.

Novament reconeix Fuster que la proposta de lectura és fragmentària, i aquest fet, d'aparença defectuosa, és transformat pel prologuista en una virtut:

“Precisament, el que més m'atreu de l'assaig és la cautelosa modèstia implícita en el seu nom: assajar significa provar, intentar, sense més compromís que el bon propòsit i el bon sentit. No aspiraven a altra cosa els textos que segueixen”.

En el pròleg a *Judicis finals*, Fuster entra de ple en els aforismes que, segons afirma, tant li han interessat. No obstant, reconeix amb Joaquim Molas (1967:5-14)⁽¹³⁾, que és massa escèptic i, alhora massa amic de matisos perquè la retòrica de l'aforisme li siga propícia.

El prologuista continua el discurs explicant, no pas justificant, en aquest cas, que no li preocupa que el lector pugua reconèixer aspectes d'altres escriptors, ni que el recull pugua semblar incoherent i, en clara complicitat amb el lector, reconeix que "en definitiva", i així conclou l'argument, el que li importa és la seua reacció.

Efectivament, amb aquesta estratègia argumentativa, pròpia del discurs fusterià i aparentment paradoxal, en la primera part del text afirma no "demanar-li condescendència ni complicitat" al lector, per acabar demanant-li que s'invente una interpretació benèvola en els aforismes que no acabe d'entendre. La ironia, però, també hi és: "ho acceptaré com una penitència".

No voldríem acabar l'estudi d'aquest pròleg sense fer referència a un aspecte que, encara que apareixerà en molts altres discursos fusterians, adquireix en aquest una importància singular. Ens referim al món de les referències religioses. No és estrany, atés l'ambient de la seua formació i la societat que li va tocar viure, que trobem en Fuster constants referències al món religiós. El mateix títol, *Judicis finals*, concentra una xarxa de connotacions ben interessants. Per una banda, la càrrega metafòrica; per l'altra, aquest títol

no està exempt d'ironia. Recordem, a més, com el propi Fuster reconeix el gust per desacralitzar els termes religiosos i, fins i tot, “profanar-los”.

Finalment, si atenem al sentit de provatura, de reflexió inacabada que Fuster confereix a l'assaig, sembla, si més no, paradoxal que aquest recull d'aforismes puguen arregar-se sota el nom de *Judicis finals*. Hem de recordar, però, que, en definitiva, els aforismes són “sentències”, cloendes d'una deliberació. En aquest sentit, els aforismes s'adequarien perfectament al títol; són, *Judicis finals*.

La primera constant que cal remarcar en el pròleg a *Diccionari per a ociosos* és que Fuster, com en molts altres casos, comença per justificar el títol i la configuració del recull. Amb aquest objectiu, repassa els criteris utilitzats en altres reculls assagístics: en *Figures de temps* i *Indagacions possibles* utilitzà el sistema de presentar els textos en una ordenació cronològica, com en un dietari; en *Judicis finals* la coherència es basava en la mateixa estructura i contingut dels aforismes.

En el cas de *Diccionari per a ociosos*, la dispersió cronològica feia que la millor solució per “mantenir unes aparences qualssevol de regularitat”, era presentar-los

sota forma de diccionari, encapçalar cada nota amb una paraula clau i disposar-les segons la gradació alfabètica d'aquestes paraules.

Així, justifica la primera part del títol però adverteix que no és així. En realitzar aquesta afirmació Fuster recorre a un dels trets més característics dels seu discurs: la minimització del concepte d'assaig: “Com en altres ocasions, em limito a reunir en volum una sèrie incoherent d'escrits, diversos en el temps i d'extensió desigual, catalogables dins el gènere elàstic i modest de l'assaig”.

Més endavant, en explicar la segona part del títol: “per a ociosos”, Fuster insisteix en aquesta avaluació de l'assaig. Insisteix irònicament en la idea que, malgrat que els escriptors professionals -dels quals ell sembla que s'exclou- afirmen que la literatura té unes finalitats excelses i transcendents, també en té una altra de vulgar i efectiva: la d'omplir els ocis dels lectors, almenys la literatura que ell cultiva “subalterna” i “marginal”.

Un altre tret característic del discurs fusterià és la utilització d'una de les marques més típiques del llenguatge conversacional, i que tan sovint Fuster transporta

als seus escrits: la interrogació -òbviament- retòrica. I diem “òbviament” perquè quan Joan Fuster escriu: “La meua pretensió no ha estat -¿Càlia que ho digués?- de confeccionar un “diccionari””, l’assagista simula que conversa amb un lector personalitzat o, almenys, que exposa els seus dubtes als ulls d’aquest; però de fet, per tractar-se d’un discurs escrit, el lector no té cap possibilitat d’exposar els seus suggeriments.

Tant és així que Fuster, en aquest mateix pròleg, insisteix en la idea de simular que els seus assaigs són una mena de conversa “de cafè” entre ell i el lector:

“De fet, tracten problemes de cada dia, -els meus, si més no- precisament els mateixos que constituïrien la matèria d’una conversa familiar, cordial, en el cas que el lector i jo ens trobéssim cara a cara i ell s’hi interessés”.

Com en altres casos, el recurs intertextual - recordem l’aforisme de Protàgoras: L’home, mesura de totes les coses- ha estat l’utilitzat per Fuster per a la tria del títol. En aquest cas *Causar-se d’esperar* parteix del vers d’Ausias March “...Car tot assaig se causa d’esperar”. A partir d’aquests mots, el prologuista ens explica que, en realitat, tot assaig troba la seua causa en una espera, perquè si no

tinguéssim l'esperança de poder-ho aconseguir, no ho assajariem.

En justificar el títol, a més, Fuster utilitza dos dels recursos més reiterats del seu discurs: la interjecció i les cometes:

“De fet, i siga dit de passada, la interjecció - sobre la qual Fuster ha teoritzat en algun passatge- esdevé automàticament un artifici retòric quan passa a la lletra escrita com a pura transcripció d'una exclamació que és viva en el discurs més íntim i directe: si la lírica es pot permetre la seriositat de l'ús interjectiu, fora d'aquest gènere, sol carregar-se d'un to imitatiu poc creïble i fàcilment parodiabile”. (Salvador, 1994b: 332)

Efectivament, la interjecció a què ens referim, “misteris de la poesia!”, indica una actitud emotiva de l'enunciador envers el contingut de l'enunciat anterior. Aquesta exclamació emfasitza la idea que el contingut del vers d'Ausiàs no seria tan suggeridor si no estigués embolcallat per les formes de la lírica.

Pel que fa a les cometes i a la cursiva, Fuster les utilitza sovint com a signe de distanciament, o bé, com en el cas a què ens referim, per explicitar la seua desconfiança

envers el lèxic. Al pròleg apareixen “assaig”, “esperem”, “esperar”, “esperança”, “geni”...; en aquests casos sembla que el prologuista no està massa convençut de la facultat comunicativa dels mots, és com si no tigués clar que els mots reproduïssin el concepte que vol transmetre al lector.

En explicar-nos l'elecció realitzada per a la confecció del recull ens sorprén un reconeixement fins ara inusual en ell: parla d'uns motius de “força major” que l'han fet eliminar, “a última hora”, uns textos i substituir-los per uns altres de data posterior. En algunes ocasions Fuster s'ha referit a les exigències editorials; però, en aquest cas, la raó no és explicada i l'enunciat acaba amb un “En fi...”, que explicita, amb els punts suspensius que l'argumentació resta inacabada.

Aquest pròleg finalitza amb una nova reflexió sobre el concepte d'assaig. En aquest cas, però, Fuster es remunta fins als orígens en Michel de Montaigne, per continuar amb el joc verbal que el títol li ha permés:

“L'assaig, no solament “es causa d'esperar”, sinó que no passa d'aquí. L'essència de l'assaig és “l'assaig”: ser temptativa, intent, provatura. (...) l'assaig no acaba mai: en si es redueix al pur procés de buscar,

d'esbrinar, de fer hipòtesis o de desfer-ne. El resultat final, quan n'hi ha, no pretén presentar-se amb el menor èmfasi definitori ni assertiu (...) l'assaig es resigna a ser humaníssimament provisional”.

La ironia és, sense cap mena de dubte, un dels aspectes que més defineixen el discurs fusterià, però en el pròleg que ara ens ocupa, el de *Combustible per a falles*, aquesta adquireix una de les màximes i més llüdes expressions.

Malgrat l'aclariment inicial en el qual el prologuista confessa que l'obra que presenta no és un pamflet per a les falles, òbviament pocs lectors s'ho creurien, i l'obra, una vegada llegida, i fins i tot només amb la lectura del pròleg, de ben segur que estimulà el desig d'un bon sector del món faller perquè esdevingués un bon “combustible per a falles”.

El desig inquisitorial que només ja el pròleg -repetesc- provocaria, s'articula a partir d'uns referents sociològics, d'unes coordenades iròniques que constitueixen la base d'aquest pròleg de Fuster.

La primera afirmació irònica, a banda de l'aclariment inicial, consisteix a reconèixer la seua mala fama

d'escriptor "una mica" àcid i, fins i tot, malèvol que en aquest cas, però, no es veurà corroborada; perquè en aquest llibre només hi trobaran redaccions "innocentíssimes", afectuoses, sovint amb propòsit de panegíric.

La raó d'aquesta "ingenuïtat" cal trobar-la en l'origen dels textos: revistes falleres o números especials que els diaris de València solen dedicar a les festes de Sant Josep. Tanmateix, i com veurem suara, cap dels estaments de les falles no podrà defugir la seua crítica.

"El llibret de falla" és l'objectiu d'una de les crítiques més directes:

"La major part d'aquesta, diguem-ne literatura fallera, cal reconèixer-ho, no passa de ser sinó un pur i simple blà- blà-blà eufòric, a mig camí entre l'*atracción de forasteros* i la lírica patriotarda de barriada".

A aquesta afirmació li segueix la corresponent justificació. Fuster confessa que l'últim entusiasme que seria capaç de professar seria a les falles, i això perquè la falla típica per antonomàsia és una creació de la capital, i ell és de Sueca, i els valencians de "comarques" no les poden viure de la mateixa manera.

La segona crítica de Fuster afecta, ja directament, als mateixos fallers: no admeten la crítica i, a més, no n'hi ha cap amb suficient agudeses intel·lectual per a plantejar-la: “La premsa fallera no acostuma a brillar per la lucidesa ni per la penetració de les plomes que la basteixen: un alt percentatge del seu contingut és tan trivial, tan fastuosament anodí, que fa plorar les pedres”.

De bell nou aquesta crítica és justificada per la seua manera d'analitzar la realitat: Fuster confessa que per qüestions “d'higiene mental”, ell té una propensió a enfocar les coses des d'un angle premeditadament hostil al tòpic i les falles, aprofita Fuster per continuar atacant, han caigut en molts tòpics, però fonamentalment en el de l'equació: “València igual a falles”. I en caure en els tòpics, les falles s'han desvirtuat. A aquesta situació, continua Fuster, també han contribuït “els estímuls que els arriben viciats per l'ambient confús i drogat en què vegetem els valencians, - els de València i els altres- i per alguns obstacles suplementaris”.

Les al·lusions no poden ser més directes. Per retrobar l'origen de la festa, Fuster aconsella la relectura d'*Arroz i tartana* de Blasco Ibáñez. Cal doncs, refer les

falles, però, per no implicar-s'hi, encara que òbviament ho fa, recorda que aquesta tasca els pertoca als valencians de València, i no als de Sueca, Elx o Morella.

Per evitar tornar a ser atacat pels sectors ofesos, com ja ocorregué l'any 1962 en publicar *Nosaltres els valencians*, el prologuista ens recorda en la darrera part del pròleg que, per l'origen dels textos que presenta, aquests ja han obtingut el “vist-i-plau”, per haver-se publicat en plataformes tipogràfiques pròpies de la festa. Com a cloenda de la seua ironia discursiva, Fuster parafraseja les paraules de Bernat i Baldoví: “Ara ya ho saben; después no venga en cuentos algun docte de cuina”. Però aquests “doctes de cuina” a què es refereix Fuster i que considera com un “mal endèmic” de la nostra societat no són, “precisament”, el sector cultista de la Renaixença Valenciana.

No podem acabar l'anàlisi d'aquest pròleg sense referir-nos a algunes de les constants retòriques que caracteritzen el discurs fusterià.

Ja hem assenyalat la progressió argumentativa de Fuster basada en el contrast opositiu en què, al capdavant, tracta de deixar enrere com a irrellevants determinades argumentacions precedents, i focalitzar

l'atenció en l'argumentació que ell considera principal: “Jo no dic...ben al contrari...en efecte”; així com moltes altres estructures argumentatives que sempre acaben amb expressions del tipus “tanmateix”, “ben mirat”, “més que res”.

L'efecte de les interjeccions en el discurs fusterià ja ha estat tractat. Tanmateix, ens trobem en aquest pròleg amb un variat ventall de possibilitats admiratives: invocacions, les jaculatòries religioses: “per l'amor de Déu!””, que té com a objectiu emfasitzar l'opinió negativa que li produeix l'afirmació anteriorment expressada “Que els fallers oficials no s'ho prenguen malament; per l'amor de Déu!”. També hi són presents les declamacions del tipus “Ai!”, amb un clar sentit de lamentació; o aquesta altra, que posa de relleu una realitat que li interessa subratllar: “i això que Sueca queda a trenta quilòmetres del Miquelet!”.

Nombrosos són també els matisos en què el prologuista, des de la perspectiva de l'intel·lectual escèptic, es qüestiona les opinions comunament acceptades. Aquest recurs del matis es veu enriquit per les ja esmentades cometes: “cap i casal”, “comarques”, “observador”,

“ninots”, “llibrets”..., i per les paraules en cursiva com *tinglado*, en aquest cas, per referir-se al de les falles.

La mateixa gènesi i selecció dels reculls assagístics de Fuster, que tan sovint explica, ha provocat que en el pròleg a *Consells, proverbis i insolències*, reproduesca, en la primera part, el pròleg amb què ja presentà el recull anomenat *Judicis finals*. Efectivament, el prologuista reconeix que publicar la segona part del recull *Proposicions deshonestes* “sense cap acompanyament a penes hauria proporcionat material per a un opuscle de discutible cotització en llibreries”. I com que també es tracta d’aforismes, tots plegats ja presenten un “gruix normal”. No obstant, reconeix que en el moment d’escriure el pròleg ja no està d’acord amb algunes afirmacions contingudes en *Judicis finals*.

Els punts suspensius finals amb què conclou el que sembla la justificació d’aquest fet: “És la vida...”, ens indiquen que malgrat tot, no té cap intenció de justificar-se.

En la tercera part del pròleg Fuster es dedica a definir i caracteritzar l’aforisme. Reconeix que el conrea amb un estil molt particular: Defuig convertir-lo en un mer

exercici d'enginy i l'efecte que produeixen no és sempre el previst per l'autor.

Una vegada fet l'aclariment, Fuster passa a ressenyar la història de l'aforisme. Comença per afirmar que tots, en algun moment, hem fet aforismes, i amb una interrogació retòrica característica ens pregunta: “¿No hi ha hagut poetes especialistes del sonet, de l'epigrama?”. L'aforisme no és -conclou- sinó un “epigrama frustrat”. I amb aquest raonament considera que escriptors com Paul Valéry, Joan Rostand..., en són també veritables conreadors. Així: “Nietzsche era una màquina de fer aforismes molt eficient”.

En la tradició catalana, però, no ha hagut una tendència a l'aforisme: Santiago Rusiñol, Eugeni d'Ors, López-Picó i pocs més. Fuster es lamenta del fet amb el contrast argumentatiu: “És una llàstima, si bé es mira. O no?”.

Les dues darreres parts d'aquest pròleg a *Consells, proverbis i insolències* constitueixen un inestimable exemple de l'estil conversacional tan propi del prologuista. Fuster relaciona que l'origen de la seua atracció cap als aforismes es troba en el Bloc-Calendari d'"El

Mensajero del Corazón de Jesús”, que anualment, -”els meus pares eren persones bastant devotes i el compraven”- adquirien a sa casa. D’aquest anuari ell en llegia la “doctrina”, que eren dues o tres línies sota el número del dia i la indicació del mes i del dia de la setmana.

Les trivialitats i les exhortacions fervoroses de “el Mensajero”, condensades i incisives, constituïren una vertadera seducció.

Fuster aprofita aquesta anècdota per, de forma subtil i irònica, referir-se a les rutines del pensament clerical. Així, “suposa” que recomanaven castedat, amor de Déu, paciència, humilitat, discreció; i es pregunta “Què podia recomanar, si no?”. A ell no li interessaven, “ni de bon tros”, aquestes “manufactures clericals” que “servien al seu públic una ració quotidiana de pensament”.

Fuster conclou el pròleg expressant l’enveja que li professava a l’anònim jesuïta que escrivia aquests anualis, perquè aquest tenia la garantia de ser llegit cada dia, malgrat que només es tractés d’una lectura d’uns segons de durada. Fuster utilitza, a més, en aquesta reflexió final, el recurs de l’aparent contradicció reiterada. L’efecte és, precisament, el de la reflexió en veu alta, el del to

conversacional en què moltes vegades s'emeten afirmacions sense tenir massa clar que es puguen ratificar. Així, després de proclamar l'enveja cap al jesuïta ens confessa que “la veritat” és que mai no ha volgut escriure per a calendaris. Justifica que les circumstàncies i els temes que tracta són els que l'han portat, “en realitat”, cap a altres plataformes de publicacions. I en aquest joc argumentatiu, Fuster conclou el pròleg en afirmar:

“Enyoro el calendari. I, tot ben garbellat, tampoc aquesta acumulació de *Consells, proverbis i insolències* no va més enllà”.

En el pròleg a *Examen de consciència* Fuster comença per explicar-nos el títol i, alhora, l'origen del recull i la selecció realitzada. *Examen de consciència* fou la rúbrica que encapçalà les seues col·laboracions en *El Correo Catalán* de Barcelona, entre finals de 1961 i finals de 1964. El títol li agradà perquè a Fuster -així ho confessa- sempre li han atret les expressions que es presten a un joc irònic: “els habitants de les nostres latituds, reconeguem-ho!, ens hem acostumat a parlar i escriure com els capellans i els frares ens han ensenyat”. I Fuster, com que, al cap i a la fi, les col·laboracions en “El Correo” tractaven d'examinar

consciències, ha volgut aprofitar aquesta conjuntura per secularitzar l'expressió "i de passada, si és possible, profanar-la...". A més, aprofita aquesta introducció per a reflexionar sobre el fet d'escriure:

"Per a mi, escriure constitueix, generalment, una operació d'autoexamen: de revisar-me les idees, els entusiasmes, els recels, els interessos, les accions, les malícies. Cada vegada que em poso davant un full en blanc, amb al necessitat d'omplir-lo d'allò que en diuen literatura, no faig sinó això: examinar-me la consciència".

Fuster, així, intenta seduir el lector perquè s'examine amb ell i reflexione sobre els temes que li proposa.

Donada la procedència inicial d'aquests articles, l'aspecte que centra el desenvolupament d'aquest pròleg és, precisament, l'anàlisi de les semblances i diferències que hi ha entre publicar un mateix escrit en un diari o en un llibre. La temàtica diversificada no constitueix, segons el prologuista, un element diferencial perquè, al capdavall qualsevol notícia, per frívola que semble, constitueix el germen d'un article. Malgrat que la considera una "recepta ampulosa", Fuster es manifesta d'acord, doncs,

amb la proposta d'Eugeni d'Ors per a les seues gloses: "elevant l'anècdota a categoria".

Pel que fa a les diferències, Fuster reconeix que el contingut d'un llibre sempre ha d'assumir unes certes formes de severitat especial mentre que en un article tot sembla més lleuger o més expeditiu. Fet i fet, la diferència fonamental entre una i altra publicació rau, sobretot, en la manera de llegir-los i, de retop, en la manera d'escriure'ls:

"El diari el llegim en un moment buit, accidental: durant el desdejuni, o en el tramvia, o bé fent una pausa fraudulenta a l'oficina, o en la sobretaula ociosa; el llibre no s'acontenta amb un "moment", i demana hores, hores premeditades, llargues, escollides".

Fuster justifica així que l'escriptura dels seus articles de diari van presidits, com tots en general, per la pressa: "I la pressa és molt traïdora". "Els pecats de la urgència són molt incòmodes"; malgrat tot, no ha volgut retocar-los. El que sí que ha fet ha estat traduir-los amb l'ajuda de Josep Palacios. Aquesta tasca no sempre ha estat fàcil perquè:

"Per a gent com nosaltres, l'ús del castellà literari no significa únicament el maneig d'un repertori aliè

de signes verbals; suposa també, i sovint, la immersió gairebé automàtica en un món de referències, tòpics, al·lusions i sobreentesos, que són més propis de la cultura castellana que no pas de la seua llengua”.

Amb aquesta afirmació Fuster centra una de les qüestions més densament debatudes: la “impossibilitat” de la traducció. Efectivament, en traduir un terme d’una llengua a una altra, estem eliminant, en molts casos, una sèrie de referents que el primer mot comportava, i estem substituint-los per d’altres, corresponents al marc cultural de la llengua a què es tradueix. I sobretot quan es tracta de traduccions de textos amb una forta càrrega connotativa, com poden ser els textos literaris i com ho són també, i ací la traducció és sovint “inviabile”, les expressions col·loquials pròpies de l’estil conversacional, tan presents en el discurs fusterià.

“Tot ben garbellat” és, efectivament, l’expressió amb què Fuster introdueix la confessió en què reconeix que està enganyant el lector: “l’invito a llegir com a llibre, un bloc de papers que no ho són ni aspiraven a ser-ho”.

Com qualsevol prologuista autorial, Fuster recomana finalment la lectura del llibre no per l'estil, que ja ens ha reconegut que és apressat, sinó per la gamma de la temàtica tractada que, després de la selecció i de les orientacions de Joaquim Molas, encara hi és totalment viva.

En el pròleg a *Heretgies, revoltes i sermons* Fuster comença, amb l'estil que li és propi, per manifestar la seua humilitat intel·lectual i acabar argumentant que malgrat que l'obra que presenta no és un "estudi històric" sinó un "assaig de tema històric", l'assaig és molt més interessant que no l'estudi. És més interessant per l'estil: no ha hagut de carregar les pàgines de referències bibliogràfiques, i alhora, no s'ha privat d'intercalar ironies i paraules poc convencionals.

Però l'assaig també és molt més interessant que l'estudi històric pel tractament del tema: "el lector erudit, pel seu cantó, ja m'ho sabrà perdonar. Al capdavall, les meves pretensions, ara i ací, no poden ser més modestes: tracto simplement d'"assajar"- d'escriure "assaig"-. I l'"assaig" té com a privilegis reconeguts la desimboltura en l'ús de les dades i la insolència -un mínim d'insolència- en les formulacions. Perquè només això pot fer el seu fet:

plantejar problemes, suggerir conjectures, avançar hipòtesis. La monografia de *cachet* científic no està autoritzada a permetre's aquests luxes..."

Fuster arremet, a més, contra els "científics" dels Països Catalans que no s'han preocupat per estudiar aquests temes, i així, se sent encara més en el dret de, si ningú no n'ha parlat, "dir la seva". Perquè malgrat que pensem que no tenim res a veure amb els personatges que ell retrata, resulta que sí, que "els portem a l'esquena", i coneixent-los, ens coneixerem més a nosaltres mateixos:

"¿Què hi tenim a veure, nosaltres, amb aquells increïbles humanistes del 500, amb uns estranys revolucionaris antics que creien que la Santíssima Trinitat estava composta per quatre persones, amb les disputes sobre l'oratória sagrada del XVIII?. I resulta que sí".

En presentar la importància del tema tractat per a la nostra cultura col·lectiva, Fuster torna indirectament a atacar els "científics" que realitzen "estudis històrics" però que no s'interessen pels temes que, en definitiva, configuraven el nostre passat. Aquests "científics" esdevenen doncs, el centre de l'exercici irònic d'aquest pròleg; recurs

recolzat en els trets, en aquest cas sobretot tipogràfics, que ja hem vist en altres pròlegs de Fuster.

Així, posa entre cometes els termes “estudis històrics”, “dir la seva”, “assaig”...; utilitza en moltes ocasions la interrogació retòrica i els suggeridors punts suspensius i, també explota les paraules en cursiva en referir-se als *científics*, al *cachet* científic i, finalment, per demanar perdó per la perspectiva predominantment *regionalista* que adopta en aquest assaig.

En el grup d'autopròlegs que ens ocupa, referits a aquelles obres considerades pròpiament assagístiques, hem deixat el pròleg a *Nosaltres els valencians* per analitzar-lo en darrer terme. Diverses són les raons, la fonamental, però, és que representa l'únic assaig de caire sòcio-polític, si acceptem la classificació de Joaquim Molas, publicat en el període que ens ocupa (1940-70), i que òbviament, a més, presenta un pròleg. Perquè en aquest cas el pròleg justificatiu esdevenia més necessari que mai.

En primer lloc perquè reconeix que ell no és la persona més adequada per parlar-ne. Amb la ironia que no deixa de fer-nos qüestionar si realment creu el que diu, afirma que les persones més adients per escriure aquest llibre

haurien estat un historiador i un sociòleg. Ell però, amb la frase: “On n’écrit pas les livres qu’on veut” reconeix que considerava urgent que es tractés el tema, i que no ha pogut inhibir-se’n per la seua passió, fins a l’obsessió, per la vida i el destí del seu poble:

“Com a pur *amateur* apassionat Fuster emprén la feina “perquè ningú no l’ha escrit encara, i perquè ningú no sembla disposat a escriure’l”. I cal dir que el *tópos* de modèstia té traces de versemblança, si considerem l’agosament d’una obra de síntesi interpretativa construïda sobre un considerable buit de bibliografia. Ja se sap que aquesta mena d’obres són poc gratificants per als barbuts acadèmics, si més no en la mesura que s’estimen acurar la imatge del rigor disciplinar. Fuster, en canvi, tenia les mans lliures des de la seua posició externa a l’acadèmia constituïda, i és des de la postura de l’assagista que escomet una empresa útil i apassionant, generosa. Intenta, això sí, deixar clara la frontera entre l’assaig i el tractat. més difícil en resultaria la delimitació en el cas de la *Literatura catalana contemporània*, que va publicar uns quants anys més tard i que va suscitar crítiques que a vegades no tenien

en compte l'atreviment -i alhora la conveniència urgent- de l'empresa". (Salvador, 1992a: 122)⁽¹⁴⁾

Fuster també necessitava justificar-se, i utilitzà així la instància prefacial, perquè era conscient que l'obra anava a alçar moltes ires:

“Sé per endavant que molts paisans meus hi reaccionaran, si em llegeixen i confio que sí, amb una discrepància més o menys irreductible. Si amb això he aconseguit dur-los, a ells també, a plantejar-se les qüestions que jo m'he plantejat, em donaré per satisfet. Sempre serà un bon començ”.

Efectivament, Fuster rebé crítiques des de dos angles: per una banda els especialistes no entenien l'espai del pacte genèric des del qual el llibre aparegué, per l'altra provocà la reacció visceral dels que no acceptaven les opinions apassionades d'un assagista desmitificador i heterodox.

Una vegada realitzats aquests advertiments, Fuster procedeix a argumentar per què creu que els valencians “fallem” en tant que poble normal.

En primer lloc considera que els valencians vivien en una espècie de passivitat confusa produïda perquè

els nexes de solidaritat bàsics, malgrat els antagonismes interns, gràcies als quals continua afirmant-se una comunitat, havien desaparegut. Aquest fet havia provocat un procés de despersonalització i s'havia produït un desfasament entre “allò que som” i “allò que deuríem d'ésser”.

Fuster continua argumentant que malgrat aquesta situació els valencians no s'havien de fer els “víctimes” perquè, si bé era cert que determinats factors “externs” havien penetrat de manera poderosa en la comunitat, també ho era que aquestes pressions “externes” produïrien un major o menor efecte segons la resistència que s'hi oposa. I Ximénez de Reinoso ja digué dels valencians en 1582: “La gente desta tierra es blanda de suyo”. El comteduc d'Olivares també confessà que: “Tenemos a los valencianos por más muelles” que els súbdits del Principat i del regne d'Aragó. Joan Porcar, al seu dietari, també ens revela que l'oposició dels mateixos nadius no era distinta.

Així, Fuster considera que calia fer una “introspecció necessària” per esbrinar per què els valencians eren així, perquè “es veu que els tècnics indicats, o no s'hi atreueixen, o bé han patit d'una deplorable i indecorosa miopia “nacional””.

En definitiva, calia explicar-se la realitat per poder-la transformar. Fuster recomana finalment la lectura de *Notícia de Catalunya* de Jaume Vicens Vives, de la qual ell ha extret el títol *Nosaltres els valencians*, i en la qual l'autor també reclamava dels valencians aquest treball d'autoanàlisi.

Plantejat d'aquesta manera, no ens ha d'estranyar que *Nosaltres els valencians* esdevingués tan significatiu per a la història de l'assagisme català com per a la nostra reflexió nacional. Tampoc no ens ha d'estranyar que provocàs crítiques, com ja hem assenyalat, no sols des de les postures anticatalanes sinó també des del seu propi marc de referència. Per això l'obra exigia justificacions prologals que legitimassen la seua estratègia.

Als dos anys, exhaurida la primera edició, Fuster, torna a legitimar-se amb un nou pròleg en què explica que, efectivament, els atacs que esperava en el pròleg a la primera edició, s'havien produït. L'autor enceta aquest pròleg a la segona edició amb una referència a les vendes i les justifica, d'acord amb els cànons de qualsevol prologuista autorial: l'èxit no es troba en la seua persona -estil, perspectiva d'anàlisi...-, sinó en el tema en si.

Abans de passar als autopròlegs de Fuster a obres que podrien considerar-se de crítica o història literària, caldria comentar els pròlegs -o notes introductòries- a tres obres que per les seues característiques mereixen un tractament diferencial.

En primer lloc, vull referir-me al pròleg de Fuster a la seua obra *Un món per a infants (primer llibre de lectura)*. Aquesta obra, i aquest pròleg, com el seu títol indica, va dirigit als xiquets i pretén ser el primer llibre de lectura; però no perquè els lectors no sàpien llegir, sinó perquè es tracta d'un compendi de textos literaris i vol esdevindre, així, una lectura per a xiquets fora de l'àmbit de les lectures acadèmiques. Efectivament, aquest llibre, com que va dirigit als "petits lectors", utilitza un registre col·loquial, amb els trets més característics de l'estil conversacional fusterià. Expressions com "a posta", "de veres", "són tan grans"(per referir-se als escriptors consagrats); així com l'estil indirecte lliure, que pressuposa un veritable diàleg amb els petits destinataris, li confegixen al pròleg un aire de cànida espontaneïtat, que ens corrobora que Fuster sabia sempre quin era el lector model de cadascuna de les seues obres.

Per tal de presentar el producte com a més suggeridor Fuster els explica que, a més, aquesta selecció de textos està escrita “en la vostra mateixa llengua, en la llengua de cada dia i del vostre poble”; per acabar el pròleg amb una predicció: quan hauran crescut, sempre tindran un pensament de gratitud cap a aquesta obra.

La “introducción” a l’obra de Fuster *Alicante y la Costa Blanca* és el següent text que cal considerar especialment per tractar-se, per una banda d’un text escrit en castellà, com l’obra que presenta, però, sobretot, per tractar-se d’un text sense signar. Aquesta mena de guia turística presenta una introducció que no assumeix cap autor. Hem de pensar, la tradició editorial així ho indica, que podria tractar-se d’una “introducción” editorial. Sobretot, si pensem en el seu estil: aquest text es redueix a un pamflet de l’atracció que Alacant i la Costa Blanca pot presentar per al turista que la visite. En tot cas, és ben evident que es tracta d’una d’aquelles obres que Fuster escrivia per encàrrec.

L’autoria editorial és, però, molt més evident en la petita introducció que presenta l’obra de Fuster *Raimon*. Malgrat que també aparega sense signar, la mà de l’editor hi és palesa: la introducció es redueix a justificar el

tractament de la figura de Raimon en la col·lecció de biografies populars de l'editorial i a justificar que siga Fuster qui realitze l'obra:

“Estem convençuts que hem reeixit a trobar l'home en la persona de Joan Fuster, un dels primers assagistes actuals, valencià com Raimon, un dels seus descobridors, i el nom més destacat en la renovació cultural del País Valencià”.

Per encetar l'anàlisi dels autopròlegs de Fuster a obres d'història literària, fonamentalment referida als clàssics valencians, caldria assenyalar que, en aquest punt, utilitzarem un criteri estrictament cronològic, això sí, deixarem per al final del present estudi dels autopròlegs els dos referits al I i II volums de les seues *Obres Completes*, publicats respectivament en 1968 i 1969; pròlegs que, per les característiques de les obres que presenten, també mereixen un tractament diferencial.

Tanmateix, pel que fa a les obres d'història literària considerem que no és aquest l'espai adequat per referir les hipòtesis que Joan Fuster esbrina en aquests estudis, ni les teories que al llarg d'aquests treballs el prologuista vessa. No és aquest el nostre objectiu. Més aviat

ens interessa recórrer el discurs fusterià com a prologuista. Ja hem vist com els pròlegs de Fuster es nodreixen d'una sèrie de tòpics que els caracteritzen i que alhora constitueixen les constants bàsiques d'aquesta instància prefacial. Ens centrarem, doncs, en aquests trets del Fuster prologador.

El primer estudi a què hem de fer referència, des del punt de vista cronològic, és l'*Antología del surrealismo español*. Aquesta obra, escrita amb José Albí representà la primera antologia del surrealisme espanyol, i fou publicada en la revista *Verbo* número triple 23-25, en febrer de 1952.

L'obra va encapçalada d'un pròleg en castellà sense signar, la responsabilitat del qual hem de suposar que correspon a José Albí i a Joan Fuster⁽¹⁵⁾.

Un dels pròlegs més asèptics, en tant que absents de les marques dels pròlegs fusterians, és el referit a *Pàgines escollides de Sant Vicent Ferrer*, publicat l'any 1955 per l'editorial Barcino. En aquest, Fuster sembla, fins i tot, un escriptor academicista (recordem que Fuster s'hi rebel·la sovint). Així, divideix el pròleg en 4 parts i desenvolupa en cadascuna d'elles els diferents aspectes de l'obra de Sant Vicent. Ni tan sols en la darrera d'aquestes

parts, en què justifica el recull, deixa aflorar alguns dels aspectes que hem vist, i veurem reiterats en els seus pròlegs: la humilitat de reconèixer que no és especialista en el tema, el dubte de si la tria de textos haurà estat encertada....Només alguns col·loquialismes: “per un cantó” (en el sentit de “per una banda”), “arrodonir l’antologia” (en el sentit de “donar-li coherència”)...; a banda, sobretot, de la responsabilitat autorial que manifesta en signar el pròleg, ens indiquen que efectivament, fou Fuster qui l’escrigué.

Contràriament, en el pròleg a: *Antologia de la poesia valenciana*, Fuster es manifesta amb més claredat. En aquest extensíssim pròleg (pàgs. 11-67), Fuster realitza un recorregut per la poesia valenciana des del segle d’or fins a les darreres tendències. No obstant, en la introducció a aquest estudi i al FINAL, Fuster manifesta els tòpics que el caracteritzen i que en molts casos, a més, defineixen qualsevol prologuista autorial.

Per començar Fuster ens explica que un antòleg pot seguir dos criteris a l’hora d’elaborar una antologia: el propòsit “crític” o el disseny “històric”:

“En les primeres, l’antòleg opera sobre el material literari prèviament fixat -gènere, escola, temps- (...).

L'antologia de criteri "històric", al contrari, voldria ésser un treball de mera transcendència informativa.

(...) L'antologia "històrica", més acostada a un - ai! inútil- ideal d'objectivitat (...) es limita a proporcionar al lector i al crític futur les bases documentals sobre les quals s'exercirà, després, la tasca estimativa".

Malgrat que reconeix, com hem vist, que l'esforç per objectivar és inútil (-ai! inútil-), la humilitat del prologuista el porta a pretendre només mostrar "amb fidelitat notarial" el conjunt de la poesia valenciana moderna. El sarcasme i la ironia no són aliens en aquest plantejament i Fuster reconeix que l'apel·latiu de poesia ha estat sovint, massa optimista:

"-Això que se n'ha dit, a vegades de manera optimista, poesia-".

Aquests aparents propòsits de "fidelitat notarial" són resolts per Fuster en reconèixer que "Evidentment, triar és opinar".

Amb la mateixa tipografia amb què ha titulat cadascuna de les etapes de la poesia valenciana, Joan Fuster conclou aquest treball amb un FINAL. Ací, torna a presentar-se com a prologuista autorial: demana perdó per si la tria de

textos no ha estat la més adequada, encara que matisa que sovint les obres més *característiques* d'un autor no són les més reeixides. Fuster, a més, demana la commiseració del lector però no es disculpa: “S’ho havia prohibit”:

“De tota manera, renuncio a imaginar-me què en pensaràs, tu, amic, una vegada n’hauràs acabat la lectura. La meua tasca havia de cenyir-se a açò: a recollir els textos i a introduir-te en l’entrellat històric d’on sorgeixen. Qualsevol conclusió personal que jo en volgués traure ara, davant el panorama presentat, haurà d’assemblar-se massa a una disculpa, perquè em faça goig de fer-la. Però, ja en principi, m’ho havia prohibit”.

I és que, en definitiva, “l’antòleg s’autoantologa perquè no té més remei”.

El mot “crònica” titula el text que encapçala *El món literari de Sor Isabel de Villena*. Es tracta d’una crònica sense signar, de les activitats culturals realitzades per Lo Rat Penat al llarg del curs 1955-56. L’única referència a l’obra es redueix al fet que aquest estudi a l’obra de sor Isabel de Villena és el número 3 de la col·lecció i que es deu a l’ajut “del decidit protector dels nostres cursos Sr. Gaetà Huguet”.

Amb el matís carregat d'ironia “tres poetes discrets, més aviat grisos d'irremeiable segona fila...”, per referir-se a Jaume, Pere i Arnau March, Joan Fuster enceta l'estudi a *Antologia poètica* d'Ausiàs March.

Alguns altres trets més ens permeten de reconèixer l'autoria d'aquest text. Així, demana la benevolença del lector perquè li admeta el terme “crèdit” en referir-se a les referències autobiogràfiques en els versos de March: “Crèdit -passeu-me el mot-”.

L'estructura argumentativa basada en l'oposició d'idees antitètiques, així com expressions del tipus “ben mirat” o “al capdavall”, per concloure-les, també hi són presents.

No obstant, on Fuster hi és més palés és en la darrera part de l'estudi, dedicada a la justificació del recull que presenta. Fuster ens explica, en primer lloc, la raó que l'ha portat a realitzar la publicació dels dos textos, la versió original i l'altra amb l'ortografia modernitzada, “acarats”. Diverses són les raons que l'han portat a aquesta “opció”. El consell d'alguns amics, més acostumats a aquests “tràfecs intel·lectuals” n'és una. A més, el prologuista opina que :

“deixar el lector tot sol davant les paraules atapeïdes, encavallades, violentes d’Ausiàs, equivalia a temptar-lo de desertar la lectura”. Així, : “Si en un moment donat li falla la comprensió immediata, pot recórrer al lloc simètric de l’altra pàgina, en trobarà la correspondència fàcil”.

Fuster desconsidera, doncs, les altres possibilitats, com ara la de les notes a peu de pàgina. Amb una expressió ben col·loquial: “el remei fóra pitjor que la malaltia”, afirma que aquestes, les notes a peu de pàgina, haguessen estat massa abundants i insistents.

Amb la humilitat que també caracteritza els antòlegs, Fuster confessa no estar gaire convençut, malgrat les recomanacions del seu amic Joaquim Molas de les “traduccions” realitzades:

“Em limito, doncs, a donar als altres lectors l’experiència de la meva lectura, això sí, atenta i amorosa. Però no poso el meu treball en el pla d’ambicions i de responsabilitats en què un especialista hauria de posar el seu”.

Si el mateix Fuster afirma que “triar és opinar”, sembla que torna a contradir-se, però, en creure que “aquest recull presenta una visió fidel del poeta”.

L’antiacademicisme de Fuster cedeix en la transcripció dels versos de March a l’ortografia moderna:

“Contra el meu parer, però, i per no separar-me dels usos establerts pels nostres erudits en aquesta mena de publicacions, accepto una excepció a aqueixa norma de respecte a la fonètica original: l’accentuació gràfica d’alguna e que en els parlars valencians es pronuncia tancada, però que el català oriental obre i les regles de l’Institut manen escriure è (mercè, reprès, etc.). Ausiàs, d’acord amb la pronúncia valenciana, fa rimar aquests mots amb d’altres que, en el català oriental es diuen amb é: mercè amb sé, reprès amb dolgués, etc...”.

Ell no s’ha de justificar, en aquest cas, perquè es tracta d’una incongruència “ben acreditada”.

Com ja hem vist, Fuster col·laborava en algunes ocasions en la confecció d’algunes obres. Aquest és el cas de *Joan Serrallonga. Vida i mite del famós bandoler*, publicada per Aedos l’any 1961. En la introducció a aquesta obra, Joan Reglà ens explica les raons per les quals la tercera

part de l'obra *El mite* ha estat elaborada per Joan Fuster. Així, malgrat que aquesta introducció apareix sense signar, la mà de Joan Reglà hi és ben palesa:

“Per arrodonir el llibre, calia afegir-hi una tercera part -El mite-, és a dir, la llegenda i les repercussions literàries del bandoler de les Guilleries. Però l'estudi del mite de Serrallonga, exaltat sobretot pel romanticisme, exigia un esforç de temps molt superior a les meves possibilitats actuals (...). L'estudi del mite Serrallonga a través del Floklore i de les creacions literàries exigia un especialista que conegués perfectament la literatura castellana i catalana i que, a més, s'hagués preocupat de la projecció literària del l'outlaw. En Joan Fuster reuneix ambdues condicions i va acceptar l'encàrrec que li férem l'editor i jo. Estic ben segur que el lector estarà d'acord amb nosaltres sobre l'encert d'encarregar a en Joan Fuster la part literària que clou aquest volum”.

Finalment, acabarem l'estudi dels autopròlegs de Fuster amb els corresponents als dos primers volums de les *Obres completes*:

“Una de les coses pitjors que podien passar-me en aquesta vida -vida literària vull dir- era veure'm

qualificat de “clàssic”. L’epítet em feia angúnia: resulta lleugerament mortuori, pedant i no sé si fins i tot una mica injuriós”. Fuster aclareix que aquesta “etiqueta” no és més que una argúcia editorial. No obstant “L’apel·latiu de “clàssic” que se’ns aplica ve corregit per dos atenuants ben explícits, “català” i “del segle XX”. Sospito que un “clàssic català del segle XX” deu ser una ració ben mòdica de clàssic. Deixem-ho córrer, doncs”.

Amb aquesta dissertació sobre el concepte de “clàssic”, Fuster enceta el pròleg al I volum de les *Obres completes*. Com si es tractés del I volum als “pròlegs complets”, Fuster reuneix en aquest la gran majoria dels trets que han definit aquesta mena de discursos fusterians. Ens hi detindrem, doncs.

Com a bon prologuista autorial, Fuster recorre a la humilitat, no sols de la qualitat de les obres, sinó també a la modèstia del gènere. Per açò, no convenia que el prologuista fos al·lògraf: “L’esforç que hagués hagut de fer el prologuista per dir de mi alguna cosa mitjanament potable, no hauria pagat la pena”.

En els cànons de l’autopròleg també és preceptiu que l’interés de l’obra es trobe en la matèria

tractada i no en el treball de l'autor. Amb l'admiració de caire religiós: "I Déu Nostre Senyor vulgui guardar-nos d'error en el càlcul!", com a indicador de súplica, Fuster espera que, per aquesta raó, l'edició pugui interessar.

L'objectiu d'aquesta edició és, doncs, reunir tota la producció de l'autor; però no sols els llibres "independents", sinó també l'obra disseminada en diaris, les introduccions a altres autors, els articles de revista....No obstant, anuncia la "precarietat d'aquestes obres disperses producte de les circumstàncies -i quines circumstàncies!-", es lamenta l'escriptor.

Fuster reflexiona sobre la seua producció: "la catequesi o l'excitació civil" l'han fet escriure tota mena de textos. El lector li haurà de tolerar aquesta "paperassa subalterna, incidental, inclús reiterativa". Però no s'hi penedeix: "Quod scripsi, scripsi".

A més, el prologuista s'ha definit sovint com a escriptor "hic et nunc", és a dir, com a escriptor valencià i compromés amb el seu poble, la qual cosa li ha fet escriure "moltes planes" que encara que puguen considerar-se locals, els lectors no valencians no poden oblidar-se'n si volen ser bons catalans. De bell nou Fuster fa una crida d'atenció

perquè els catalans “no valencians” s’hi impliquen en la realitat valenciana.

La humilitat de l’autoprologuista és singularment reiterada quan ens explica que s’ha compromés amb l’editorial per a successius volums de l’Obra Completa, i encara que no s’atreveix a jutjar la seua obra “- matussera o il·lustre, alta o secundària-”, li agradarà “mirar-se la feina feta”.

Altra vessant del discurs fusterià que apareix reiterat és el fet de considerar-se jornal·ler de la ploma. Fuster presenta així la seua professió d’escriptor, no com el producte d’un exercici intel·lectual, sinó com una necessitat de viure “condemnat a buscar-me el jornal”. Aquesta visió, gairebé proletària de la seua tasca com a escriptor el porta a considerar, amb un col·loquialisme aclaparador, els responsables d’aquesta edició de les *Obres Completes*, “els amos d’Edicions 62”.

Fuster repassa tota la seua producció, fins i tot els versos. Amb una interjecció “ai!”, en què es lamenta de l’enunciat precedent, la seua vessant poètica, potser es penedeix d’haver abandonat l’expressió lírica.

Fuster tracta, en darrer terme, una problemàtica que ja ha palesat en altres pròlegs: la qüestió de la unitat lingüística, la dificultat de la traducció i la justificació de l'ús del castellà en alguns dels seus escrits.

Pel que fa a l'ús del castellà, el prologuista anuncia que els textos escrits originàriament en aquesta llengua han estat traduïts al català:

“El bilingüisme literari, entre nosaltres, és un fet dolorós, però irreparablement fatal, avui (...). El meu bilingüisme és involuntari”.

Per això, ha traduït les obres. Fuster esmenta, com ja ho ha fet en altres ocasions, el problema de les traduccions; és difícil trobar equivalències rigoroses entre una llengua i una altra, però admet el risc.

També assumeix el risc que els seus paisans el critiquen, que l'acusen de vel·leïtats “barcelonines” pel fet d'haver homogeneïtzat, sota la norma fabrística, tots els textos. Fuster afirma que la llengua literària la fan els escriptors i que el català modern l'han fet els escriptors “barcelonins”. Per això, d'alguna manera desconsidera les opinions marcades per un “exagerat purisme”:

“M’he negat sempre a discutir legitimismes gramaticals: que sigui més pur un vocable, un gir o una conjugació del Maestrat, de la Cerdanya, de Menorca, que no pas una altra de Tortosa, de la Marina o d’on es vulgui - Barcelona i València incloses-. Aquest esport no m’atreu”.

Si bé és cert que aquest afirmació podria admetre alguns matisos, també ho és que si pensem en el sector de públic valencià a què, en realitat, anava dirigida aquesta afirmació, la resposta resulta inqüestionable.

El prologuista es deté també en altres “minúcies” lingüístiques però que confessa que l’han “emprenyat” La falta de criteri en la utilització d’algunes expressions es deu, precisament, a la falta de criteri dels diferents correctors “llogats” pels editors. Trobem un nou atac al purisme lingüístic: sovint li substituïen alguns castellanismes que Fuster considerava “tolerables”, “per un gloriós mot paralític”. Sembla, doncs que si a Fuster no li agradava implicar-se en discussions puristes era per no haver de caure en “paraplegies lexicals”.

El darrer aspecte de què Fuster s’ocupa constitueix un dels referents més inusuals dels seus pròlegs: aquest cop utilitza la ironia per encarar-se a la censura. A

mena d'aclariment, el prologuista expressa la intenció de recompondre les prohibicions que se li havien infligit, encara que mantindrà els eufemismes, per considerar-los propis de l'època en què es produïren els textos:

“Em refereixo a si serà possible de recompondre les mutilacions infligides pels mecanismes de vigilància bibliogràfica a què hem estat subjectes, en aquest país, durant una llarga etapa. Mutilacions, no eufemismes ni circumloquis. Els eufemismes i els circumloquis són un ingredient de la literatura que hem hagut de fer (...). La nostra ploma s'ha acostumat als sobreentesos, a les insinuacions laterals, a les ambigüitats, i ens costarà molt de desempallegar-nos-en”. La raó de la restitució és ben palesa: “diuen que ara han canviat els aires”. La ironia adquireix la màxima expressió en aquesta afirmació final:

“En el fons, eren passatges inofensius, candorosos, que encara no acabo de comprendre com aconseguiren concitar-se la sanció”. I així, el repte final quedava llençat: “Vull suposar que, avui, ja no hi trobarien tants inconvenients”.

Com hem pogut comprovar, aquest pròleg al volum I de les *Obres completes* presenta totes les

característiques dels autopròlegs i, sobretot, dels pròlegs a aquesta mena d'obres. Fuster ja ha justificat tot el que havia de justificar, ja ha fet tots els aclariments necessaris, ja ha posat de relleu tots els tòpics que li interessava.

Per tot açò, el pròleg al volum II de les *Obres completes* és molt menys dens, molt més anecdòtic, molt més reduït al comentari del tipus de textos que presenta: Diari 1952-1960. Efectivament, aquest recull arreplega les reflexions que tenen el seu origen en un "diari", exactament els reculls de textos que s'ha vingut a considerar com a pròpiament assagístics.

Fuster comença el pròleg amb un advertiment: els seus diaris no són íntims ni assidus. A més, manifesta el seu escepticisme respecte dels diaris íntims.

Efectivament, si recordem el sentit de les cometes en el discurs fusterià respecte de les paraules que presenten aquests signes, aquest pròleg apareix farcit d'exemples. Nombrosos són els mots entre cometes quan Fuster tracta la qüestió dels diaris íntims. I és que no se'ls creu; així, es distancia del concepte amb l'ús de les cometes. Els "diaris íntims" dels escriptors són diaris íntims entre comentes, perquè Fuster argumenta: "des del moment que

l'escriptor "redacta" ell ja sap que es projecta de cara al públic: en el fons, el busca". I la paradoxa que suposa, doncs, el concepte "diari íntim" fou la raó que el portà a la idea de publicar un dels seus reculls amb el nom *Agenda pública*.

Una de les característiques que més valora Fuster en la confecció de "diaris" és la llibertat de producció. En escriure'ls, l'escriptor no està subjecte a cap mena de limitació, hi ha una llibertat prèvia, és, amb paraules de Fuster, una literatura "d'anar per casa".

Finalment Fuster justifica el recull que presenta: dels textos compresos entre 1952 i 1960 publicats en el volum II, dues terceres parts són novetat. I així ho considera perquè els apareguts en diaris o revistes de caire més aviat municipals poden considerar-se novetats: "i si no, tant me fot". Ningú no dubtarà que aquesta expressió, en el marc de l'autopròleg a unes obres completes podria considerar-se fins i tot irreverent.

I un parell de justificacions més: Fuster, en primer lloc, no ha considerat convenient incloure en el volum les referències a l'actualitat política dels anys 1952-1960. És conscient de semblar, per aquesta raó, un escriptor aïllat en la seua torre d'ivori; però s'hi resigna amb un "què hi

farem!”. La singular barreja d’ironia i humilitat hi és, a més, palesa:

“L’avantatge serà, almenys, d’una notòria evidència: elimino bestieses, ira i puerilitat...”.

La puerilitat constitueix, precisament, l’objecte de la darrera justificació: malgrat que no renega de cap escrit, dissenteix d’algunes observacions realitzades. Els canvis d’actitud es deuen, òbviament, a la perspectiva que el temps ofereix. Així, ha afegit algunes observacions per matisar, rectificar o ratificar el text original. Però, com que no vol enganyar “la clientela”, aquests afegits van marcats entre claudàtors.

El pròleg finalitza amb un dels preceptes cabdals de tot autopròleg i que el discurs fusterià desenvolupa de forma més reeixida: Fuster demana la commiseració d’aquesta “clientela” a què s’ha referit: “paciència!”.

9.3.4.- “Pròlegs del traductor”

Una de les vessants més destacables dins la densa i diversificada producció de Joan fuster, és la tasca de

traductor. L'escriptor més traduït fou Albert Camus, cinc obres, però en aquests anys que ens ocupen comptem amb dos textos més traduïts per Fuster: *La quarta Vigília* de Johan Falkberget i *Fontamara* d'Ignazio Silone. Si tenim en compte la idoneïtat d'encapçalar aquestes traduccions amb un "pròleg del traductor" i la disponibilitat de Fuster en l'elaboració d'aquesta instància paratextual, no és gens estrany que haja estat el mateix traductor, Joan Fuster, qui a més haja esdevingut el prologuista d'aquestes edicions traduïdes. El coneixement d'aquestes tasques de traducció el portà, fins i tot, a prologar edicions traduïdes de les quals ell no havia estat el traductor. És el cas de *Rojo y negro. La Cartuja de Parma* de Stendhal, versió castellana traduïda per M. de Ortiz i publicada per l'editorial Nauta (Barcelona 1968). D'aquest últim cas, però, ens ocuparem en parlar de Fuster com a prologuista al·lògraf.

En comentar aquests pròlegs del traductor, ens limitarem als aspectes que el caracteritzen com a prologuista, que defineixen aquesta mena de discurs fusterià, i que hem anomenat "tòpics" del Fuster prologuista. En aquests casos també podríem parlar dels tòpics del Fuster traductor. També hi tractarem aquestes referències.

Tanmateix, obviarem els aspectes centrats específicament en l'anàlisi de l'obra, de la producció de l'autor, dels seus plantejaments filosòfics (com és el cas d'Albert Camus)..., que ens allunyarien d'allò que ara ens ocupa.

Pel que fa al pròleg de Fuster a la traducció de *La quarta Vigília* de J. Falkberget, cal assenyalar que el primer tret que crida l'atenció del lector, malgrat que constitueix una constant del discurs fusterià, és el plantejament obertament sincer amb què s'enfronta a l'obra. Fuster comença per reconèixer que quan el Club dels Novel·listes li encomanà la traducció d'aquesta obra mai no havia sentit parlar ni de l'obra ni de l'autor.

Encara que reconeix que les justificacions que emet no són suficients des del punt de vista d'una persona cultivada, no per això deixa de fer-les. Per una banda, mai no s'ha sentit massa atret per la literatura escandinava, i per l'altra a Sueca arriben poques novetats literàries i, a més, amb retard. El fet d'ésser el traductor de l'obra és legitimat en confessar-nos que si ha acceptat l'encàrrec és perquè l'obra li ha agradat molt. Aquest fet

suposa una satisfacció intel·lectual per als qui, com ell, han d'acceptar aquests encàrrecs per “arrodonir el salari”:

“Si el meu nom figura en la portada del present volum responsabilitzant-me'n com a intèrpret -o com a torsimany que resulta més bonic-, és perquè la novel·la m'agrada. I perquè m'agrada força. Quan un es dedica *hic et nunc* a treballs d'aquesta mena -trascolament lingüístic de textos literaris-, no pot esperar-ne sinó unes molt relatives compensacions econòmiques: seria ben trist que, damunt, hagués d'operar sobre papers que no li produeixen, per arrodonir el salari, una forma o altra de satisfacció intel·lectual”.

Hem reproduït aquest paràgraf perquè defineix perfectament, quina és la visió de l'autor respecte de les tasques de traduir, i quines eren les motivacions que el menaven a realitzar aquesta mena d'encàrrecs. Cal destacar, a més, l'expressió *hic et nunc*, tan usual en els pròlegs fusterians, i el col·loquialisme amb què defineix la traducció: “trascolament lingüístic”.

Després d'aquesta reflexió incial, Fuster enceta l'anàlisi de l'obra. Considerem que no cal reincidir, com ara, en els connectors que defineixen l'enunciat fusterià

i que clarament es palesen en aquesta anàlisi. Un dels trets, però, que més crida l'atenció és la vessant pedagògica de Fuster en explicar les característiques de l'obra que tradueix. En dues ocasions el prologuista es dirigeix directament al lector català per advertir-lo de l'esforç que haurà de fer per inserir-se en la societat noruega on es desenvolupa l'acció, tan diferent de la nostra. Diferent, per exemple, pel que fa als costums religiosos:

“El lector català haurà d'acostumar-se des de la primera ratlla, això sí, a pensar que la gent de Falkberget es mou en un context social ben distint del nostre: sobretot, en punt a la cosa religiosa. L'eclesiàstic protagonista de la novel·la és, no cal dir-ho, un pastor protestant. (...) habituat al sistema catòlic, potser el lector es trobi un moment desconcertat davant un clergue amb muller legítima o davant uns ritus o unes fórmules de pregària que no són els seus o els dels seus veïns”.

Al final del pròleg, i novament, Fuster justifica que haja esta ell qui realitzés la traducció; en aquest cas, perquè es tracta d'una versió a través d'una llengua interposada, el francès; la raó és ben evident:

“No sé un borrall de noruec, i ho sento. El meu handicap, doncs, és notable i seria pueril amagar-ho. Però allà on la meva competència no arribava, he mirat que hi arribés la meva bona voluntat; és tot el que puc dir com a disculpa”.

La versió de Fuster, però, esdevé ben legitimada de la mà de June Nyström de Vila-Abadal, escandinava vinculada a Catalunya que li ha revisat la traducció.

En darrer terme, Joan Fuster es refereix de bell nou a la problemàtica de la traducció, centrada en aquest cas, en la varietat dialectal de què Falkberget fa ús. Cal afegir, a més, la problemàtica de la situació del “català literari”. Fuster es queixa de la falta d’un estàndard literari català, mancança que es veu agreujada si, a més, es considera el fet de ser valencià. Com sempre, Fuster ha optat per la utilització d’un català “neutre”:

“Vull dir, no massa separat de la llengua viva tal com aquesta es manté, per terme mitjà en tots els Països Catalans...”.

Efectivament, la problemàtica del català literari sempre ha estat un feixuc entrebanc amb què Fuster

s'ha hagut d'enfrontar. Per això el pròleg, feta la precisió escaient, acaba amb un: “deixem-ho córrer”.

L'afecció de Joan Fuster pel personatge i l'obra d'Albert Camus es reflecteix en la traducció al català de cinc de les seues obres més representatives, quatre d'elles encapçalades per un “pròleg del traductor”⁽¹⁶⁾.

En el pròleg a *La pesta*, versió publicada per l'editorial Vergara, Fuster aprofita aquesta instància paratextual per exposar la filosofia de Camus. De la lectura d'aquest pròleg es dedueix el profund i reflexiu coneixement que Fuster tenia de l'obra de Camus i de la seua visió del món la qual recolza implícitament el prologuista.

El pròleg comença així, sense cap circumloqui previ i només al final se centra en l'estudi de l'obra. Cal assenyalar que Fuster motiva el lector cap a la lectura de l'obra en fer-li veure que, en realitat, es tracta d'una alegoria:

“El plantejament, doncs, voreja l'alegoria: allà on Camus escriu “plaga”, que cadascú posi el nom de qualsevol dels poders inhumans de què tan pròdig és el nostre “temps de menyspreu”. Hi ha plagues i hi ha víctimes:

Camus, solidari amb les víctimes, va lluitar contra la plaga, contra totes les plagues. I aquesta és la seva noble lliçó”.

Tres anys més tard, en 1965, la mateixa editorial Vergara li publica ara *El mite de Sísif*. En aquest cas, al pròleg, Fuster realitza una dissertació sobre l'absurd i la visió que en té Albert Camus. Cal assenyalar que, per tractar-se d'un tema bàsicament filosòfic, el prologuista en reconeix el seu desconeixement, i potser per això, ens trobem davant un dels pròlegs en què més mots entre cometes apareixen; sembla que en aquest cas Fuster desconfie d'haver utilitzat, cada cop, el terme més escaient.

No obstant, aquesta modèstia és relativa si ens fixem en l'estructura argumentativa basada en l'oposició d'hipòtesis contràries, i que conclou amb un “ben mirat” que avantatja la teoria que el prologuista defensa:

“...sens dubte exagero, per culpa de la meva ignorància en la matèria. Però potser no exagero gaire.

Ben mirat, “l'absurd”, en les seues formulacions més rigoroses i llampants, hem de buscar-lo “definit”, o simplement “intuït”, entre els papers dels literats”.

En el pròleg a la versió de Fuster a *L'home revoltat* d'Albert Camus, el prologuista centra el seu discurs en les paradoxes que el concepte de revolta de Camus presenta. Després d'aquesta disgressió, més aviat de caire filosòfic, Fuster estimula el lector cap a la lectura que presenta:

“El difunt Camus continua en vigor. Els seus neguits han perdut mordent i efervescència, però no pas virtualitats d'estímul. Val la pena d'encarar-se amb “l'home revoltat” amb aquesta expectativa. L'experiència -moral, intel·lectual- no ens defraudarà”.

Joan Fuster titula *Albert Camus* el pròleg amb què encapçala la traducció a *L'estrany* perquè, efectivament centra la seua anàlisi en la figura de l'escriptor, i en la transcendència i la repercussió de la publicació de *L'estrany*.

En aquest text cal assenyalar, per les raons ja explicades, la importància dels mots entre cometes. En aquest cas ens referim a la matisació que les cometes imprimeixen a termes i expressions com: “la condició humana”, “absurd”, “especulacions”, “combat”, “teòrics”, “vida maquinal”, “art de tesi”, “exemplificacions”,

“pensador”, “encarnació”, “vida”, “sentit”, “indiferència”, “consciència” i encara un llarg etcètera.

Fuster no defuig els connectors enunciatius que el caracteritzen, ni la tendència al matís: “el llibre més “llegit” -venut- de Camus...”; i també hi són presents, malgrat la gravetat del discurs, alguns dels trets característics dels llenguatge conversacional. Observem, a mena d'exemple, el ritme de vida de *L'estrany*. “vida maquinal” que és la vida de tothom:

“Llevar-se, tramvia, quatre hores de despatx o de fàbrica, àpat, tramvia, quatre hores de treball, àpat, son, i dilluns dimarts dimecres dijous divendres i dissabte amb el mateix ritme...”.

El darrer “pròleg del traductor” que tractarem és el referit a la traducció catalana de *Fontamara* d'Ignazio Silone. Fuster enceta aquest pròleg en contar-nos el seu acostament a l'obra de Silone quan l'obra ja portava temps en circulació. ens ho explica amb una imatge ben plàstica:

“Ignazio Silone l'havia publicat en 1930: una època remota, quan jo encara duia pantalons curts, em nodria de tebeos i preparava la primera comunió”.

Així mateix el prologuista denuncia la “ignorància” de què havia estat objecte aquesta obra fins i tot entre els sectors “progressistes”. Les “raons” -assenyala Fuster entre cometes- que explicaven aquest desconeixement calia buscar-les en “les discriminacions administratives òbvies”. I eren òbvies -i així s’introdueix en el tema- perquè Ignazio Silone “venia atacat amb inflexibles anatemes de la crítica comunista”.

Efectivament el pròleg es basa, sobretot, en les relacions de l’autor amb els postulats comunistes, per acabar amb la consideració de fins a quin punt *Fontamara* era una novel·la social des de la perspectiva comunista.

Però els trets discursius que caracteritzen aquest pròleg són, altre cop, el matís, les cometes i les paraules en cursiva. Tots tres esdevenen l’instrument que Fuster utilitza per matisar constantment i així, per una banda distanciar-se suficientment del discurs perquè sembla objectiu, i per l’altra, legitimar-lo. Observem un exemple on es condensen aquests trets:

“I finalment resulta que *Fontamara* és -o pot ser -per a segons qui, o segons on, una lectura “edificant”:

instructiva i estimuladora. Per a segons qui i segons on: *hic et nunc*, per exemple”.

Cal reflexionar sobre la diferència que Fuster estableix entre els mots entre cometes i els mots en cursiva. Pel que fa als mots entre cometes, ja han estat suficientment tractats. La idea de matís, però, que les cometes imprimeixen a un terme, queda ben palesa en aquest exemple:

“Ignazio Silone va referir minuciosament la seva experiència “comunista”: pseudocomunista”.

Pel que fa als mots en cursiva, Fuster en fa ús quan es refereix a expressions provinents d’altres llengües: *hic et nunc*, *The Pink Decade*, *Weltanschäung*, etc.; però també quan, per una o altra raó, vol posar en relleu un mot: *intel·lectuals*, *dissentir*, *desencantar*...

La diferència fonamental s’hi troba, doncs, entre el matís i la remarca. Tanmateix, si tenim en compte que en aquest treball no hem contemplat tota la producció escrita de Fuster, i que, a més, en moltes ocasions la diversitat tipogràfica pot oscil·lar en les diferents edicions; no podem afirmar que, en termes absoluts, Joan Fuster mantinga sempre el mateix valor per a aquestes convencions tipogràfiques.

Finalment Fuster justifica al pròleg els criteris de traducció emprats, i dóna les gràcies pels ajuts rebuts:

“La present traducció de FONTAMARA ha estat feta amb un criteri de literalitat tan rigorós com era possible. Els noms propis i alguna paraula esporàdica, he preferit deixar-los en italià, perquè les correspondències catalanes no n’haurien conservat tot el sabor o bé no foren textualment vàlides: sigui com sigui, les formes originals no ofereixen cap dificultat de comprensió, i algun cop han estat aclarides en notes. I m’ha ajudat força a enllestir la feina el meu bon amic Joan Francesc Mira, sense l’ajut del qual no havia pogut acabar-la amb la rapidesa ni potser amb la pulcritud que EL CLUB DELS NOVEL·LISTES m’exigia.

9.3.5.- Joan Fuster, prologuista al·lògraf

Una de les tasques més reeixides de Joan Fuster i alhora menys estudiada és la seua vessant de prologuista al·lògraf, és a dir, de presentar, legitimar, embolcallar, analitzar o simplement, segons els casos, recomanar la lectura d’obres d’altres escriptors. Les raons que l’han portat a realitzar aquesta mena d’activitats, a

produir aquests “papers subalterns”, com ell mateix deia, poden ser diverses.

Per una banda Pérez Moragón (1994:38) assenyala, per explicar aquest fet, l'enorme curiositat de Fuster com a lector, i fonamenta aquesta hipòtesi amb unes paraules que pertanyen al *Diccionari per a ociosos*:

“Llegir no és fugir. Encara que hi hagi molts que no cerquin en la lectura sinó el succedani honorable d'un estupefaent, llegir és tot el contrari d'embriagar-se o ensopir-se. Es llegeix per comprendre's un mateix, per comprendre els altres, per comprendre el nostre temps. i fins i tot per comprendre el passat (...) Acudim a l'obra literària a la recerca de noves o millors dades, d'opinió, de coratge, respecte al món que ens envolta, respecte al món de què som part”.

Davant aquesta activitat Fuster es mostrava, així, com un gran “lector”. No obstant, en algunes ocasions Fuster aprofitava l'espai paratextual de què disposava per a introduir anàlisis, suggeriments o denúncies que poc o gens tenien a veure, almenys aparentment, amb l'obra que presentaven. En el pròleg al *Recull de contes valencians*, Fuster comença així:

“He de confessar que, en el moment d’escriure aquestes línies, encara no he llegit el llibre a què van destinades com a pròleg”.

Les raons també hi són explícites:

“Només que en el cas present, la meua intenció no és ben bé presentar al lector el contingut d’aquest *Recull de contes valencians*, sinó més aviat introduir-lo als problemes que aquest “RECULL” implica, recorda o preveu”.

Una altra raó que pot explicar la profusió de Fuster com a prologuista és la seua condició de “jornaler de la ploma”. Des que Fuster decidí professionalitzar-se com a escriptor i viure dels seus escrits, va haver d’acceptar determinats encàrrecs que probablement, alguns, no serien del seu gust. Fuster mai no oblidà aquesta circumstància, i per això ens la recorda sovint al llarg dels seus escrits.

Pérez Moragón (1994:37-38) opina, però, que no hi ha cap pròleg fusterià on siga ràpidament detectable aquesta circumstància gremial:

“En els més llargs o en els més breus, en els lliurement decidits pel mateix prologuista (com ara els dedicats a autors difunts i en algun sentit clàssics), com en

aquells altres que potser només eren un recurs de salvació, enfront de la tossuda, insuportable insistència d'un escriptor novell, que desitjava apareixer davant el públic amb un aval com el que el nom de Fuster li proporcionaria, en tots aquests casos -dic- el prologuista, voluntari o forçat, se'ns presenta igualment lliurat a la seua tasca, sense que cap indici puga delatar en quin llibre participava per un moviment propi, o quin altre potser no li agradava tant haver de presentar”.

En darrer terme, un altre fet pot explicar la densitat de pròlegs al·lògrafs signats per Fuster: el seu compromís d'erigir-se com un dels grans “estimuladors” de la cultura catalana, sobretot de la cultura catalana al País Valencià, del seu moment:

“Fuster no ha escatimat la tasca prefacial en favor de molts altres autors de la cultura catalana, com correspon a un intel·lectual que havia d'actuar, cívicament, com a animador i mentor de la producció aliena. Es tracta de textos que operen, en ocasions, com a simple aval o parallamps, altres voltes com a avinentesa per a desenvolupar el seu propi pensament o bé com a exercici lateral de la crítica -no en el sentit negatiu del terme, és clar- sobre l'obra o l'antologia prologades”.(Salvador 1992a: 126)

El volum i la diversitat dels pròlegs al·lògrafs de Fuster és, en tot cas, inqüestionable; així com els estudis de crítica literària amb què s'encapçalen algunes obres i que, per llurs característiques específiques i diferencials de les dels pròlegs, mereixen un tractament diferencial.

Des del punt de vista cronològic el primer pròleg que obre aquest estudi és el referit a l'obra d'Enric Valor *Narracions de la Foia de Castalla* publicat en 1953. Fuster comença el pròleg amb la constatació d'un fet: la imatge del País Valencià s'ha modelat a partir dels tòpics literaris creats, sobretot, per Llorente i Blasco Ibáñez. Els forasters i molts valencians assimilen la imatge de València a la de l'horta i se n'obliden "dels secans i les muntanyes". Aquest plantejament és semblant al que faria uns quants anys més tard, en 1969, Manuel Sanchis Guarner en prologar l'obra de G. Huguet Segarra : *Els valencians de secà*⁽¹⁷⁾. En tots dos casos l'obra vol esdevenir un homenatge als valencians de l'interior -centrada, sobretot, a la comarca dels Ports en el cas de l'obra d'Huguet Segarra, i a la Foia de Castalla pel que fa a l'obra que ens ocupa-

A més, aquestes narracions d'Enric Valor volen contribuir, també, per desfer aquesta imatge tòpica

“folklorista i pintoresca” que, segons Fuster ha tingut conseqüències tan negatives per a la nostra vida col·lectiva.

El prologuista ens ofereix una visió intimista de l'obra d'Enric Valor i s'atreveix, fins i tot, a contradir els mots d'Eugeni d'Ors, fet singular si tenim en compte la modèstia entiacademicista amb què Fuster se sol acostar a la literatura que prologa. Així afirma que:

“...un paisatge no es lliura al contemplador, sinó quan aquest -diga el que diga Eugeni d'Ors- en forma part”.

Des del punt de vista estilístic el prologuista observa, finalment, un mimetisme, una adequació absoluta en la senzillesa de formes de què Enric Valor fa gala i la senzillesa del paisatge i les gents que descriu:

“Tant la naturalesa com l'home són, ací, pura elementalitat “veritats de Déu” que no admeten complicacions ni complicitats. Per això Valor se situa en la mateixa línia i s'ho mira tot amb una idèntica despreocupació objectiva”.

El següent pròleg en què haurem de detenir-nos és el realitzar al *Recull de Contes Valencians* publicat per l'editorial Albertí l'any 1958. Acabem de referir-nos-hi

com a exemple de la utilització d'aquest espai paratextual com a plataforma de denúncia de la crisi de la narrativa valenciana del moment. Pel que fa al desenvolupament d'aquesta anàlisi, ja ha estat tractada al capítol 8. Pel que fa als tòpics del discurs fusterià, òbviament alguns hi són presents, de manera singular. Ens referim a la cínica ironia, al sarcasme més obert amb què Fuster ataca la falta d'estímul dels escriptors valencians per escriure narrativa i , encara més, narrativa de qualitat:

“avui ja no és exagerat dir que si no es publiquen -fora de València- més novel·les i contes d'autors valencians és perquè no se n'escriuen o perquè són impublicables”.

La crítica és tan directa que Fuster ha eludit, fins i tot, de posar el terme impublicables entre cometes. N'està segur, en aquest cas, de l'eficàcia comunicativa del terme.

La crítica, en fi, és tan mordaç que Fuster acaba emetent algunes “indiscrecions”:

“Els prosistes valencians sol·licitats no tenen obra a penes, ni gana real d'escriure-la (seré indiscret: el material d'aquest “RECULL” ha costat dos anys de reunir)”.

En el Pòrtic a l'obra *És a dir* de Clementina Arderiu ens trobem, de bell nou, amb el Fuster intimista que, malgrat que no oblida el to conversacional que li és propi, es presenta prou allunyat dels trets característics del Fuster assagista i, fins i tot, del Fuster prologador i, sobretot, del Fuster prologuista autorial.

El prologuista utilitza, però, algunes estratègies conegudes. Així inicia el Pòrtic:

“Sempre he cregut que cada escriptor -cada poeta, sobretot- no escriu sinó una obra, una sola obra en la seua vida”.

Recordem que aquesta ha estat la hipòtesi esgrimida per Fuster en algunes ocasions per justificar la unitat dels seus reculls, sobretot els assagístics.

I d'aquesta manera també justifica el recull de poemes de Clementina Arderiu que encapçala, tot i que contempla l'evolució de la poetessa.

Fuster analitza l'estil i l'obra de l'autora amb una tècnica que ja hem vist reiterada en els prologuistes a poemes: parafrasejant els versos.

I perquè aquesta unitat de producció quede més justificada, Fuster utilitza el criteri d'autoritat dels

comentaristes de la poesia catalana del segle XX. Ells també ho constaten “començant per Joaquim Folguera”. Pensem que estem referint-nos a l’any 1959. Potser uns anys després el seu propi nom hauria estat un criteri d’autoritat més que suficient.

El text que ara ens ocupa, malgrat situar-se en una part de l’espai paratextual, és d’aquells que, per diverses raons, defugen qualsevol tipus de consideració prologal. Es tracta de la “Introducció a la poesia de Salvador Espriu” que Fuster publica amb motiu de l’*Obra poètica* editada per Albertí l’any 1962.

Efectivament els motius que ens porten a aquesta consideració són diversos: d’una banda a l’edició ja hi ha un pròleg autorial que precedeix aquest estudi, signat pel mateix Espriu i datat a Barcelona l’any 1962. I diem que ja hi ha pròleg perquè el nom així ho indica, i el contingut i l’objectiu també: sobretot justificar la selecció i els criteris de l’edició. A més, posterior a l’estudi de Joan Fuster un altre, de M^aAurèlia Capmany, conclou aquesta completíssima instància paratextual: es tracta de “Notícia de Salvador Espriu i dels seus llibres”.

De l'altra, ni la intenció, ni l'objectiu, ni el contingut de l'estudi de Fuster s'adeqüen a cap de les funcions prologals; aquestes ja han estat acomplides en els altres dos textos assenyalats.

En darrer terme, la llargària i la profunditat de l'anàlisi, encara que no esdevinguen criteris decisius, s'han de tenir també en compte. Es tracta d'un treball de 59 pàgines distribuïdes en sis capítols.

És evident que els tòpics del discurs fusterià hi són, però aquest estudi de Fuster sobrepassa l'objectiu d'aquest treball. Per tot açò no ens hi detindrem.

Característiques semblants presenta el següent estudi que ens ocupa. Ens referim al text amb què Fuster encapçala l'edició de *Poesies* de J. Salvat-Papasseit, publicada l'any 1962 per l'editorial Ariel. Per les raons ja assenyalades, aquest estudi (pàgs. 37-84) no pot considerar-se una instància prefacial.

Ben diferent és el pròleg de Joan Fuster a *El magre menjar* de Lluís Alpera. Aquest és un bon exemple dels pròlegs protectors amb què els escriptors consagrats embolcallen l'obra dels qui comencen. Aquest pròleg ha merescut, pels trets paradigmàtics que presenta, el nostre

interés al llarg dels capítols 5 i 8 ⁽¹⁸⁾ del present treball, per la qual cosa esdevindria reiteratiru detenir-nos-hi ara.

En comptades ocasions ens trobem que Fuster prologàs més d'una obra del mateix autor. En el període que ens ocupa només és així en els pròlegs a les traduccions d'Albert Camus i pel que fa a Carner, els pròlegs a *Bestiari* i *Les Bonhomies*.

En el cas del pròleg a *Bestiari* ens trobem davant un document d'exaltació de l'autor i de l'obra. Fuster centra així la seua anàlisi en la significació de la poètica carneriana en el marc de la poesia catalana del segle XX. *Bestiari* representa el símbol de la producció de l'autor i la seua maduresa:

“Síntesi o summa el *Bestiari* és un Carner cent per cent. Però també un Carner excepcional: un Carner de vuitanta anys”.

I per confegir-li més gravetat a aquest símbol que és Carner, Fuster defuig, en aquest cas, la frase feta de caire més col·loquial i recorre a la citació i a la comparació amb alguns prohoms de la cultura catalana: Verdaguer, Ruyra, Guerau de Liost, Mossén Costa, són comparats amb Carner pel que fa a la defensa i l'amor a llengua: “Josep

Carner és qui té més dret a dir que el català és la seva llengua”.

Per referir-se al sacrifici de Carner en la defensa de la llengua i la cultura pròpies Fuster utilitza l'expressió “non vi si pensa...”. També recorre a locucions del francès Mallarmé: “Tel qu'en lui-même le temps le change...”, en comentar l'evolució de la poesia carneriana fins arribar al símbol.

El *Bestiari* és, a més, una obra escrita des de l'amarga soledat de l'exili. Una soledat viscuda per molts altres catalans. Per Això Josep Pla definí el català com “un animal que s'enyora”. L'enyorança és, i ara pren una cita de Mossén Cinto: “La malaltia dels cors trasplantats a terra estranya...”.

I dues referències més conclouen aquest pròleg que volen ser un homenatge a la figura de Carner i a la “continuïtat nacional que la seua obra suposà”: “Per a ell que, com Ulises i amb més raons que Ulises, sent l'al·lucinació del “fum del país””.

Perquè amb treballs vigorosos i constants com els de Carner, conclou Fuster amb aquest enunciat amb forta significació simbòlica: “Encara hi ha fe a Israel”.

Contràriament, en el pròleg a *Les bonhomies* del mateix Carner, ens trobem ja amb un Fuster més natural, més desimbolt, més col·loquial, més acostat a l'estil que com hem vist empraria en els seus pròlegs autorials. Més “antiacademcista”; el mateix Fuster afirma en aquest pròleg: “No és aquest el lloc per a parlar-ne en termes crítics. Ni cal”.

I amb aquesta hipòtesi trobem corroborada, la nostra ja assenyalada pel que fa als estudis preliminars a les obres, per citar un parell d'exemples d'Espriu o de Papasseit. Perquè si bé és cert que Fuster sempre no ho considerarà així, també ho és, si més no, que en molts d'aquests estudis preliminars no hi havia cap intenció d'elaborar un pròleg.

El canvi d'estil prologal de *Bestiari* a *Les bonhomies* potser que responga a un mimetisme amb les característiques tan radicalment diferents de les dues obres. Al *Bestiari* calia referir-se al Carner poeta i a *Les bonhomies* estem parlant del Carner prosista. Efectivament aquesta obra es configura a partir d'articles dispersos apareguts en un mitjà periodístic. Com deia Alexandre Plana en el pròleg a la primera edició: “Un aplec de fragments enviats dia a dia, des d'Itàlia, a la redacció d'un diari”.

I per experiència Fuster sap, hem vist com així ho afirmava en molts pròlegs autorials, que no és el mateix escriure en un diari o revista que escriure per a un “llibre”⁽¹⁹⁾:

“El “literat” que de grat o per força “davalla” del llibre al diari o a la revista sap que el canvi de plataforma li demana automàticament un canvi més o menys visibles en els procediments de dicció, de planteig o de fantasia: qüestió de tàctica”.

La prosa de *Les bonhomies* utilitza, doncs, un llenguatge molt més senzill que no la poesia. Però no tota la prosa. Carner se singularitzà també com a traductor. Segons Fuster, Carner considerava que la traducció era un fi en ella mateixa “un treball sobre l’idioma pel goig i el gaudi d’experimentar-ne els límits, les opcions i les sorpreses”. Però llevat de les traduccions, on s’acosta més “a la pirotècnia gratuïta de les paraules” el Carner de *Les bonhomies* és un Carner molt més acostat al discurs fusterià i, per això, Fuster en presentar aquesta obra recorre als trets discursius que el caracteritzen.

Seria ocios repetir ara aquests trets; tanmateix, a mena d’exemple, reproduïm un fragment on

s'expliciten molts d'ells i on, alhora, es defineix el llenguatge carnerià:

“”Enamoriscat de les paraules”: així s'autoqualificava ell mateix en una pàgina liminar de *La inútil ofrena*. ¿I per què no? ¿És cap pecat -literari, s'entén- això? No dic ja per a un poeta, sinó per a un prosista, per a qualsevol espècie de prosista. Al capdavant, l'afer de l'escriptor són les paraules. Cadascú s'apanya com pot, és evident. Hi ha escriptors que “accepten” les paraules com un enemic -no tenen més remei!-, i s'hi barallen, i en treuen victòries o fracassos al·lucinants. N'hi ha d'altres que se'n “serveixen” com d'un instrument o com d'una muller: per “obrar” amb eficàcia, o per “engendrar” amb efusió. I n'hi ha que les prenen amb l'arteria de l'amant expert, potser apassionat, potser cínic, però tothora destre a obtenir-ne subtilíssimes, sumptuoses voluptats. Carner és d'aquests últims”.

Tothom estarà d'acord que, de forma més o menys conscient, Fuster no estava definint només l'estil carnerià; s'estava definint, també, a ell mateix.

Ens trobem ara amb el primer pròleg en castellà de Joan Fuster d'entre els que han ocupat la nostra

anàlisi; abans, però d'ocupar-me d'aquest fet, em referiré sumàriament al contingut de l'obra. Fuster comença el pròleg parafraçant el títol de l'obra, *Esto ya existió en la antigüedad* per explicar-nos el seu contingut. Efectivament el que Pieter Coll, l'autor intenta demostrar és que els invents més actuals (1964 a tot estirar, és l'any de l'edició) ja existien en l'antiguitat, encara que en molts casos, hagen evolucionat.

Però el fet que més crida l'atenció d'aquest pròleg és observar que en castellà Joan Fuster presenta els mateixos trets discursius bàsics. I això que en el pròleg al volum I de les *Obres completes* Fuster confessava la dificultat de traduir al català els seus propis textos escrits originàriament en castellà. Perquè escriure en castellà no era, segons Fuster, només utilitzar una altra llengua, sinó, a més, una sèrie de referents culturals inherents a la llengua emprada.

Ningú no dubtarà que aquesta afirmació és certa. No obstant això, el Fuster "en castellà" no s'allunya gens, almenys discursivament, del Fuster "en català". Si més no, en aquest pròleg.

Com en català, Fuster utilitza els punts suspensius, les cometes: “conquista”, “dignidad humana”, “a parte”, “azar”; les interrogacions més o menys retòriques “¿Quién inventó la cama o el sacacorchos o el paraguas?; el matís i la ironia de tipus col·loquial: “Si este mundo es un valle de lágrimas, como aseguran las teologías y certifica la biografía de cada hijo de vecino, también resulta indiscutible que la humanidad se ha pasado la vida -se ha pasado la historia- esforzándose por escapar a ese destino inclemente”.

Però el més sobtant és la utilització dels mateixos connectors discursius que li són característics en català, alguns però de dubtable nissaga castellana: “Bien mirado”, “o si más no”, “de grado o por fuerza”... són alguns dels exemples que ens sobten per la poca freqüència que presenten, sobretot “o si más no” en la llengua castellana.

I això que Fuster deixa ben clar que es preocupa per emprar el castellà amb la màxima precisió possible:

“...y los libros “de bolsillo” (“de faltriquera” para hablar correctamente en castellano)”.

El pròleg al·lògraf de Fuster que ara en ocupa és el que presenta l’obra *Els escorpins* de Baltasar Porcel. És

d'aquells que se centren en l'anàlisi de l'obra, en aquest cas, en el procés de "desmitificació" que Porcel exerceix sobre la realitat que l'envolta, en el seu afany de trobar "la veritat". Des d'aquest angle l'obra és comparada amb una altra del mateix autor *La lluna i el "Cala llamp"*:

"*La lluna i el "Cala llamp"* ha estat qualificada de "novel·la testimoni"; *Els escorpins* podria passar per una "novel·la psicològica". Tenen en comú, però, un plantejament de denúncia i la finalitat indagadora. En el fons, són dues dreceres o dos mètodes que conflueixen en el mateix destí".

Finalment l'obra és analitzada des de l'òptica del simbolisme del títol. El protagonista se n'adona de la seua veritable realitat, se n'adona en observar la lluita de tres escorpins:

"mirant com els animals s'envesteixen a cops mortals, recapitula la seva vida. Se li revela el pols autèntic de la seva existència d'home, i d'home que ha de crear-se a si mateix: "Vaig saber absolutament que l'únic que pot crear a l'home és la seva pròpia força", diu. i afegeix: "Ell sol". No té altra opció, perquè allò altre, la falàcia idealista, és un niu d'escorpins voraços".

Des del punt de vista discursiu, altre cop, ens trobem amb un llenguatge ben representatiu del Fuster prologador. Malgrat que s'endinse amb severitat en determinats aspectes de l'obra, no per això el discurs està absent d'un dels trets típics del registre conversacional: l'espontaneïtat, la contradicció aparent..., en definitiva, la reflexió en veu alta.

Tant és així que Fuster comença el pròleg assenyalant que Baltasar Porcel és massa jove, encara no havia complert els trenta anys, per assajar una definició de la seua producció. En qualsevol mena d'estudis literaris en què es pugua realitzar aquesta afirmació, hem de suposar que ha estat el producte d'una seriosa reflexió prèvia. Amb Fuster no ocorre així, i quan ja ha emés una hipòtesi que sembla definitiva, se la qüestiona, sembla que dubta, n'emet una de contrària i acaba per operar amb el procediment que en primera instància semblava més inversemblant: en aquest cas acaba per definir la producció de Porcel:

“I, en efecte, és probable que això, definir-lo, sigui precipitar-se una mica. No ho sé. Potser no, Ben mirat. En tot cas, no massa. Baltasar Porcel és, sens dubte, l'escriptor català més sòlid de la seva generació...”.

És evident que no es tracta més que d'un recurs retòric al servei el prologuista. Ens sobta, però, per sobrepassar els cànons del discurs estrictament academicista.

Pel que fa a l'elogi final amb què els prologuistes al·lògrafs solen concloure llurs presentacions, Fuster s'hi até i així finalitza aquest pròleg:

“Porcel no és un escriptor que “promet”: és un escriptor que “dóna”, des de *Els condemnats* inicials, un rendiment madur i complex”.

El pròleg en què el talant de conversador de Fuster més s'hi veu reflectit, sense cap mena de dubte, és el de l'obra *Alacant a part* de José Vicente Mateo. Fuster centra la seua anàlisi en les problemàtiques relacions dels alacantins amb la resta d'habitants del País Valencià i de cultura catalana en general; però aquest fet, pot semblar al llarg del discurs una excusa perquè el prologuista ens relate una sèrie de referències anecdòtiques, inestimables com a documents històrics, sobretot, per l'escàs nombre d'anecdotes d'aquest tipus amb què comptem.

La interrogació amb què Fuster comença el pròleg serveix per centrar directament el tema: “De fet, què sabem d'Alacant, què sabem del “cas d'Alacant”?”

Parteix del fet que la raó del desconeixement del “cas d’Alacant”, cal buscar-la en un desinterés mutu. Un català de Barcelona o de Mallorca desconeix la problemàtica; encara pitjor, els valencians “no alacantins” també s’han despreocupat. Però és que els propis “alacantins” no semblen gaire més convençuts del problema. I el problema ens afecta a tots:

“Uns i altres, tothom, de Perpinyà a Elx, de Lleida a Maó, hauríem de pensar que en aquell extrem meridional hi ha en joc la unitat del “país”, hi ha en tràmit un episodi alarmant de la nostra crisi idiomàtica, hi ha l’amenaça o el principi d’un desballestament irreparable, hi ha una fecunda oportunitat de recuperació a punt de frustrar-se. Són pocs, ben pocs, els qui hi pensem”.

Fuster enlaira, doncs, el valor de l’autor per enfrontar-se directament amb el problema; doblement mereixedor d’elogis si tenim en compte que, a més, José Vicente Mateo és un “foraster” de Múrcia; els anys viscuts a Alacant l’han convertit en un “integrat” però no “assimilat”. Aquesta condició pot esdevenir, fins i tot, un avantatge:

“I probablement la singularitat de la seua condició li permet de veure el “cas d’Alacant” amb una

lucidesa i una desimboltura que no sabríem imaginar en cap indígena”.

I una vegada centrat el tema, el pròleg comença a desenvolupar la seua singularitat: Fuster recorda totes les anècdotes que envoltaren la coneixença de l'autor, els viatges a Alacant, les cites amb altres escriptors...

Fuster inicià el coneixement de l'autor per referències, a partir d'un incident que malgrat que puga semblar paradoxal, el féu simpatitzar amb ell. José Vicente Mateo havia publicat en alguna revisteta local, ens conta Fuster, un article sobre la literatura autòctona del País Valencià. allí, més o menys, escrigué: “La poesia valenciana es cosa de Xavier Casp, de Joan Fuster, de la Beneyto y de un grupito de Alcoy...”. Els escriptors valencians “atletes de l'amor propi local” tenien raó per a ofendre's, realitzaren un escrit de protesta i buscaren Fuster perquè el signàs. Fuster no ho va fer, considerà “que les protestes sempre són saludables”. I la rèplica que Fuster qualificà de “almogàver” es va frustrar.

A partir d'aquest moment, Fuster començà a interessar-se per la producció de José Vicente Mateo. Li sorprengué, assegura el domini del castellà de l'autor, i

aprofita aquesta observació per reflexionar sobre l'ús del castellà pels catalans. El prologuista recorre, en aquest cas, a la ironia més punyent, i es fa servir de la més ampla varietat de recursos tipogràfics que el caracteritzen. Afirmar que un valencià, per més castellanitzat que estiga, sempre és un català “-un català *malgré lui*, si voleu-”; i que el castellà d'Azorín o Miró era un castellà “aprendido”, mentre que el de Mateo és un *castellà de castellà*. Per açò confessa que una traducció d'*Alacant a part*, -en qualsevol idioma- “no podrà deixar veure les gràcies de llenguatge de l'original. Llàstima!”.

Seguidament Fuster ens refereix les relacions d'amistat que el portaren fins a l'autor: Josep Pla anà a Sueca i li parlà del seu amic Lluís Badenas qui, alhora, era bon amic de José Vicente Mateo. En la tardor el 62 José Vicente Mateo escrigué una ressenya de *Nosaltres els valencians* al setmanari *La Marina* de Dénia i, finalment, el 2 de febrer de 1963 emprengué el viatge cap a Alacant. Fuster es lamenta sovint: “Però Alacant queda tan lluny!”. És evident que aquesta llunyania és més metafòrica que no real. Fuster se'n recorda de la data d'aquest viatge perquè el mateix dia el periòdic *Levante*: “m'obsequiava amb un llarg i

ridícul atac a propòsit d'un altre llibre meu *El País Valenciano*".

El prologuista ens conta que aprofità el viatge per veure el seu amic Vicent Ventura, que havia tornat de París després d'uns mesos d'exili voluntari; anaren a casa de Carlos Orbea, i allí trobaren l'hospitalitat més cordial: "el foc gloriós d'una llar, whisky autèntic sense control i la companyia supernumerària d'un gos magnífic i obedient". Van parlar de *El País Valenciano*, "de Munich i de mil coses més. L'endemà vaig poder saludar Mateo".

El primer que li va sorprendre de Mateo és que als prestatges de sa casa hi hagués tant de llibre en català: Fuster considera que el fet que els llibres catalans arribassen a Alacant ja era insòlit, però que, a més, els compràs un murcià era "prodigiós".

A partir d'aquest primer encontre encetaren una relació d'amistat. Fuster recorda que en altres temps els seus viatges a Alacant no eren tan espaiats a causa de la seua relació amb Josep Albí. Fuster esmenta ara els treballs amb aquest escriptor; amb un "Mare de Déu!" es refereix a la publicació de *l'Antología del surrealismo español*, i la pervivència, també amb la col·laboració d'Albí, de la revista

Verbo al llarg de 10 anys, valent-se de la impremta d'un centre de beneficència d'Alacant; on publicà, a més, el seu recull líric *Tres poemes*. Albí, entre el 56 i el 57, es traslladà cap al sud, i les seues visites a Alacant es distanciaren.

Fuster continua amb l'anàlisi de les seues relacions d'aquells anys amb Alacant i ens recorda que una altra vessant del problema alacantí és el perill que corria el nom de la llengua i la seua unitat. Sembla que els fets es precipitaren a partir de la publicació, a primeries d'octubre de 1963, d'un número extraordinari sobre el "sureste" al diari *La Verdad* de Múrcia. El projecte era singular: l'article proposava una regió nova que desmembraria la província d'Alacant del País Valencià, i la uniria a Múrcia, Albacete i Almeria. La proposta provocaria moltes rèpliques, algunes paradoxals, com l'article aparegut al diari *Información* titulat "No somos catalanes".

Doncs bé, aquests esdeveniments periodístics no provocaren cap resposta seriosa al País Valencià. L'únic comentari "àcid" al respecte fou el de Josep Pla al *Correo Catalán*.

Fuster conclou aquest pròleg amb la narració d'un parell d'anècdotes que li esdevingueren en un nou

viatge a Alacant a començos del 65. La primera, fa referència a la seua obra *Nosaltres els valencians*: un llibreter li confessà que havia rebut tres exemplars i que no n'havia venut cap. Era un exemple més del desinterés dels alacantins per la problemàtica genèrica del País Valencià.

L'altre exponent d'aquesta situació de distanciament gira al voltant de la publicació d'un article, per aquells dies, al diari *Información* titulat "Rompeolas y paranoia". L'articulista ataca el catalanisme d'Alacant i es refereix a un:

"escaso grupo de catalanistas alicantinos constituido por un señor de la tierra del membrillo (Puente Genil), otro de Jumilla y otro, en fin, de un apellido andaluz que luego se expandió por Hispano América, algunos de cuyos ascendientes fueron simpáticos aventureros..."

El de Jumilla era Mateo i Fuster, com a conclusió del pròleg, considera que la diferència entre Mateo i l'articulista era ben òbvia:

"Ell (l'articulista) viu a Alacant, però no s'ha "integrat" a Alacant. Tot el que en aquella ciutat és autèntic li ha passat desapercbut".

En el pròleg a *Els mallorquins* de Josep Melià ens trobem amb el mateix Fuster que en l'autopròleg a *Nosaltres els valencians*: preocupat per la realitat que l'envolta, compromès a lluitar per la problemàtica del seu poble, i enderiat a mantenir la unitat de la cultura catalana. No ens hi detindrem massa en aquests plantejaments perquè ja ho hem fet. La perspectiva és la mateixa, Fuster coneix ben bé les motivacions de Josep Melià en escriure aquesta obra perquè les ha experimentades ell mateix. Fuster sap que *Els mallorquins* és el producte d'un procés d'autoreflexió i de recerca de la pròpia identitat:

“Perquè “saber què som” equival, per a nosaltres, a “saber quin problema som”, millor dit: quina confluència de problemes ens defineix”. Aquesta absència d'autoanàlisi és comuna a valencians i mallorquins i, Josep Melià per una banda i Fuster per l'altra, han volgut omplir aquesta llacuna social. Només els catalans del Principat s'ho han plantejat, però des d'una perspectiva restringida:

“L'òptica “comunitària” dels homes del Principat s'ha restringit a aquells límits. Un aspecte del “problema”, un aspecte que un dia o altre hauran d'afrontar sense circumloquis, consisteix precisament en això; en la

“inhibició” del Principat davant les “realitats” fraternes de les Illes i del País Valencià”.

No és la primera vegada que Fuster fa aquest retret als catalans del Principat. N'és ben conscient; per això no entén els “recels” de Mallorquins i valencians a un possible “imperialisme” irradiat des de Barcelona. No falta l'admiració sorpresiva del prologuista: “-curiós”-”.

Fuster explicita que ha estat ell el prologuista d'aquest obra perquè sentia la necessitat que aquest treball es realitzés. Està convençut que *Els mallorquins* de Josep Melià tindrà la mateixa o major repercussió que *Nosaltres els valencians*; i amb una ironia de caire paisatgístic així ho expressa:

“L'essencial és que la quietud de la bassa domèstica, les aigües fixes de l'abúlia quedin alterades (...) La placidesa proverbial de les Illes -tòpica o no- té els dies comptats. De lluny m'ho pregunto: ¿Què queda, què deu quedar, a hores d'ara, de la “calma” horaciana o rossinyolesca, del cromo gloriós, somrient, gentil?. Potser la crosta del provincianisme continua resistint: però a sota...”.

Fuster adverteix també l'autor dels retrets i les crítiques que d'una i d'altra banda potser, com ell, rebrà. Especialment crític és amb els retrets provinents dels "savis":

"...i els "savis" han de ser, o molt m'enganyo, els primers discrepans del llibre, i no per les possibles "equivocacions" que el llibre pugui contenir!".

Finalment Fuster matisa que aquestes anàlisis de les realitats diferencials són necessàries però, això sí, sense perdre la perspectiva unitària. I per aquesta perspectiva unitària Fuster s'ha interessat tant pel problema dels mallorquins com pel dels valencians. Potser que en *Nosaltres els valencians* la crítica social fóra més mordaç i potser, per això, que l'apassionament fóra major. No oblidem, a més, que el pròleg a *Nosaltres els valencians* era autorial. Però amb els mallorquins també se sent igualment implicat:

"El "problema" de les illes és també el "problema" -el mateix- del Principat i del País Valencià... i del Rosselló!. El mateix".

Amb el pròleg a *Màrsias i Adila* hem de fer un aclariment previ. En el repertori de pròlegs al·lògrafs de Fuster d'Antoni Furió (1993: 312) l'obra apareix datada l'any 1957 i nosaltres hem treballat amb l'edició de 1967 ⁽²⁰⁾.

Hem pogut constatar que en la relació publicada per Antoni Furió apareix un error tipogràfic; així doncs, la data real d'aquesta edició de *Màrsias i Adila*, amb pròleg de Fuster, és la de 1967. Aquest pròleg constitueix un bon exemple per veure-hi reflectides les característiques d'un pròleg al·lògraf: l'elogi de l'autor i de l'obra. En aquest enlairament, no exempt d'anàlisi, el prologuista destaca un dels aspectes claus de la poesia catalana dels anys seixanta: la relació entre l'anomenada poesia social i la despreocupació dels aspectes formals de la lírica:

“La gana de fer-se “entenedors” ha induït els “poetes socials” -per exemple el darrer Aragon- a concessions angunioses, veritable dimissió de l'ofici i de la dignitat de la poesia (...) A Bartra no li ha calgut això (...) en *Màrsias i Adila* el resultat es pot considerar definitiu: Bartra hi ha assolit l'equilibri i el límit precís”.

I un elogi final en la mateix línia agumentativa, serveix de cloenda, com ho exigeixen els cànons d'un pròleg al·lògraf:

“Qualsevol que sigui la missió que hom vulga atribuir-li, l'essencial de la poesia és ésser poesia. I la d'Agustí Bartra la compleix, l'acompleix”.

Ja hem assenyalat el fet que Joan Fuster prologàs obres de tota mena, en el que ara ens ocupa en tenim un bon exemple. Es tracta del de l'obra de Lluís Permanyer *43 respostes catalanes al qüestionari Proust*. Aquests tipus de pròlegs ens fan qüestionar: ¿Es tractava d'un d'aquells pròlegs fets per encàrrec, o és que veritablement Fuster se sentia encuriós per les respostes que a tan singular qüestionari donaven els quaranta i tants signants que, segons Fuster, pertanyien, en la seua majoria a "la plana major de la nostra *intelligentsia*, "patums" i "momotombos" compresos, davant la qual tothom s'ha de treure el barret"?

En tot cas, Fuster també fou un dels enquestats. És evident, però, que en aquest pròleg Fuster es lliurà a un exercici de lúcida ironia, i els apel·latius amb què qualifica la majoria dels intel·lectuals implicats en el qüestionari n'és un bon exemple.

A més, Fuster ataca els periodistes en considerar-los culpables de la transcendència que obtingué aquest "joc de societat":

“Ser “admirat” comporta la càrrega de ser objecte o objectiu de l’avidesa escrutadora d’uns clients. El món funciona d’aquesta manera”.

El prologuista és conscient que malgrat que les preguntes del qüestionari semblen ingènues “no ens adonem que “parlar”, senzillament això, “parlar” sempre és un parany que ens provoca a la “confessió””. I Lluís Permanyer pretenia això, que parlaven quan els convocà un dia a la secció del setmanari *Destino*. Amb un gest d’humilitat: “-Jo també hi figuro, paciència!-”, el prologuista ens informa que també hi acudí.

Fuster reflexiona sobre les respostes i considera que una premissa bàsica és la sinceritat, però, en realitat, insinua que hi hagué un mínim de preparació a l’hora de contestar. Aquest fet i el de la censura són les raons que expliquen els eufemismes, el·lipsis i sobreentesos que ajudarien l’expressió en algun punt delicat.

Pel que fa a l’anàlisi de les respostes, Fuster la defuig en justificar que escriu aquest pròleg amb una “pressa implacable”. Tanmateix constata que “els intel·lectuals del segle XX, i més encara els d’ara, som uns

dèbils i desorientats petits burgesos, i, en general, reaccionem com el que som”.

El següent pròleg que ens ocupa constitueix un exemple singular en la producció prologal de Fuster dels anys 1940-70. Es tracta d'un pròleg, en castellà, a una traducció al castellà, però no realitzada per ell, sinó per M. de Ortiz; ens referim a *El rojo y el negro. La Cartuja de Parma* d'Henry Beyle, més conegut amb el pseudònim d'Stendhal. Aquest pròleg anomenat “Stendhal” se centra, precisament, en la figura de l'escriptor, els orígenes, les inquietuds i els condicionants que el menaren a escriure. El discurs fusterià es presenta, en aquesta ocasió, més asèptic, menys espontani. No podria ser d'una altra manera si pensem que en aquest cas el pròleg s'acosta molt més als estudis de crítica literària, dels quals ja n'hem analitzat alguns, que a la instància prologal característica i que el caracteritza. Fuster no elogia l'autor, no analitza les obres que presenta, no recomana, tan sols la seua lectura. Simplement el seu estudi es redueix a caracteritzar la personalitat de l'escriptor. Aquesta circumstància ens porta a considerar que potser ens trobem davant un d'aquests pròlegs que Fuster escrigué per encàrrec. Aquest distanciament respecte del tema tractat és

un dels aspectes més singulars d'aquesta presentació. Els pròlegs fusterians són, en la majoria dels casos, molt més apassionants; el prologuista s'hi implica, opina; i en aquest cas, ni tan sols en l'últim paràgraf que serveix de cloenda, Fuster opina de l'obra ni de l'autor. La conclusió doncs, és més aviat de caire genèric:

“Cada cual escribe, si escribe, “por” lo que le da la gana, y Stendhal por lo que le daba la suya. El “para qué”, por el contrario tiene una respuesta abruptamente veloz en nuestra suprema conveniencia de “posteridad: Stendhal escribió para que nosotros le leyeramos. Se lo propusiese él o no, esto es lo único verificable y verificado. Le leemos aún, un escritor, ¿Qué puede pretender, sino que le lean?”.

En el pròleg que presenta *La història a l'inrevés* de Joan Crexells ens trobem amb un problema, si més no aparent, d'autoria. Antoni Furió (1993:312) assenyala que es tracta d'un pròleg de Fuster. Nosaltres, una vegada l'hem llegit hi estem d'acord. Efectivament s'hi palesa el discurs fusterià. No obstant, aparentment es tracta d'un pròleg editorial: és l'editorial A.C. qui el signa i, com a conseqüència qui assumeix l'autoria. Tots sabem que molts pròlegs editorials no són escrits directament per l'editor, sinó

que aquest li encarrega la redacció a un escriptor o prologuista. No obstant, hem de suposar que quan el redactor del pròleg no signa i ho fa l'editorial, és perquè es tracta d'escriptors poc o gens coneguts pel públic lector, que no poden esdevenir criteri d'autoritat. I aquest no és el cas de Joan Fuster; i menys encara l'any 1968, que és quan l'editorial A.C. publicà aquest recull de textos de Joan Crexells. Fet i fet, l'estructura enunciativa de Fuster hi és ben palesa. Reconeixem el discurs fusterià en el tractament del tema, en l'abundància de mots entre cometes, quan es refereix a l'aspecte filosòfic de l'autor, -també ho feia així en referir-se a la filosofia d'Albert Camus-, en la ironia, fins i tot explícita d'alguns paràgrafs, en l'abundància del matís i dels trets del registre conversacional que el caracteritzen... en fi, no incidirem; aquests trets ja han estat suficientment tractats.

No obstant, reproduïm l'últim paràgraf del pròleg on es constata que és l'editorial A.C. qui assumeix l'autoria i la responsabilitat de l'edició:

“Estem segurs que ara, dins la perspectiva històrica en què ha de situar-se, l'exhumació dels escrits de Crexells tindrà una atenta acollida per part del nostre públic i

que, ahora que ens retractem del “pecat d’oblit” de què parlàvem al principi, plantegen una opció inèdita per a l’examen de la cultura catalana posterior al noucentisme. Amb aquests propòsits, simultanis i entrelaçats, fem la present publicació”.

EDITORIAL A.C.

Un altre dels exemples de la diversitat temàtica de les obres prologades per Fuster és aquesta: l’anomenada *Gargots* del dibuixant que signava sota el pseudònim de Cesc. Aquest llibre aparegut en les Publicacions de l’Abadia de Montserrat l’any 1969 és un recull de dibuixos de l’autor apareguts en diferents mitjans periodístics. Fuster assenyala l’avantatge del dibuix com a mitjà per transmetre idees. Així, el prologuista matisa:

“Tant com “fer-nos riure”, els dibuixos en qüestió -els de Cesc, per exemple- solen “fer-nos veure”. Gràcies a ells podem veure més i més clar...”

L’avantatge dels elements icònics és, a més , que “ens “entra pels ulls”, i de sobte. No cal “llegir”, basta “mirar””.

Per justificar la conveniència que aquesta mena d’“acudits gràfics” es publiquen en un llibre, Fuster fa

una reflexió que, de fet, ja havia realitzat en publicar els seus assaigs, producte d'articles dispersos pels diferents mitjans periodístics. Així ens explica que “el paper del periòdic passa (...) i el llibre és més durador -i ho és!-”. Amb aquesta admiració Fuster emfasitza l'afirmació que la precedeix; per això el prologuista també volgué que els seus escrits esdevingueren més duradors.

Per tal de subratllar aquesta idea Fuster recorre a una referència de la cultura valenciana, les falles, malgrat que les criticàs a *Combustible per a falles* i, per això, també rebés crítiques d'un sector, sobretot, dels responsables de la festa:

“Tant o més que amb els articles o amb els reportatges, val la pena que intentem una operació salvadora de ninots. Com ho fan en altres llocs”.

Amb el matís, per altra banda evident, que el caracteritza, Fuster adverteix els lectors que pràcticament no hi trobaran text escrit:

“A les planes que segueixen, el lector...Bé: no l'anomenarem “lector” perquè no hi trobarà massa lectura”. Malgrat, però, l'aparent fugacitat del llenguatge icònic, el

missatge hi és, per això, val la pena que ens hi detinguem i que hi reflexionem:

“Hem esgotat el ninot en una sola i breu llambregada? ¿N'estem segurs?. Arrisquem-nos a la prova amb aquest repertori dels de Cesc. Tornem-los a revisar, reiterem-ne la visita. I advertirem que no ho haurem fet en va”.

Per recomanar la lectura i l'edició del recull que presenta, Fuster passa a analitzar la importància i profunditat de la temàtica tractada als dibuixos de Cesc:

“Tots estem “alienats” -més o menys- però l'“alienació” de la classe superior acaba per produir la impressió de ser un nou recurs de malícia, mentre que l'“alienació” de les classes subalternes ens indigna, ja que d'ella depén en part la seva postergació econòmica i social. És la nostra “alienació”, de la qual som alhora culpables i innocents, allò que Cesc envesteix: les ficcions que nosaltres “fem nostres”, en la mesura que ens “alienem””.

A partir d'aquest moment, es produeix un mimetisme quasi absolut entre la ironia amb què Cesc tracta els aspectes de la societat que critica i la ironia amb què

Fuster ens els descriu. Entre els aspectes contra els quals Cesc arremet cal destacar:

- La “cotxolatria” o passió pel vehicle “utilitari” de la classe mitjana.

- *Welcome a Spain*, que reflecteix la dòcil ansietat popular davant el negociet rudimentari de l’“atracció de forasters”.

- *Sonria por favor*: amb una descripció de ninots rudament grotescos.

- “Ics-cola”, símbol de l’alegria amb què els personatges de Cesc beuen qualsevol líquid carbònic de marca nord-americana.

En definitiva, conclou Fuster “la caricatura de Cesc té una notòria arrel sentimental. En la inextricable, incessant, penosa batalla del “pobre” contra el “ric”, Cesc lluita amb el “pobre”, i del costat del “pobre”. És una adhesió emotiva. ¿Per què no?. I tan pobres com som!”.

Amb aquesta afirmació, Fuster reprén la severitat discursiva i recorda, a mena de cloenda, els versos de Salvat-Papasseit:

Demà, posats a taula oblidarem els pobres
-i tan pobres com som! ...

El següent text que ens ocupa és una d'aquelles introduccions, com les ja assenyalades a l'obra d'Espriu o Papasseit, que per les raons ja explicades no mereixen la consideració de pròlegs, no responen a les característiques d'aquesta instància paratextual. Es tracta d'unes "Notes per a una introducció a l'estudi de Josep Pla". Aquest estudi de Fuster consta de nou capítols distribuïts al llarg de 72 pàgines i signats per J.F. a "Sueca 8 setembre - 9 octubre, 1965".

Hem de matisar que aquest estudi que encapçala el volum I de les *Obres completes* de Josep Pla data de l'any 1966, i Antoni Furió (1993:312) així ho assenyala en el seu repertori de pròlegs de Fuster. No obstant això, nosaltres hem treballat amb l'edició de 1969 que no presenta, per altra banda, cap canvi respecte de l'edició primera: fou publicada per la mateixa editorial, Destino, i pel que fa a la introducció de Fuster ocupa, fins i tot, les mateixes pàgines (11-83).

L'últim pròleg de Fuster que considerarem (només hem analitzat el corpus comprés entre els anys 1940-70) és el realitzat en castellà a la traducció al castellà de la *Crònica* de Ramon Muntaner⁽²¹⁾.

Aquesta traducció és obra de J.F. Vidal Jové i fou publicada en Alianza Editorial, col·lecció “Libro de Bolsillo”, l’any 1970. Ens trobem davant una “Introducción” difícil de definir; es tracta d’un estudi a cavall entre els ja referits a l’obra d’Espriu, Papasseit, March o Pla, per citar alguns exemples, que no mereixen la consideració de pròleg, i la instància prefacial pròpiament dita. Per la profunditat de l’estudi, la seua llargària i el to imposat, entre altres trets, aquesta “Introducción” s’acostaria als treballs d’història literària. Tanmateix presenta algunes característiques que pertanyen al discurs dels pròlegs fusterians. Ens hi detindrem, doncs, només en aquests darrers.

Fuster es permet la llicència de dirigir-se al lector castellà, amb una ironia marcada per una exclamació religiosa, per referir-se als lectors catalans:

“Para los que hablamos catalán, “Déu nos don glòria!”, Muntaner es un “clásico” y de los máximos”.

Ens sorprén, a més, que Fuster defense la militància vernacla de Ramon Muntaner, fins i tot, davant un públic castellà. Cal tenir en compte, però, que, en parlar de llengua vernacla, el prologuista també es referia, entre d’altres, al castellà medieval:

“Escribir en vernáculo, en cualquier vernáculo, allá por el Trecientos de Europa, debió ser un tanteo dubitativo y temeroso. La otra alternativa “cultura” para los catalanes, como digo, fue el provenzal, y aún está por aclarar hasta qué punto era diferente del latín, o sea, almibarado i repipi. Però Ramon Muntaner va lo suyo. No se propone intervenir en el cotarro de la “cultura” en latín; ni piensa valerse -el “sermó” és sólo un inciso- de la juglaría provenzalizante”.

Finalment en aquest pròleg tampoc no falta l'intent de “seducció” del lector, a mena de cloenda, perquè llija l'obra que presenta:

“Y aunque no fuese como digo, la *Crònica* de Ramon Muntaner sigue siendo el “libro de aventuras” más excitante, más irresistible de toda la Edad Media Europea.

Un gran libro”.

JOAN FUSTER, 30 Gener 1970

(1) Ens referim al pròleg de J.V. Foix a *Terra en la boca* (1953) i al pròleg de Joaquim Molas a *L'home, mesura de totes les coses* (1967).

(2) Antoni Furió (1993: 312) assenyala que els “pròlegs del traductor” de Joan Fuster són:

- J. Falkberget: *La quarta vigília* (1962)
- A. Camus: *La pesta* (1964)
- A. Camus: *El mite de Sísif* (1965)
- A. Camus: *L'home revoltat* (1966)
- A. Camus: *L'estrany* (1967)
- I. Silone: *Fontamara* (1967)

(3) Santi Cortés (1995:297-298), assenyala l'escassíssima edició d'obres d'autors valencians a Barcelona. Pel que fa a Mallorca, l'únic autor que publicà fou M. Sanchis Guarner amb dues antologies:

- *Antologia dels poetes romàntics de Mallorca*. Biblioteca Illes d'Or 1950.

- *Els poetes insulars de postguerra*.
Biblioteca Illes d'Or 1951.

(4) Carbó i Simbor (1993: 124-125) es refereixen a Beatriu Civera i a Maria Ibars per assenyalar que en les seues obres no qüestionaven per a res la tradició dominant; els models

artístics, confirmats pels homes. Òbviament aquesta visió s'ajusta molt més al posicionament d'aquestes escriptores respecte de la problemàtica de la dona, que la visió d'Antoni Igual al Pròleg.

(5) Santi Cortés (1995: 282) assenyala que aquest *Poema de la Verge dels Desemparats* (1948) presenta una nota introductòria de Josep Giner. Al volum amb què nosaltres hem treballat només apareix aquest Motiu que siga PENSAT I FET.

(6) En la segona pàgina del volum amb què hem treballat apareix l'existència d'un pròleg de l'Excel·lentíssim i Reverendíssim senyor en Marcel·lí Olaechea Loizaga, arquebisbe de València. No obstant, a l'exemplar només apareix el "Pòrtic" autorial que ressenyem. Així mateix, Santi Cortés (1995: 283-284) es refereix a l'encert de l'edició d'aquest prologuista segons el comentari d'una carta anònima, en el fons Jordi Arquer del Centre d'Estudis Històrics Internacionals de Barcelona (Caixa DO-36): "¡Com es coneix -deia el signant, anònim, d'aquest carta- que el doctor Olaechea és basc i partidari de les llibertats de totes les pàtries naturals!". D'aquest *Euçologi* es feren tres edicions (corrent, de bibliòfil i intermèdia) i va guanyar en

1952, a la fira del llibre, un premi de 500 pts. concedit per l'Ajuntament de València al millor llibre imprés en prosa, de caràcter no històric, publicat l'any anterior.

(7) Com ja hem assenyalat en el capítol 5 del present treball, els pròlegs poden adoptar la forma de l'obra que presenten. Si atenem al contingut, aquest Preludi pot considerar-se una instància prefacial.

(8) Pérez Moragón (1993:125) es refereix al pròleg de J.V. Foix a *Terra en la boca*, i al de Joaquim Molas a *L'home, mesura de totes les coses*. Nosaltres comptem, a més, amb el pròleg de Xavier Casp a *Sobre Narcís*, i amb el de Francesc Ferreras a l'obra de Fuster publicada a Mèxic *La poesia catalana fins a la Renaixença*.

(9) Pérez Moragón (1993:121-122) emet diferents hipòtesis de l'escassíssim nombre de pròlegs al·lògrafs a l'obra de Fuster.

V.Salvador (1992a:126-127) també es refereix al mateix fet en explicar la conveniència dels autopròlegs assagístics.

(10) Per a més informació sobre aquesta obra singular per tractar-se de la primera obra de Fuster en prosa, i per haver

estat publicada a Mèxic, podeu veure l'article de Santi Cortés (1993: 77-79).

A més del pròleg de Francesc Ferreras a què ens referim, l'obra apareix encapçalada per una nota proemial en què Fuster reconeix que només ha procurat “resumir en unes poques pàgines les notícies més importants i conegudes sobre la poesia catalana anterior a la Renaixença amb un propòsit merament informatiu”.

L'objectiu final d'acord amb les pretensions dels editors i del propi Fuster fou, segons Santi Cortés (1993: 78), “proporcionar als joves de l'exili un text bàsic, que escalfàs la consciència de llur catalanitat, i que en provocàs l'interés per atansar-se a l'estudi i a la lectura dels nostres autors clàssics”.

(11) En paraules de Fuster, es tracta de l'apologia de l'escepticisme, que pertany al terme “escepticisme” del *Diccionari per a ociosos*, (pàgs. 41, 42 de la segona edició) Ed. Edicions 62. Col. El Cangur, Barcelona 1978.

(12) V. Salvador (1992a:129) assenyala que *Indagacions possibles* va ser finalment preferit davant l'altre possible títol *Agenda pública*. En el pròleg de Fuster, però, no apareix cap referència a aquest fet.

(13) Ens referim al pròleg de Joaquim Molas a *L'home, mesura de totes les coses*, en què parafrasejant el propi Fuster, el considera “massa escèptic i, alhora, massa amic de matisos”.

(14) Per a aprofundir en les motivacions de Fuster en escriure *Nosaltres els valencians*, i en les conseqüències que provocà la seua publicació, us podeu remetre a Vicent Salvador (1992 a: 121-124).

(15) Jaume Pérez Montaner (1993: 83-91) en l'article “Joan Fuster i la *Antología del surrealismo español*”, es refereix amplament a aquest pròleg.

(16) *L'exili i el regne* és l'única obra d'Albert Camús, traduïda per Joan Fuster, que no presenta “pròleg del traductor”.

(17) En el present capítol, 9.2., haureu pogut trobar una ressenya a aquest pròleg de Manuel Sanchis Guarner.

(18) En el capítol 5 del present estudi trobareu l'anàlisi d'aquest pròleg amb els trets característics d'aquesta mena d'instàncies prefacials.

En el capítol 8 el pròleg és també comentat en referir-nos a la situació de la literatura catalana al País Valencià en aquest període.

(19) En el pròleg al volum I de les *Obres completes*, Fuster estableix que la diferència fonamental es troba en l'actitud del lector. Podeu veure l'apartat corresponent als pròlegs autorials de Joan Fuster.

(20) La primera edició data de l'any 1948.

(21) Albert Hauf analitza els estudis de Fuster referents als autors clàssics en l'article "Un clàssic entre els clàssics" (1993:97-103), en què comenta, tant aquest pròleg a la *Crònica* de Muntaner com els estudis de Fuster que hem tractat en el present treball, a l'obra de Sant Vicent Ferrer, sor Isabel de Villena o Ausiàs March.

CONCLUSIONS

El punt de partença d'aquest treball ha estat la constatació d'unes insuficiències en les metodologies habituals d'aproximació a l'anàlisi textual. Així, el nostre projecte parteix de la necessitat de considerar els elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat. I ha estat aquesta reflexió la que ens ha conduït cap a l'anàlisi dels elements paratextuals. Efectivament, si entenem per paratextos tot allò que es troba al voltant del text i li dóna significació, aquests han esdevingut, en el treball que hem realitzat, inestimables documents d'anàlisi literària; i, en molts casos, per exemple, inqüestionables instruccions de lectura. Caldrà ara realitzar un balanç de les reflexions que s'han anat fent al llarg d'aquestes pàgines i dels resultats que n'hem obtingut.

L'anàlisi dels elements paratextuals de la literatura catalana de postguerra (1940-1970) ens ha permés de confirmar una hipòtesi que, d'antuvi, podia semblar massa agosarada: la de l'entitat pròpiament textual dels elements paratextuals.

Si prenem com a exemple els pròlegs, aquests poden desvincular-se de la seua categorització estrictament paratextual, i adquirir entitat textual per moltes raons:

a) Per la forma: els pròlegs poden adoptar la forma de l'obra que presenten. Aquest és el cas, per citar només un exemple, del pròleg autorial de J. Valls a l'obra *Posicions terrenals*. Aquest pròleg, en primer lloc, s'insereix de ple en l'espai textual, ja que no presenta cap tipus de llinar tipogràfic ni formal que el diferencie de la resta de poemes que constitueixen el recull. A més, amb el títol "Preludi", aquest pròleg presenta la forma poètica de l'obra que encapçala. En darrer terme, aquest "Preludi" constitueix una veritable instància prefacial en avançar la temàtica que es tractarà en la resta de poemes i en erigir-se, així, en inqüestionables instruccions de lectura.

b) Pel lloc: els pròlegs poden abandonar la instància prefacial i adquirir entitat textual en aparèixer sense l'obra que originàriament prologaven. Aquest és el cas de molts pròlegs de Joan Fuster, per citar un dels exemples més reeixits, que han passat posteriorment a formar part de reculls assagístics d'història i crítica literàries. A més, en moltes obres de Fuster, l'autopròleg és, en si mateix, un

assaig breu. Per altra banda, l'obra *Prólogos con un prólogo de prólogos* (Borges, 1975), constitueix també un bon exemple de la facultat dels pròlegs per abandonar el lloc que inicialment ocupaven i adquirir, així, entitat textual.

c) Per la temàtica: en nombrosíssimes ocasions, i per diferents raons, els pròlegs poden tractar aspectes que poc o gens tenen a veure amb l'obra que precedeixen i assolir, així, una certa autonomia temàtica. El mateix Joan Fuster reconeix en el pròleg a *Recull de contes valencians*, que en el moment d'escriure el pròleg encara no havia llegit el recull que aquell text presentava. Aquesta confessió esdevé anecdòtica si recordem que sovint Joan Fuster aprofitava l'espai paratextual que el pròleg li oferia per tractar temes que no s'ajustaven a les funcions paratextuals que corresponien.

Des d'aquesta perspectiva, els pròlegs esdevenen objectes dignes de ser estudiats, en ells mateixos, com a peces literàries, tal com ja es féu en castellà. Ens referim a l'obra de Porqueras Mayo (1957) *El prólogo como género literario*. Es tracta, al capdavant, d'un gènere discursiu amb les seues pròpies lleis o convencions, i que no és radicalment diferent del discurs literari.

A més, l'anàlisi dels elements paratextuals de la literatura catalana de postguerra ens aporten una sèrie de constatacions per a la història i la crítica literàries, que corroboren aquesta primera conclusió de caràcter més general.

Per tal de concretar els resultats d'aquest treball, ens detindrem en cadascun dels elements paratextuals considerats. Així, en l'estudi del peritext editorial hem constatat, per exemple, que la política que l'aparell censor exercí sobre les editorials, com una mesura més per eliminar el públic lector, fou la d'estimular les edicions de luxe. El preu de venda d'aquestes edicions constituí un factor decisiu per a allunyar el llibre català del públic majoritari.

En l'apartat corresponent al nom de l'autor hem constatat dades com l'escàs nombre de dones en la producció literària del moment, així com el caràcter que alguns pseudònims imprimien a l'obra que signaven.

Pel que fa a les notes autorials i editorials també hem palesat alguns aspectes d'interés. És el cas de les notes autorials referides a l'edició de 1947 de *La parada* de Joaquim Ruyra, on se'ns expliquen alguns termes que apareixen en l'obra. És indubtable que la necessitat

d'aclariment d'aquests termes respon a dues raons: la dialectalització que patia el registre literari del moment, i el desconeixement dels lectors vers la llengua catalana.

Les dedicatòries i els epígrafs ens ofereixen tot un camp de suggeriments referits a les relacions, sovint clandestines, entre els escriptors i els intel·lectuals de l'època; i als referents literaris a partir dels quals es formaren els nostres escriptors; referents literaris massa mancats, donades les circumstàncies del moment, d'escriptors en llengua catalana.

Els intertítols i els títols ens han aportat tot un ventall de possibilitats significatives, que van des dels títols purament descriptius, que ens ofereixen sovint la clau temàtica de l'obra, fins als títols connotatius, tan habituals en un període en què el lector havia d'aprendre a llegir entre línies.

Els pròlegs i els títols han esdevingut, però, els elements paratextuals de més solidesa i, per aquesta raó, han merescut un tractament especial.

Els resultats que hem obtingut de l'anàlisi dels títols són, en bona part, producte de la seua funció

cabdal: atraure l'atenció del lector. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, l'escriptor utilitza tota mena de recursos:

- Referències intertextuals de diversa procedència, per exemple, provinents del món religiós en títols com *La nostra mort de cada dia* o *L'evangeli segons un de tants*.

- Utilització de col·loquialismes i fraseologismes metafòrics, en títols com *Taula parada* o *El món per un forat*. En algunes ocasions, fins i tot, es produeix en trencament intertextual del col·loquialisme en qüestió, amb un efecte altament colpidor. És el cas d'*Una societat limitada* o *L'amor truca a la porta*.

- Rendiment especial de la metàfora i el contrast. La raó d'aquest fet cal buscar-la en les circumstàncies que envoltaren la producció d'aquells anys: la literatura de postguerra apareix marcada pels mots velats, pel dir i no dir, pel llegir entre línies... . Com a conseqüència, la metàfora, que destaca i oculta alhora, (*El somni encetat*, *Oceanografia del tedi*), i el contrast (*La ribera deserta*, *Verd madur*), són els recursos expressius que presenten un rendiment més alt en els títols d'aquest període.

Per altra banda, l'anàlisi dels títols ens ha permès de constatar que les dues constants temàtiques més

reiterades són les referides al lloc i al temps. Pel que fa al lloc, els títols d'aquest període sovintegen en referències toponímiques dels llocs d'exili més comuns dels nostres escriptors. En són bon exemple títols com *De la Rambla a l'Argentina* o *Tres cartes a París*. També podem trobar exemples que palesen, tant l'angoixa de trobar-se fora de la seua terra: *Desarrelats*, com l'esperança de retrobar-la: *El retorn*; així com referències completes de la situació viscuda: *La cançó de l'emigrant*, *Una guerra civil*, o *Catalans terres enllà*; sense oblidar-nos dels qui s'hi quedaren: *Una presó sense reixes*.

Menció especial mereixen els topònims, que funcionen sovint en la literatura com un signe d'identitat, com la reminiscència d'un origen. És per això que molts topònims adquireixen, en el marc de la literatura d'aquests anys, un significat que va molt més enllà de llur referència a un lloc concret.

El temps, i més concretament, el pas del temps se'ns presenta també com una constant de la literatura catalana de postguerra. Títols com *Abans d'ara*, *L'altre*

demà, o Quan els records parlen, ens palesen l'angoixa d'un present i, potser, l'esperança d'un futur.

Pel que fa als pròlegs, cal assenyalar, en primera instància, que els resultats que hem obtingut del seu estudi són, en bona part, producte de l'evolució que experimentà l'aparell censor al llarg d'aquestes dècades. Cal recordar d'antuvi la prohibició, dins el marc de la normativa del 22-XII-41, que només acceptava en català les cançons populars i els textos clàssics i explicitava: "(...) El prólogo que ha de ser exclusivament en castellano". A partir del 1946, s'inicià un període d'aperturisme que anà prenent majors proporcions a mesura que avançaven els anys, fins que l'any 1970, que marca la fita cronològica del nostre estudi, ja es pot parlar d'una certa "normalitat" pel que fa al conreu i la consideració dels pròlegs.

Aquesta evolució és constatable, en l'estudi dels pròlegs d'aquests anys, a partir d'una sèrie de marcadors. N'assenyalarem, doncs, alguns dels més reiterats.

La consideració dels pròlegs com a instància paratextual fou un dels aspectes que més evolucionà. El fet que els pròlegs en català estiguessen prohibits en els primers anys explica per què cap dels pròlegs considerats en la

dècada dels 40 va encapçalat amb el mot “pròleg”, o qualsevol altre sinònim, com ocorrerà en les dècades posteriors. Així, en la dècada dels 50, al voltant del 50% dels pròlegs ja apareixen identificats amb aquest mot; i finalment, als 60, pràcticament la totalitat d’aquestes instàncies paratextuals es presenten precedides el mot “pròleg”, que les identifica.

La mateixa evolució en la valoració dels pròlegs provocà l’augment del nombre de prologuistes al·lògrafs. Mentre en la dècada dels 40 la gran majoria de pròlegs són autorials, en els anys 50, aquests augmenten la seua presència fins superar el 50%, i en la dècada dels 60, pràcticament la totalitat dels pròlegs són al·lògrafs. Aquesta evolució, a més, en porta aparellada una altra: mentre en els primers anys la relació d’amistat era el vincle més habitual entre els prologuistes i els escriptors, a mesura que passen els anys observem una progressiva professionalització de la tasca de prologar; i en els últims anys, consagrats estudiosos de la literatura com Josep Mª Castellet, Manuel Sanchis Guarnier, Josep Mª Batllori o Joan Fuster apareixen entre els prologuistes més habituals.

L'evolució en les funcions dels pròlegs és un altre dels aspectes més destacable. Així, mentre en els anys 40 les estratègies argumentatives abundaven en recargolades exaltacions intimistes dels autors i llurs obres, en la dècada dels 50, aquestes adquiriren una major solidesa. Finalment, en els anys 60, les instruccions de lectura van assolint un major protagonisme i es converteixen, en alguns casos, en veritables dissertacions, susceptibles d'ésser considerades assaigs. En definitiva es pot afirmar que, mentre en la dècada dels 40 els pròlegs consistien bàsicament en estratègies argumentatives d'exaltació localista i intimista, al 60, es pot parlar ja de pròlegs com a meritòries manifestacions assagístiques.

Però a més de l'evolució intrínseca dels pròlegs, aquests ens informen de la conjuntura que envoltà la literatura de postguerra, i de la societat que s'hi reflectia. Els pròlegs són utilitzats, en nombroses ocasions, com a plataformes de difusió ideològica, com a veritables eines per crear una consciència nacional entre el públic lector. Hem vist com Joan Fuster utilitza, en moltes ocasions, l'oportunitat que el pròleg li ofereix per denunciar la situació de la llengua i la literatura catalanes al País Valencià. En altres casos els

prologuistes "utilitzen" l'exili dels autors que prologuen com a garantia del compromís social d'aquests. Hem analitzat altres pròlegs en què els prologuistes s'erigeixen en artífexs del procés de recuperació cultural en animar els autors que prologuen perquè s'expressen en llengua catalana.

A través dels pròlegs valencians, també hem pogut constatar, per una banda, l'evolució en el procés d'oberturisme ideològic, i per l'altra, la incorporació de noves tendències estètiques en la nostra literatura en un desig, quasi obsessiu, d'allunyar-se de la tan encastada tradició regionalista que, estimulada per les directrius censors dels anys 40, encara hi romangué en les nostres lletres durant la pràctica totalitat del període estudiat, sobretot, al País Valencià i a les Illes.

Efectivament, les especials circumstàncies de la literatura catalana al País Valencià, i la importància com a prologuista de la figura de Joan Fuster, ens aconsellaven un deteniment especial i ens han aportat, doncs, resultats específics.

La problemàtica situació de la literatura catalana de postguerra, es presentava considerablement agreujada al País Valencià. Per això, la literatura valenciana

reclamava constantment, a través dels pròlegs, l'ajut i la col·laboració del Principat, que gaudia d'una situació més avantatjosa, per eixir de l'immobilisme més punyent que marcà, sobretot, els primers anys de la postguerra.

Però aquesta situació especialment delicada provocà altres problemes annexos que els prologuistes valencians denunciaven reiteradament. Un dels entrebancs més difícils de superar fou el conreu massiu de la poesia en detriment dels altres gèneres. Ernest Martínez Ferrando fou pràcticament l'únic prosista que, en la primera dècada de postguerra, publicà de manera regular, i ho féu, a més, a Barcelona. La falta d'iniciatives editorials al País Valencià fou un altre dels aspectes que dificultaren el procés de recuperació cultural. A més, la dialectalització del registre literari valencià dificultava especialment la projecció dels nostres escriptors, i posava en perill, fins i tot, la unitat de la llengua catalana.

A la vista d'aquestes conclusions, el present treball pretén tenir una utilitat doble: de reflexió teòrica i d'esprovament metodològic. Així:

- Des del punt de vista metodològic: el concepte de paratext ha esdevingut una eina fonamental per al nostre

projecte de consideració dels elements de significació que existeixen en el text literari en la seua totalitat.

- Des del punt de vista de la història i la crítica literàries: els elements paratextuals de la literatura catalana de postguerra (1940-1970) han constituït el corpus d'aplicació dels conceptes metodològics prèviament analitzats i ens han aportat dades d'indubtable valor per a la història de la literatura catalana.

Tanmateix, la conclusió de caràcter més general d'aquest estudi, l'entitat textual dels elements paratextuals, ens obre noves expectatives d'anàlisi. Efectivament, aquesta constatació porta implícita una altra hipòtesi molt més agosarada: la de llur literarietat, és a dir, la del factual tractament literari dels textos paratextuals. Per a arribar a aquesta consideració hem de tenir en compte dues qüestions prèvies:

- Si entenem el fet literari com a producte social, l'inscriurem en les regles que articulen tot acte de comunicació. Hi intervenen, doncs, a grans trets, emissor, canal i receptor. Al llarg de la història, l'anàlisi literària ha anat centrant el seu interès en els diversos elements que constitueixen l'acte de comunicació. L'emissor, l'autor, ha

esdevingut al llarg de molts anys, sobretot en les teories de caire romàntic, l'eix al voltant del qual la significació literària prenia cos. Posteriorment, l'anàlisi intrínseca del discurs centraria el seu estudi en el text mateix. Les darreres tendències de la recepció literària giren al voltant del lector, el receptor, com a element bàsic en la producció del significat literari. Efectivament, com també considera V. Salvador (1994a), cada cop més la literarietat d'un text parteix de la consideració que el lector en tinga.

- Per altra banda, la literatura manté una relació essencial amb allò que des de fa algun temps s'anomena intertextualitat: "hi ha una tendència creixent a desmarcar-se de la concepció romàntica que fa de l'obra una mena d'illot, l'expressió absoluta d'una consciència, i a considerar els textos literaris com a producte d'un treball sobre altres textos" (Maingueneau i Salvador 1995: 91).

Però no sols, podríem afegir, els textos literaris poden considerar-se un producte sobre altres textos, sinó fins i tot sobre qualsevol altre tipus de manifestació artística; des de la pintura fins a la música, la dansa o els terrenys mixts de l'espectacle teatral, del cinema o de la televisió. Joan Fuster, per exemple, publicà una obra titulada

Set llibres de versos (1987); els versos compendiats constituïen, originàriament un total de sis llibres; Fuster, però, n'afegí un seté en transformar en poemes un recull de comentaris a diferents exposicions pictòriques. Per altra banda, actualment, l'Associació Amics de Joan Fuster projecta publicar el conjunt de comentaris de Fuster a obres musicals, apareguts en les corresponents caràtules. Com podem veure en aquests exemples, la producció de Fuster esdevé, així, un dels testimonis més reeixits dels cada cop més difusos llindars entre el text i el paratext. La deconstrucció hi és, doncs, quasi absoluta.

En definitiva, si considerem la vessant intertextual del fet literari i el protagonisme del lector en el procés de significació literària, els paratextos adquireixen, així, un nou ventall de possibilitats, no sols textuais, sinó també literàries. J. R. Guzman (1995:26) considera la importància del paper del lector en els estudis literaris: “especialment en aquells tipus de textos que es troben en la frontera entre el que és literari i el que no ho és, i és precisament la tasca del lector la que ajuda a determinar-ho”.

Des de la perspectiva de les teories de la recepció, el lector s'erigiria, doncs, com un aval, no sols de

la textualitat dels elements paratextuals, sinó també, i fins i tot, de llur literarietat.

Caldrà consolidar la textualitat d'aquestes instàncies paratextuals per poder arribar a la seua consideració com a virtuals fets literaris. També és clar que no tots els elements paratextuals podran gaudir d'aquesta consideració; potser també s'haurien d'establir graus de literarietat i tenir en compte les diferents tipologies que algunes instàncies paratextuals presenten. Ningú no dubta que la complexitat del fet literari és tanta que es resisteix, fins i tot, a una delimitació estricta. Però precisament les zones frontereres, els paratextos per exemple, són generalment les que es presenten com a més suggeridores; i el camí s'hi endevina ja encetat.

ANNEX I

DÈCADA 40 - 50

CONTES I NARRACIONS

A l'ombra de Santa Maria del Mar
Caires vius
Cavalcades
Contes d'Eivissa
Croquis Pirinencs
La gerra d'ossos
La parada
Les ciutats del món
Narracions
Ombrívoles
Petit món enfebrat
Pinya de rosa
Primavera inquieta
Tardanies

NOVEL·LA

Els sots ferestecs
Esbarzer
Flama vivent
Flor de card
Gualba, la de les mil veus
L'hereu
La Ben plantada
La bogeria
La família dels Garrigues
La papallona
Memòries d'un aprenent d'antiquari
Moment musical

Oceanografia del tedi
Pilar Prim
Primera part
Quan es fa nosa
Tino Costa

P.N.N.I.

Cada dia és festa
El mirall imaginari
L'Illa de la calma
Oracions

POESIA

Antologia poètica
Antologia poètica
Antologia Poètica
Camí dels dies
Cap al tard
Cel d'horabaixa
Compliment a València
De l'agre de la terra
Del joc i del foc
El Caçador
El retorn
Entre l'Equador i els Tròpics
Espigues en flor
Estances
Jo sense tu
L'esbarzer incandescent
La bona terra
La inquietud en calma
La muntanya de Mirra
Liliana
Llepolies i joguines

Llibre d'amor
Llibre dels bons auguris
Noves poesies
Poemes
Poemes bíblics
Poesia
Poesies completes
Poesies Completes
Poesies Completes
Totes les cançons
Tradicions i fantasies
Vint cançons i altres poemes
Volar

TEATRE

Baltasar
Corpus
El llop de la masia
El tio de l'Havana
Els qui cauen
Es nirvis de sa neboda
Guifré
L'hostal de la Glòria
La creu de la masia
La mare enamorada
Mestre Lau es taconer
Misteri de dolor - Donzell qui cerca muller
Teatre complet
Teatre Selecte
Teatre selecte

DÈCADA 50 - 60

CONTES I NARRACIONS

Recull de contes balears
Recull de contes valencians
Abans de l'alba
Agredolç
Aigoforts
Anys d'aprenentatge
Carrers, places i un rellotge
Contalles de Mas Calvó
Contes d'aquest temps
Cor al nu
Crédits humans
Cròniques de la veritat oculta
De la Rambla a l'Argentina
De la Vall al Cim
Demà, a les tres de la matinada
Domicili provisional
Dues històries ferestes
El desaparegut
El premi literari i més coses
Entre flames
Fum d'ara
Jubileu
L'home de les fires
L'Hostal de la Bolla i altres narracions
La ciutat i el tròpic
La vida en rosa
Les multituds
Les serres encantades
Llibre de les Set sivelles
Memòries d'una estàtua
Mirall de la veu i el crit
Mites
Novel·letes menorquines
Novel·letes rurals

Perquè sí
Plou i fa sol
Proses
Proses completes
Proses en carn
Quadrets i pinzellades
Recull de contes balears
Recull de contes valencians
Scala Dei
Temps d'estrena
Tina a interludis
Tots els contes
Un món per a tothom
Una Barcelona a Anglaterra i altres reportatges
Varietés
Vestir-se per morir
Vint-i-dos contes
Violació de límits

NOVEL·LA

A les 12,13
Abans d'ahir
Allò que la història d'Abbot Farm no explica
Ara
Betúlia
Bob és a París
Camins de somni
Cel.luloide ranci
Com ganivets o flames
Com una mà
Coral de sang
De l'art i de la bohèmia
Després
Diari d'un soldat
Diari del captaire
Eduard

El carrer
El Casino dels Senyors
El cercle de foc
El gandul
El Gep
El Joncar (Sabadell 1792-1919)
El mar
El martell
El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries
El meu germà gran
El naufrag feliç
El solar
El somriure dels sants
El viatge
Els dos miralls
Els fugitius
En Josep de Sant Celoni
Entre dos silencis
Entre el Cel i la Terra
Es hora de plegar
Es té o no es té
Estríctament personal
Fanny
Haceldama
Història grisa
I la pau
I'st...sintetizem
Incerta glòria
Joc d'infants
L'altra ciutat
L'arna
l'avenc
L'ermità Maurici
La ben plantada
La bíblia valenciana
La ciutat de Mallorca
La columna trencada
La cort maia de Txikinamit

La família Rouquier
La febre d'or
La finestra
La història d'uns secrets
La insòlita aventura d'Elisenda Camprubí
La maroma
La nimfa d'argila
La novel·la de Palmira
La pau a casa
La pluja d'or
La pregunta i l'atzar
La punyalada
La trampa
Les finestres s'obren de nit
Llibre de cavalleries
Maràvia
Montnegre
Mr. Chaase, podeu sortir
Necessitem morir
Nocturn de primavera
Només el miratge
Presons obertes
Quan mataven pels carrers
Roda de solitaris
Saó de llegenda
Sense Esperança
Sóc un assassí
Tana o la felicitat
Terres de l'Ebre
Tots som iguals
Traduït de l'americà
Tres presoners
Un benestar semblant
Un camí
Un camí de Damasc
Un mite
Un Poca-solta
Vals

Vergonya

P.N.N.I.

Barcelona de nit

Cartes d'Itàlia

Cartes de lluny

Ciutats de Catalunya

Crònica del país natal

De l'Empordanet a Barcelona

Dietari

El meu Pallars

Els anys

Els Estats Units

Els homes

Els moments

Els nins

Grecs en la meua tinta

L'illa de la calma

La meva vida

Les dones

Les gràcies de l'Empordà - Jardins de Sant Pol

Les hores

París, 1940

Per fer gana

Pobles d'Amèrica

Prosa antològica

Quan els sentits s'afinen

Records de la darrera carlinada

Tot l'any al Cadaqués

Tres viatges en calma per l'illa de la calma

Un senyor de Barcelona

Valencians a Mèxic (reportatges i biografies)

Viatge a l'entorn del meu Pessebre

Viatge al voltant del món seguint el paral·lel de

Barcelona

Visions de Mallorca

Visions del Pirineu
Week-end d'estiu a New York

POESIA

Així sia
Antologia amorosa
Antologia poètica
Antologia poètica
Arbres
Balades del bon Pastor
Baladre. Poemes
Beatituds
Braçat
Cançons de la terra
Cap al tard
Del foc i la cendra
Donzell amarg
El callat
El comte Arnau
El Comte Mal
El príncep
El somni encetat
Els poetes insulars de postguerra
Entre el coral i l'espiga
Entre la set i els llavis
Eucarístiques
Flors de Maria
Goig
L'hora verda
L'ocell de les cireres
L'ombra perdurable
La Miranda
La rambla de les flors
La ruta dels cims
La Selva ignota
Màrsias i Adila

Més enllà dels sentits
Obra Poètica
Obra poètica
Obra poètica
Obra poètica
Obres completes
Paraules al Vent
Per entrar en el regne
Pluges a l'erm
Poemes
Poemes d'alta mar
Poesies
Poesies Completes
Ruta dels cims
Sant Francesc. Flors del Calvari
Seguint el temps
Somnis entre palmes
Sonets d'Itàlia
Sonets de Balançat
Taula parada (poemes)
Terra i somni
Viatge d'un moribund
Vida (poemes algueresos)

TEATRE

A reveure papa
Aigua de pluja. Hotel Cosmopolita
Albada
Albert i Fransina
Amor telefònic
Antígona.
Aquesta llar
Assaig general
Avui com ahir
Bala perduda
Camarada Cupido

Camí d'esperança
Camí d'estrelles
Can Miraprim
Comèdia de dones
Crim a la Costa Brava
Crim i silenci
Cruma
Dama Hortènsia té un secret
Deixi'm fer a mi
Deulofeu fabricant
Dos galants per una noia
Dues hores
El camí del deure
El capità Mascarella
El carlà de la Geltrú
El castell d'iràs i no tornaràs
El clixé d'una vida
El crecle de la por
El dret a la vida
El fabricant de Nadals
El gran egoista
El gran giravolt
El marit vé de visita
El misteri de la sala d'estar
El natalici
El nostre refugi
El passat d'un home
El petit món d'una placeta
El preu de la redempció
El procés de Diana Wurtan
El refugi de les àguiles
El retorn
El sopar a la lluna
El tímid de dos quarts de deu
El vell flautista
El vestit nou de l'emperador
Ella és... "Ella"
Els condemnats

Els milions del maletí
Els últims dies d'En Pompeyo
Episodi
Es metge nou
Es perillós fer-se esperar
Esforç inútil ?
Fantasia sobre Trieste
Faust
Flors i bombons
Jeremias a Tafnis
Jo seré el seu gendre
Joc de dames
Judit
L'amo de Son Magraner
L'amor quan és amor
L'amor té cops amagats
L'amor truca a la porta
L'amor venia amb taxi
L'arbre caigut
L'argenter de Girona
L'encàrrec
L'enlluernat
L'estudiant ros
L'hostal de l'amor
L'ovella esgarriada
La cançó de l'emigrant
La cançó de la florista
La cinglera de la mort
La culpable
La cura d'amor
La flor de Nadal
La llei del cor
La llima
La néta de París
La nostra mort de cada dia
La plana de l'amor
La presó sense reixes
La prova del foc

La set de la terra
La seva setena vida
La tercera vegada
La tia de Sitges
La vida d'un home
La viudeta es vol casar
Les ales de la nit
Les engrunes
Llibre dels retorns
Los blancos dientes del perro (versió bilingüe)
Maria Rosa
Mònica a Deià
Niuades disperses
No hi ha homes dolents
Ocells de pis
Partits del mig
Passaport per a l'eternitat
Pigmalió (adaptació lliure de l'obra de G.Bernard Shaw)
Primavera i tardor
Princesa de Barcelona
Quan els records parlen
Quan l'ànima ens desperta
Senyora separada
Senyoreta Cyrano
Ses tietes
Somni celestial
Teatre popular - Els pastorets
Teatre selecte
Teatre selecte
Teatre Selecte
Tres cartes de París
Tres de servei
Un embolic de família
Un home entre herois
Un pas en fals
Un somni a l'encàrrec del destí
Una farsa camí del cel
Una història qualsevol

Vendaval
Victòria
Xistos escenificats

DÈCADA 60 - 70

CONTES I NARRACIONS

A Robinés també plou
Antologia de contes
Biografia de Lot i altres proses
Cafè de plaça
Calipso
Contalles de Cerdanya
De la ingènua veritat
Diversos autors. Narracions d'avui
Dos segles de marina catalana
El cafè dels homes tristos
El foc i la cua
El lledoner de la clastra
Els contes del Premi Condal
Els set pecats capitals
Els infants de Riella
Els joves i els altres
Esplais d'un desvogat
Estampes del Rosselló
Farandola
Flors i violes
Històries barcelonines
Històries de veïnat
L'altre demà
L'altre geperut i alguns contes més
L'assídua concurrent i altres contes
L'hora negra
La gent i el vent
La gent que viu al món
La meva Cristina i altres contes

La nostra terra de cada dia
La parada
La sala d'espera
La sortida i l'entrada
La xera
Les arrels
Món, dimoni i carn
Narracions
Narracions del Delta
Oviri
Perquè no
Pol·len
Quan les aranyes filen
Romanç d'amor
Rondalles de Cerdanya
Roses, diables i somriures
Solucions provisionals
Temps enrera
Tots els contes
Tríptic
Un cas apassionant
Una guerra civil

NOVEL·LA

39 graus a l'ombra
A cavall de dos cavalls
Adéu, abans d'hora
Aiguafort del XII
All i salobre
Aquí descansa Nevares
Ariatea
Aril avall
Avui es parla de mi
Balanç fins a la matinada
Banc de fusta
Bearn
Boira dins les muralles

Camins de nit
Cara i creu
Cel de tardor
Cendra per Martina
Delers de juvença
Desarrelats
Desenllaç a Montlleó
Doble blanc
Dotze Bumerangs
El carrer de les Camèlies
El cau
El cronomòbil
El gust de la pols
El no
El pobre senyor Font
El poder feia vacances
El Quillat foraster
El secret d'en Salvi
El silenci i la por
El testament
El vagabund
Elena de segona mà
Els camins
Els escorpins
Els orangutans
Els trasplantats
Els tres al.lucinats
Els ulls i la cendra
Entre juliol i setembre
Erem quatre
Es vessa una sang fàcil
Eva
Falses memòries de Salvador Orlan
Festa major
Festival de cendres
Fi de setmana damunt l'herba
Fracàs
Gent del Sud

Gorra de plat
Història d'una dama i un lloro
Ildaribal
Jadas i la primavera
Jardins ignorats
Jardí vora el mar
Joc brut
Jourdain
Joventut alada
K.L. Reich
L'alegre Festa
L'altra ciutat
L'altre demà
L'anell al dit
L'auca del Senyor Esteve
L'àngel rebel
L'enterrament
L'escapada
L'espera
L'estiu més bonic
L'hereva de Da. Obdúlia
L'inspector arriba tard
L'intrús
L'ombra de l'atzavara
L'últim replà
L'últim serv
La collita del diable
La Condemna
La darrera primavera
La derrota
La gran batuda
La Lluna i el "Cala llamps"
La maltempsada
La mà contra l'horitzó
La plaça del diamant
La pluja als vidres
La pluja morta
La ribera deserta

La veritat del foc
La visita
Laura a la ciutat dels Sants
Les dues funcions del circ
Les Fures
Les històries naturals
M'enterro en els fonaments
Maoba Fygurassio
Matèria definitiva
Miralls tèrbols
Mort de dama
Mossegar-se la cua
Nit de Reis
No ho sap ningú
Operació Viaducte
Papers de família
Parèntesi
Paulina Buixareu
Què s'ha fet d'en Pere Cots ?
Rei de Roma
Ronda naval sota la boira
Salt d'euga
Seixanta minuts
Solitud
Solnegre
Tota aquesta gent
Totes les bèsties de càrrega
Tots tres surten per l'Ozama
Tres
Un crim abstracte o el jardiner assassinat
Un crim al Paral·lelo
Un lloc entre els morts
Una dona com una altra
Una selva com la teva
Una societat limitada
Una taca de sol
Vent de grop
Verd madur

Vida privada
Vides Planes (a l'ombra del Montgó)
Viure no és fàcil

P.N.N.I.

43 respostes catalanes al Qüestionari Proust

Abans d'ara
Això també és Barcelona
Amèrica del Nord avui
Arran de mar
Cafè, copa i puro
Carrers de Barcelona
Castella endins
Catalans de 1918
Catalans, terres enllà
Comentaris sense malícia
Converses amb Pau Casals
De les terres mediterrànies
De París el fel i la mel
Del Born al Plata
Els tòpics de l'humorisme
Francesc Pujols per ell mateix
L'ametlla, bastons, bolets i allà dalt
L'aperitiu
L'home és el tot
La Barcelona del vuit-cents
La Catalunya Vella. Notes de viatge
La família Sistacs
La jungla del seny
La memòria es diverteix
La minyonia d'un infant orat
La Península inacabada
La ruta blava
La saviesa del poble
Les bonhomies
Les presons imaginàries

Memòries d'Adrià Gual
Operació gat per llebre
París 1914, diari d'un estudiant
Pàgines autobiogràfiques
Portugal enfora
Proses bàrbares
Prudenci Bertrana per ell mateix
Rialles, llàgrimes i "vedettes"
Sant Feliu de la Costa Brava
Seny, treball i llibertat
Teatre de la ciutat
Teatre de la natura
Tornant-hi a pensar
Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí (1893-1914)
Turistes, sirenes i gent del país
Viatge al Pirineu de Lleida
Viatge al Priorat

POESIA

27 visions de calitja
A ritme de mitja mort
Antologia Poètica
Bestiari
Calaloscans
Cançons d'ahir i de demà
Cançons de la Terra
Cançons de rem i de vela
Canigó
Cants terrenals
Circ (Poemes)
Com el mar
Com llances
Comèdia
Cursa de Braus
D'amar-te. Amor

Da nuces pueris
Diari
El cop a la terra
El Delta
El gos
El magre menjar
El poble
El poema de Nadal
El poema del Pessebre
El poeta i la mina
El temps feixuc
El tomb de l'any
El viatge
Els únics mots
Escenificació de cinc poemes
Esclat
Esfullament d'ànima. Tannkes
Exili a Playamuertos
Flama
Hortolans
Idees i cants místics
Jo, cap de casa
Joc d'arrels i d'estels
L'amant de tota la vida
L'Atlàntida
L'estrella d'en Perris
L'Evangeli segons un de tants
L'home i el límit
La doble espera de l'aigua i tu
La gerra al sol
La mà pel front
La sorra calenta
Les termes de Meleagros
Lluernes tan sols
Mig aire del temps
Moments. Poesies
Montserrat
Museu Zoològic

Obra
Obra poètica
Obra poètica
Obra poètica
Obra poètica
Obres poétiques
Paisatge Familiar
Per aquest misteri
Poemes a Nai
Poemes amb ocells
Poemes civils
Poemes d'Adam
Poemes de la fi
Poesia
Poesies
Poesies
Poesies
Poesies completes
Poesies populars
Pont i crepuscle
Postals d'Itàlia
Primavera d'hivern (cinquanta anys de poesia de
G.Colom)
Psalms
Qui enganya, para
Realitats
Rosa dels Vents
Sàtires
Sonets del Zoo
Tardor
Tast d'Eternitat
Teoria dels cossos
Tota la ira dels justos
Veus i remors de la meva ciutat
Vides de Picasso
Vint poemes civils

TEATRE

A cà n seixanta o Don Quixot de Vilafranca
Amor i pirotècni a
Amor sublim
Antígona
Aquil.les o l'impossible
Benvingut Mossén Vidal
Calpúrnia
Coloqui nou, curios y entretengut
Cop de vent
Desbarats
Detectiu privat
El bosc de la senyora àvia
El cafè sense sucre
El crit de la terra
El desert dels dies
El millor dependent del món
El món per un forat
El nou Prometeu Encadenat
El rellotge de caixa
Els comparses
Els milions de l'oncle
Els vells - El cor del poble
Entre dos amors
Es el cor qui mana
Escàndol a cap de mar
Fang
Fàlaris
Hermínia
Història d'un mirall
Homes i No
L'amfora
L'aprenent de suïcida. L'amador de la gentilesa
L'arribada de l'oncle Jordi
L'Ermite de Sant Miquel
L' hora del triomf
L'oncle Anton

La clau
La dama enamorada
La família Reniu estiueja
La gran aventura
La lluita estèril
La neu dels anys
La Pepa Maca
La petita Maria Teresa
La promesa del banquer
La roda de la fortuna
La simbomba fosca
La tia
La tragèdia d'Antígona
Maria Coral la pessebrista
Melodia eterna
Misteri de Sant Pere Ursèol
Mort d'home
Nord enllà
Or i sal
Primera història d'Esther
Quan no sigui amb tu
Romeu: de 5 a 9
Ronda de mort a Sinera
Secretari privat
Siau benvingut
Situació bis
Teatre
Teatre inèdit
Teatre Selecte
Tècnica de Cambra
Tres comèdies
Tu i l'hipòcrita
Ulisses a l'Argòlida
Un marit per a la meua dona
Un pocapena
Una vella, coneguda olor
Vent de garbí i una mica de por
Voreta el Xúquer

ANNEX II

FREQÜÈNCIES DE CATEGORIES LÈXIQUES (DÈCADES)

<u>SUBSTANTIUS:</u>	1226 (45%)
Dècada 1940:	107 (8'7%)
" 1950:	536 (43'7%)
" 1960:	583 (47'5%)
<u>ADJECTIUS:</u>	331 (12'1%)
Dècada 1940:	33 (9'9%)
" 1950:	135 (40'7%)
" 1960:	163 (49'2%)
<u>ARTICLES:</u>	576 (21'1%)
Dècada 1940:	43 (7'4%)
" 1950:	264 (45'8%)

" 1960: 269 (46'7%)

PRONOMS: 43 (1'5%)

Dècada 1940: 5 (11'6%)

" 1950: 13 (30'2%)

" 1960: 25 (58'1%)

VERBS: 62 (2'2%)

Dècada 1940: 4 (6'4%)

" 1950: 32 (51'6%)

" 1960: 26 (41'9%)

ADVERBIS: 71 (2'6%)

Dècada 1940: 1 (1'4%)

" 1950: 33 (46'4%)

" 1960: 37 (52'1%)

PREPOSICIONS: 335 (12'3%)

Dècada 1940: 23 (6'8%)

" 1950: 158 (47'1%)

" 1960: 154 (45'9%)

CONJUNCIONS: 79 (2'9%)

Dècada 1940: 5 (6'3%)

" 1950: 28 (35'4%)

" 1960: 46 (58'2%)

TOTAL: 2723.

ANNEX III

FREQÜÈNCIES DE CATEGORIES LÈXIQUES (GÈNERES)

SUBSTANTIUS: 1226 (45%)

Novel.la: 320 (26'1%)

Contes i narracions: 163 (13,2%)

P.N.N.I.: 151 (12'3%)

Poesia: 251 (20'4%)

Teatre: 341 (27'8)

ADJECTIUS: 331 (12'1%)

Novel.la: 88 (26'5%)

Contes i narracions: 56 (16'9%)

P.N.N.I.: 37 (11'1%)

Poesia: 69 (20'8%)

Teatre: 81 (24'4%)

ARTICLES: 576 (21'1%)

Novel.la: 173 (30%)

Contes i narracions: 68 (11'8%)

P.N.N.I.: 66 (11'4%)

Poesia: 87 (15'1%)

Teatre: 182 (31'5%)

PRONOMS: 43 (1'5%)

Novel.la: 14 (32'5%)

Contes i narracions: 3 (6'9%)

P.N.N.I.: 6 (13'9%)

Poesia: 7 (16'2%)

Teatre: 13 (30'2%)

<u>VERBS:</u>	62 (2'2%)
Novel.la:	25 (40'3%)
Contes i narracions:	5 (8%)
P.N.N.I.:	3 (4'8%)
Poesia:	6 (9'6%)
Teatre:	23 (37%)

<u>ADVERBIS:</u>	71 (2'6%)
Novel.la:	26 (36'6%)
Contes i narracions:	13 (18'3%)
P.N.N.I.:	15 (21'1%)
Poesia:	8 (11'2%)
Teatre:	9 (12'6%)

<u>PREPOSICIONS:</u>	335 (12'3%)
Novel.la:	75 (22'3%)
Contes i narracions:	47 (14%)

P.N.N.I.:	41 (12'2%)
Poesia:	72 (21'4%)
Teatre:	100 (29'8%)

CONJUNCIONS: 79 (2'9%)

Novel·la: 17 (21'5%)

Contes i narracions: 21 (26'5%)

P.N.N.I.: 7 (8'8%)

Poesia: 21 (26'5%)

Teatre: 13 (16'4%)

TOTAL: 2723

ANNEX IV

ANÀLISI DE PRESENTADORS

<u>DECADA 40:</u>	78 (9'4%)
Novel.la:	AB: 11 (68'7%) DT: 5 (31'2%)
Contes i narracions:	AB: 10 (83'3%) DT: 2 (16'6%)
P.N.N.I.:	AB: 2 (66'6%) DT: 1 (33'3%)
Poesia:	AB: 25 (78'1%) DT: 7 (21'8%)
Teatre:	AB: 8 (53'3%) DT: 7 (46'6%)
<u>Subtotal:</u>	AB: 56 (71'7%) DT: 22 (28'2%)

<u>DECADA 50:</u>	360 (43'5%)
Novel.la:	AB: 48 (51'6%)
	DT: 40 (43%)
	IN: 5 (5'3%)
Contes i narracions:	AB: 40 (80%)
	DT: 8 (16%)
	IN: 2 (4%)
P.N.N.I.:	AB: 22 (64'7%)
	DT: 11 (32'3%)
	IN: 1 (2'9%)
Poesia:	AB: 41 (75'9%)
	DT: 13 (24%)
Teatre:	AB: 60 (46'5%)
	DT: 63 (48'8%)
	IN: 6 (4'6)
<u>Subtotal:</u>	AB: 211 (58'6%)
	DT: 135 (37'5%)
	IN: 14 (3'9%)

<u>DECADA 60:</u>	389 (47%)
Novel·la:	AB: 72 (55'3%) DT: 51 (39'2%) IN: 7 (5'3%)
Contes i narracions:	AB: 28 (56%) DT: 20 (40%) IN: 2 (4%)
P.N.N.I.:	AB: 32 (66'6%) DT: 16 (33'3%)
Poesia:	AB: 66 (75%) DT: 22 (25%)
Teatre:	AB: 40 (54'7%) DT: 30 (41%) IN: 3 (4'1)
<u>Subtotal:</u>	AB: 238 (59'7%) DT: 139 (35'7%) IN: 12 (3%)
<u>TOTAL:</u>	AB: 505 (61%) DT: 296 (35'7%) IN: 26 (3'1%)

ANNEX V

ANÀLISI DE FREQUÈNCIES.

MOTS.	SINGULAR.	PLURAL	TOTAL
de	237		
la	198	30	228
El	169	40	209
i	63		
del	42	16	58
a	42		
un	34	1	35
Una	19		
Poema	2	16	18
amor	14	1	15
poètica	14	1	15
al	14	1	15
poesia	3	12	15
en	14		
per	14		
història	8	4	12
Obra	10	2	12
Teatre	12		
terra	9	3	12
camí	7	4	11
Contes		11	
entre	11		
home	7	4	11
vida	9	2	11
és	10		
no	10		
Antologia	9		
Barcelona	9		
ciutat	7	2	9

món	9		
tres	9		
viatge	8	1	9
Flor	3	5	8
Quan	8		
Sant	6	2	8
altres		7	
cançó	2	5	7
com	7		
completes		7	
Dos	7		
hora	5	2	7
Mort	6	1	7
o	7		
tot	2	5	7
any	2	4	6
dia	3	3	6
es	6		
família	6		
foc	6		
París	6		
Prosa	1	5	6
se	6		
Selecte	6		
somni	5	1	6
Temps	6		
vent	5	1	6
carrer	2	3	5
dama	4	1	5
gent	5		
gran	5		
Joc	4	1	5
Llibre	5		
memòria	1	4	5
meua	5		
Mirall	3	2	5
Narracions		5	
Nit	5		

pluja	4	1	5
Primavera	5		
sense	5		
tota	3	2	5
abans	4		
amb	4		
avui	4		
café	4		
calma	4		
cel	4		
Cendra	3	1	4
cor	4		
crim	4		
demà	4		
diari	4		
dona	2	2	4
enllà	4		
flama	2	2	4
mà	4		
més	4		
misteri	4		
ombra	4		
poble	3	1	4
qui	4		
rosa	3	1	4
senyor	3	1	4
té	4		
tu	4		
ahir	3		
altra	3		
altre	3		
Antígona	3		
ara	3		
cada	3		
cap	3		
Cartes		3	
civil	1	2	3
Comèdia	2	1	3

cop	2	1	3
dues		3	
espera	3		
fer	3		
Festa	3		
Hostal	3		
infant	1	2	3
Itàlia	3		
Jardí	1	2	3
meu	3		
Moment	1	2	3
Nadal	2	1	3
nou	3		
ocell	1	2	3
oncle	3		
or	3		
plaça	2	1	3
por	3		
presó	1	2	3
retorn	2	1	3
secret	2	1	3
set	3		
silenci	2	1	3
sol	3		
Sonets		3	
Tardor	3		
últim	2	1	3
veritat	3		
veu	1	2	3
Visions		3	
aigua	2		
Amèrica	2		
ànima	2		
aprenent	2		
aquest	2		
aquesta	2		
arbre	1	1	2
arrels		2	

aventura	2		
Benvingut	2		
Biografia	1	1	2
boira	2		
Cants		2	
carn	2		
casa	2		
catalana	1	1	2
Catalans		2	
Catalunya	2		
cavall	1	1	2
cercle	2		
Cim	1	1	2
Circ	2		
comte	2		
Coral	2		
Costa Brava	2		
creu	2		
crit	2		
Crònica	1	1	2
cua	2		
darrera	2		
Delta	2		
destí	2		
diable	1	1	2
doble	2		
Donzell	2		
ell	2		
Ella	2		
enamorada	2		
encàrrec	2		
esbarzer	2		
esperança	2		
espiga	1	1	2
estiu	2		
Estrella	1	1	2
estudiant	2		
Eternitat	2		

fa	2		
fabricant	2		
fàcil	2		
Fantasia	1	1	2
Fi	2		
finestra	1	1	2
gerra	2		
glòria	2		
grecs		2	
hi	2		
illa	2		
Jo	2		
límit	1	1	2
Lluna	2		
marit	2		
masia	2		
mateix	2		
matinada	2		
mi	2		
Mig	2		
milions		2	
mite	1	1	2
Morir	2		
Nord	2		
nostra	2		
Novel.letes		2	
Operació	2		
país	2		
parada	2		
pau	2		
pel	1	1	2
Perquè	2		
Pessebre	2		
Petit	2		
Pirineu	2		
plana	1	1	2
plou	2		
poeta	1	1	2

popular	1	1	2
premi	2		
Primera	2		
privat	2		
provisional	1	1	2
que	2		
Rambla	2		
Records		2	
refugi	2		
Rei	1	1	2
rellotge	2		
reportatge	1	1	2
Roda	2		
Roma	2		
Ronda	2		
ruta	2		
sala	2		
sang	2		
seixanta	2		
selva	2		
sentits		2	
Seny	2		
Senyora	2		
somriure	1	1	2
també	2		
tard	2		
tia	2		
tròpic	1	1	2
valencians		2	
vell	1	1	2
Vella	2		
Vint	2		
visita	2		
viu	1	1	2

ANNEX VI

CONSTANTS DE SIGNIFICACIÓ EN ELS TÍTOLS DE LA LITERATURA CATALANA DELS ANYS 1940- 1970.

ABREVIATURES UTILITZADES:

Categories Lèxiques:

- Ad: adverbi
- Aj: adjectiu
- S : substantiu
- V : verb

Camp Lèxic:

- L : camp lèxic de la literatura
- LL: camp lèxic dels llocs
- N : camp lèxic de la natura
- R : camp lèxic de la religió
- S : camp lèxic dels sentiments
- T : camp lèxic del temps
- TE: camp lèxic de la terra

-Classe lèxica:

- +A : verbs amb el tret [+ acció]
- -A : verbs amb el tret [- acció]
- +ABS: mots amb el tret [+ abstracte]
- +ANI: mots amb el tret [+ animat]
- +ANT: mots amb el tret [+ antropònim]
- +G : mots amb el tret [+ gentilici]
- +H : mots amb el tret [+ humà]
- +TO : mots amb el tret [+ topònim]

-Frame

- E: referit al marc de l'enyorança dels temps passats, dels records de temps d'infantesa, d'allò perdut...
- MA: referit al marc de les manifestacions artístiques
- N : referit al marc de les connotacions negatives
- O : referit al marc d'allò ocult, no explícit, amagat
- P : referit als mots amb marca poètica
- V : referit al marc dels viatges

MOTS	CAMP LÈXIC	CLASSE LÈXICA	FRAME
Poema (S)	L		MA
Amor (S)	S		P
Pètica (Aj)	L		MA
Pesia (S)	L		MA
Hstòria (S)	T		E
Obra (S)	L		MA
Teatre (S)	L		MA
Terra (S)	TE		V
Camí (S)	TE		V
Contes(S)	L		MA
Home (S)		+ H	
Vida (S)	T		P
És (V)		- A	
No (Ad)			N
Antologia (S)	L		MA
Barcelona (S)	LL	+ TO	E
Ciutat (S)	LL		E
Món (S)	TE		V
Viatge (S)	LL		V
Flor (S)	N		P
Quan (Ad)	T		
Sant (S)	R	+ H	
Cançó (S)	L		P

Completes (Aj)	L		MA
Hora (S)	T		E
Mort (S)		+ ANI	N
Any (S)	T		E
Dia (S)	T		E
Família (S)		+ H	E
Foc (S)	N		E
París (S)	LL	+ TO	V
Prosa (S)	L		MA
Selecte (Aj)	L		MA
Somni (S)		+ ABS	O
Temps (S)	T		P
Vent (S)	N		
Carrer (S)	LL		E
Dama (S)		+ H	
Gent (S)		+ H	
Llibre (S)	L		MA
Memòria (S)	T	+ ABS	O
Mirall (S)			P
Narracions (S)	L		MA
Nit (S)	T		P
Pluja (S)	N		
Primavera (S)	T		P
Abans (Ad)	T		E
Avui (Ad)	T		E
Cafè (S)	LL		E

Cel (S)	N		P
Cendra (S)	N		
Cor (S)	S		P
Crim (S)		+ H	N
Demà (Ad)	T		E
Diari (S)	T		E
Dona (S)		+ H	
Enllà (Ad)	LL		V
Flama (S)	N		P
Mà (S)		+ ANI	
Misteri (S)		+ ABS	O
Ombra (S)		+ ABS	O
Poble (S)	LL		E
Rosa (S)	N		P
Senyor (S)		+ H	
Té (V)		- A	
Ahir (Ad)	T		E
Antígona (S)		+ ANT	
Ara (Ad)	T		E
Cartes (S)		+ H	V
Civil (Aj)		+H	N
Comèdia (S)	L		MA
Espera (S)	T		E
Fer (V)		+ A	
Hostal (S)	LL		V
Infant (S)		+ H	E

Itàlia (S)	LL	+ TO	V
Jardí (S)	N		P
Moment (S)	T		E
Nadal (S)	T		E
Ocell (S)	N		P
Oncle (S)		+ H	
Plaça (S)	LL		E
Por (S)		+ ABS	N
Presó (S)	LL	+ H	N
Retorn (S)	T		V
Secret (S)		+ ABS	O
Set (S)			N
Silenci (S)		+ABS	O
Sol (S)	N		
Sonets (S)	L		MA
Tardor (S)	T		P
Ultim (Ad)	T		
Veritat (S)		+ABS	
Veü (S)		+ H	
Visions (S)			O
Aigua (S)			N
Amèrica (S)	LL	+ TO	V
Ànima (S)	S	+ H	P
Aprenent (S)		+ H	
Arbre (S)	N		
Arrels (S)	TE		E

Aventura (S)		+ H	V
Biografia (S)	L		MA
Boira (S)	N		P
Cants (S)	L		MA
Casa (S)	LL	+ H	E
Catalana (Aj)		+ G	
Catalans (Aj)		+ G	
Catalunya (S)	LL	+ TO	E
Cavall (S)		+ ANI	
Cercle (S)	LL		
Cim (S)	TE		
Circ (S)	LL		
Comte (S)		+ H	
Coral (S)			N
Costa Brava (S)	LL	+ TO	E
Creu (S)	R		N
Crit (S)		+ H	P
Crònica (S)	T		MA
Cua (S)		+ ANI	
Darrera (Aj)	T		
Delta (S)	TE		E
Destí (S)		+ H	P
Diable (S)	R		N
Donzell (S)		+ H	
Enamorada (Aj)	S	+ H	P
Esbarzer (S)	N		E

Esperança (S)	S	+ ABS	P
Espiga (S)	N		
Estiu (S)	T		
Estrella (S)	N		P
Estudiant (S)		+ H	
Eternitat (S)	T	+ ABS	P
Fa (V)		+ A	
Fabricant (S)		+ H	
Fantasia (S)		+ H	O
Fi (S)	T		
Glòria (S)	R	+ ABS	
Grecs (Aj)		+ G	
Illa (S)	TE		E
Límit (S)	LL		
Lluna (S)	N		P
Marit (S)		+ H	E
Masia (S)	LL		E
Matinada (S)	T		
Mite (S)		+ ABS	P
Morir (V)		+ ANI	N
Nord (S)	LL		
Novel.letes (S)	L		MA
País (S)	LL		E
Parada (S)	LL		
Pau (S)		+ ABS	P
Pessebre (S)	R		

Pirineu (S)	TE	+ TO	E
Plou (V)		+ A	
Poeta (S)	L	+ H	MA
Popular (Aj)	L	+ H	MA
Privat (Aj)		+ H	O
Provisional (Ad)	T		V
Rambla (S)	LL		E
Records (S)	T	+ ABS	O
Refugi (S)	LL		O
Rei (S)		+ H	
Rellotge (S)	T		
Reportatge (S)	L		MA
Roma (S)	LL	+ TO	V
Ronda (S)	LL		
Ruta (S)	TE		V
Sala (S)	LL		E
Sang (S)		+ ANI	
Selva (S)	N		V
Sentits (S)	S	+ ABS	O
Seny (S)		+ H	
Senyora (S)		+ H	
Somriure (S)		+ H	
Tard (S)	T		
Tia (S)		+ H	E
Tròpic (S)	LL		V
Valencians (Aj)		+ G	

Vell (Aj)	T	+ H
Vella (Aj)	T	+ H
Viu (Aj)		+ H

ANNEX VII

JOAN FUSTER I EL PRÒLEG

PRÒLEGS A OBRES DE JOAN FUSTER

FUSTER,Joan: *Sobre Narcís*. P. Xavier Casp. Ed. Torre.
València. 1948.

FUSTER,Joan: *Terra en la boca*. P. J.V. Foix. Col.
Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona.
1953.

FUSTER,Joan: *La poesia catalana fins a la Renaixença*.
P. Francesc Ferreras Duran. Ed. Edicions Catalanes
de Mèxic. Mèxic D.F. 1954.

FUSTER,Joan: *L'home, mesura de totes les coses*. P.
Joaquim Molas. Col. antologia Catalana, 39. Ed.
Edicions 62. Barcelona 1967.

JOAN FUSTER I L'AUTOPRÒLEG

FUSTER,Joan i ALBÍ,Josep: *Antologia del surrealismo
español*. P. Joan Fuster i Josep Albí. Ed. Verbo.
Alacant. 1952.

- FUSTER,Joan: *Pàgines escollides de Sant Vicent Ferrer*.
P. Joan Fuster. Ed. Barcino. Barcelona. 1955.
- FUSTER,Joan: *Antologia de la poesia valenciana*. P. Joan
Fuster. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- FUSTER,Joan: *Les originalitats*. P. Joan Fuster.
Publicacions de la revista Barcino. Ed. Barcino.
Barcelona. 1956.
- FUSTER,Joan: *El món literari de sor Isabel de Villena*. P.
Editorial. Ed. Lo Rat Penat. València. 1957.
- FUSTER,Joan: *Figures de temps*. P. Joan Fuster. Col.
Bibl. Selecta, 231. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- FUSTER,Joan: *Indagacions possibles*. P. Joan Fuster.
Col. Raixa, 28. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- FUSTER,Joan: *Ausiàs March. Antologia poètica*. P. Joan
Fuster. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- FUSTER,Joan: *Un món per a infants*. P. Joan Fuster. Ed.
Successor de Vives Mora. València. 1959.
- FUSTER,Joan: *Judicis finals*. P. Joan Fuster. Col Raixa,
48. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- FUSTER,Joan i REGLÀ,Joan: *Joan Serrallonga: vida i
mite del famós Bandoler*. P. Joan Reglà. (3^a: *El mite*,
Joan Fuster). Ed. Aedo. Barcelona. 1961.
- FUSTER,Joan: *Nosaltres els valencians*. P. Joan fuster.
Ed. Edicions 62. Barcelona. 1962.

- FUSTER,Joan: *Diccionari per a ociosos*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 1. Ed. AC. Barcelona. 1964.
- FUSTER,Joan: *Raimon*. P. Editorial. Ed. Alcides. Barcelona. 1964.
- FUSTER,Joan: *Alicante y la Costa Blanca*. P. Editorial. Ed. Planeta. Barcelona. 1965.
- FUSTER,Joan: *Causar-se d'esperar*. P. Joan fuster. Col. Cara i creu, 4. Ed. AC. Barcelona. 1965.
- FUSTER,Joan: *Combustible per a falles*. P. Joan fuster. Col. Garbí, 4. Ed. El Garbí. València. 1967.
- FUSTER,Joan: *Consells, proverbis i insolències*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 9. Ed. AC. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Examen de consciència*. P. Joan fuster. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Heretgies, revoltes i sermons. Tres assaigs d'història cultural*. P. Joan Fuster. Col. Bibl. Selecta, 413. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Obres Completes I. Llengua, literatura, història*. P. Joan Fuster. Col. Clàssics Catalans del Segle XX, 5. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Obres completes II. Diari 1952-1960*. P. Joan Fuster. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.

PRÒLEGS DEL TRADUCTOR

FALKBERGET, Johan: *La quarta vigília*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Club Editor. Barcelona. 1962.

CAMUS, Albert: *La pesta*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Vergara. Barcelona. 1962.

CAMUS, Albert: *El mite de Sísif*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1965.

CAMUS, Albert: *L'home revoltat*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1966.

CAMUS, Albert: *L'Estrany*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Aymà. Barcelona. 1967.

SILONE, Ignazio: *Fontamara*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.

PRÒLEGS AL·LÒGRAFS DE JOAN FUSTER

VALOR VIVES, Enric: *Narracions de la Foia de Castalla*. P. Joan Fuster. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1953.

RECULL: *-de contes valencians-*. P. Joan Fuster. Nova Col·lecció Lletres, 40. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.

ARDERIU, Clementina: *És a dir*. P. Joan Fuster. Ed. Simpar. Barcelona. 1959.

- SALVAT-PAPASSEIT,J.: *Poesies*. P. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1962.
- ESPRIU,Salvador: *Obra poètica*. P. Salvador Espriu. Seguit de "Introducció a la poesia de Salvador Espriu" per Joan Fuster. Ed. Albertí. Barcelona. 1963.
- ALPERA,Lluís: *El magre menjar*. P. Joan Fuster. Col. Ossa Menor, 52. Ed. Pedreira. Barcelona.1963.
- CARNER,Josep: *Bestiari*. P. Pedro Laín Entralgo i Joan Fuster. Ed. Nauta. Barcelona. 1964.
- COLL,Pieter: *Esto ya existió en la antigüedad*. P. Joan Fuster. Barcelona. 1964.
- CARNER,Josep: *Les bonhomies*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 2. Ed. A.C. 1964.
- PORCEL,Baltasar: *Els escorpins*. P. Joan Fuster. Col. A tot Vent, 115. Ed. Proa. Barcelona. 1965.
- L'ERMITA DELS ALPS: *Jocs d'arrels i d'estels*. P. Joan Fuster. Barcelona. 1965
- MATEO,José V.: *Alacant a part*. P. Joan Fuster. Ed. Aportació Catalana. Barcelona. 1966.
- PLA,Josep: *Obra completa*. vol 1-7. P. Joan Fuster. Col. Obres Completes. Ed. Destino. Barcelona. 1966-68.
- MELIÀ,Josep: *Els Mallorquins*. P. Joan Fuster. Ed. Daedalus. Mallorca. 1967.

- BARTRA, Agustí: *Màrsias i Adila*. P. Joan Fuster. Col. Bibl. Selecta, 243. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- PERMANYER, Lluís: *43 respostes catalanes al Qüestionari Proust*. P. Joan Fuster. Col. La Mirada. Ed. Poa. Barcelona. 1967.
- CREXELLS, Joan: *La història a l'inrevés*. P. Editorial. Ed. A.C. Barcelona. 1968.
- STENDHAL (pseud. Henri Beyle): *El rojo y el negro. La Cartuja de Parma*. P. Joan Fuster. Ed. Nauta. Barcelona. 1968.
- CESC (pseud. Francesc Vila i Rufas): *Gargots*. P. Joan Fuster. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. 1969.
- MUNTANER, Ramon: *Crònica*. P. Joan Fuster. T. J.F. Vidal Jové. Col. Libro de Bolsillo. Ed. Alianza Editorial. Madrid. 1970.

ANNEX VIII

ÍNDEX ALFABÈTIC DE TÍTOLS

- A cavall de dos cavalls.* PEDROLO, Manuel de
A cân seixanta o Don Quixot de Vilafranca. VALLÉS
JUNYENT, L.
A flor d'oblit. MANENT, Marià
A l'ombra de Santa Maria del Mar. PLANA, Alexandre
A les 12,13. CUCURULL, Fèlix
A reveure papa. BARATTA RUÍZ, Faust
A ritme de mitja mort. FRONTERA, Guillem
A Robinés també plou. Moyà GILABERT, Llorenç
A tres veus. COLOMINES, Joan
Abans d'ahir. TISIS MARCA, Rafael
Abans d'ara. GUANSÉ, Domènec
Abans de l'alba. POL, Ferran de
Adéu, abans d'hora. FOLCH CAMARASA, Ramon
Agredolç. SERRA PASTOR, M.M.
Aigoforts. MAURA MONTANER, Gabriel
Aigua de pluja. Hotel Cosmopolita. CORTÉS, Gabriel
Aiguafort del XII. VILA CASAS, Joan
Aires de cançó. CASP, Xavier
Així sia. BARCELÓ, Miquel

Això també és Barcelona. ESPINÀS, Josep M.
Al frec d'un aire nou. CORRAL,E.
Al llarg de la meua vida. SOLDEVILA,Ferran
Alacant a part. MATEO,José V.
Albada. CALZADA ALAVEDRA, Esteve
Albert i Fransina. SOLDEVILA, Carles
Alicante y la Costa Blanca. FUSTER,Joan
Aloma. RODOREDA,Mercè
All i salobre. SAGARRA, Josep M. de
Allò que la història d'Abbot Farm no explica.
CAPDEVILA, F. M.
Amarga joia. PLA ROSES, Walda
Amb el cor a la mà. RIBAS GIL,Àngels
Amb una precisió fantàstica. CARBÓ,Joaquim
Amèrica del Nord avui. TISIS MARCA, Rafael
Amor i pirotècnia. FABRÉ FONT, Miquel
Amor sublim. RIPOLL, Joan B.
Amor telefònic. MASRIERA, Lluís
Antígona. ESPRIU,Salvador
Antígona. MUÑOZ PUJOL, Josep M.
Antígona. ESPRIU, Salvador
Antologia amorosa. MANENT, Marià
Antologia de contes. CALDERS,Pere
Antologia de contes. ESCLASANS, Agustí
Antologia de contes. POL,Ferran de

Antologia de la poesia valenciana. FUSTER, Joan
Antologia Poètica. CARNER, Josep
Antologia poètica. COSTA LLOBERA, Miquel
Antologia poètica. GUIMERÀ, Angel
Antologia poètica. LÓPEZ-PICÓ, Josep M.
Antologia poètica. LLORENTE OLIVARES, Teodor
Antologia poètica. MARCH, Ausiàs
Antologia poètica. SALVÀ, M. Antònia
Antologia Poètica. VERDAGUER, Jacint
Antologia poètica. VILLANGÓMEZ, Marià
Antologia poètica de-. AGUILÓ I FORTEZA, Tomàs
Anys d'aprenentatge. ESPRIU, Salvador
Aparicions i fantasmès PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan .
Apunts per a una assaig d'introspectiva poètica. GASSÓ
I CARBONELL, Lluís
Aquesta llar. SANTOS ANTOLÍ, Antoni
Aquí descansa Nevares. CALDERS, Pere
Aquil·les o l'impossible. VILLALONGA, Llorenç
Ara. CAPMANY, M. Aurèlia
Arbres. CARNER, Josep
Ariateia. BERTRANA, Aurora
Aril avall. VILADOT, Guillem
Arran de mar. PORCEL, Baltasar
Art i Política. ARIBAU, Bonaventura Carles
Assaig general. ESCOBAR, Josep

Avui com ahir. CUMELLAS GRAELLS, Joan
Avui es parla de mi. PEDROLO, Manuel de
Bala perduda. ELIAS BRACONS, Lluís
Balades del bon Pastor. PINELL, Jordi M.
Baladre. Poemes. MASCARELL GOSP, Josep
Balanç fins a la matinada. PEDROLO, Manuel de
Baltasar. ELIAS BRACONS, Lluís
Banc de fusta. VICENS, Antònia
Barcelona de nit. GASCH, Sebastià
Bearn. VILLALONGA, Llorenç
Beatituds. VALERI, Lluís
Benvingut Mossén Vidal. LORENZO GÀCIA, Francesc
Bestiari. CARNER, Josep
Bestiari hagiogràfic. GEIS, Camil
Betúlia. CAPMANY, M. Aurèlia
Biografia de Lot i altres proses. OLIVER, Joan
Bob és a París. SOLDEVILA, Carles
Boira dins les muralles. ANGERRI BALAGUER, Antoni
Boires. SALÀDRIGA, Robert
Braçat. CASP, Xavier
Cada dia és festa. BRUNET, Manuel
Cada dia que calles. FRONTERA, Guillem
Cada paraula un vidre. VALLVERDÚ, Francesc
Cadaquès. PLA, Josep
Cafè de plaça. CUÉLLAR, Alexandre

Cafè, copa i puro. SAGARRA, Josep M. de
Cafès de Barcelona. ESPINÀS, Josep M.
Caires vius. CATALÀ, Víctor (P)
Calaloscans. FIOL, Bartomeu
Caldetes. CRUELLES I FOLGUEROLA, Baldiri
Calipso. BAIXERAS, Josep A.
Calpúrnia. BADIA, Alfred
Camarada Cupido. REGÀS, Xavier
Camí d'esperança. BARATTA RUÍZ, Faust
Camí d'estrelles. CASTILLO ESCALONA, Josep
Camí dels dies. TEIXIDOR, Joan
Camins de nit. JUAN ARBÓ, Sebastià
Camins de somni. BERTRANA, Aurora
Can Miraprim. MAYOL, Martí
*Cançons, amors i recordances. Fe, amor, cultura i poesia
i humanitat dins la cançó catalana.* TORRES I
ROSELL, Ramon
Cançons d'ahir i de demà. SOLER GODÉS, Enric
Cançons de la terra. COLOM, Guillem
Cançons de la terra. ROZALÉN SALES, Manuel
Cançons de rem i de vela. SAGARRA, Josep M. de
Cançons i poemes. RIBA, Pau
Canigó. VERDAGUER, Jacint
Canta perdiu i altres poemes. PONS, Josep Sebastià
Cants terrenals. BECH, Ramon

Cap al tard. ALCOVER, Joan
Cara i creu. CASAS, Joaquim
Caracatisques. PAU, Santiago.
Carles de Viana. SAPERAS, Miquel
Carles Riba, avui. FERRATÉ, J
Carrers de Barcelona. ESPINÀS, Josep M.
Carrers, places i un rellotge. PALAU CAMPS, Josep M.
Carta a una poetessa. ARÚS, Joan
Cartes d'Itàlia. PLA, Josep
Cartes de lluny. PLA, Josep
Casos especials. JORDÀ, Lluís
Castella endins. GAZIEL (P)
Castelladral. TORRES, Estanislau
Catalans de 1918. FOIX, J.V.
Catalans, terres enllà. FÀBREGAS, Xavier
*Catalunya 1833-1913. Una panoràmica amb el teatre i
els Jocs Florals.* POBLET, Josep M.
Causar-se d'esperar. FUSTER, Joan
Cavalcades. ORRIOLS, M. Dolors
Cèdules personals. PONS, Miquel
Cel d'horabaixa. SALVÀ, M. Antònia
Cel de tardor. TORRES, Estanislau
Cel·luloide ranci. CASAS, Joaquim
Cementiri de Sinera. ESPRIU, Salvador
Cendra per Martina. PEDROLO, Manuel de

Cinc poetes. TEIXIDOR,Joan
556 Brigada mixta. ARTÍS GENER,Avelí
Circ (Poemes). SAPERAS, Miquel
Circumstàncies. PERE QUART (P)
Ciurana. IGLÈSIES FORT,Josep
Ciutats de Catalunya. ESPINÀS, Josep M.
Coloqui nou, curios y entretengut. ROS,Carles
Com el mar. SERRAHIMA, Lluís
Com ganivets o flames. ESPINÀS Josep Maria
Com han estat i com són els catalans. LLORENS,R.
Com llances. VALVERDÚ, Francesc
Com una mà. CAPMANY, M.Aurèlia
Combustible per a falles. FUSTER,Joan
Comentaris sense malícia. CASTANYS, Valentí
Comèdia. BONET, Blai
Comèdia de dones. ELIAS BRACONS, Lluís
Compliment a València. LÓPEZ-PICÓ,Josep M.
Comptar les vides. COMAS,Ramon
Conjugació en primera persona. SÁNCHEZ-
CUTILLAS,Carmelina
Consells, proverbis i insolències. FUSTER,Joan
Contalles de Mas Calvó. IGLÈSIES FORT, Josep
Contes. SARSANEDAS,Jordi
Contes de la mar exacta. SERRA I ESTRUCH,Josep
Contes d'aquest temps. SERRAHIMA, Maurici

Contes d'Eivissa. ROURE-TORRENT, Joaquim
Converses amb Pau Casals. CORREDOR, Josep M.
Cop de vent. CARNER, Josep
Cor al nu. ADLERT NOGUEROL, Miquel
Coral de sang. RIBERA, Antoni
Corpus. ROURE, Alfons
Crèdits humans. PEDROLO, Manuel de
Crim a la Costa Brava. MILLÀ NAVARRO, Angel
Crim i silenci. TAPIAS, Josep
Crist de 200.000 braços. BARTRA, Agustí
Crítica i veritat. BARTHES, Roland
Crónica. MUNTANER, Ramon
Crònica de la vida d'Agustí Bartra. MURIÀ, Anna
Crònica del país natal. BLADÉ, Artur
Cròniques de la veritat oculta. CALDERS, Pere
Croquis Pirinencs. MASSÓ TORRENTS, Jaume
Cruma. PEDROLO, Manuel de
Cursa de Braus. BOTATOCHO, Miquel
D'amar-te, amor. CASP, Xavier
Da nuces pueris. FERRATER, Gabriel
Dama Hortènsia té un secret. CAMPRUBÍ, Martí
De l'agre de la terra. COSTA LLOBERA, Miquel
De l'art i de la bohèmia. POBLET, Josep M.
De l'Empordanet a Barcelona. PLA, Josep
De l'esparadarap a la volta. CAMPS, Carles

De la ingènua veritat. SOLER ESTRUCH, V

De la Mar Morta a l'Àrtic. Tres viatges. QUADRADA,

Jesús

De la Rambla a l'Argentina. BUIGAS, Joaquim

De la Vall al Cim. MASCARELL GOSP, Josep

De les terres mediterrànies. PIN SOLER, Josep

De literatura catalana. DÍAZ-PLAJA, Guillem

Cita de narradors. DD.AA.

De París el fel i la mel. CANYAMERES, Ferran

De teixidor a Sant. Estampes claretianes. CAMPRUBÍ,

Martí

De Verdaguer a Carner. CARDONA, Osvald

Declarat amb el vent. VILLANGÓMEZ, Marià

Deixi'm fer a mi. GOST BORDAS, Enric

Del Born al Plata. RUSIÑOL, Santiago

Del Bressol al cementiri. GUMÀ, C.

Del dia a la nit. RIBÉ, M^a del Carme

Del foc i la cendra. VIÑAS, Cèlia

Del joc i del foc. RIBA, Carles

Delers de jovençà. IGUAL ÚBEDA, Antoni

Demà, a les tres de la matinada. CALDERS, Pere

Desarrelats. HURTADO, Odó

Desbarats. VILLALONGA, Llorenç

Desenllaç a Montlleó. VILLALONGA, Llorenç

Després. SERRAHIMA, Maurici

Detectiu privat. PUGA BATLLORI, D.
Deulofeu fabricant. FREIXAS CORTÉS, Francesc
Dia sí, dia no. Apunts sobre la nostra societat actual.
CAPMANY, Mª Aurèlia
Diari. CASAS MERCADÉ, Ferran
Diari d'un soldat. CASAS, Joaquim
Diari del captaire. BARAT, Joan
Diari íntim. CANYAMERES, Ferran
Diccionari per a ociosos. FUSTER, Joan
Dietari. RIEROLA MASFERRER, Francesc
Diversos autors. Narracions d'avui. REIXACH, Jaume
Doble assaig sobre Picasso. PALAU FABRE, Josep
Doble blanc. VILA CASAS, Joan
Domicili provisional. PEDROLO, Manuel de
Donzell amarg. ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent
Dos galants per una noia. MURIÓ PONSÀ, Narcís
Dos pobles ibèrics. CUCURULL, Fèlix
Dos segles de marina catalana. FÀBREGAS, E.
Dotze Bumerangs. ESPINÀS, Josep Maria
Dues Catalunyes. Jocfloralescos i Xarons. CARMONA,
Angel
Dues històries ferestes. VERDAGUER, Joaquim
Dues hores. FOLCH CAMARASA, Ramon
Ecce homo. BARTRA, Agustí
Eduard. ARIMANY, Miquel

El balcó. SANSANEDAS, Jordi
El Basar màgic. TRILLA, Marçal
El bosc de la senyora àvia. CUÉLLAR, Alexandre
El Caçador. GARCÉS, Tomàs
El cafè dels homes tristos. MORA, Víctor
El cafè sense sucre. PUIG ALMIRALL, Oriol
El callat. VINYOLI, Joan
El camí del deure. MINGUELL RIBAS, Ramon
El capità Mascarella. REGÀS, Xavier
El carlà de la Geltrú. PUIG ALMIRALL, Oriol
El carrer. ROMERO, Lluís
El carrer de les Camèlies. RODOREDA, Mercè
El carro de l'exili. SANAHUJA, David
El Casino dels Senyors. AMAT-PINIELLA, Joaquim
El castell d'iràs i no tornaràs. FORTEZA PIÑA, Miquel
El cau. SALÀDRIGA, Robert
El cercle de foc. PLANAS, Ramon
El cercle de la por. CANYAMERES, Ferran
El clar país. FARRIOL, Jaume
El clixé d'una vida. PONS ALSINA, Josep
El comte Arnau. ARIMANY, Miquel
El comte Arnau. SAGARRA, Josep M. de
El Comte Mal. COLOM, Guillem
El cop a la terra. VILLANGÓMEZ, Marià
El crit de la terra. MARTORI, Ramon

El cronòbil. VERDAGUER, Pere
El Delta. OLIVA, Pere
El desaparegut. BENGUEREL, Xavier
El desert dels dies. CAPMANY, M. Aurèlia
El desgavell. PLANES, Ferran
El dia que va morir Marilyn. MOIX, Terenci
El dret a la vida. ROURE, Alfons
El fabricant de Nadals. TURULL, Ramon
El fet del dia (d'ahir i d'avui). ALAVEDRA, Joan
El fill pròdig. VIDAL ALCOVER, Jaume
El foc i la cua. TORRES, Estanislau
El futurisme i altres assaigs . ALOMAR, Gabriel
El gandul. ESPINÀS, Josep Maria
El Gep. CLARASÓ, Noel
El gos. VERGÉS, Joan
El gran egoista. TAPIAS, Josep
El gran giravolt. SANTOS ANTOLÍ, Antoni
El gust de la pols. CAPMANY, M. Aurèlia
El Joncar (Sabadell 1792-1919). SALLARÉS, Joan
El lledoner de la clastra. VILLALONGA, Llorenç
El llumí i altres narracions. VILLALONGA, Llorenç
El llop de la masia. BOSCH, Jaume
El magre menjar. ALPERA, Lluís
El mar. BONET, Blai
El Maresme. GINESTA, Salvador

El marit vé de visita. REGÀS, Xavier
El martell. SANSANEDAS, Jordi
*El meravellós desembarcament dels grecs a
Empúries.* BRUNET, M.
El meu germà gran. FOLCH CAMARASA, Ramon
El meu Pallars. LLUÍS, J.
El millor dependent del món. LORENZO GÀCIA,
Francesc
El mirall de protozous. VERDAGUER, Pere
El mirall embuixat. PALAU FABRE, Josep
El mirall imaginari. PLANA, Alexandre
El misteri de la sala d'estar. MINGUELL RIBAS, Ramon
El mite de Sisif. CAMUS, Abert
El modernisme a Sitges. PLANAS, Ramon
El món literari de sor Isabel de Villena. FUSTER, Joan
El món per un forat. MAS, Joan
El natalici. ROSSETTI, Francesc
El naufrag feliç. FOLCH CAMARASA, Ramon
El no. FOLCH CAMARASA, Ramon
El nostre refugi. FRAXANET, Rufo
El nou Prometeu Encadenat. ORS, Eugeni d'
El passat d'un home. MINGUELL RIBAS, Ramon
El petit món d'una placeta. VILLANOVA
TORREBLANCA, J.
El poble. MARTÍ POL, Miquel

El pobre senyor Font. BENGUEREL, Xavier
El poder feia vacances. VILÀ, Josep M.
El poema de Nadal. SAGARRA, Josep M. de
El poema del Pessebre. ALAVEDRA, Joan
El poeta i la mina. EFAK, Guillem F.H. d'
El premi literari i més coses. PEDROLO, Manuel de
El preu de la redempció. PUIG ALMIRALL, Oriol
El príncep. TEIXIDOR, Joan
El procés de Diana Wurtan. CLAVAGUERA MUNTÉ,
Enric
El Quillat foraster. ROIG RAVENTÓS, Josep
El refugi de les àguiles. TUGAS, Joan
El rellotge de caixa. MARTÍ CAMPS, Ferran
El rem de trenta-quatre. RUYRA, Joaquim
El retorn. PUIG ALMIRALL, Oriol
El retorn. SALVÀ, M. Antònia
El rojo y el negro. La Cartuja de Parma STENDHAL.
El saltamartí. BROSSA, Joan
El secret d'en Salvi. ROIG RAVENTÓS, Josep
El silenci. JANER MANILA, Gabriel
El silenci i la por. Cucurull, Fèlix
El solar. FONTANILLES, Ramon
El somni encetat. DOLÇ, Miquel
El somriure dels sants. LLOR, Miquel
El sopar a la lluna. GOST BORDAS, Enric

El temps feixuc. FRONTERA, Guillem
El testament. BENGUEREL, Xavier
El tio de l'Havana. TOUS MAROTO, Josep M.
El tímid de dos quarts de deu. LORENZO GÀCIA,
Francesc
El tomb de l'any. CARNER, Josep
El vagabund. BERTRANA, Prudenci
El vell flautista. MIRET, Josep
El vestit nou de l'emperador. ROSSETTI, Francesc
El viatge. BENGUEREL, Xavier
El viatge. FAUS, Francesc
Elegies de Bierville. RIBA, Carles
Elena de segona mà. PEDROLO, Manuel de
Ella és... "Ella". VILLANOVA TORREBLANCA, J.
Els anys. PLA, Josep
Els argonautes. PORCEL, Baltasar
Els camins. TORRES, Estanislau
Els carnissers. FRONTERA, Guillem
Els comparses. CORTÉS, Gabriel
Els condemnats. PORCEL, Baltasar
Els dies. VILLANGÓMEZ, Marià
Els dos miralls. MASSÓ, Enric
Els escorpins. PORCEL, Baltasar
Els Estats Units. POBLET, Josep M.
Els fugitius. BENGUEREL, Xavier

Els homes. BONET, Joan
Els infants de Riella. VILADOT, Guillem
Els joves i els altres. ESPINÀS, Josep M.
Els lloms transparents. FOIX, J. V.
Els llorers a l'estofat. COQUARD, Lluís
Els Mallorquins. MELIÀ, Josep
Els meridians de Focios. FOIX, J. V.
Els milions de l'oncle. SOLDEVILA, Ferran
Els milions del maletí. GONZÁLEZ-CUBER, Josep M.
Els Millors contes del Premi Condal. DD.AA.
Els moments. PLA, Josep
Els nins. BONET, Joan
Els ocells morts. GOMILA, Gumersind
Els orangutans. CARBÓ, Joaquim
*Els paisatges i pobles valencians descrits pels nostres
escriptors.* BEÛT I BELENGUER, Emili
Els poetes insulars de postguerra. SANCHIS
GUARNER, Manuel
Els poetes romàntics de Mallorca. SANCHIS GUARNER,
Manuel
Els qui cauen. TORRELLA CODINA, F. de P.
Els set pecats capitals. DD.AA.
Els sots ferestecs. CASELLES, Raimon
Els tòpics de l'humorisme. PRAT UBACH, Pere
Els trasplantats. PALAU CAMPS, Josep Maria

Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre català.

BLADÉ, Artur

Els tres al·lucinats. PUIG FERRETER, Joan

Els ulls i la cendra. TORRES, Estanislau

Els últims dies d'En Pompeyo. GOST BORDAS, Enric

Els únics mots. FORNER, Climent

Els valencians de secà. HUGET SEGARRA, Gaetà

Els vells - El cor del poble. IGLÉSIES, Ignasi

Els vençuts. BENGUEREL, Xavier

Els xuetes. PORCEL, Baltasar

En Josep de Sant Celoni. RUSIÑOL, Santiago

Entrada en blanc. PEDROLO, Manuel de

Entre dos amors. SERRA JANER, Josep

Entre dos silencis. BERTRANA, Aurora

Entre el Cel i la Terra. CIVERA, Beatriu

Entre el coral i l'espiga. BONET, Blai

Entre flames. RUYRA, Joaquim

Entre juliol i setembre. SALÀDRIGA, Robert

Entre l'Equador i els Tròpics. SAGARRA, Josep M. de

Entre la set i els llavis. VILLAR, Rafael

Episodi. VINYOLES, Pere

Érem quatre. POL, Ferran de

És a dir. ARDERIU, Clementina

És el cor qui mana. PARCERISAS, Francesc

És hora de plegar. TISIS MARCA, Rafael

Es metge nou. PUIGSERVER, Miquel
Es nirvis de sa neboda. TOUS MAROTO, Josep M.
És perillós fer-se esperar. ESPINÀS, Josep M.
Es té o no es té. HURTADO, Odó
Es vessa una sang fàcil. PEDROLO, Manuel de
Esbarzer. ROIG RAVENTÓS, Josep
Escàndol a cap de mar. MAS, Joan
Escenificació de cinc poemes. FOIX, J.V.
Esclat. MELENDRES, Miquel
Esforç inútil ?. FÀBREGAS, Josep
Esfullament d'ànima. Tannkes. FOXONET, Emili
Espigues en flor. SALVÀ, M. Antònia
Esplais d'un desvagat. LLAUNETA CAMPS, Simó
Estampes del Rosselló. OLIVERES-PICÓ, E.
Estances. RIBA, Carles
Esto ya existió en la antigüedad. COLL, Pieter
Estrictament personal. PEDROLO, Manuel de
Estudis i lectures. CAPDEVILA, J.M^a
Eucarístiques. VERDAGUER, Jacint
Eva. SOLDEVILA, Carles
Examen de consciència. FUSTER, Joan
Exercicis més o menys espirituals. PORCEL, Baltasar
Exili a Playamuertos. SALES, Núria
Falses memòries de Salvador Orlan. VILLALONGA,
 Llorenç

Fang. CRIADO, Eduard
Fanny. SOLDEVILA, Carles
Fantasia per a un auxiliar administratiu-cançons perdudes. BENET JORNET, Josep M^a
Fantasia sobre Trieste. LORENZO GÀCIA, Francesc
Farandola. JORDÀ, Lluís
Faust. VILLALONGA, Llorenç
Fàlaris. MOYÀ GILABERT, Llorenç
Feliçment, ja sóc una dona. CAPMANY, Mª Aurèlia
Festa major. VALLVERDÚ, Josep
Festival de cendres. CASAS, Joaquim
Fi de setmana damunt l'herba. FOLCH CAMARASA, Ramon
Figures de temps. FUSTER, Joan
Fins al darrer mot. BALLESTER, Alexandre
Flama. DOLÇ, Miquel
Flama vivent. ROIG RAVENTÓS, Josep
Flor de card. GALMÉS SANXO, Salvador
Flors de Maria. VERDAGUER, Jacint
Flors i bombons. CASAS GAMELL, Ramon
Flors i violes. RAVENTÓS, Manuel
Fontamara. SILONE, Ignazio
Fracàs. BERTRANA, Aurora
Francesc Pujols per ell mateix. BLADÉ, Artur
Fulles al vent. LAPORTA, Lluís

Fum d'ara. TORRES, Estanislau
Gargots. CESC
Gaziel - Els sense cor. MESTRES, Apel.les
Gent del Sud. MALUQUER, Concepció G.
Girassols al vent. ARBÓS I CANYELLES, Enric
Girona, arca de somnis. ROIG I LLOP, Tomàs
Gitanos a la vora i lluny. GUILLAMET TUEBOLS, Joan
Glòria vicentina. Antologia poètica. DD.AA.
Glossari 1906-1910. ORS, Eugeni d'
Goig. CASP, Xavier
Gorra de plat. BENGUEREL, Xavier
Greus en la meua tinta. VERDEGUER GONZÀLEZ,
Alfons
Gualba, la de les mil veus. ORS, Eugeni d'
Guanyar-se la vida. MUÑOZ ESPINALT, Carles
Guia inútil de Barcelona. TISNER A.A.
Guifré. SOLDEVILA, Ferran
Haceldama. BONET, Blai
*Heretgies, revoltes i sermons. Tres assaigs d'història
cultural.* FUSTER, Joan
Herminia. ELIAS BRACONS, Lluís
Història d'un mirall. MÀNTUA, Cecília A.
Història d'una dama i un lloro. GRIMALT, Josep A.
Història grisa. LLOR, Miquel
Històries barcelonines. SOLDEVILA, Carles

Històries cassolanes. VALOR SERRA, Jordi
Històries de veïnat. BRAZÉS, Edmond
Homes i coses de la Barcelona d'abans. PASSARELL,
Jaume
Homes i No. PEDROLO, Manuel de
Hortolans. PUIG ESPERT, Francesc
I la pau. ADLERT NOGUEROL, Miquel
I'st...sintetizem. UYÀ, Jaume
Idearai de Joan Alcover. ALCOVER, Joan
Idees i cants místics. VERDAGUER, Jacint
Ildaribal. MASERAS, Alfons
Imitació del foc i altres poemes. PORCEL, Baltasar
Incerta glòria. SALES, Joan
Indagacions possibles. FUSTER, Joan
Insania Terrae. VIDAL, Llorenç
Itinerari espiritual. FOXONET, Emili
Jadas i la primavera. BONET, Blai
Jardí vora el mar. RODOREDA, Mercè
Jardins ignorats. FABREGAT CHIMENO, T.
Jaume IV de Mallorca. COLOM, Guillem
Jeremias a Tafnis. COMAMALA VALLS, Romà
Jo, cap de casa. CASP, Xavier
Jo sense tu. CASP, Xavier
Jo seré el seu gendre. VILLANOVA TORREBLANCA, J.

Joan Serrallonga vida i mite del famós Bandoler.
FUSTER,Joan i REGLÀ,Joan

*Joaquim i els seus amics.*MASCARELL GOSP,Josep

Joc brut. PEDROLO, Manuel de

Joc d'arrels i d'estels. GRAU COLLELL, Josep

Joc d'infants. LLOR, Miquel

Joc de dames. ELIAS BRACONS, Lluís

Joc de tres. BALLESTER,Alexandre

*Josep Carner i el Noucentisme. Vida, obra i llegenda.*MANENT, Albert

Jourdain. VILA CASAS, Joan

Joventut alada. ELIES, Pere

Jubileu. CATALÀ, Víctor (P)

*Judicis finals.*FUSTER,Joan

Judit. COMAMALA VALLS, Romà

K.L. Reich. AMAT-PINIELLA, Joaquim

*L'abisme.*JANER MANILA,Gabriel

L'alegre Festa. FOLCH CAMARASA, Ramon

L'alegre vianant. CARNER RIBALTA,J.

*L'altra cara de la lluna.*ESCOBAR,Josep

L'altra ciutat. CAPMANY, M.Aurèlia

L'altra ciutat. CLARASÓ, Noel

L'altre demà. TORRES, Estanislau

L'altre geperut i alguns contes més. MARTÍNEZ
FERRANDO, J.E.

L'amant de tota la vida. ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent
L'ametlla, bastons, bolets i allà dalt. ARÚS, Joan
L'amfora. PORTA ROSÉS, Ventura
L'amo de Son Magraner. CAPELLA, Pere
L'amor quan és amor. GOST BORDAS, Enric
L'amor té cops amagats. CANYÀ, Llucieta
L'amor truca a la porta. TURULL, Ramon
L'amor venia amb taxi. ANGLADA, Rafael
L'anell al dit. BAIXERAS, Josep A.
L'àngel rebel. VILLALONGA, Llorenç
L'aperitiu. SAGARRA, Josep M. de
L'aprenent de suïcida. L'amador de la gentilesa.
SOLDEVILA, F.
L'aranya. GUIMERÀ, Angel
L'arbre caigut. COQUARD, Lluís
L'argenter de Girona. PUIG ALMIRALL, Oriol
L'arna. RUSIÑOL, Maria
L'arribada de l'oncle Jordi. MOLINS FURIÓ, Vicenç
L'art de viure al dia. ARTÍS GENER, Avelí
L'assídua concurrent i altres contes. JORDÀ, Lluís
L'Atlàntida. VERDAGUER, Jacint
L'auca del Senyor Esteve. RUSIÑOL, Santiago
l'avenc. ROIG RAVENTÓS, Josep
L'edat eterna. MORAGAS, Jeroni
L'encàrrec. CABANAS ALIBAU, Francesc

L'enlluernat. MIRACLE, Josep
L'enterrament. CASAS, Joaquim
L'Ermita de Sant Miquel. RASPALL DE CAHUÉ, Joana
L'ermità Maurici. ROIG RAVENTÓS, Josep
L'esbarzer incandescent. MELENDRES, Miquel
L'escapada. CARBÓ, Joaquim
L'espera. JUAN ARBÓ, Sebastià
L'esperança encara. ARDERIU, Clementina
L'estiu més bonic. FOLCH CAMARASA, Ramon
L'estrany. CAMUS, Albert
L'estrella d'en Perris. FOIX, J.V.
L'estudiant ros. SANTOS ANTOLÍ, Antoni
L'Evangelí segons un de tants. BONET, Blai
L'hereu. BERTRANA, Prudenci
L'hereva de Da. Obdúlia. VILLALONGA, Llorenç
L'home de les fires. SUNYOL, Cèlia
L'home és el tot. GAZIEL (P)
L'home i el límit. SAMPERE, Màrius
L'home, mesura de totes les coses. FUSTER, Joan
L'home revoltat. CAMUS, Albert
*L'hora de Catalunya. Petit recull d'una emissió
radiofònica.* CASADEMONT I COMAS, Emili
L'hora del triomf. GÜELL, Ricard S.
L'hora negra. JUAN ARBÓ, Sebastià
L'hora verda. VIDAL ALCOVER, Jaume

L'hostal de l'amor. SOLDEVILA, Ferran
L'Hostal de la Bolla i altres narracions. OLIVER,
Miquel dels Sants
L'hostal de la Glòria. SAGARRA, Josep M. de
L'illa de la calma. RUSIÑOL, Santiago
L'inspector arriba tard. PEDROLO, Manuel de
L'intrús. BENGUEREL, Xavier
L'inútil combat. JUAN ARBÓ, Sebastià
L'ocell de les cireres. BRAZÉS, Edmond
L'ombra de l'atzavara. CALDERS, Pere
L'ombra perdurable. PERMANYER, Ricard
L'oncle Anton. RIPOLL, Joan B.
L'ovella esgarriada. ESTRAGUES, Josep M.
L'últim combat. CUCURULL, Fèlix
L'últim replà. ESPINÀS, Josep Maria
L'últim serv. IBARS IBARS, Maria
La Barcelona del vuit-cents. ROBERT, Robert
La ben plantada. ORS, Eugeni d'
La biblia valenciana. TESIS MARCA, Rafael
La bogeria. OLLER, Narcís
La bona terra. MOYÀ GILABERT, Llorenç
La cançó a mitja veu. PI I SUNYER, Carles
La cançó de l'emigrant. TEIXIDOR ELIAS, P.
La cançó de la florista. MÀNTUA, Cecília A.
La Catalunya Vella. Notes de viatge. PLA, Josep

La cinglera de la mort. MÀNTUA, Cecília A.
La ciutat de Mallorca. OLIVER, Miquel dels Sants
La ciutat i el tròpic. POL, Ferran de
La clau. CLARASÓ, Noel
La collita del diable. ESPINÀS, Josep Maria
La columna trencada. BARAT, Joan
La Condemna. HURTADO, Odó
La corbata negra. QUADRADA, Jesús
La cort maia de Txikinamit. FONTANILLES, Ramon
La creu de la masia. PITARRA (P)
La crisi de la ficció. SERRAHIMA, Maurici
La culpable. MORAGAS, Valentí
La cura d'amor. VILLANOVA TORREBLANCA, J.
La dama enamorada. PUIG FERRETER, Joan
La darrera primavera. BARDÉS ABELLA, Ramon
La derrota. TORRES, Estanislau
La doble espera de l'aigua i tu. MELENDRES INGLES,
Jaume
La família dels Garrigues. PIN SOLER, Josep
La família Renu estiuaja. VENDRELL, Santiago
La família Rouquier. BENGUEREL, Xavier
La família Sistacs. CASTANYS, Valentí
La febre d'or. OLLER, Narcís
La finestra. ROMERO, Lluís
La flor de Nadal. PICAS, Francesc d'A.

La gent i el vent. VILADOT, Guillem
La gent que viu al món. BENEYTO, Maria
La gerra al sol. GAY, Simona
La gerra d'ossos. IGLÉSIES FORT, Josep
La gran aventura. SALOM, Jaume
La gran batuda. VILLALONGA, Llorenç
La història a l'inrevés. CREXELLS, Joan
La història d'uns secrets. OLLER, Joan
La imatge de Déu a trossos. CODOLOSA, Josep M^a
La incomunicació. CASTILLO DEL PINO, Carlos
La inquietud en calma. CASP, Xavier
La insòlita aventura d'Elisenda Camprubí. CARBÓ,
Joaquim
La jungla del seny. BIGORRA, Rafael
La literatura de postguerra. MOLAS, Joaquim
La llei del cor. MILLÀ NAVARRO, Àngel
La llima. SANTACREU POSIELLO, Antoni
La lluita estèril. TORRELLA CODINA, F. de P.
La lluita per la cultura. PIJOAN, Josep
La Lluna i el "Cala llamps". PORCEL, Baltasar
La lluna mor amb l'aigua. BARTRA, Agustí
La mà contra l'horitzó. PEDROLO, Manuel de
La mà pel front. ALBÓ, Núria
La maltempsada. OLLER, Joan
La mare enamorada. ROURE, Alfons

La maroma. FOLCH CAMARASA, Ramon
La màscara i l'home dins el mirall. BENGUEREL, Xavier
La masia. ARUMÍ, Lluís
La memòria es diverteix. CASTANYS, Valentí
La Mercè de Bellamata. GENÍS I AGUILAR, Martí.
La meva Cristina i altres contes. RODOREDA, Mercè
La meva vida. ESCLASANS, Agustí
La meva vocació literària. SALARICH TORRENTS,
Miquel
La minyonia d'un infant orat. RIBER, Llorenç
La Miranda. VILLANGÓMEZ, Marià
La mort de l'escolà. CALZADA ALAVEDRA, Esteve
La muntanya de Mirra. MELENDRES, Miquel
La néta de París. ELIAS BRACONS, Lluís
La neu dels anys. MILLÀ NAVARRO, Angel
La neu i altres collites de muntanya. BRAZÉS, Edmond
La nimfa d'argila. BERTRANA, Aurora
La nit de Sant Joan. GARCÉS, Tomàs
La nostra mort de cada dia. PEDROLO, Manuel de
La nostra terra de cada dia. MACIÀ, Carles
La novel·la de Palmira. VILLALONGA, Llorenç
La novel·la del besavi. PI I SUNYER, August
La papallona. OLLER, Narcís
La parada. RUYRA, Joaquim
La pau a casa. AMAT-PINIELLA, Joaquim

La Península inacabada. GAZIEL (P)
La Pepa Maca. MÀNTUA, Cecília A.
La petita Maria Teresa. LLACH, Concepció
La plaça del diamant. RODOREDÀ, Mercè
La plana de l'amor. MINGUELL RIBAS, Ramon
La pluja als vidres. CAPMANY, M.Aurèlia
La pluja d'or. GUANSÉ, Domènec
La pluja morta. MORA, Víctor
La poesia catalana fins a la Renaixença. FUSTER, Joan
*La poesia eucarística a Catalunya després de
Verdaguer.* CARDONA, Osvald
La pregunta i l'atzar. CUCURULL, Fèlix
La presó sense reixes. BARATTA RUÍZ, Faust
La promesa del banquer. PUIG ALMIRALL, Oriol
La prova del foc. FERRER COLL, Josep M.
La punyalada. VAYREDA, Marià
La quarta vigília. FALKBERGET, Johan
La rambla de les flors. SANSANEDAS, Jordi
La Represàlia. ROIG I LLOP, Tomàs
La ribera deserta. AMAT-PINIELLA, Joaquim
La roda de la fortuna. ARTÍS, Avelí
La ruta blava. SAGARRA, Josep M. de
La sala d'espera. FOLCH CAMARASA, Ramon
La saviesa del poble. TÀSIS MARCA, Rafael
La Selva ignota. CASAS MERCADÉ, Ferran

La set de la terra. CERDÀ, Jordi-Pere (P)
La seva setena vida. RIBES MONFAR, Josep M.
La simbomba fosca. PORCEL, Baltasar
La sorra calenta. GOMILA, Gumersind
La sortida i l'entrada. CARBÓ, Joaquim
La tercera vegada. ELIAS BRACONS, Lluís
La tia. BALLARÀ ABAYÀ, Joan
La tia de Sitges. FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim
La torre dels vicis capitals. MOIX, Terenci
La tragèdia d'Antígona. POVILL, Joan
La tragèdia o el llenguatge de la llibertat. PALAU
FABRE, Josep
La trampa. ESPINÀS, Josep Maria
La veritat del foc. BENGUEREL, Xavier
La vida a cada pas. COLOMINES, Joan
La vida al camp. RAVENTÓS, Jaume
La vida d'un home. ALEU, Feliu
La vida en rosa. VIDAL TOMÀS, Bernat
La "virreyana". VILLALONGA, Llorenç
La visita. FOLCH CAMARASA, Ramon
La viudeta es vol casar. VILA PAGÉS, Joan
La xera. TORRES, Estanislau
Laia-unes esvanides ombres del nostre mar. ESPRIU,
Salvador
Laura a la ciutat dels Sants. LLOR, Miquel

Les ales de la nit. SANTOS ANTOLÍ, Antoni
Les arrels. CARBÓ, Joaquim
Les bonhomies. CARNER, Josep
Les ciutats del món. IGLÉSIES FORT, Josep
Les dones. BONET, Joan
Les dones i els dies. FERRATER, Gabriel
Les dues funcions del circ. ARTÍS GENER, A.
Les engrunes. CALAF, Ramon
Les finestres s'obren de nit. PEDROLO, Manuel de
Les Fures. VILLALONGA, Llorenç
Les gràcies de l'Empordà - Jardins de Sant Pol.
COROMINES, P.
Les històries naturals. PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan
Les hores. PLA, Josep
Les llegendes de Montserrat en imatges. GIRABAL,
Josep M^a
Les multituds. CASELLAS, Raimon
Les nits de Barcelona. GASCH, Sebastià
Les originalitats. FUSTER, Joan
Les paraules no basten. COMAS, Ramon
Les presons imaginàries. COROMINES, Pere
Les quatre llunes. VIDAL ALCOVER, Jaume
Les serres encantades. SANTASUSAGNA, Joaquim
Les taronges amargues. ALMELA I VIVES, F.
Les taules de Marduk. FERRATÉ, J

Les termes de Meleagros. COROMINES, Pere
Les xiques de "l'entresuelo" i Tres forasters de Madrid.
ESCALANTE, Eduard
Liliana. MESTRES, Apel.les
Literatura catalana en debat. MANENT, Albert
Llegir com viure. TRIADÚ, Joan
Llengua i literatura. RIBA, Carles
Llepolies i joguines. SALVÀ, M. Antònia
Llibre d'amor. ARÚS, Joan
Llibre de cavalleries. PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan
Llibre de les Set sivelles. PONS, J.S.
Llibre dels bons auguris. LÓPEZ-PICÓ, Josep M.
Llibre dels retorns. RIBERA, Antoni
Lluernes tan sols. CUCÓ, Alfons
Lo desengany. FONTANELLA, Francesc
Los blancos dientes del perro (versió bilingüe).
CRIADO, Eduard
Lucrecia. RAMIS, Joan
M'enterro en els fonaments. PEDROLO, Manuel de
Magnèsia. FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim
Mals pensaments a favor de l'home. LLOVERAS, Gonçal
Maoba Fygurassio. VILA CASAS, Joan
Maràvia. ROIG RAVENTÓS, Josep
Maria Coral la pessebrista. MÀNTUA, Cecília A.
Maria Pi i Sunyer i el seu temps. PI I SUNYER, Carles

Maria Rosa. GUIMERÀ, Angel
Matèria definitiva. VILA CASAS, Joan
Màrsias i Adila. BARTRA, Agustí
Melodia eterna. VENDRELL, Santiago
Melodia eterna. TAPIAS, Josep i VENDRELL, S.
Memòries d'Adrià Gual. GUAL, Adrià
Memòries d'un aprenent d'antiquari. DALMAU, Rafael
Memòries d'un llibre vell. EROLES, Emili
Memòries d'una estàtua. VIDAL TOMÀS, Bernat
Mestre Lau es taconer. TOUS MAROTO, Josep M.
Més enllà dels sentits. PERMANYER, Ricard
Mig aire del temps. CASTELLNOU GRAU, Josep M.
Mirall de la veu i el crit. VIDAL ALCOVER, Jaume
Miralls tèrbols. POL, Ferran de
Mister evasió. BONET, Blai
Misteri de dolor - Donzell qui cerca muller. GUAL, Adrià
Misteri de Sant Pere Ursèol. PONS, Josep Sebastià
Mites. SANSANEDAS, Jordi
Moment musical. SOLDEVILA, Carles
Moments. Poesies. PRAT GABALLÍ, Pere
Món, dimoni i carn. CANYAMERES, Ferran
Mònica a Deià. RIVES MONFAR, Josep M.
Montnegre. ROIG RAVENTÓS, Josep
Montserrat. VERDAGUER, Jacint
Morin els capellans. MARTÍN VIGIL, José L.

Mort d'home. SALVAT, Ricard
Mort de dama. VILLALONGA, Llorenç
Mossegar-se la cua. PEDROLO, Manuel de
Mostrari en el Círculo de Bellas Artes. Taula de poesia
(IV). DD.AA.
Mr. Chaase, podeu sortir. PEDROLO, Manuel de
Museu Zoològic. CARNER, Josep
Narracions. ESPRIU, Salvador
Narracions. VILANOVA, Emili
Narracions alacantines de muntanya i voramar. VALOR
 SERRA, Jordi
Narracions de la Foia de Castalla. VALOR VIVES, Enric
Narracions del Delta. JUAN ARBÓ, Sebastià
Narracions valencianes. BLASCO IBÀÑEZ, Vicent
Necessitem morir. CAPMANY, M. Aurèlia
Netzahualcòyotl. VIDAL, Llorenç i VEGA, Rolando A.
Nit de Reis. VIA, Ramona
Niuades disperses. TUGAS, Joan
No hi ha homes dolents. FÀBREGAS, Josep
No hi ha vent a la teulada. CAPELLÀ, Llorenç
No ho sap ningú. RUBIÓ NICOLAU, M.
Nocturn de primavera. PLA, Josep
Només el miratge. CUCURULL, Fèlix
Nord enllà. SALVAT, Ricard
Nosaltres els valencians. FUSTER, Joan

Novel·letes menorquines. RUÍZ PABLO, Angel
Novel·letes rurals. GALMÉS, Salvador
Noves poesies. COSTA LLOBERA, Miquel
Obra. PERE QUART (P)
Obra catalana. PIJOAN, Josep
Obra catalana completa I- Novel·les de l'Ebre. JUAN
ARBÓ, Sebastià
Obra completa. vol 1-7. PLA, Josep
Obra poètica. AGELET, Jaume
Obra poètica. CERDÀ, Jordi Pere (P)
Obra poètica. ESPRIU, Salvador
Obra poètica. GARCÉS, Tomàs
Obra poètica. MANENT, Marià
Obra poètica. MOIX CUSIDÓ, Ramon
Obra poètica. PERMANYER, Ricard
Obra Poètica. ROMEU, Josep
Obra poètica completa. LIOST, Guerau de
Obres completes. ALCOVER, Joan
Obres Completes. BERTRANA, Prudenci
Obres completes. CARNER, Josep
Obres Completes. CATALÀ, Víctor (P)
Obres Completes. COSTA LLOBERA, Miquel
Obres completes. GAZIEL (P)
Obres completes. LÓPEZ-PICÓ, Josep M.
Obres Completes. MARAGALL, Joan

Obres Completes. OLIVER, Miquel dels Sants
Obres completes. OLLER, Narcís
Obres completes. RIBA, Carles
Obres completes. RUÍZ PABLO, Angel
Obres completes. RUSIÑOL, Santiago
Obres completes. RUYRA, Joaquim
Obres completes. SALVADOR, A. Lluís
Obres completes. SOLDEVILA, Carles
Obres completes. VERDAGUER, Jacint
Obres completes; I poesia. ESPRIU, Salvador
Obres completes I. Llengua, literatura, història.
 FUSTER, Joan
Obres completes, I. El mite de Bearn. VILLALONGA,
 Llorenç
Obres completes II. Diari 1952-1960. FUSTER, Joan
Obres Completes. Vol I, II. RIBER, Llorenç
Obres completes. (poesia). SAGARRA, Josep M. de
Obres completes. (prosa). SAGARRA, Josep M. de
Obres essencials de- MUÑOZ ESPINALT, Carles
Obres poètiques. FOIX, J.V.
Obres valencianes completes. QUEROL, Vicent W.
Oceanografia del tedi. ORS, Eugeni d'
Ocells de pis. ANGLADA, Rafael
Ocells i peixos. MOYÀ GILABERT, Llorenç
Ofrena mística. COLOM, Guillem

Ombrívols. CATALÀ, Víctor (P)
Onades sobre una roca deserta. MOIX, Terenci
Operació gat per llebre. BIGORRA, Rafael
Operació Viaducte VILA. CASAS, Joan
Or i sal. BROSSA, Joan
Oracions. RUSIÑOL, Santiago
Oviri. BERTRANA, Aurora
Pa i llibres. LOUIS, Michel
Pàgines autobiogràfiques. VERDAGUER, Jacint
Pàgines escollides de Sant Vicent Ferrer. FUSTER, Joan
Paisatge Familiar. PONS, Josep Sebastià
Papers de família. SOLDEVILA, Carles
Paraules al Vent. MARTÍ POL, Miquel
Paraules d'Opton el Vell. ARTÍS GENER, Avelí
Parèntesi. MALUQUER, Concepció G.
París 1914, diari d'un estudiant. GAZIEL (P)
París, 1940. GASCH, Sebastià
Partits del mig. FÀBREGAS, Josep
Passaport per a l'eternitat. TAPIAS, Josep
Pàtria ignorada. COMAS, Ramon
Paulina Buixareu. SAGARRA, Josep M. de
Pedris al sol i altres poemes. COLOM, Guillem
Pel Camí del vent. CORTÉS, Gabriel
Per aquest misteri. TEIXIDOR, Joan
Per entrar en el regne. ANDREU, Josep M.

Per fer gana. RUÍZ PABLO, Angel
Per què cal ser covard. MELIÀ, Josep
Per un nou concepte de la Renaixença . ARIMANY,
 Miquel
Perquè no. BAIXERAS, Josep A.
Perquè sí. BAIXERAS, Josep A.
Petit llibre d'un solitari. VIDAL, Llorenç
Petit món enfebrat. SERRAHIMA, Maurici
Petites històries. DÍAZ-PLAJA, Guillem
Pigmalió (adaptació lliure de l'obra de G. Bernard Shaw).
 OLIVER, J.
Pilar Prim. OLLER, Narcís
Pinya de rosa. RUYRA, Joaquim
Pitarra. (l'home del Romea). FABRÉ FONT, Miquel
Ple al 5. ARTÍS, Víctor
Plou i fa sol. SARSANEDAS, Jordi
Pluges a l'erm. AGELET, Jaume
Pobles d'Amèrica. POBLET, Josep M.
Poema de la fam. MATHEU, Roser
Poemes. ALCOVER, Joan
Poemes. BARTRA, Agustí
Poemes a Nai. RIERA NADAL, Miquel Angel
Poemes amb ocells. MAURICI, Jaume
Poemes bíblics. ALCOVER, Joan
Poemes civils. BROSSA, Joan

Poemes d'Adam. COMAMALA VALLS, Romà
Poemes d'alta mar. MELENDRES, Miquel
Poemes de la fi. RODRÍGUEZ BERNABEU, Emili
Poemes de Prades. MUTGÉ, Guerau
Poesia. LIOST, Guerau de (P)
Poesia. PERE QUART (P)
Poesia, realisme, història. CASTELLET, Josep M^a
Poesies. CALAFAT, Josep
Poesies. MARAGALL, Joan
Poesies. SALVAT-PAPASSEIT, J.
Poesies. TORRES, Màrius
Poesies completes. ALCOVER, Joan
Poesies Completes. ARDERIU, Clementina
Poesies completes. FERRÀ, Miquel
Poesies Completes. FOLGUERA, Joaquim
Poesies Completes. OLIVER, Miquel dels Sants
Poesies Completes. RIBER, Llorenç
Poesies de -. GARGANTA, Josep M^a
Poesies populars. PENYA, Pere d'Alcàntara
Poetes universitaris valencians. SANCHIS GUARNER,
Manuel
Pol·len. MALUQUER, Jordi
Pont i crepuscle. CASAS MERCADÉ, Ferran
Portugal enfora. GAZIEL (P)
Posicions terrenals. VALLS I JORDÀ, Joan

Postals d'Itàlia. SANSANEDAS, Jordi
Presons obertes. ROIG RAVENTÓS, Josep
Primavera d'hivern. COLOM, Guillem
Primavera d'hivern. (cinquanta anys de poesia de G. Colom). COLOM, G.
Primavera i tardor. GRÍFOL PUIG, Joaquim
Primavera inquieta. MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.
Primer llibre de notes. MELIÀ, Josep
Primera història d'Esther. ESPRIU, Salvador
Primera part. SUNYOL, Cèlia
Primers dies de 1968. PESSARRODONA, Marta
Princesa de Barcelona. MÀNTUA, Cecília A.
Prosa antològica. VERDAGUER, Jacint
Proses. RAVENTÓS, Ramon
Proses bàrbares. BERTRANA, Prudenci
Proses completes. DURAN REYNALS, E.
Proses en carn. CASP, Xavier
Prudenci Bertrana per ell mateix. BERTRANA, Prudenci
Psalms. VALERI, Lluís
Quadrets i pinzellades. GALMÉS, Salvador
Quan els records parlen. LORENZO GÀCIA, Francesc
Quan els sentits s'afinen. CANYAMERES, Ferran
Quan es fa nosa. POUS PAGÉS, J.
Quan l'ànima ens desperta. CARBONELL, Josep M.
Quan les aranyes filen. GARCIA APARICI, Bernat

Quan mataven pels carrers. OLLER, Joan
Quan no sigui amb tu. PORTA ROSÉS, Ventura
43 respostes catalanes al Qüestionari Proust.
 PERMANYER, Lluís
Què cal saber de Catalunya. SOLDEVILA, Carles
Què s'ha fet d'en Pere Cots ?. MALUQUER, Concepció
 G.
Qui enganya, para. AMORÓS, Xavier
Quina visita tens Quimet!. COQUARD, Lluís
Raimon. FUSTER, Joan
Realitat de Catalunya. SERRAHIMA, Maurici
Realitats. VINYOLI, Joan
Records de la darrera carlinada. VAYREDA, Marià
Recull de contes balears. DD.AA.
Recull de contes valencians. DD.AA.
Recull de poesies. AGUILERA, Anna
Recull de pregàries en llengua valenciana. Eucologi
 SORRIBES GRAMAGE, Vicent.
Regeneracionisme i modernisme. BROSSA, Jaume
Rei de Roma. ROJAS, Carles
Rialles, llàgrimes i "vedettes". ALADY (P)
Roda de malcontents. RIERA LLORCA, Vicenç
Roda de solitaris. AMAT-PINIELLA, Joaquim
Romanç d'amor. MUSET, Antoni
Romeu: de 5 a 9. MORAGAS, Valentí

Ronda de mort a Sinera. ESPRIU, Salvador
Ronda naval sota la boira. CALDERS, Pere
Rondalles de Cerdanya. CERDÀ, Jordi-Pere (P)
Rosa dels Vents. FORTEZA, Miquel
Roses, diables i somriures. PERUCHO GUTIÉRREZ,
Joan
Ruta dels cims. GAYÀ, Miquel
Salt d'euga. PLA ROSES, Walda
Sant Feliu de la Costa Brava. GAZIEL (P)
Sant Francesc. Flors del Calvari. VERDAGUER, Jacint
Saó de llegenda. IGLÉSIES FORT, Josep
Sàtires. LIOST, Guerau de (P)
Scala Dei. IGLÉSIES FORT, Josep
Secretari privat. FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim
Seguint el temps. BARAT, Joan
Seixanta minuts. MIRACLE, Josep
Sense Esperança. BARDÉS ABELLA, Ramon
Seny, treball i llibertat. GAZIEL (P)
Senyals de camí. GALÍ, Raimon
Senyora separada. RELAIS, Màrius
Senyoreta Cyrano. SOLDEVILA, Carles
Ses tietes. BONET, Joan
Setembre 30. PESSARRODONA, Marta
Siau benvingut. BALLESTER, Alexandre
Sis narracions. OLLER, Joan

Situació bis. PEDROLO, Manuel de
Sobre literatura catalana i altres assaigs. MARCO,
Joaquim
Sobre llegir i escriure SERRAHIMA, Maurici .
Sobre Narcís. FUSTER, Joan
Societat Anònima. ESPINOSA, Pere
Solitud. CATALÀ, Victor (P)
Solnegre. PORCEL, Baltasar
Solució de continuïtat. PEDROLO, Manuel de
Solucions provisionals. CARBÓ, Joaquim
Somni celestial. GIFREDA, Màrius
Somnis entre palmes. GARRIGA, Ramon
Sonets d'Itàlia. CASAS MERCADÉ, Ferran
Sonets de Balançat. VILLANGÓMEZ, Marià
Sonets del Zoo. CID, Felip
Sóc un assassí. BENGUEREL, Xavier
Talaiot del vent. Vuit poemes. VIDAL, Llorenç
Tana o la felicitat. CAPMANY, M. Aurèlia
Tardanies. ROSELLÓ DE SON FORTEZA, Joan
Tardor. MELENDRES, Miquel
Tardorenques i altres poemes. GUITER, Enric
Tast d'Eternitat. VALLS JORDÀ, Joan
Taula parada (poemes). LÓPEZ-PICO, Josep M.
Teatre. MESTRES, Apel.les
Teatre. PORCEL, Baltasar

Teatre català d'agitació política. FÀBREGAS, Xavier
Teatre complet. SAGARRA, Josep M. de
Teatre de la ciutat. ROVIRA VIRGILI, A.
Teatre de la natura. ROVIRA VIRGILI, A.
Teatre inèdit. CATALÀ, Víctor (P)
Teatre popular - Els pastorets. DD.AA.
Teatre Selecte. GUIMERA, Angel
Teatre selecte. PITARRA (P)
Teatre Selecte. POUS PAGÉS, J.
Teatre selecte. RUSIÑOL, Santiago
Teatre selecte. SAGARRA, Josep M. de
Teatre Selecte. SOLDEVILA, Carles
Temps d'estrena. VILADOT, Guillem
Temps enrera. SANT MARC (P)
Temps obert. (I) PEDROLO, Manuel de
Temps sense llàgrimes. ALPERA, Lluís
Teoria dels cossos. FERRATER, Gabriel
Terra en la boca. FUSTER, Joan
Terra endins. COLOM, Guillem
Terra i somni. VILLANGÓMEZ, Marià
Terres de l'Ebre. JUAN ARBÓ, Sebastià
Tècnica de Cambra. PEDROLO, Manuel de
Tina a interludis. MALUQUER, Jordi
Tino Costa. JUAN ARBÓ, Sebastià
Tornant-hi a pensar. DURAN SANPERE, Agustí

Tot l'any a Cadaqués. DALÍ, Anna M.

Tot per unes cartes. Un plat de crema. COQUARD, Lluís

Tota aquesta gent. FOLCH CAMARASA, Ramon

Tota la ira dels justos. POMAR, Jaume

Tòtems actuals i altres assaigs. ABELLA GIBERT, Delfi

Totes les bèsties de càrrega. PEDROLO, Manuel de

Totes les cançons. MESTRES, Apel.les

Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí (1893-1914). GAZIEL (P)

Tots els contes. (1936-1967). CALDERS, Pere

Tots els contes. LLOR, Miquel

Tots els contes. MESTRES, Apel.les

Tots hem fet l'estraperlo. GUILLAMET TUEBOLS, Joan

Tots som iguals. ESPINÀS, Josep Maria

Tots tres surten per l'Ozama. RIERA LLORCA, Vicenç

Tradicions i fantasies. COSTA LLOBERA, Miquel

Traduït de l'americà. CAPMANY, M. Aurèlia

Tren de matinada. PICAS, Jaume

39 graus a l'ombra. VICENS, Antònia

Tres. TÀSIS MARCA, Rafael

Tres cartes de París. GOST BORDAS, Enric

Tres comèdies. OLIVER, Joan

Tres de servei. PERELLÓ, Rossend

Tres diguem-ne desarrelats. JARDÍ, Enric

Tres presoners. BERTRANA, Aurora

Tres viatges en calma per l'illa de la calma. GAFIM (P)
Triptic. POL, Ferran de
Tu i l'hipòcrita. CAPMANY, M. Aurèlia
Turistes, sirenes i gent del país. COSTA PAU, Manuel
Ulisses a l'Argòlida. RUBIÓ TUDURÍ, Nicolau
Un andorrà lluny del poble.. FITER, Ricard
Un benestar semblant. CLARASÓ, Noel
Un camí. CLARASÓ, Noel
Un camí de Damasc. LLOR, Miquel
Un carreró contra Còssima. CARBÓ, Joaquim
Un cas apassionant. VALOR SERRA, Jordi
Un crim abstracte o el jardiner assassinat. RUBIÓ
NICOLAU, M.
Un crim al Paralelo. TISIS MARCA, Rafael
Un desviament de l'amor. SOLÀ CAROL, Josep
Un embolic de família. PUNTÓS CHARLES, Francesc
Un estudiant a París i altres estudis. GAZIEL (P)
Un gran cotxe negre. PICAS, Jaume
Un hereu de la mediterrània. PLANES MUNDET, J.
Un home entre herois. TISIS MARCA, Rafael
Un lloc entre els morts. CAPMANY, M. Aurèlia
Un marit per a la meua dona. CAMPS PINÓS, Nicàs
Un mite. HURTADO, Odó
Un món rebel. SÁNCHEZ-CUTILLAS, Carmelina
Un món per a infants. FUSTER, Joan

Un món per a tothom. PEDROLO, Manuel de
Un mort sobre l'asfalt. LORENZO GÀCIA, Francesc
Un pas en fals. FÀBREGAS, Josep
Un Poca-solta. CLARASÓ, Noel
Un pocapena. CAMPRUBÍ, Martí
Un senyor damunt un ruc. MAS, Joan
Un senyor de Barcelona. PLA, Josep
Un somni a l'encàrrec del destí. FRAXANET, Rufo
Una Barcelona a Anglaterra i altres reportatges.
MANYÉ, Josep
Una dona com una altra. CIVERA, Beatriu
Una farsa camí del cel. ARMENGOL SERRA, Plàcid
Una flor enmig d'un ermot. TORRELLA CODINA, F. de
P.
Una guerra civil. ESTRADÉ RODOREDÀ, Sabastià
Una història qualsevol. TAPIAS, Josep
Una selva com la teva. PEDROLO, Manuel de
Una societat limitada. ELIES, Pere
Una taca de sol. ARIMANY, Miquel
Una tragèdia i una farsa. MOYÀ GILABERT, Llorenç
Una vella, coneguda olor. BENET JORNET, Josep M.
Una veu et crida. TEIXIDOR, Joan
València en les obres de Balsco Ibáñez. SEBASTIÀ, Enric
Valencians a Mèxic (reportatges i biografies). SOLER
GODÉS, Enric

Valencians avui. PÉREZ BENCLLOCH, Joan
Vals. TRABAL, Francesc
Varietés. ESPINÀS, Josep M.
Vendaval. CASTILLO ESCALONA, Josep
Vent de garbí i una mica de por. CAPMANY, M. Aurèlia
Vent de grop. BERTRANA, Aurora
Verd i blau. MASCARELL GOSP, Josep
Verd madur. VIRÓS MOYES, Josep
Veire de sang.. ESPLUGAS, Josep
Vergonya. ROCAMORA, Manuel
Versos en el record. DRAPER, Joan
Vestir-se per morir. ESPINÀS, Josep M.
Veus i remors de la meva ciutat. CID, Felip
Viatge a l'Atlàntida i retorn a Ítaca. DÍAZ-PLAJA,
Guillem
Viatge a l'entorn del meu Pessebre. GARRUT, Josep M.
Viatge a les balears menors. PORCEL, Baltasar
Viatge a orient. TEIXIDOR, Joan
Viatge al Pirineu de Lleida. ESPINÀS, Josep M.
Viatge al Priorat. ESPINÀS, Josep M.
*Viatge al voltant del món seguint el paral·lel de
Barcelona.* DURAN, A.
Viatge d'un moribund. SALES, Joan
Viatges de nuvis. PORTA ROSÉS, Ventura
Victòria. OLLÉ JOVÉ, Miquel

Vida (poemes algueresos). BALLERO DE CANDIA,
Antoni

Vida privada. SAGARRA, Josep M. de

Vides de Picasso. PALAU FABRE, Josep

Vides Planes. IBARS IBARS, Maria

Vint cançons i altres poemes. GARCÉS, Tomàs

Vint poemes civils. PARCERISAS VÁZQUEZ, Francesc

Vint-i-cinc anys de crítica. BOFILL I FERRO, J.

Vint-i-dos contes. RODOREDÀ, Mercè

27 visions de calitja. CORRAL, E.

Violació de límits. PEDROLO, Manuel de

Visions de Catalunya. SANTAMARIA, Joan

Visions de Mallorca. SANTAMARIA, Joan

Visions del Pirineu. BOSCH DE LA TRINXERIA, J.

Viure no és fàcil. MASSÓ, Enric

Volar. CASP, Xavier

Voreta el Xúquer. ARMINYANA CANUT, Josep

Vuit poemes de Lleida. DD.AA.

Week-end d'estiu a New York. PLA, Josep

Xistos escenificats. DD.AA.

BIBLIOGRAFIA DEL CORPUS

ABELLA GIBERT, Delfi: *Tòtems actuals i altres assaigs*.

Col. Raixa, 45. Ed. Moll. Mallorca. 1960.

ADLERT NOGUEROL, Miquel: *I la pau*. Ed. Torre.

València. 1953.

ADLERT NOGUEROL, Miquel: *Cor al nu*. Col. Raixa, 12.

Ed. Moll. Mallorca. 1956.

AGELET, Jaume: *Pluges a l'erm*. P. Josep Romeu. Col. Ossa

Menor, 15. El Pedreira. Barcelona. 1953.

AGELET, Jaume: *Obra poètica*. P. Josep Romeu. Col. Bibl.

Selecta 167. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.

AGUILERA, Anna: *Recull de poesies*. Ed. Aguilera. 1969.

AGUILÓ I FORTEZA, Tomàs: *Antologia poètica de-*. P.

Josep Mª Llompart. Col. Illes d'Or, 93. Ed. Moll. 1968.

ALADY (pseud): *Rialles, llàgrimes i "vedettes"* (Carles

Saldanya). Col. Bibl. Catalunya, 2. Editorial Bruguera.

Barcelona. 1965.

ALAVEDRA, Joan: *El poema del Pessebre*. I. J. Ferràndiz.

Col. Bibl. Selecta, 394. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.

ALAVEDRA, Joan: *El fet del dia (d'ahir i d'avui)*. Col. Bibl.

Selecta, 428. Ed. Selecta. Barcelona. 1970.

ALBÓ, Núria: *La mà pel front*. P. Jordi Maluquer. Col. Ossa

Menor 47. Ed. Pedreira. Barcelona 1962.

- ALCOVER,Joan: *Cap al tard*. P. J. Alcover. Col. Illes d'Or, 20. Ed. Moll. Mallorca.1941.
- ALCOVER,Joan: *Poemes bíblics*. Col. Illes d'Or, 22. Ed. Moll. Mallorca.1942.
- ALCOVER,Joan: *Poemes*. P. Joan Pons i Marquès. Col. Exemplària Mundi, 1.Ed. Moll. Mallorca 1948.
- ALCOVER,Joan: *Poesies completes*. P. M. Ferrà. Col. Bibl. Selecta, 39. 2^a. Ed. Selecta. Barcelona.1948.
- ALCOVER,Joan: *Ideari de Joan Alcover*. Col. Illes d'Or, 59. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- ALCOVER,Joan: *Obres completes*. Bibl. Perenne, 14.. Ed. Selecta. Barcelona.1964.
- ALEU,Feliu: *La vida d'un home*. Col. Catalunya Teatral, 16. Ed. Millà. Barcelona.1952.
- ALMELA I VIVES,F: *Les taronges amargues*. P. Carles Salvador. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1955.
- ALOMAR,Gabriel: *El futurisme i altres assaigs*. Col. Antologia Catalana, 69. Ed. Edicions 62. Barcelona 1970.
- ALPERA,Lluís: *El magre menjar*. P. Joan Fuster. Col. Ossa Menor, 52. Ed. Pedreira. Barcelona.1963.
- *ALPERA,Lluís: *Temps sense llàgrimes*. P. Miquel Dolç. Ed. Diputació Provincial de València. València. 1968.

- AMAT-PINIELLA, Joaquim: *El Casino dels Senyors*. Nova Col·lecció Lletres, 24. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- AMAT-PINIELLA, Joaquim: *Roda de solitaris*. Nova Col·lecció Lletres, 33. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- AMAT-PINIELLA, Joaquim: *La pau a casa*. Nova Col·lecció Lletres, 46. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- AMAT-PINIELLA, Joaquim: *K.L. Reich*. Col. Club dels Novel·listes, 26. Ed. Club Editor. Barcelona. 1963.
- AMAT-PINIELLA, Joaquim: *La ribera deserta*. 2ª edició. Col. La Novel·la Popular, 2. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- AMORÓS, Xavier: *Qui enganya, para*. P. Francesc Vallverdú. Col. Ossa Menor, 58. Ed. Proa. Barcelona. 1968.
- ANDREU, Josep M^a: *Per entrar en el regne*. P. Tomàs Garcés. Col. Ossa Menor, 32. Ed. Pedreira. Barcelona. 1957.
- ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent: *Donzell amarg*. Col. Ossa Menor, 31. Ed. Pedreira. Barcelona. 1958.
- ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent: *L'amant de tota la vida*. Col. L'Espiga, 51. Ed. Torre. València. 1965.
- ANGERRI I BALAGUER, Antoni: *Boira dins les muralles*. Col. Al Guió del temps, 9. Ed. Dalmau. Barcelona. 1966.

- ANGLADA,Rafael: *Ocells de pis*. Col. Catalunya Tearal, 38. Ed. Millà. Barcelona.1956.
- ANGLADA,Rafael: *L'amor venia amb taxi*. Col. Catalunya teatral, 60. Ed. Millà. Barcelona.1959.
- *ANTOLOGIA POÈTICA: *Glòria vicentina*. P. Rafael Ferreres. Ed. Impremta V. Cortell. València. 1944.
- ARBÓS I CANYELLES,Enric: *Girassols al vent*. Col. Ponent. Ed. Vidal. 1967.
- ARDERIU,Clementina: *Poesies Completes*. Col. Bibl. Selecta. 116. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- *ARDERIU,Clementina: *És a dir*. P. Joan Fuster. Ed. Simpar. Barcelona. 1959.
- ARDERIU,Clementina: *L'esperança encara*. P. Joaquim Molas. Col. Antologia Catalana, 55. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- ARIBAU, Bonaventura Carles: *Art i Política*. Col. Popular Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1952.
- ARIMANY,Miquel: *Eduard*. P. Rafael Tasis. Nova Col·lecció Lletres, 12. Ed. Albertí. Barcelona. 1955.
- ARIMANY,Miquel: *Per un nou concepte de la Renaixença*. Col. Panorama Actual de les Idees, 42. Ed. Dalmau. Barcelona. 1965.
- ARIMANY,Miquel: *Una taca de sol*. Col. La Novel·la Popular, 14.Ed. Alfaguara. Barcelona .1967.

- ARIMANY, Miquel: *El comte Arnau*. Col. La Roda. Ed. Arimany. 1968.
- ARMENGOL SERRA, Plàcid: *Una farsa camí del cel*. Col. Bibl. El Gresol, 58. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- ARMINYANA CANUT, Josep: *Voreta el Xúquer*. P. Editorial. Ed. Sicània. València. 1962.
- ARTÍS GENER, Avelí: *La roda de la fortuna*. Col. Catalunya Teatral, 14. Ed. Millà. Barcelona. 1963.
- ARTÍS GENER, Avelí: *Les dues funcions del circ*. P. Domènec Guansé. Col. A tot Vent. 122. Ed. Proa. Barcelona. 1966
- ARTÍS GENER, Avelí: *Paraules d'Opton el Vell*. Col. Sèrie Novel·la, 3. Ed. Cadí. 1968.
- ARTÍS GENER, Avelí: *556 Brigada mixta*. Col. Llibre de Butxaca, 5. Ed. Pòrtic. 1969.
- ARTÍS GENER, Avelí: *L'art de viure al dia*. Col. Llibre de Butxaca, 12. Ed. Pòrtic. 1970.
- ARTÍS, Víctor: *Ple al 5*. Col. Llibre de Butxaca, 15. Ed. Pòrtic. 1970.
- ARUMÍ, Lluís: *La masia*. Col. Publicacions de La Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1956.
- ARÚS, Joan: *Llibre d'amor*. P. Octavi Saltor. Bibl. Selecta, 15. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.

- ARÚS,Joan: *L'ametlla, bastons, bolets i allà dalt*, Puig Graciós. P. Carles Sindreu. Ed. Ariel. Barcelona. 1967.
- ARÚS, Joan: *Carta a una poetessa*. P. Guillem Díaz-Plaja. Ed. Arús. 1968.
- BADIA,Alfred: *Calpúrnia*. Col. Quadrens Teatre ADB, 6. Ed. Fontanella. 1962.
- BAIXERAS,Josep A.: *Perquè sí*. P. J. Baixeras. Col. Raixa, 23. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- BAIXERAS,Josep A.: *Calipso*. Col. Raixa, 46. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- BAIXERAS,Josep A.: *Perquè no*. P. Joan Triadú. Col. Bibl. Selecta, 289. Ed. Selecta. Barcelona. 1960
- BAIXERAS,Josep A.:*L'anell al dit*. P. Josep M. Llompart. Col A tot Vent, 106. Ed. Proa. Barcelona.1964.
- BALLARÀ ABAYÀ,Joan: *La tia*. Col. Catalunya Teatral, 85. Ed. Millà. Barcelona. 1962
- BAL·LERO DE CANDIA,,Antoni.: *Vida (poemes algue-resos)*. Col. La Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1957
- BALLESTER,Alexandre: *Siau benvingut*. P. Frederic Roda. Col. Les Illes d'Or, 91. Ed. Moll. Mallorca. 1968.
- BALLESTER,Alexandre: *Fins al darrer mot*. Ed. Moll. Mallorca. 1969.
- BALLESTER,Alexandre: *Joc de tres*. P. Feliu Formosa. Col. Raixa. 76. Ed. Moll. Mallorca. 1969.

- BARAT,Joan:*Diari del captaire*. P. Actorial (El Captaire).
Col. Raixa, 3. Ed. Moll. Mallorca. 1955.
- BARAT,Joan: *Seguint el temps*. P. J.Barat. Col. Ossa
Menor, 30. Ed. Pedreira. Barcelona. 1956.
- BARAT,Joan: *La columna trencada*. Nova Col·lecció
Lletres, 38. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.
- BARATTA I RUÍZ,Faust: *Camí d'esperança*. Col. Bibl.
Gresol, 20. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- BARATTA I RUÍZ,Faust: *A reveure papà*. Col. Bibl.
Gresol, 52. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- BARATTA RUÍZ,Faust: *La presó sense reixes*. Col. Bibl.
Gresol, 24. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- BARCELÓ,Miquel.: *Així sia*. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- BARDÉS ABELLA,Ramon:*Sense Esperança*. Col. Bibl.
Sabadell, 3. Ed. Biblioteca Sabadell. 1958.
- BARDÉS ABELLA,Ramon:*La darrera primavera*. Col. Al
Guió del Temps, 6. Ed. Dalmau. Barcelona. 1962.
- BARTHES,Roland: *Crítica i veritat*. T. Jaume Vidal i
Alcover. Col. Sitges, 5. Ed. Llibres de Sinera. 1969.
- BARTRA,Agustí: *Poemes*. P. Antoni Ribera. Col. Ossa
Menor, 23. Ed. Pedreira. Barcelona. 1954.
- BARTRA,Agustí: *Màrsias i Adila*. P. Joan Fuster. Col. Bibl.
Selecta, 243. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.

- BARTRA, Agustí: *Crist de 200.000 braços*. Col. Sol Ixent.
Ed. Martínez Roca. 1968.
- BARTRA, Agustí: *La lluna mor amb l'aigua*. Col. Sol Ixent.
Ed. Martínez Roca. 1968.
- BARTRA, Agustí: *Ecce homo*. P. Francesc Vallverdú. Col.
Antologia Catalana, 44. Ed. Edicions 62. Barcelona.
1968.
- BECH, Ramon: *Cants terrenals*. Col. Ossa Menor, 45. Ed.
Pedreira. Barcelona. 1962.
- BENET I JORNET, Josep M^a.: *Una vella, coneguda olor*.
Col. El Barret de Danton, 2. Ed. Occitània. 1964.
- BENET I JORNET, Josep M^a.: *Fantasia per a un auxiliar
administratiu-cançons perdudes*. P. Xavier Fàbregues.
Col. Raixa, 78. Ed. Moll. Mallorca. 1970.
- BENEYTO, Maria.: *La gent que viu al món*. Col. Sèrie
Blava, 8. Ed. Estel. València. 1966.
- BENQUEREL, Xavier: *La família Rouquier*. Ed. Aymà.
Barcelona. 1953.
- BENQUEREL, Xavier: *El desaparegut*. Col. Bibl. Selecta,
169. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- BENQUEREL, Xavier: *Els fugitius*. Col. Bibl. Selecta, 203-
4. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- BENQUEREL, Xavier: *Sóc un assassí*. Nova col·lecció
Lletres, 31. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.

- BENGUEREL,Xavier: *El viatge*. Col. Club dels Novel·listes, 7. Ed. Club Editor. Barcelona. 1957.
- BENGUEREL,Xavier:*L'intrús*. Col. Bibl. dels Novel·listes, 14. Ed. Club Editor. Barcelona. 1960.
- BENGUEREL,Xavier: *El testament*. Col. Club dels Novel·listes, 1, 3ª ed. Ed. Club Editor. Barcelona. 1963.
- BENGUEREL,Xavier: *El pobre senyor Font*. Col. Club dels Novel·listes, 31. Ed. Club Editor. Barcelona. 1964.
- BENGUEREL,Xavier: *La veritat del foc*. Col. La Novel·la Popular, 11. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1967.
- BENGUEREL,Xavier: *Gorra de plat*. Col. Ara i Ací, 3. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1967.
- BENGUEREL,Xavier: *La màscara i l'home dins el mirall*. (Edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. Barcelona. 1969.
- BENGUEREL,Xavier: *Els vençuts*. Col. Ara i Ací, 10. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1969.
- BERTRANA,Aurora: *Camins de somni*. Nova Col·lecció Lletres ,13. Ed. Albertí. Barcelona1955.
- BERTRANA,Aurora: *Tres presoners*. Nova Col·lecció Lletres, 26. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- BERTRANA,Aurora: *Entre dos silencis*. Col. Club dels Novel·listes , 10. Ed. Club Editor. Barcelona. 1958.

- BERTRANA,Aurora: *La nimfa d'argila*. Nova Col·lecció Lletres ,47. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- BERTRANA,Aurora: *Ariatea*. Nova Col·lecció Lletres, 59. Ed. Albertí. Barcelona. 1960.
- BERTRANA,Aurora: *Oviri*. P. Domènec Guansé. Col. Bibl. Selecta, 95. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- BERTRANA,Aurora: *Fracàs*. Col. La Novel·la Popular,3. 2^a ed. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- BERTRANA,Aurora: *Vent de grop*. Col. Ara i Ací, 4. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1967.
- BERTRANA,Prudenci: *L'hereu*. Col. Bibl. Selecta, 34. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- BERTRANA,Prudenci: *El vagabund*. Col. Bibl. Selecta, 376. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- BERTRANA,Prudenci:*Proses bàrbares*. P. Aurora Bertrana. Col. Isard, 21. Ed. Vergara. Barcelona. 1965.
- BERTRANA, Prudenci: *Obres Completes*. Col. Biblioteca Perenne, 20. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- BERTRANA,Prudenci: *Prudenci Bertrana per ell mateix*. Col. Antologia Catalana, 36. Ed. 62. Barcelona. 1967.
- *BEÛT I BELENGUER,Emili: *Els paisatges i pobles valencians descrits pels nostres escriptors*. P. Emili Beüt. Ed. L'Estel. València 1966.

- BIGORRA,Rafael: *La jungla del seny*. P. Josep Mª Espinàs.
Col. Raixa, 68. Ed. Moll. Mallorca. 1964.
- BIGORRA,Rafael: *Operació gat per llebre*. Ed. Olivé i
Hontòria. 1966.
- BLADÉ,Artur: *Crònica del país natal*. Col. Bibl. Selecta,
260. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- BLADÉ,Artur: *Francesc Pujols per ell mateix*. Col.
Memòries, 2. Ed. Pòrtic. 1967.
- BLADÉ,Artur: *Els treballs i els dies d'un poble de l'Ebre
català*. Col. Llibre de butxaca, 13. Ed. Pòrtic. 1970.
- BLASCO IBÀÑEZ, Vicent: *Narracions valencianes*. P.
Alfons Cucó. Col. El Garbí, 3. Ed. Garbí. València.
1967.
- BOFILL I FERRO,J.: *Vint-i-cinc anys de crítica*. Col. Bibl.
Selecta, 265. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- BONET,Blai: *Entre el coral i l'espiga*. P. B. Vidal i Tomàs.
Col. Illes d'Or, 48. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- BONET,Blai: *El mar*. Col. Club dels Novel·listes, 9. Ed.
Club Editor. Barcelona. 1958.
- BONET,Blai: *Haceldama*. Ed. Aymà. Barcelona. 1959.
- BONET,Blai: *Jadas i la primavera*. Col. Bibl. Selecta. 343.
Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- BONET,Blai: *Comèdia*. Ed. Barcino. Barcelona. 1967.

- BONET,Blai: *L'Evangeli segons un de tants*. Col. Ossa Menor, 56. Ed. Proa. Barcelona. 1967.
- BONET,Blai: *Mister evasió*. Col. Sitges, 4. Ed. Llibres de Sinera. 1968.
- BONET,Joan: *Els nins*. P. Miquel Arbona. Col. Illes d'Or, 42. Ed. Moll. Mallorca. 1951.
- BONET,Joan: *Els homes*. P. Joan Bonet. Col. Illes d'Or., 58. Ed. Moll. Mallorca 1954.
- BONET,Joan: *Les dones*. P. Joan Bonet. Col. Illes d'Or., 67. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- BONET,Joan: *Ses tietes*. P. Joan bonet. Col. Illes d'Or, 74. Ed. Moll. Mallorca. 1959.
- BOSCH,Jaume: *El llop de la masia*. Col. Catalunya Teatral, 8. Ed. Millà. Barcelona. 1949.
- BOSCH DE LA TRINXERIA,J: *Visions del Pirineu*. Col. Popular Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1953.
- BOTA TOCHO,Miquel: *Cursa de Braus*. Col. La Sínia, 4. Ed. Daedalus. 1966.
- BRAZÉS,Edmond: *L'ocell de les cireres*. P. Josep Sebastià Pons. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1957.
- BRAZÉS,Edmond: *Històries de veïnat*. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1965.
- BRAZÉS,Edmond: *La neu i altres collites de muntanya*. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1970.

- BROSSA,Jaume: *Regeneracionisme i modernisme*. Col. Antologia Catalana, 52. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- BROSSA,Joan: *Poemes civils*. Ed. R.M. 1961.
- BROSSA,Joan: *Or i sal*. P. Arnau Puig. Col. Quaderns Teatre ADB, 13. Ed. Fontanella. 1963.
- BROSSA,Joan: *El saltamartí*. Col. Ocnos, 1. Ed. Llibres de Sinera. 1969.
- BROSSA,Joan: *Poesia rasa*. P. Manuel Sacristan. Col. Cinc d'oros, 1. Ed. Ariel. Barcelona. 1970.
- BRUNET,Manuel: *Cada dia és festa*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1946.
- BRUNET,Manuel: *El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries*. P. M. Brunet. Col. Bibl. Selecta, 197. Ed. Selecta. Barcelona.1956.
- BUIGAS,Joaquim: *De la Rambla a l'Argentina* .Col. Bibl. Selecta 272. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- CABANAS ALIBAU,Francesc: *L'encàrrec*. Col. Catalunya Teatral, 17. Ed. Millà. Barcelona. 1952.
- CALAF,Ramon: *Les engrunes*. Col Catalunya Teatral,43. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- CALAFAT,Josep: *Poesies*. P. Miquel Dolç. Col. Illes d'Or, 84. Ed. Moll. Mallorca. 1964.

- CALDERS,Pere: *Cròniques de la veritat oculta*. P. Joan Triadú. Col. Bibl. Selecta, 170. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- CALDERS,Pere: *Demà, a les tres de la matinada*. Nova Col·lecció Lletres, 48. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- CALDERS,Pere: *L'ombra de l'atzavara*. Col Bibl. Selecta, 357. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- CALDERS,Pere: *Ronda naval sota la boira*. Col. Bibl. Selecta, 384. Ed. Selecta. barcelona. 1966.
- CALDERS,Pere: *Aquí descansa Nevares*. Col. La Novel·la Popular, 12. Ed. alfaguara. Barcelona. 1967.
- CALDERS,Pere: *Tots els contes*. (1936-1967) Col El Temps Obert, 1. Ed. Llibres de Sinera. 1968.
- CALDERS,Pere: *Antologia de contes*. (edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- CALZADA ALAVEDRA,Esteve: *Albada*. Col. Catalunya Teatral, 21. Ed. Millà. Barcelona. 1954.
- CALZADA ALAVEDRA,Esteve: *La mort de l'escolà*. P. Octavi Saltor. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- CAMPRUBÍ,Martí: *Dama Hortènsia té un secret*. Col Catalunya Teatral, 37. Ed. Millà. Barcelona. 1956

- CAMPRUBÍ, Martí: *De teixidor a Sant. Estampes claretianes*. Col. Catalunya Teatral 44. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- CAMPRUBÍ, Martí: *Un pocapena*. Col. Catalunya Teatral, 70. Ed. Millà. Barcelona. 1961.
- CAMPS, Carles: *De l'esparadarap a la volta*. P. Joan Brossa. Col. Les Hores Extres. Barcelona (Dist. Difusora General). 1970.
- CAMPS PINÓS, Nicasi: *Un marit per a la meua dona*. Col. Catalunya Teatral, 102. Ed. Millà. Barcelona. 1966.
- *CAMUS, Albert: *La pesta*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Vergara. Barcelona. 1962.
- *CAMUS, Albert: *El mite de Sísif*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1965.
- *CAMUS, Albert: *L'home revoltat*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1966.
- *CAMUS, Albert: *L'estrany*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Aymà. Barcelona. 1967.
- CANYÀ, Llucieta: *L'amor té cops amagats*. Col. Catalunya Teatral, 27. Ed. Millà. Barcelona. 1954.
- CANYAMERES, Ferran: *El crecle de la por*. Col. Bibl. Gresol, 18. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- CANYAMERES, Ferran: *Quan els sentits s'afinen*. Col. Bibl. Selecta, 280. Ed. Selecta. Barceona. 1959.

- CANYAMERES, Ferran: *Món, dimoni i carn*. Col. Raixa, 60. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- CANYAMERES, Ferran: *De París el fel i la mel*. Col. Bibl. Catalunya, 1. Ed. Bruguera. Barcelona. 1965.
- CANYAMERES, Ferran: *Diari íntim*. Col. Memòries, 10. Ed. Pòrtic. 1970.
- CAPDEVILA, Francesc M.: *Allò que la història d'Abbot Farm no explica*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1951.
- CAPDEVILA, J.M^a: *Estudis i lectures*. Col. Bibl. Selecta, 378. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- CAPELLA, Pere: *L'amo de Son Magraner*. Col. Illes d'Or, 47. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- CAPELLÀ, Llorenç: *No hi ha vent a la teulada*. P. Josep Mª Llompart. Col. Illes d'Or, 49. Ed. Moll. Mallorca.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Com una mà*. Col. Raixa, 27. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Necessitem morir*. Ed. Aymà. Barcelona. 1952.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *L'altra ciutat*. Col. Bibl. Selecta, 181. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Tana o la felicitat*. Col. Raixa, 15. Ed. Moll. Mallorca. 1956.

- CAPMANY, M. Aurèlia: *Betúlia*. Col. Bibl. Selecta, 218-9. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Ara*. P. Mª Aurèlia Capmany. Nova Col·lecció Lletres, 39. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Traduït de l'americà*. P. Mª Aurèlia Capmany. Nova Col·lecció Lletres, 55. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Tu i l'hipòcrita*. P. Gonçal Lloveras. Col. Raixa, 47. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *El gust de la pols*. Col. El Doff. Ed. Destino. Barcelona. 1962.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *La pluja als vidres*. Col. Club dels Novel·listes, 27. Ed. Club Editor. Barcelona. 1963.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *El desert dels dies*. Col. El Barret de Danton, 6. Ed. Occitània. 1966.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Un lloc entre els morts*. Col. Actituds. Ed. Nova Terra. 1967.
- CAPMANY, M. Aurèlia: *Vent de garbí i una mica de por*. Col. El Barret de Danton, 8. Ed. Occitània. 1968.
- CAPMANY, Mª Aurèlia: *Dia sí, dia no. Apunts sobre la nostra societat actual*. P. Carmen Alcalde. Col. Sitges, 3. Ed. Llibres de Sinera. 1968.
- CAPMANY, Mª Aurèlia: *Un lloc entre els morts*. Col. Actituds. 2^a. Ed. Nova Terra. 1969.

- CAPMANY, Mª Aurèlia: *Feliçment, ja sóc una dona*. Col. Actituds, 18. Ed. Nova Terra. 1969.
- CARBÓ, Joaquim: *La sortida i l'entrada*. Nova Col·lecció Lletres, 68. Ed. Albertí. Barcelona. 1962.
- CARBÓ, Joaquim: *Les arrels*. Col. Raixa, 61. Ed. Moll. Mallorca. 1963.
- CARBÓ, Joaquim: *Solucions provisionals*. P. M. de Pedrolo. Col. Bibl. Selecta 371. ED. Selecta. Barcelona. 1965.
- CARBÓ, Joaquim: *L'escapada*. Col. La novel·la Popular, 10. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1967.
- CARBÓ, Joaquim: *Els orangutans*. Col. Actituds, 12. Ed. Nova Terra. 1967.
- CARBÓ, Joaquim: *Un carreró contra Còssima*. Col. Sèrie Novel·la, 5. Ed. Cadí. 1969.
- CARBÓ, Joaquim: *Amb una precisió fantàstica*. Col. Raixa, 77. Ed. Moll. Mallorca. 1970.
- CARBONELL, Josep M.: *Quan l'ànima ens desperta*. Col. Bib. Gresol, 44. Ed. Nereida. Barcelona. 1958
- CARDONA, Osvald: *La poesia eucarística a Catalunya després de Verdaguer*. Col. La Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1952.
- CARDONA, Osvald: *De Verdaguer a Carner*. Col. Bibl. Selecta, 286. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.

- CARMONA,Angel: *Dues Catalunyes. Jocfloralescos i Xarons*. Col Hores de Catalunya. Ed. Ariel. Barcelona. 1967.
- CARNER,Josep: *Arbres*. P. Marià Manent. Col. Bibl. Selecta, 133. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.
- CARNER,Josep: *Obres completes*. P. Marià Manent. Col. Bibl. Excelsa, 11. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- CARNER,Josep: *Antologia Poètica*. Col. Bibl. Selecta, 347. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- CARNER,Josep: *Museu Zoològic*. Ed. Nauta. Barcelona. 1963.
- CARNER,Josep: *Bestiari*. P. Pedro Laín Entralgo i Joan Fuster. Ed. Nauta. Barcelona. 1964.
- CARNER,Josep: *Les bonhomies*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 2. Ed. A.C. 1964.
- CARNER,Josep: *El tomb de l'any*. P. Albert Manent. Col. Ossa Menor, 53. Ed. Proa. Barcelona. 1966.
- CARNER,Josep: *Cop de vent*. P. Jordi Sarsanedas. Col. Antologia Catalana, 20. Ed. Edicions 62. barcelona. 1966.
- CARNER,Josep: *Obres completes*. P. Marià Manent i Maurici Serrahima. Col. Bibl. Perenne, 23. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.

- CARNER RIBALTA,J.: *L'alegre vianant*. Col. La Nau dels somnis. Ed. Dalmau. Barcelona. 1969.
- CASADEMONT I COMAS, Emili: *L'hora de Catalunya. Petit recull d'una emissió radiofònica*. P. Montserrat Vayreda i Trullol. Ed. Indústries litogràfiques de Girona. 1968.
- CASAS,Joaquim: *La insòlita aventura d'Elisenda Camprubí*. Nova Col·lecció Lletres, 23. Ed. Albertí. Barcelona. 1956
- CASAS,Joaquim: *Diari d'un soldat*. Nova Col·lecció Lletres, 45. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.
- CASAS,Joaquim: *Cel·luloide ranci*. Col Raixa, 26. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- CASAS,Joaquim: *Cara i creu*. Nova Col·lecció Lletres, 56. Ed. Albertí. Barcelona. 1960.
- CASAS,Joaquim: *Festival de cendres*. Nova Col·lecció Lletres 62. Ed. Albertí. Barcelona. 1961.
- CASAS,Joaquim: *L'enterrament*. Col. Perfil, 2. Ed. Albertí. Barcelona. 1964.
- CASAS GAMELL,Ramon: *Flors i bombons*. Col. Catalunya teatral, 59. Ed. Millà. Barcelona. 1959.
- CASAS,MERCADÉ,Ferran: *La Selva ignota*. P. A. Esclasans. Ed. Atlàntida. 1957.

- CASAS MERCADÉ, Ferran: *Sonets d'Itàlia*. P. Manuel de Montoliu. Ed. Atlàntida. 1959.
- CASAS MERCADÉ, Ferran: *Pont i crepuscle*. P. F. Casas Mercadé. Ed. Arc de Berà. 1966.
- CASAS MERCADÉ, Ferran: *Diari*. Ed. Arc de Berà. 1967.
- CASELLAS, Raimon: *Les multituds*. P. Maurici Serrahima. Col. Bibl. Selecta, 132.(1^a ed. 1906) Ed. Selecta. Barcelona. 1953.
- CASELLES, Raimon: *Els sots ferèstecs*. Col. Bibl. Selecta, 29. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- CASP, Xavier: *Volar*. Ed. Torre. València. 1943.
- CASP, Xavier: *La inquietud en calma*. Ed. Torre. València. 1945.
- CASP, Xavier: *Jo sense tu*. Ed. Torre. València. 1948.
- CASP, Xavier: *Aires de cançó*. P. Octavi Saltor. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1950.
- CASP, Xavier: *Proses en carn*. Ed. Torre. València. 1952.
- CASP, Xavier: *Goig*. Ed. Torre. València. 1953.
- CASP, Xavier: *Braçat*. Ed. Moll. Mallorca. 1955.
- CASP, Xavier: *Jo, cap de casa*. Col. Balenguera, 3. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- CASP, Xavier: *D'amar-te, amor*. P. M. Adlert. Ed. Sicània. València. 1963.

- CASTANYNS, Valentí: *La memòria es diverteix*. Col. El Dofi.
Ed. Destino. Barcelona. 1964.
- CASTANYNS, Valentí: *La memòria es diverteix*. Col. El Dofi.
Ed. Destino. Barcelona. 1964.
- CASTANYNS, Valentí: *La família Sistacs*. Col. El Dofi. Ed.
Destino. Barcelona. 1965.
- CASTANYNS, Valentí: *La família Sistacs*. Col. El Dofi. Ed.
Destino. Barcelona. 1965.
- CASTANYNS, Valentí: *Comentaris sense malícia*. T i P.
Manuel Amat. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona.
1966.
- CASTELLET, Josep M^a: *Poesia, realisme, història*. P.
Francesc Vallverdú. Col. Antologia Catalana, 12. Ed.
Edicions 62. Barcelona. 1965.
- CASTELLNOU GRAU, Josep M.: *Mig aire del temps*. Col.
La nou dels Somnis, 1. Ed. Dalmau. Barcelona. 1964.
- CASTILLO DEL PINO, Carlos: *La incomunicació*. T. Jordi
Negre. Col. Llibres a l'Abast. Ed. Edicions 62.
Barcelona. 1970.
- CASTILLO ESCALONA, Josep: *Vendaval*. Col. Bibl.
gresol, 4. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- CASTILLO ESCALONA, Josep: *Camí d'estrelles*. Col. Bibl.
Gresol, 61. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.

- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert) : *Caires vius*.
Col. Bibl. Selecta, 48. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert): *Ombrívols*.
Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1949.
- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert): *Jubileu*. Col.
Bibl. Selecta, 85. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert): *Obres Comple-*
tes. P. Manuel de Montoliu. Col. Bibl. Excelsa, 9. Ed.
Selecta. Barcelona. 1951.
- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert): *Teatre inèdit*.
P. Josep Miracle. Col. els Llibres d'Or. Ed. Camp
Calmet. 1967.
- CATALÀ, VÍCTOR (pseud. Caterina Albert): *Solitud*. Col.
Bibl. Selecta, 20. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.
- CERDÀ, Jordi-Pere (pseud. Antoni Cayrol): *Contalles de*
Cerdanya. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona.
1961.
- CERDÀ, Jordi-Pere (pseud. Antoni Cayrol): *Obra poètica*. P.
Pere Verdaguer. Col. Tramuntana. Ed. Barcino.
Barcelona. 1966.
- *CESC (pseud. Francesc Vila i Rufas): *Gargots*. P. Joan
Fuster. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
Barcelona. 1969.

- CID,Felip: *Sonets del Zoo*. P. Salvador Espriu. Col. Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1963.
- CID,Felip: *Veus i remors de la meua ciutat*. Col. Beatriu de dia, 3. Ed. Rocas. 1966.
- CITA: *-de narradors-*. Col. Bibl. Selecta, 251. Ed. Selecta. Barcelona. 1958.
- CIVERA,Beatriu: *Entre el Cel i la Terra*. P. Antoni Igual. Ed. Sicània. València. 1956.
- CIVERA,Beatriu: *Una dona com una altra*. P. M. Sanchis Guarnier. Ed. Sicània. València. 1961.
- CLARASÓ,Noel: *Un camí*. Col. Club dels Novel·listes, 2. Ed. Club Editor. Barcelona. 1956.
- CLARASÓ,Noel: *El Gep*. P. M. Clarasó. Nova col·lecció Lletres, 18. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- CLARASÓ,Noel: *Un benestar semblant*. Col. Club dels Novel·listes, 8. Ed. Club Editor. Barcelona. 1957.
- CLARASÓ,Noel: *Un Poca-solta*. Nova col·lecció Lletres, 29. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- CLARASÓ,Noel: *La clau*. Col. Catalunya Teatral, 65. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- CLARASÓ,Noel: *L'altra ciutat*. Col. Club dels novel·listes, 48. Ed. Club Editor. Barcelona. 1968.

- CLAVAGUERA MUNTÉ, Enric: *El procés de Diana Wur-*
tan. Col. Catalunya Teatral, 15. Ed. Millà. Barcelona.
1952.
- CODOLOSA, Josep M^a: *La imatge de Déu a trossos*. Col.
Humoristes catalans, 2. Ed. Millà. Barcelona. 1967.
- *COLL, Pieter: *Esto ya existió en la antigüedad*. P. Joan
Fuster. Barcelona. 1964.
- COLOM, Guillem: *Ofrena mística*. P. Miquel Batllori. Ed.
L'Estel. València 1949.
- COLOM, Guillem: *El Comte Mal*. P. G. Colom. Ed. Moll.
Mallorca. 1950.
- COLOM, Guillem: *Cançons de la terra*. Col. Illes d'Or, 30.
Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- COLOM, Guillem: *Jaume IV de Mallorca*. P. Josep Sureda.
Ed. Colom 1955.
- COLOM, Guillem: *Pedris al sol i altres poemes*. P. Octavi
Saltor. Ed. Colom. 1956.
- COLOM, Guillem: *Terra endins*. Col. Publicacions de la
Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1956.
- COLOM, Guillem: *Primavera d'hivern (cinquanta anys de
poesia de G.Colom)*. P. Octavi Saltor. Ed. Camp
Calmet. 1968.
- COLOM, Guillem: *Primavera d'hivern*. P. Octavi Saltor.
Col. Els llibres d'Art. Ed. Emporitana. 1970.

- COLOMINES,Joan: *A tres veus*. P. Joan Colomines. Col. Els llibres de l'Ossa Menor, 49. 2^a. Ed. Pedreira. Barcelona. 1962.
- COLOMINES,Joan: *La vida a cada pas*. P. Joan Oliver. Col. Les Hores Extres. Ed. Eler. 1968.
- COMAMALA VALLS, Romà: *Jeremias a Tafnis*. Ed. Torrell de Reus. 1958.
- COMAMALA VALLS, Romà: *Judit*. Col. Teatre. Ed. Arimany. 1959.
- COMAMALA VALLS,Romà: *Poemes d'Adam*. Ed. R.C. 1967.
- COMAS,Antoni: *Assaigs sobre literatura catalana*. Col. Centpeus. Ed. Tàber. 1968.
- COMAS,Ramon: *Les paraules no basten*. Col. Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1963.
- COMAS,Ramon: *Pàtria ignorada*. P. Joan Oliver. Col. *A tot Vent*. 142. Ed. Proa. Barcelona. 1968.
- COMAS,Ramon: *Comptar les vides*. P. Gabriel Ferrater. Col. Les Hores Extres, 4. Ed. Eler. 1968.
- COQUARD,Lluís: *L'arbre caigut*. Col. Bibl. gresol, 23. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- COQUARD,Lluís: *Quina visita tens Quimet!*. Col. Llibres de Teatre, 5. Ed. Coquard. 1966.

- COQUARD,Lluís: *Els llores a l'estofat*. Col. Llibres de Teatre, 6. Ed. Coquard. 1968.
- COQUARD,Lluís: Tot per unes cartes. Un plat de crema. Col. Llibres de Teatre, 2. Ed. Coquard. 1968.
- COROMINES, Pere: *Les gràcies de l'Empordà - Jardins de Sant Pol*. Col. Bibl. Selecta, 87. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- COROMINES, Pere: *Les presons imaginàries*. Col. Bibl. Selecta, 377. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- COROMINES, Pere: *Les termes de Meleagros*. Ed. Catalunya. 1966.
- CORRAL,E.: *27 visions de calitja*. Col. La Nau dels Somnis, 2. Ed. Dalmau. Barcelona. 1964.
- CORRAL,E.: *Al frec d'un aire nou*. Col. La Nau dels Somnis. Ed. Dalmau. Barcelona. 1968.
- CORREDOR,Josep M.: *Converses amb Pau Casals*. P. Pau Casals.Col. Bibl. Selecta, 399. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- CORTÉS,Gabriel: *Aigua de pluja. Hotel Cosmopolita*. Col. Illes d'Or. 53. Ed. Moll. Mallorca.1958.
- CORTÉS,Gabriel: *Els comparses*. Col. Raixa, 70. Ed. Moll. Mallorca. 1964.
- CORTÉS,Gabriel: *Pel Camí del vent*. Col. Illes d'Or. Ed. Moll. Mallorca. 1968.

- COSTA LLOBERA, Miquel: *Tradicions i fantasies*. Col. Illes d'Or 25. Ed. Moll. Mallorca. 1943.
- COSTA LLOBERA, Miquel: *Noves poesies*. Col. Illes d'Or, 32. Ed. Moll. Mallorca. 1947.
- COSTA LLOBERA, Miquel: *De l'agre de la terra*. P. M. Costa Llobera. Col. Illes d'Or, 34. Ed. Moll. Mallorca. 1947.
- COSTA LLOBERA, Miquel: *Obres Completes*. Col. Bibl. Perenne, 2. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- COSTA LLOBERA, Miquel: *Antologia poètica*. P. M. Ferrà. Col. Bibl. Selecta, 37. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- COSTA PAU, Manuel: *Turistes, sirenes i gent del país*. Col. Llibres d'Avui. Ed. Ariel. Barcelona. 1966.
- *CREXELLS, Joan: *La història a l'inrevés*. P. Editorial. Col. Cara i Creu. Ed. A.C. Barcelona. 1968.
- CRIADO, Eduard: *Los blancos dientes del perro* (versió bilingüe). Col. Bibl. Gresol, 47. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- CRIADO, Eduard: *Fang*. Col. El Barret de Danton, 1. Ed. Occitània. 1964.
- CRUELLES I FOLGUEROLA, Baldiri: *Caldetes*. P. Joaquim M. de Nadal. Ed. Terrassa. 1969.
- CUCÓ, Alfons: *Lluernes tan sols*. Col. L'Espiga, 42. Ed. Torre. València. 1960.

- CUCURULL,Fèlix. *Només el miratge*. P. S. Espriu. Col. Bibl. Selecta, 206. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- CUCURULL,Fèlix: *A les 12,13*. Nova Col·lecció Lletres, 25. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- CUCURULL,Fèlix: *La pregunta i l'atzar*. Col. Raixa, 35. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- CUCURULL,Fèlix: *El silenci i la por*. Col. El Dofi. Destino. Barcelona. 1962.
- CUCURULL,Fèlix: *Dos pobles ibèrics*. Col. Bibl. Selecta, 397. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- CUCURULL,Fèlix: *L'últim combat*. Col. Actituds, 17. Ed. Nova Terra. 1970.
- CUÉLLAR,Alexandre: *El bosc de la senyora àvia*. P. Gafim. Col. Illes d'Or 77. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- CUÉLLAR,Alexandre: *Cafè de Plaça*. Col. Illes d'Or. Ed. Moll. Mallorca. 1965.
- CUMELLAS GRAELLS,Joan: *Avui com ahir*. Col. Catalunya Teatral, 28. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- DALÍ,Anna M.: *Tot l'any a Cadaqués*. P. Manuel Brunet. Ed. Joventut. 1951.
- DALMAU,Rafael: *Memòries d'un aprenent d'antiquari*. P. Rafael Dalmau. Ed. Dalmau. 1946.
- DÍAZ-PLAJA,Guillem: *De literatura catalana*. Col. bibl Selecta, 60-bis. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.

- DÍAZ-PLAJA, Guillem: *Viatge a l'Atlàntida i retorn a Ítaca*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1962.
- DÍAZ-PLAJA, Guillem: *Petites històries*. Col. Centpeus. Ed. Tàber. 1969.
- DOLÇ, Miquel: *El somni encetat*. Col. Illes d'Or, 23. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- DOLÇ, Miquel: *Flama*. P. Salvador Espriu. Col. Ossa Menor. Ed. Pedreira. Barcelona. 1962.
- DRAPER, Joan: *Versos en el record*. Ed. Joan Draper. 1968.
- DURAN REYNALS, E.: *Proses completes*. P. Josep Mª de Segarra. Col. Bibl. Selecta, 107. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- DURAN SANPERE, Agustí: *Viatge al voltant del món seguint el paral·lel de Barcelona*. P. A. Duran Sanpere. Ed. Aymà. Barcelona. 1957.
- DURAN SANPERE, Agustí: *Tornant-hi a pensar*. Col. Bibl. Selecta, 301. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- EFAK, Guillem F.H. d': *El poeta i la mina*. Col. Pedra Viva, 1. Ed. Martínez Pavía. 1967.
- ELIAS BRACONS, Lluís: *Baltasar*. Col. Catalunya Teatral, 6. Ed. Millà. Barcelona. 1948.
- ELIAS BRACONS, Lluís: *La néta de París*. Col. Catalunya Teatral, 12. Ed. Millà. Barcelona. 1951.

- ELIAS BRACONS,Lluís: *Bala perduda*. Col. Catalunya Teatral, 11. Ed. Millà. Barcelona. 1951.
- ELIAS BRACONS,Lluís: *Joc de dames*. . Col. Catalunya Teatral, 14. Ed. Millà. Barcelona. 1952.
- ELIAS BRACONS,Lluís: *La tercera vegada*. . Col. Catalunya Teatral, 18. Ed. Millà. Barcelona. 1953.
- ELIAS BRACONS,Lluís: *Comèdia de dones*. Col. Bibl. Gresol, 14. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- ELIAS BRACONS,Lluís: *Hermínia*. . Col. Catalunya Teatral, 2. Ed. Millà. Barcelona. 1964.
- ELIES,Pere: *Una societat limitada*. P. Salvador Espriu. Col. Al Guió del Temps, 2. Ed. Dalmau. Barcelona. 1962.
- ELIES,Pere: *Joventut alada*. P. F. Pujol i Algueró. Col. Al Guió del Temps, 10. Ed. Dalmau. Barcelona. 1966.
- EROLES,Emili: *Memòries d'un llibre vell*. Col. Memòries. Ed. Pòrtic. 1970.
- ESCALANTE,Eduard: *Les xiques de "l'entresuelo" i Tres forasters de Madrid*. P. Lluís V. Aracil. Col. Garbí, 7. Ed. Garbí. València. 1968.
- ESCLASANS,Agustí: *La meva vida*. 2 vol. Col. Bibl. Selecta, 110-222. Ed. Selecta. Barcelona. 1952, 1957.
- ESCLASANS,Agustí: *Antologia de contes*. Col. Bibl. Selecta, 247. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.

- ESCOBAR, Josep: *Assaig general*. Col. Bibl. Gresol, 26. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- ESCOBAR, Josep: *L'altra cara de la lluna*. Col. Catalunya Teatral, 106. Ed. Millà. Barcelona. 1968.
- ESPINÀS, Josep M.: *Com ganivets o flames*. Col. Bibl. Selecta, 143. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.
- ESPINÀS, Josep M.: *El gandul*. Col. Bibl. Selecta, 175. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- ESPINÀS, Josep M.: *La trampa*. Nova col·lecció Lletres, 19. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- ESPINÀS, Josep M.: *Ciutats de Catalunya*. 2 vol. Col. Bibl. Selecta, 216-225. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- ESPINÀS, Josep M.: *Tots som iguals*. Col. Club dels Novel·listes, 4. Ed. Club Editor. Barcelona. 1956.
- ESPINÀS, Josep M.: *Vestir-se per morir*. Nova Col·lecció Lletres, 43, Ed. Albertí. Barcelona. 1958.
- ESPINÀS, Josep M.: *Es perillós fer-se esperar*. Col. Bibl. Gresol. 50. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- ESPINÀS, Josep M.: *Varietés*. Col. Bibl. Selecta, 264. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- ESPINÀS, Josep M.: *Els joves i els altres*. Nova Col·lecció Lletres, 58. Ed. Albertí. Barcelona. 1960.
- ESPINÀS, Josep M.: *Viatge al Pirineu de Lleida*. Col. Bibl. Selecta. 236-237. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.

- ESPINÀS, Josep M.: *Carrers de Barcelona*. Col. Bibl. Selecta, 311. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- ESPINÀS, Josep M.: *L'últim replà*. Col. Bibl. Selecta, 323. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- ESPINÀS, Josep M.: *Viatge al Priorat*. Col. Bibl. Selecta, 331. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- ESPINÀS, Josep M.: *Dotze Bumerangs*. Col. Perfil, 1. Ed. Albertí. Barcelona. 1964.
- ESPINÀS, Josep M.: *Això també és Barcelona*. Ed. Lumen. 1965.
- ESPINÀS, Josep M.: *La collita del diable*. Col. Ara i Ací. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1968.
- ESPINÀS, Josep M.: *Cafès de Barcelona*. Col. Catalònia. Ed. Tàber. 1970.
- ESPINOSA, Pere: *Societat Anònima*. Col. Club dels Novel·listes, 50. Ed. Club Editor. Barcelona. 1969.
- ESPLUGAS, Josep: *Veire de sang*. P. Pere Ribot. Col. Torrell de Reus. Ed. Josep Esplugas. 1968.
- ESPRIU, Salvador: *Antígona*. P. S. Espriu. Col. Raixa, 5. Ed. Moll. Mallorca. 1950.
- ESPRIU, Salvador: *Anys d'aprenentatge*. P. S. Espriu. Col. Bibl. Selecta, 46. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.

- ESPRIU, Salvador: *Obra poètica*. P. Salvador Espriu. Seguit de "Introducció a la poesia de Salvador Espriu" per Joan Fuster. Ed. Albertí. Barcelona. 1963.
- ESPRIU, Salvador: *Narracions*. P. Francesc Vallverdú. Col. Antologia Catalana, 3. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.
- ESPRIU, Salvador: *Primera història d'Esther*. P. J. Molas. Col. Antologia Catalana, 27. 2^a. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- ESPRIU, Salvador: *Ronda de mort a Sinera*. Ed. Barrigòtic. 1966.
- ESPRIU, Salvador: *Obres completes; I poesia*. P. Josep Castellet. Col. Clàssics Catalans del Segle XX. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- ESPRIU, Salvador: *Laia-unes esvanides ombres del nostre mar*. Col. El Balanci, 46. 4^a. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- ESPRIU, Salvador: *Cementiri de Sinera*. (edició català-castellà) Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- ESPRIU, Salvador: *Antígona*. P. Mª Aurèlia Capmany. Col. Antologia Catalana, 54. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- ESTRADÉ RODOREDA, Sebastià: *Una guerra civil*. Col. Bibl. Selecta, 361. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.

- ESTRAGUES, Josep M.: *L'ovella esgarriada*. Col. Bibl. Gresol, 43. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- FABRÉ FONT, Miquel: *Amor i pirotècnia*. Col. Catalunya Teatral, 88. Ed. Millà. Barcelona. 1963.
- FABRÉ FONT, Miquel: *Pitarra*. (l'home del Romea). Col. Catalunya Teatral, 110. Ed. Millà. Barcelona. 1969.
- FÀBREGAS, E.: *Dos segles de marina catalana*. Col. Bibl. Selecta, 310. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- FÀBREGAS, Xavier: *Partits del mig*. Col. Bibl. Gresol, 22. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- FÀBREGAS, Xavier: *Catalans, terres enllà*. P. Francesc Candel. Col. Biblioteca Catalunya, 3. Ed. Bruguera. Barcelona. 1967.
- FÀBREGAS, Xavier: *Teatre català d'agitació política*. Col. Llibres a l'Abast, 74. Ed. Edicons 62. Barcelona. 1969.
- FÀBREGAS, Josep: *Esforç inútil ?*. Col. Bibl. Gresol, 30. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- FÀBREGAS, Josep: *No hi ha homes dolents*. Col. Bibl. Gresol, 62. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- FÀBREGAS, Marta: *Un pas en fals*. Col. Bibl. Gresol, 42. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- FABREGAT CHIMENO, T.: *Jardins ignorats*. Col. al Guió del temps, 8. Ed. Dalmau. Barcelona. 1965.

- *FALKBERGET, Johan: *La quarta vigília*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Club Editor. Barcelona. 1962.
- FARRIOL, Jaume: *El clar país*. Col. Bibl. Selecta, 423. Ed. Selecta. Barcelona. 1969.
- FAUS, Francesc: *El viatge*. Col. Ossa Menor, 42. Ed. Pedreira. Barcelona. 1960.
- FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim: *La tia de Sitges*. Col. Bibl. Gresol. 48. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim: *Magnèsia*. Col. Bibl. Gresol. 57. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- FERNÁNDEZ CARBONELL, Joaquim: *Secretari privat*. Col. Catalunya Teatral, 82. Ed. Millà. Barcelona. 1962.
- FERRÀ, Miquel: *Poesies completes*. Col. Bibl. Selecta, 324. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- FERRATÉ, J.: *Carles Riba, avui..* Ed. Alpha. 1955.
- FERRATÉ, J.: *Les taules de Marduk*. P. Joan Ferraté. Col. Ossa Menor. 2^a època. 61. Ed. Proa. Barcelona. 1970.
- FERRATER, Gabriel: *Da nuces pueris*. Col. Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1960.
- FERRATER, Gabriel: *Teoria dels cossos*. P. Josep M. Castellet. Col. Antologia Catalana, 21. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- FERRATER, Gabriel: *Les dones i els dies*. Col. Cara i Creu, 10. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.

FERRER COLL,Josep M.: *La prova del foc*. Col. Bibl. Gresol, 19. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.

FIOL,Bartomeu: *Calaloscans*. P. Josep M. Llompart. Col La sinya, 5. Ed. Daedalus. 1966.

FITER,Ricard: *Un andorrà lluny del poble*. Ed. Andorranes. 1968.

FOIX,J.V.: *L'estrella d'en Perris*. Col. Signe, 11. Ed. Fontanella. 1964.

FOIX,J.V.: *Obres poétiques*. Ed. Nauta. 1964.

FOIX J.V.: *Catalans de 1918*. P. Joan Colomines. Col. Antologia Catalana, 2. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.

FOIX,J.V.: *Escenificació de cinc poemes*. P. Felip Cid. Col. Beatriu de Dia, 5. Ed. Rocas. 1965.

FOIX,J.V.: *Els lloms transparents*. P. Gabriel Ferrater. Col. Cara i Creu, 13. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.

FOIX,J.V.: *Els meridians de Focios*. Col. Centpeus. Ed. Tàber. 1970.

FOLCH CAMARASA,Ramon: *La maroma*. Col. Bibl. Selecta 225-227. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.

FOLCH CAMARASA,Ramon: *Dues hores*. Col. Bibl. Gresol, 32. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.

FOLCH CAMARASA,Ramon: *El meu germà gran*. Nova Col·lecció Lletres, 37. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.

- FOLCH CAMARASA,Ramon: *El naufrag feliç*. Nova Col·lecció Lletres, 50. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *La sala d'espera*. Col. Bibl. Selecta. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *L'alegre Festa*. Col. Club dels Novel·listes, 34. 2^a. Ed. Club Editor. Barcelona. 1965.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *Tota aquesta gent*. Col. Actituds, 6. Ed. Nova Terra. 1965.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *La visita*. Col. Bibl. Selecta. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *Adéu, abans d'hora*. Col. La Novel·la Popular, 1. 2^a. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *L'estiu més bonic*. Col. Ara i Ací, 2. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *El no*. Col. Club dels Novel·listes, 42. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.
- FOLCH CAMARASA,Ramon: *Fi de setmana damunt l'herba*. Col. Club dels Novel·listes, 45. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967
- FOLGUERA,Joaquim: *Poesies Completes*. P. Octavi Saltor. Col. Bibl. Selecta, 79. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- FONTANELLA,Francesc: *Lo desengany*. Col. Antologia Catalana, 45. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.

- FONTANILLES,Ramon: *El solar*. Nova Col·lecció Lletres
22. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- FONTANILLES,Ramon: *La cort maia de Txikinamit*. P. M.
Serrahima. Col. Bibl. Selecta, 311. Ed. Selecta.
Barcelona. 1956.
- FORNER,Climent: *Els únics mots*. Ed. Torrell de Reus.
1964.
- FORTEZA PIÑA,Miquel: *El castell d'iràs i no tornaràs*. P.
Francesc de B. Moll. Col. Illes d'Or, 63. Ed. Moll.
Mallorca. 1955.
- FORTEZA,Miquel: *Rosa dels Vents*. P. Joan Pons i
Marqués. Col. Illes d'Or, 75. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- FOXONET,Emili: *Esfullament d'ànima. Tannkes*. P. Carles
Grandó. Col. La Nau dels Somnis, 5. Ed. Dalmau.
Barcelona. 1966.
- FOXONET,Emili: *Itinerari espiritual*. P. Enric Guiter. Col.
La Nau dels Somnis. Ed. Dalmau. Barcelona. 1968.
- FRAXANET,Rufo: *Un somni a l'encàrrec del destí*. Col.
Bibl. Gresol, 51. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- FRAXANET,Rufo i XUCLÀ ,Joan: *El nostre refugi*. Col.
Bibl. Gresol. 53. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- FREIXAS CORTÉS,Francesc: *Deulofeu fabricant*. Col.
Bibl. Gresol. 5. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.

- FRONTERA, Guillem: *A ritme de mitja mort*. Col. La Sínia, 2. Ed. Daedalus. 1965.
- FRONTERA, Guillem: *El temps feixuc*. Col. La Sínia, 6. Ed. Daedalus. 1966.
- FRONTERA, Guillem: *Cada dia que calles*. Ed. Daedalus. 1969.
- FRONTERA, Guillem: *Els carnissers*. Col. Club dels Novel·listes, 57. Ed. Club Editor. Barcelona. 1969.
- *FUSTER, Joan: *Sobre Narcís*. P. Xavier Casp. Ed. Torre. València. 1948.
- FUSTER, Joan: *Terra en la boca*. P. J.V. Foix. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1953.
- *FUSTER, Joan: *La poesia catalana fins a la Renaixença*. P. Francesc Ferreras Duran. Ed. Edicions Catalanes de Mèxic. Mèxic D.F. 1954.
- *FUSTER, Joan: *Pàgines escollides de Sant Vicent Ferrer*. P. Joan Fuster. Ed. Barcino. Barcelona. 1955.
- FUSTER, Joan: *Les originalitats*. P. Joan Fuster. Publicacions de la revista Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1956.
- *FUSTER, Joan: *Antologia de la poesia valenciana*. P. Joan Fuster. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.

- *FUSTER,Joan: *El món literari de sor Isabel de Villena*. P. Editorial. Ed. Lo Rat Penat. València. 1957.
- FUSTER,Joan: *Figures de temps*. P. Joan Fuster. Col. Bibl. Selecta, 231. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- FUSTER,Joan: *Indagacions possibles*. P. Joan Fuster. Col. Raixa, 28. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- FUSTER,Joan: *Ausiàs March. Antologia poètica*. P. Joan Fuster. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- *FUSTER,Joan: *Un món per a infants*. P. Joan Fuster. Ed. Successor de Vives Mora. València. 1959.
- FUSTER,Joan: *Judicis finals*. P. Joan Fuster. Col Raixa, 48. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- *FUSTER,Joan i Joan REGLÀ: *Joan Serrallonga: vida i mite del famós Bandoler*. P. Joan Reglà. (3^a: *El mite*, Joan Fuster). Ed. Aedo. Barcelona. 1961.
- *FUSTER,Joan: *Nosaltres els valencians*. P. Joan Fuster. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1962.
- FUSTER,Joan: *Diccionari per a ociosos*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 1. Ed. AC. Barcelona. 1964.
- *FUSTER,Joan: *Raimon*. P. Editorial. Ed. Alcides. Barcelona. 1964.
- FUSTER,Joan: *Causar-se d'esperar*. P. Joan Fuster. Col. Cara i creu, 4. Ed. AC. Barcelona. 1965.

- *FUSTER,Joan: *Alicante y la Costa Blanca*. P. Editorial. Ed. Planeta. Barcelona. 1965.
- FUSTER,Joan: *L'home, mesura de totes les coses*. P. Joaquim Molas. Col. Antologia Catalana, 39. Ed. Edicions 62. Barcelona 1967.
- FUSTER,Joan: *Combustible per a falles*. P. Joan Fuster. Col. Garbí, 4. Ed. El Garbí. València. 1967.
- FUSTER,Joan: *Consells, proverbis i insolències*. P. Joan Fuster. Col. Cara i Creu, 9. Ed. AC. Barcelona. 1968.
- *FUSTER,Joan: *Examen de consciència*. P. Joan Fuster. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Heretgies, revoltes i sermons. Tres assaigs d'història cultural*. P. Joan Fuster. Col. Bibl. Selecta, 413. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.
- FUSTER,Joan: *Obres Completes I. Llengua, literatura, història*. P. Joan Fuster. Col. Clàssics Catalans del Segle XX, 5. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- *FUSTER,Joan: *Obres completes II. Diari 1952-1960*. P. Joan Fuster. Col. Clàssics Catalans del Segle XX Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- GAFIM (Pseud. Gabriel Fuster i Mayans): *Tres viatges en calma per l'illa de la calma*. P. Llorenç Villalonga. Col. Illes d'Or, 46. Ed. Moll. Mallorca. 1952.

- GALÍ,Raimon: *Senyals de camí*. Col. Escrits Doctrinals,2.
Ed. Arc. 1963.
- GALMÉS,Salvador: *Novel·letes rurals*. Col. Illes d'Or, 52.
Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- GALMÉS,Salvador: *Quadrets i pinzellades*. Col. Illes d'Or
65. Ed. Moll. Mallorca. 1956.
- GALMÉS SANXO,Salvador: *Flor de card*. Col. Illes d'Or,
36. Ed. Moll. Mallorca. 1949.
- GARCÉS,Tomàs: *El Caçador*. Col. Bibl. Selecta, 11. Ed.
Selecta. Barcelona. 1947.
- GARCÉS,Tomàs: *Vint cançons i altres poemes*. Col.
Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1949.
- GARCÉS,Tomàs: *Obra poètica*. Col Bibl. Selecta, 316. Ed.
Selecta. Barcelona. 1961.
- GARCÉS,Tomàs: *La nit de Sant Joan*. (edició català-
castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona.
1969.
- GARCIA APARICI,Bernat: *Quan les aranyes filen*. Col.
L'Espiga, 48. Ed. Torre. València. 1962.
- GARGANTA,Josep M^a: *Poesies de- P. Josep Mª Capde-
vila*. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino.
Barcelona. 1968.
- GARRIGA,Ramon: *Somnis entre palmes*. P. Ricard
Permanyer. Barcelona. 1953.

- GARRUT, Josep M.: *Viatge a l'entorn del meu Pessebre*. Col. Bibl. Selecta, 242. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- GASCH, Sebastià: *París, 1940*. Col. Bibl. Selecta, 215. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- GASCH, Sebastià: *Barcelona de nit*. Col. Bibl. Selecta, 247. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- GASCH, Sebastià: *Les nits de Barcelona*. Col. Llibres de Butxaca, 2. Ed. Pòrtic. 1969.
- GASSÓ I CARBONELL, Lluís: *Apunts per a una assaig d'introspectiva poètica*. Col. Panorama actual de les idees, 47. Ed. Dalmau. Barcelona. 1866.
- GAY, Simona: *La gerra al sol*. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1965.
- GAYÀ, Miquel: *La ruta dels cims*. P. Octavi Saltor. Col. Illes d'Or, 45. Ed. Moll. Mallorca. 1951.
- GAZIEL (pseud. Agustí Calvet): *La Península inacabada*. Col. Bibl. Selecta, 303. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- GAZIEL (pseud. Agustí Calvet): *Seny, treball i llibertat*. Col. Bibl. Selecta, 317. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- GAZIEL (pseud. Agustí Calvet): *L'home és el tot*. Col. Bibl. Selecta. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- GAZIEL (pseud. Agustí Calvet): *Sant Feliu de la Costa Brava*. Col. Bibl. Biogràfica. Ed. Aedos. 1963.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *Portugal enfora*. Col. Bibl. Selecta 300. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *Tots els camins duen a Roma. Història d'un destí (1893-1914)*. Col. Bibl. Biogràfica. Ed. Aedos. 1963.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *Un estudiant a París i altres estudis*. Col. Bibl. Selecta. 352. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *París 1914, diari d'un estudiant*. P. Miquel dels Sants Oliver. Col. Bibl. Biogràfica. Ed. Aedos. 1964.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *Castella endins*. Col. Bibl. Selecta, 241. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.

GAZIEL (pseud.Agustí Calvet): *Obres completes*. Vol I. Obra Catalana. Col. Biblioteca Perenne, 25. Ed. Selecta. Barcelona. 1970.

GEIS,Camil: *Bestiari hagiogràfic*. Sabadell. 1969.

GENÍS I AGUILAR,Martí.: *La Mercè de Bellamata*. P. Jordi Castellanos. Col. Antologia Catalana, 51. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.

GIFREDA,Màrius: *Somni celestial*. Col. Bibl. Gresol, 12. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.

GINESTA,Salvador: *El Maresme*. Col. Bibl. Selecta. 411. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.

- GIRABAL, Josep M^a: *Les llegendes de Montserrat en imatges*. Ed. Claret. 1969.
- GOMILA, Gumersind: *La sorra calenta*. Col. Tramuntana, 16. Ed. Barcino. Barcelona. 1967.
- GOMILA, Gumersind: *Els ocells morts*. Col. El triangle. Barcelona. 1969.
- GONZÁLEZ-CUBER, Josep M.: *Els milions del maletí*. Col. Catalunya Teatral, 578. Ed. Millà. Barcelona. 1959.
- GOST BORDAS, Enric: *L'amor quan és amor*. Col. Catalunya Teatral.. Ed. Millà. Barcelona. 1953.
- GOST BORDAS, Enric: *Els últims dies d'En Pompeyo*. Col. Catalunya Teatral, 32. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- GOST BORDAS, Enric: *Deixi'm fer a mi*. Col. Catalunya Teatral, 39. Ed. Millà. Barcelona. 1956.
- GOST BORDAS, Enric: *El sopar a la lluna*. Col. Catalunya Teatral, 45, Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- GOST BORDAS, Enric: *Tres cartes de París*. Col. Catalunya Teatral, 40. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- GRAU COLLELL, Josep: *Joc d'arrels i d'estels*. Ed. Claret. 1965.
- GRÍFOL PUIG, Joaquim: *Primavera i tardor*. Col. Catalunya Teatral, 19. Ed. Millà. Barcelona. 1953.
- GRIMALT, Josep A.: *Història d'una dama i un lloro*. Ed. Moll. Mallorca. 1965.

- GUAL, Adrià: *Misteri de dolor - Donzell qui cerca muller*.
 P. Octavi Saltor. Col. Bibl. Selecta, 46. Ed. Selecta.
 Barcelona. 1949.
- GUAL, Adrià: *Memòries d'Adrià Gual*. P. Maurici
 Serrahima. Col. Bibl. Biogràfica. Ed. Aedos. 1960.
- GUANSÉ, Domènec: *La pluja d'or*. Nova Col·lecció Lletres,
 32. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- GUANSÉ, Domènec: *Abans d'ara*. Col. La Mirada. Ed.
 Proa. Barcelona. 1966.
- GUILLAMET TUEBOLS, Joan: *Gitanos a la vora i lluny*.
 Col. Es Doll. Ed. Dima. 1968.
- GUILLAMET TUEBOLS, Joan: *Tots hem fet l'estraperlo*.
 P. M. Ibàñez Escofet. Col. Es Doll. Ed. Dima. 1968.
- GUIMERÀ, Angel: *Antologia poètica*. Col. Bibl. Selecta,
 47. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- GUIMERÀ, Angel: *Maria Rosa*. Ed. Catalònia. 1951.
- GUIMERÀ, Angel: *Teatre Selecte*. 2 vol. Col. Bibl. Selecta,
 59, 192. Ed. Selecta. Barcelona. 1949-1956.
- GUIMERÀ, Angel: *L'aranya*. Col. Antologia Catalana, 55.
 Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- GUITER, Enric: *Tardorenques i altres poemes*. Col. La Nau
 dels Somnis. Ed. Dalmau. Barcelona. 1969.
- GÜELL, Ricard S.: *L'hora del triomf*. Col. Catalunya Tea-
 tral, 84. Ed. Millà. Barcelona. 1962.

- GUMÀ,C.(pseud. Juli Francesc Guibernau): *Del Bressol al cementiri*. Col. Humoristes Catalans, 1. Ed. Millà. Barcelona. 1967.
- HUGET SEGARRA,Gaetà: *Els valencians de secà*. P. Manuel Sanchis Guarner. Col. Sèrie Blava, 13. Ed. l'Estel. València. 1969.
- HURTADO,Odó: *Es té o no es té*. Col. Bibl. Selecta, 259. Ed. Selecta. Barcelona. 1958.
- HURTADO,Odó: *Un mite*. Nova Col·lecció Lletres, 53. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- HURTADO,Odó: *La Condemna*. Col. Bibl. Selecta, 328. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- HURTADO,Odó: *Desarrelats*. Col. Bibl. Selecta, 362. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- IBARS IBARS,Maria: *Vides Planes*. P. Alcayde Vilar. Ed. Sicània. València. 1962.
- IBARS IBARS,Maria: *L'últim serv*. P. M. Ibars. Ed. Sicània. València. 1965.
- IGLÉSIES FORT,Josep: *Les ciutats del món*. Ed. Dalmau. Barcelona. 1944.
- IGLÉSIES FORT,Josep: *La gerra d'ossos*. Ed. Dalmau. Barcelona. 1949.
- IGLÉSIES FORT,Josep: *Ciurana*. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1951.

- IGLÈSIES FORT,Josep: *Saó de llegenda*. Ed. Dalmau.
Barcelona. 1953.
- IGLÈSIES FORT,Josep: *Scala Dei*. Col. Bibl. Selecta, 234.
Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- IGLÈSIES FORT,Josep: *Contalles de Mas Calvó*. P. J.
Iglésies Col. Bibl. Folklòrica. Ed. Barcino. Barcelona.
1958.
- IGLÈSIES,Ignasi: *Els vells - El cor del poble*. Col. Bibl.
Selecta, 354. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- IGUAL UBEDA,Antoni: *Delers de jovençà*. Ed. Sicània.
València. 1964.
- JANER MANILA,Gabriel: *L'abisme*. P. Josep Mª Llompart.
Col. Illes d'Or. Ed. Moll. Mallorca. 1969.
- JANER MANILA,Gabriel: *El silenci*. P. Llorenç Villalonga.
Col. Raixa, 80. Ed. Moll. Mallorca. 1970.
- JARDÍ, Enric: *Tres diguem-ne desarrelats*. Col. Bibl. Selec-
ta, 386. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- JORDÀ, Lluís: *L'assídua concurrent i altres contes*. P. J.
Oller i Rabassa. Col. al Guió del Temps, 3. Ed.
Dalmau. Barcelona. 1962.
- JORDÀ,Lluís: *Farandola*. Ed. Delos-Aymà. Barcelona.
1963.
- JORDÀ,Lluís: *Casos especials*. Ed. Delos-Aymà. Barcelona.
1967.

- JUAN ARBÓ, Sebastià: *Tino Costa*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1947.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *Terres de l'Ebre*. Col. Bibl. Selecta. 173. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *L'hora negra*. Col. Bibl. Selecta, 308. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *Camins de nit*. 2 vol. Col. Bibl. Selecta, 146, 147. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *Narracions del Delta*. Col. Bibl. Selecta 379. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *Obra catalana completa I- Novel·les de l'Ebre*. P. Sergi Beser. Col. Classics Catalans del Segle XX, 2. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *L'espera*. Col. Club dels Novel·listes, 46-47. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.
- JUAN ARBÓ, Sebastià: *L'inútil combat*. P. Sebastià Juan Arbó. Col. A tot Vent, 145. Ed. Proa. Barcelona. 1969.
- *LAPORTA, Lluís: *Fulles al vent*. P. Carles Salvador. Ed. Lletres Valencianes. València. 1951.
- LIOST, Guerau de (pseud. J. Bofill i Mates): *Obra poètica completa*. P. Bofill i Ferro, Col. Bibl. Excelsa, 4. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.

- LLOST,Guerau de (pseud. J. Bofill i Mates): *Poesia*. Col. Antologia Catalana, 10. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.
- LLOST,Guerau de (pseud. J. Bofill i Mates): *Sàtires*. Col. Bibl Selecta, 393. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- LLACH,Concepció: *La petita Maria Teresa*. Col. Catalunya Teatral, 72. Ed. Millà. Barcelona. 1961.
- LLAUNETA CAMPS,Simó: *Esplais d'un desvogat*. Col. Al Guió del Temps, 5. Ed. Dalmau. Barcelona. 1962.
- LLEIDA: *-vuit poemes. P. Josep Vallverdú*. Col. Les Quatre Estacions. Ed. Ariel. Barcelona. 1968.
- LLOR,Miquel: *Joc d'infants*. Col. El dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1950.
- LLOR,Miquel: *Tots els contes*. P. Joan Triadú. Col. Bibl. Selecta, 45. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- LLOR,Miquel: *El somriure dels sants*. Col. Bibl. Selecta, 97. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- LLOR,Miquel: *Història grisa*. P. Carles Soldevila. Col. Bibl. Selecta. 159. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.
- LLOR,Miquel: *Un camí de Damasc*. P. Octavi Saltor. Col. Bibl. Selecta, 267. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- LLOR,Miquel: *Laura a la ciutat dels Sants*. Col. Bibl. Selecta. 91. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.

- LLORENS,R.: *Com han estat i com són els catalans*. Col. Hores de Catalunya. Ed. Ariel. Barcelona. 1968.
- LLORENTE OLIVARES,Teodor: *Antologia poètica*. P. Carles Salvador. Ed. Sicània. València. 1958.
- LLOVERAS,Gonçal: *Mals pensaments a favor de l'home*. Ed. Aymà. Barcelona. 1962.
- LLUÍS,J.: *El meu Pallars*. 2 vol. P. J. Lluís. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1959.
- *LÓPEZ-PICÓ,Josep M.: *Compliment a València*. P. Teodor Llorente Falcó. València. 1946.
- LÓPEZ-PICÓ,Josep M.: *Llibre dels bons auguris*. Col. Bibl. Selecta, 18. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- LÓPEZ-PICÓ,Josep M.: *Obres completes*. P. Octavi Saltor. Bibl. Excelsa. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- LÓPEZ-PICO, Josep M.: *Taula parada (poemes)*. Col. La Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1952.
- LÓPEZ-PICÓ,Josep M.: *Antologia poètica*. (edició català-castellà.) Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- LORENZO GÀCIA,Francesc: *El tímid de dos quarts de deu*. Col. BBibl. Gresol 54. Ed. Nereida. Barcelona. 1954
- LORENZO GÀCIA,Francesc: *Quan els records parlen* . Col. Bibl. Gresol, 2. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.

- LORENZO GÀCIA, Francesc: *Fantasia sobre Trieste*. Col. Bibl. Gresol, 17. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- LORENZO GÀCIA, Francesc: *El millor dependent del món*. Col. Catalunya Teatral, 79. Ed. Millà Barcelona. 1962
- LORENZO GÀCIA, Francesc: *Benvingut Mossén Vidal*. Col. Catalunya Teatral, 96. Ed. Millà. Barcelona. 1965.
- LORENZO GÀCIA, Francesc: *Un mort sobre l'asfalt*. Col. Catalunya Teatral, 109. Ed. Millà. Barcelona. 1969.
- LOUIS, Michel: *Pa i llibres*. T. Mª Elena Riera. Col. Jalons, 18. Ed. Casal i Vall. 1970.
- MACIÀ, Carles: *La nostra terra de cada dia*. Col. Bibl. Selecta, 356. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- MALUQUER, Concepció G.: *Parèntesi*. Nova Col·lecció Lletres, 67. Ed. Albertí. Barcelona. 1962.
- MALUQUER, Concepció G.: *Gent del Sud*. Col. Club dels Novel·listes, 30. Club. Editor. Barcelona. 1964.
- MALUQUER, Concepció G.: *Què s'ha fet d'en Pere Cots ?*. Col. La Novel·la Popular, 5. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- MALUQUER, Concepció G.: *Aigua Tèrbola*. Col. ara i Ací, 5. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1967.
- MALUQUER, Jordi: *Tina a interludis*. Col. Bibl. Selecta, 217. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.

- MALUQUER, Jordi: *Pol·len*. Col. Bibl. Selecta, 349. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- MANENT, Albert: *Literatura catalana en debat*. Col. Bibl. Selecta, 424. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.
- MANENT, Albert: *Josep Carner i el Noucentisme. Vida, obra i llegenda*. Col. Llibres a l'Abast, 76. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- MANENT, Marià: *Antologia amorosa*. Col. Bibl. Selecta, 163. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- MANENT, Marià: *Obra poètica*. P. J. Bofill. Col. Bibl. Selecta, 196. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- MANENT, Marià: *A flor d'oblit*. P. Joan Teixidor. Col. Antologia Catalana, 42. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- MÀNTUA, Cecília A.: *La cinglera de la mort*. Col. Bibl. Gresol. 46. Ed. Nereida, Barcelona. 1958.
- MÀNTUA, Cecília A.: *La cançó de la florista*. Col. Bibl. Gresol. 56. Ed. Nereida, Barcelona. 1959.
- MÀNTUA, Cecília A.: *Princesa de Barcelona*. Col. Bibl. Gresol. 64. Ed. Nereida, Barcelona 1959.
- MÀNTUA, Cecília A.: *La Pepa Maca*. Col. Bibl. Popular Catalana Vell i Nou, 1. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- MÀNTUA, Cecília A.: *Maria Coral la pessebrista*. Col. Catalunya Teatral, 76. Ed. Millà. Barcelona. 1961.

- MÀNTUA, Cecília A.: *Història d'un mirall*. Col. Catalunya Teatral, 101. Ed. Millà. Barcelona. 1966.
- MANYÉ, Josep: *Una Barcelona a Anglaterra i altres reportatges*. Ed. Selecta. Barcelona. 1957
- MARAGALL, Joan: *Poesies*. P. Francesc Matheu. (1ª ed. 1913). Ed. Alcides. 1953.
- MARAGALL, Joan: *Obres Completes*. 2 vol. Col. Bibl. Perenne, 4-4bis. Ed. Selecta. Barcelona. 1960-1961.
- MARCO, Joaquim: *Sobre literatura catalana i altres assaigs*. T. Lluís López del Castillo. Col. Sitges, 2. Ed. Llibres de Sinera. 1968.
- MARTÍ CAMPS, Ferran: *El rellotge de caixa*. Col. Illes d'Or, 90. Ed. Moll. Mallorca. 1967.
- MARTÍ POL, Miquel: *Paraules al Vent*. P. Joan Teixidor. Col. Ossa Menor, 19. Ed. Pedreira. 1954.
- MARTÍ POL, Miquel: *El poble*. Col. La sinya, 7. Ed. Daedalus. 1966.
- MARTÍN VIGIL, José L.: *Morin els capellans*. T. Ramon Folch i Camarasa. Col. L'escreix. Ed. Joventut. 1969.
- MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.: *Primavera inquieta*. P. E. Martínez Ferrando. Col. Bibl. Selecta, 31. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.

- MARTÍNEZ FERRANDO, J.E.: *L'altre geperut i alguns contes més*. P. Miquel Dolç. Col. Sèrie Blava, 4. Ed. L'Estel. València. 1963.
- *MARTÍNEZ RUÍZ, A.: *Cañis y cañisaes*. Monòver. 1950.
- MARTORI, Ramon: *El crit de la terra*. Col. Catalunya Teatral, 74. Ed. Millà. Barcelona. 1961.
- MAS, Joan: *El món per un forat*. P. Bartomeu Sancho Ripoll. Col. Illes d'Or, 78. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- MAS, Joan: *Un senyor damunt un ruc*. Col. Catalunya Teatral, 99. Ed. Millà. Barcelona. 1965.
- MAS, Joan: *Escàndol a cap de mar*. Ed. Daedalus. 1966.
- *MASCARELL GOSP, Josep: *Verd i blau*. P. Carles Salvador. Ed. Impremta Vicent Cortell. València. 1949.
- *MASCARELL GOSP, Josep: *Joaquim i els seus amics*. P. Carles Salvador. Ed. Lletres Valencianes. València 1953.
- MASCARELL GOSP, Josep: *De la Vall al Cim*. P. Bernat Bono. Ed. Sicània. València. 1957.
- MASCARELL GOSP, Josep: *Baladre. Poemes*. P. S. Salvador. Ed. Sicània. València. 1959.
- MASERAS, Alfons: *Ildaribal*. Col. aobres d'Avui i de Sempre, 3. Ed. Arimany. 1962.
- MASRIERA, Lluís: *Amor telefònic*. Col. Bibl. Gresol. 55. Ed. Nereida, Barcelona 1959.

MASSÓ,Enric: *Els dos miralls*.Nova Col·lecció Lletres, 14.

Ed. Albertí. Barcelona. 1955.

MASSÓ,Enric: *Viure no és fàcil*. Col. Bibl. Selecta. 305. Ed.

Selecta. Barcelona. 1961.

MASSÓ TORRENTS,Jaume: *Croquis Pirinencs*. Col. Bibl.

Selecta. 23. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.

*MATEO, José V.: *Alacant a part*. P. Joan Fuster. Ed.

Aportació Catalana. Barcelona. 1966.

MATHEU,Roser: *Poema de la fam*. Col. Publicacions de la

Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1952.

MAURA MONTANER,Gabriel: *Aigoforts*. Col. Illes d'Or,

24. Ed. Moll. Mallorca. 1952.

MAURICI,Jaume: *Poemes amb ocells*. P. F. Baldelló. Col.

La Nau dels Somnis, 4. Ed. Dalmau. Barcelona. 1965.

MAYOL,Martí: *Can Miraprim*. P. Llorenç Villalonga. Col.

Illes d'Or, 57. Ed. Moll. Mallorca. 1954.

MELENDRES,Miquel: *La muntanya de Mirra*. Ed. Casu-

lleras. 1942.

MELENDRES,Miquel: *L'esbarzer incandescent*. Ed. Casu-

lleras. 1948.

MELENDRES,Miquel: *Poemes d'alta mar*. Ed. Casulleras.

1956.

MELENDRES,Miquel: *Tardor*. Ed. Casulleras. 1963.

MELENDRES,Miquel: *Esclat*. Ed. Casulleras. 1964.

- MELENDRES INGLÉS,Jaume: *La doble espera de l'aigua i tu*. Col. Les Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1967
- *MELIÀ,Josep: *Els Mallorquins*. P. Joan Fuster. Ed. Daedalus. Mallorca. 1967.
- MELIÀ,Josep: *Primer llibre de notes*. P. Josep Mª Llompart. Ed. Moll. Mallorca. 1967.
- MELIÀ,Josep: *Per què cal ser covard*. Col. La Sínia, 9. Ed. Daedalus. 1968.
- MESTRES,Apel.les: *Totes les cançons*. Col. Bibl. Selecta, 45. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- MESTRES,Apel.les: *Liliana*.Col. Bibl. Selecta, 36. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- MESTRES,Apel.les: *Tots els contes*. Col. Bibl. Selecta, 38. Ed. Selecta. Barcelona.1962.
- MESTRES,Apel.les: *Gaziel - Els sense cor-*. Col. Antologia Catalana, 60. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- MESTRES,Apel.les: *Teatre*. Col. Els Llibres d'Art. Ed. Romàniques. 1969.
- MILLÀ NAVARRO,Angel: *La llei del cor*. Col. Catalunya Teatral, 50, Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- MILLÀ NAVARRO,Angel: *Crim a la Costa Brava*. Col. Catalunya Teatral, 53. Ed. Millà. Barcelona. 1958.

- MILLÀ NAVARRO,Angel: *La neu dels anys*. Col. Catalunya Teatral, 67. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- MILLORS: *Els - contes del Premi Condal* - P. Salvador Espriu. Col. Al Guió del Temps, 7. Ed. Dalmau. Barcelona. 1963.
- MINGUELL RIBAS,Ramon: *El camí del deure*.Col. Catalunya Teatral, 33. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- MINGUELL RIBAS,Ramon: *La plana de l'amor*. Col. Bibl. Gresol. 8. Ed. Nereida, Barcelona 1956.
- MINGUELL RIBAS,Ramon: *El misteri de la sala d'estar*. Col. Bibl. Gresol. 13. Ed. Nereida, Barcelona 1957.
- MINGUELL RIBAS,Ramon: *El passat d'un home*. Col. Bibl. Gresol. 28. Ed. Nereida, Barcelona 1958.
- MIRACLE.Josep: *L'enlluernat*. Col. Catalunya Teatral, 10. Ed. Millà. Barcelona. 1951.
- MIRACLE,Josep: *Seixanta minuts*. Col. Bibl. Selecta, 344. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- MIRET,Josep: *El vell flautista*. Col. Catalunya Teatral, 9. Ed. Millà. Barcelona. 1950.
- MOIX CUSIDÓ,Ramon: *Obra poètica*. P. Joan Oliver. Sabadell. 1967.
- MOIX, Terenci (pseud. Ramon Moix i Messeguer): *La torre dels vicis capitals*. Col. Bibl. Selecta, 410. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.

- MOIX, Terenci (pseud. Ramon Moix i Messeguer): *El dia que va morir Marilyn*. Col. El Balanci. 60. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- MOIX, Terenci (pseud. Ramon Moix i Messeguer): *Onades sobre una roca deserta*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1969.
- MOLAS, Joaquim: *La literatura de postguerra*. Col. Episodis de la història, 78. Ed. Dalmau. Barcelona. 1966.
- MOLINS FURIÓ, Vicenç: *L'arribada de l'oncle Jordi*. Col. Catalunya Teatral, 99. Ed. Millà. Barcelona. 1965.
- MORA, Víctor: *El cafè dels homes tristos*. Col. Bibl. Selecta, 387. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- MORA, Víctor: *La pluja morta*. Col. La Novel·la Popular, 7. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- MORAGAS, Jeroni: *L'edat eterna*. Col. Raixa, 34. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- MORAGAS, Valentí: *La culpable*. Col. Bibl. Gresol. 36. Ed. Nereida, Barcelona 1958.
- MORAGAS, Valentí i Lluís ELIAS: *Romeu: de 5 a 9*. Col. Catalunya Teatral, 78. Ed. Millà. Barcelona. 1962.
- MOYÀ GILABERT, Llorenç: *La bona terra*. P. Guillem Colom. Col. Illes d'Or, 38. Ed. Moll. Mallorca. 1949.

- MOYÀ GILABERT, Llorenç: *Ocells i peixos*. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1953.
- MOYÀ GILABERT, Llorenç: *Fàlaris*. Col. Illes d'Or. 81. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- MOYÀ GILABERT, Llorenç: *A Robinés també plou*. Col. Illes d'Or, 71. Ed. Moll. Mallorca. 1963.
- MOYÀ GILABERT, Llorenç: *Una tragèdia i una farsa*. P. Josep M^a. Llompart. Col. Illes d'Or, 97. Ed. Moll. Mallorca. 1969.
- *MUNTANER, Ramon: *Crònica*. P. Joan Fuster. T. J.F. Vidal Jové. Col. Libro de Bolsillo. Ed. Alianza Editorial. Madrid. 1970.
- MUÑOZ ESPINALT, Carles: *Guanyar-se la vida*. Col. Saber viure. Ed. Aymà. Barcelona. 1966.
- MUÑOZ ESPINALT, Carles: *Obres essencials de*. Ed. Mediterrània. 1968.
- MUÑOZ PUJOL, Josep M.: *Antígona*. P. Salvador Espriu. Col. Quadrens de Teatre. Ed. Aymà. Barcelona. 1968.
- MURIÀ, Anna: *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*. P. Antoni Ribera. Col. Sol Ixent. Ed. Martínez Roca. 1967.
- MURIÓ PONSÀ, Narcís: *Dos galants per una noia*. Col. Catalunya Teatral, 22. Ed. Millà. Barcelona. 1955.

- MUSET, Antoni: *Romanç d'amor*. Ed. Dalmau. Barcelona. 1966.
- MUTGÉ, Guerau: *Poemes de Prades*. P. Torres de Reus. Ed. Mutgé. 1968.
- OLIVA, Pere: *El Delta*. Col. Les Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1967.
- OLIVER, Miquel dels Sants: *Obres Completes*. Col. Bibl. Excelsa, 2. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- OLIVER, Miquel dels Sants: *Poesies Completes*. P. Joan Alcover. Col. Bibl. Selecta, 44. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- OLIVER, Miquel dels Sants: *L'Hostal de la Bolla i altres narracions*. Col. Illes d'Or, 19. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- OLIVER, Miquel dels Sants: *La ciutat de Mallorca*. Col. Illes d'Or, 21. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- OLIVER, Joan: *Pigmalió* (adaptació lliure de l'obra de G. Bernard Shaw). Col. Bibl. Gresol, 25. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- OLIVER, Joan: *Tres comèdies*. P. Joaquim Molas. Col. Bibl. Selecta, 299. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- OLIVER, Joan: *Biografia de Lot i altres proses*. Col. Perspectives, 4. Ed. Fontanella. 1963.

- OLIVERES-PICÓ,E.: *Estampes del Rosselló*. Col. Tramuntana. Ed. Barcino. Barcelona. 1964.
- OLLÉ JOVÉ,Miquel: *Victòria*. Col. Bibl. Gresol, 40. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- OLLER,Joan: *La història d'uns secrets*. Col. Bibl. Selecta, 126. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.
- OLLER,Joan: *Quan mataven pels carrers*. P. L. Amigó. Col. Bibl. Selecta, 186. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- OLLER,Joan: *La maltempsada*. Col. Al Guió del Temps, 4. Ed. Dalmau. Barcelona. 1962.
- OLLER,Joan: *Sis narracions*. P. Leandre Amigó. Col. Els llibres d'Art. Ed. Romàniques. 1970.
- OLLER,Narcís: *La bogeria*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1947.
- OLLER,Narcís: *La papallona*. Col. Bibl. Selecta, 21. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- OLLER,Narcís: *Pilar Prim*. Col. Bibl. Selecta, 13. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- OLLER,Narcís: *Obres completes*. P. Manuel de Montoliu. Col. Bibl. Perenne, 8. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- OLLER,Narcís: *La febre d'or*. Col. Bibl. Selecta, 189-190. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- ORRIOLS,M.Dolors: *Cavalcades*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1949.

- ORS,Eugeni d': *La ben plantada*. P. Eugeni d'Ors.(a una edició de 1936) Col. Bibl. Selecta, 5. 7^a. Ed. Selecta. Barcelona. 1946.
- ORS,Eugeni d': *Oceanografia del tedi*. Col. Bibl. Selecta, 46. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- ORS,Eugeni d': *Gualba, la de les mil veus*. Col. Bibl. Selecta, 4. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- ORS,Eugeni d': *Glossari 1906-1910*. Col. Bibl. Excelsa, 7. Ed. Selecta. Barcelona. 1950.
- ORS,Eugeni d': *El nou Prometeu Encadenat*. P. E. Jardí. Col. Antologia Catalana, 23. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- PALAU CAMPS,Josep M.: *Carrers, places i un rellotge* .P. Josep Mª Llompart. Col. Illes d'Or, 73. Ed. Moll. Mallorca. 1959.
- PALAU CAMPS,Josep M.: *Els trasplantats*.P. Llorenç Villalonga. Col. Raixa, 65. Ed. Moll. Mallorca. 1963.
- PALAU FABRE,Josep: *La tragèdia o el llenguatge de la llibertat*. Col. Panorama Actual de les Idees, 5. Ed. Dalmau. Barcelona. 1961.
- PALAU FABRE,Josep: *El mirall embuixat*. Col. Raixa, 58. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- PALAU FABRE,Josep: *Vides de Picasso*. Col. Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1962.

- PALAU FABRE,Josep: *Doble assaig sobre Picasso*. Col. Bibl. Selecta, 358. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- PARCERISAS VÁZQUEZ,Francesc: *És el cor qui mana*. Col. Catalunya Teatral, Ed. Millà. Barcelona. 62. 1960.
- PARCERISAS VÁZQUEZ,Francesc: *Vint poemes civils* . Col. Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1967.
- PASSARELL,Jaume: *Homes i coses de la Barcelona d'abans*. P. Joaquim Ventalló. Col. Memòries, 5. Ed. Pòrtic. 1968.
- PAU,Santiago.: *Caracatisques*. P. Joan Brossa. Col. Les Hores Extres. Ed. Eler. 1970.
- PEDROLO,Manuel de (i altres): *Cruma i altres*. Col. Bibl. Gresol, 29. Ed. Nereida. Barcelona. 1950.
- PEDROLO,Manuel de: *El premi literari i més coses*. Col.Bibl. Selecta. 121. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- PEDROLO,Manuel de: *Mr.Chaase, podeu sortir*. Nova Col·lecció Lletres, 10. Ed. Albertí. Barcelona. 1955.
- PEDROLO,Manuel de: *Estrictament personal*. Col. Bibl. Selecta. 176-177. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- PEDROLO,Manuel de: *Domicili provisional*. Col. Raixa, 9. Ed. Moll. Mallorca. 1956.
- PEDROLO,Manuel de: *Un món per a tothom*. Nova Col·lecció Lletres, 21. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.

- PEDROLO, Manuel de: *Crédits humans*. Col. Bibl. Selecta. 228-229. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- PEDROLO, Manuel de: *Les finestres s'obren de nit*. Col. Raixa, 18. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- PEDROLO, Manuel de: *Violació de límits*. Nova Col·lecció Lletres, 27. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- PEDROLO, Manuel de: *La nostra mort de cada dia*. Col. Raixa, 33. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- PEDROLO, Manuel de: *Homes i No*. Col. Quaderns Teatre, 2. Ed. Fontanella. 1960.
- PEDROLO, Manuel de: *L'inspector arriba tard*. Col. Raixa, 44. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- PEDROLO, Manuel de: *Una selva com la teva*. Col. El dofí. Ed. Destino. Barcelona. 1960.
- PEDROLO, Manuel de: *Balanç fins a la matinada*. Col. Bibl. Selecta. 345. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- PEDROLO, Manuel de: *Es vessa una sang fàcil*. Col. Perfil, 3. Ed. Albertí. Barcelona. 1964.
- PEDROLO, Manuel de: *Tècnica de Cambra*. Col. Raixa, 67. Ed. Moll. Mallorca. 1964.
- PEDROLO, Manuel de: *Cendra per Martina*. P. Rafael Tasis. Col. A tot Vent. 113. Ed. Proa. Barcelona. 1965.
- PEDROLO, Manuel de: *Joc brut*. Col. La cua de palla. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.

- PEDROLO, Manuel de: *La mà contra l'horitzó*. Col. Actituds, 1. Ed. Nova Terra. 1965.
- PEDROLO, Manuel de: *Situació bis*. Col. El Barret de Danton, 2. Ed. Occitània. 1965.
- PEDROLO, Manuel de: *Avui es parla de mi*. Col. El Balanci, 21. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- PEDROLO, Manuel de: *Totes les bèsties de càrrega*. Col. El Balanci, 29. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- PEDROLO, Manuel de: *A cavall de dos cavalls*. Col. La Novel·la Popular, 13. Ed. Alfaguara. 1967.
- PEDROLO, Manuel de: *Elena de segona mà*. Col. Bibl. Selecta. 396. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- PEDROLO, Manuel de: *M'enterro en els fonaments*. P. Joaquim Marco. Col. A tot Vent, 135. Ed. Proa. Barcelona. 1967.
- PEDROLO, Manuel de: *Entrada en blanc*. Col. Sèrie Novel·la, 2. Ed. Cadí. 1968.
- PEDROLO, Manuel de: *Mossegar-se la cua*. Col. La cua de palla, 58. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- PEDROLO, Manuel de: *Solució de continuïtat*. Col. Raixa, 71. Ed. Moll. Mallorca. 1968.
- PEDROLO, Manuel de: *Temps obert*. (I) Col. El temps obert, 2. Ed. Llibres de Sinera. 1968.

- PEDROLO, Manuel de: *Les finestres s'obren de nit*. (edició català-castellà) Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- PENYA, Pere d'Alcàntara: *Poesies populars*. Col. Les Illes d'Or, 87. Ed. Moll. Mallorca. 1966.
- PERE QUART (pseud. Joan Oliver): *Poesia*. P. Joan Oliver. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1949.
- PERE QUART (pseud. Joan Oliver): *Obra*. Col. Signe, 10. Ed. Fontanella. 1963.
- PERE QUART (pseud. Joan Oliver): *Circumstàncies*. Col. Ossa Menor. Ed. Proa. Barcelona. 1968.
- PERELLÓ, Rossend: *Tres de servei*. Col. Bibl. Gresol, 34. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- PÉREZ BENCLLOCH, Joan: *Valencians avui*. Ed. Garbí. València 1969.
- PERMANYER, Ricard: *Més enllà dels sentits*. P. Carles Riba. Col. Ossa Menor, 17. Ed. Pedreira. Barcelona. 1953.
- PERMANYER, Lluís: *43 respostes catalanes al Qüestionari Proust*. P. Joan Fuster. Col. La Mirada. Ed. Proa. Barcelona. 1967.
- PERMANYER, Ricard: *L'ombra perdurable*. P. Carles Riba. Col. Ossa Menor, 25. Ed. Pedreira. Barcelona. 1955.

- PERMANYER, Ricard: *Obra poètica*. P. Bofill i Ferro. Col. Bibl. Selecta. 194. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan: *Llibre de cavalleries*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1957.
- PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan: *Les històries naturals*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1960.
- PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan: *Roses, diables i somriures*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1965.
- PERUCHO GUTIÉRREZ, Joan: *Aparicions i fantasmes*. Col. Centpeus, 2. Ed. Tàber. 1968.
- PESSARRODONA, Marta: *Primers dies de 1968*. P. Marc Molins. Ed. Pessarrodona. 1968.
- PESSARRODONA, Marta: *Setembre 30*. P. Gabriel Ferrater. Col. Quatre Estacions. Ed. Ariel. Barcelona. 1969.
- PI I SUNYER, August: *La novel·la del besavi*. Col. Memòries, 3. Ed. Pòrtic. 1967.
- PI I SUNYER, Carles: *Maria Pi i Sunyer i el seu temps*. P. Fermí Vergés. Col. Memòries, 6. Ed. Pòrtic. 1968.
- PI I SUNYER, Carles: *La cançó a mitja veu*. Col. La Nau dels Somnis. Ed. Dalmau. Barcelona. 1970.
- PICAS, Francesc d'A.: *La flor de Nadal*. Col. Bibl. Gresol, 27. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- PICAS, Jaume: *Tren de matinada*. Col. Ara i Ací, 7. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1968.

- PICAS, Jaume: *Un gran cotxe negre*. Col. La Lletra i l'esperit, 1. Ed. Rosa Vera. 1968.
- PIJOAN, Josep: *Obra catalana*. Col. Bibl. Selecta, 346. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- PIJOAN, Josep: *La lluita per la cultura*. Col. Antologia Catalana, 35. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1967.
- PIN SOLER, Josep: *La família dels Garrigues*. P. Víctor Català. Col. Bibl. Selecta, 9. Ed. Selecta. Barcelona. 1946.
- PIN SOLER, Josep: *De les terres mediterrànies*. Col. Antologia Catalana, 25. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- PINELL, Jordi M.: *Balades del bon Pastor*. P. Marià Manent. Col. Ossa Menor, 35. Ed. Pedreira. Barcelona. 958.
- PITARRA (pseud. Frederic Soler): *La creu de la masia*. Col. Catalunya Teatral, 4. Ed. Millà. Barcelona. 1947.
- PITARRA (pseud. Frederic Soler): *Teatre Selecte*. Col. Bibl. Selecta. 118. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- PLA, Josep: *Un senyor de Barcelona*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1951.
- PLA, Josep: *Els anys*. Col. Bibl. Selecta, 140. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.

PLA,Josep: *Les hores*. Col. Bibl. Selecta, 125. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.

PLA,Josep: *Nocturn de primavera*. Col. Bibl. Selecta, 130. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.

PLA,Josep: *Cartes de lluny*. Col. Bibl. Selecta, 155. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.

PLA,Josep: *Cartes d'Itàlia*. Col. Bibl. Selecta, 166. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.

PLA,Josep: *Els moments*. Col. Bibl. Selecta, 172. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.

PLA,Josep: *Week-end d'estiu a New York*. Col. Bibl. Selecta, 180. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.

PLA,Josep: *De l'Empordanet a Barcelona*. Col. Bibl. Selecta, 195. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.

PLA,Josep: *La Catalunya Vella. Notes de viatge*. Ed. Teide. Barcelona. 1965.

PLA,Josep: *Obra completa*. vol 1-7. P. Joan Fuster. Col. Obres Completes. Ed. Destino. Barcelona. 1966-68.

PLA,Josep: *Cadaquès*. Ed. Joventut. 1969.

PLA ROSES, Walda: *Salt d'euga*. Col. Al Guió del Temps, 1. Ed. Dalmau. Barcelona. 1961.

PLA ROSES, Walda: *Amarga joia*. Col. El Guió del Temps. Ed. Dalmau. Barcelona. 1968.

- PLANA, Alexandre: *A l'ombra de Santa Maria del Mar*. Col. Bibl. Selecta. 26. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- PLANA, Alexandre: *El mirall imaginari*. Col. Bibl. Selecta, 53. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- PLANAS, Ramon: *El cercle de foc*. Col. Bibl. Selecta, 103. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- PLANAS, Ramon: *El modernisme a Sitges*. Col. Bibl. Selecta, 421. Ed. Selecta. Barcelona. 1969.
- PLANES MUNDET, J.: *Un hereu de la mediterrània*. Ed. Ariel. Barcelona. 1968.
- PLANES, Ferran: *El desgavell*. Col. Bibl. Selecta, 418. Ed. Selecta. Barcelona. 1970.
- POBLET, Josep M.: *Els Estats Units*. Col. Bibl. Selecta, 207. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- POBLET, Josep M.: *De l'art i de la bohèmia*. Nova Col·lecció Lletres, 34. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- POBLET, Josep M.: *Pobles d'Amèrica*. Col. Bibl. Selecta, 240. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- POBLET, Josep M.: *Catalunya 1833-1913. Una panoràmica amb el teatre i els Jocs Florals*. Col. Llibre de butxaca, 4. Ed. Pòrtic. 1969.
- POL, Ferran de: *Abans de l'alba*. P. Salvador Espriu. Col. Bibl. Selecta. 160. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.

- POL, Ferran de: *La ciutat i el tròpic*. P. Ernest Martínez Ferrando. Col. Bibl. Selecta. 202. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- POL, Ferran de: *Èrem quatre*. Col. Club dels Novel·listes, 15. Ed. Club Editor. Barcelona. 1960.
- POL, Ferran de: *Triptic*. Col. Bibl. Selecta. 363. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- POL, Ferran de: *Miralls tèrbols*. Col. Club dels novel·listes, 40. Ed. Club Editor. Barcelona. 1966.
- POL, Ferran de: *Antologia de contes*. (Edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- POMAR, Jaume: *Tota la ira dels justos*. Col. La Sínia, 8. Ed. Daedalus. 1967.
- PONS, Josep S.: *Llibre de les Set sivelles*. Col. Bibl. Selecta. 214. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- PONS, Josep S.: *Canta perdiu i altres poemes*. Col. Tramuntana, 5. Ed. Barcino. Barcelona. 1960.
- PONS, Josep S.: *Misteri de Sant Pere Ursèol*. Col. Tramuntana, 17. Ed. Barcino. Barcelona. 1967.
- PONS, Josep S.: *Paisatge Familiar*. P. E. Albert. Col. Entre tots ho farem tot. Ed. Aportació Catalana. 1967.
- PONS ALSINA, Josep: *El clixé d'una vida*. Col. Bibl. Gresol, 49. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.

- PONS,Miquel: *Cèdules personals*. P. Francesc Riera. Ed. Felanitx. 1969.
- PORCEL,Baltasar: *Els condemnats*. P. Llorenç Villalonga. Col. Raixa, 38. Ed. Moll. Mallorca.1959.
- PORCEL,Baltasar: *Solnegre*. Nova Col·lecció Lletres, 63. Ed. Albertí. Barcelona. 1961.
- PORCEL,Baltasar: *La simbomba fosca*. Col. Raixa, 59. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- PORCEL,Baltasar: *La Lluna i el "Cala llamps"*.Col Quatre ratlles, 1. Ed. Albertí. Barcelona. 1963.
- PORCEL,Baltasar: *Els escorpins*. P. Joan Fuster. Col. A tot Vent, 115. Ed. Proa. Barcelona. 1965.
- PORCEL,Baltasar: *Teatre*. P. Joaquim Molas. Col. Europa, 2. Ed. Daedalus. 1965.
- PORCEL,Baltasar: *Arran de mar*. Col. Bibl. Selecta. 403. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- PORCEL,Baltasar: *Els argonautes*. Col. El Balanci, 50. Ed. Edicions 62. Barcelona, 1968.
- PORCEL,Baltasar: *Viatge a les Balears menors*. Col. Centpeus. Ed. Tàber. 1968.
- PORCEL,Baltasar: *Exercicis més o menys espirituals*. Col. Cara i Creu, 12. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.

- PORCEL, Baltasar: *Imitació del foc i altres poemes*. (edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- PORCEL, Baltasar: *Els xuetes*. Col. L'Escorpí. 10. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- PORTA ROSÉS, Ventura: *L'amfora*. Col. Catalunya Teatral 66. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- PORTA ROSÉS, Ventura: *Quan no sigui amb tu*. Col. Catalunya Teatral, 94. Ed. Millà. Barcelona. 1964.
- PORTA ROSÉS, Ventura: *Viatges de nuvis*. Col. Catalunya Teatral, 111. Ed. Millà. Barcelona. 1969.
- POUS PAGÉS, J.: *Quan es fa nosa*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1948.
- POUS PAGÉS, J.: *Teatre Selecte*. Col. Bibl. Selecta. 86. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- POVILL, Joan: *La tragèdia d'Antígona*. Col. Catalunya Teatral 80. Ed. Millà. Barcelona. 1962.
- PRAT GABALLÍ, Pere: *Moments. Poesies*. Ed. Hispano-Europea. 1962.
- PRAT UBACH, Pere: *Els tòpics de l'humorisme*. Col. Raixa, 53. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- PUGA BATLLORI, D.: *Detectiu privat*. Col. Catalunya Teatral, 64. Ed. Millà. Barcelona. 1960.

- PUIG ALMIRALL, Oriol: *El retorn*. Col. Catalunya Teatral, 22. Ed. Millà. Barcelona. 1954.
- PUIG ALMIRALL, Oriol: *L'argenter de Girona*. Col. Catalunya Teatral, 31. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- PUIG ALMIRALL, Oriol: *El carlà de la Geltrú*. Col. Catalunya Teatral, 42. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- PUIG ALMIRALL, Oriol: *El preu de la redempció*. Col. Catalunya Teatral, 57. Ed. Millà. Barcelona. 1959.
- PUIG ALMIRALL, Oriol: *El cafè sense sucre*. Col. Catalunya Teatral, 68. Ed. Millà. Barcelona. 1961.
- PUIG ALMIRALL, Oriol: *La promesa del banquer*. Col. Catalunya Teatral, 89. Ed. Millà. Barcelona. 1963.
- PUIG ESPERT, Francesc: *Hortolans*. P. Editorial. Col. Poètica, 36. Ed. Sicània. València. 1967.
- PUIG FERRETER, Joan: *Els tres al·lucinats*. P. J. Faulí. Col. A tot Vent, 117. Ed. Proa. Barcelona. 1965.
- PUIG FERRETER, Joan: *La dama enamorada*. P. Jaume Costa. Col. Antologia Catalana, 14 (1ª ed. 1908). Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.
- PUIGSERVER, Miquel: *Es metge nou*. Col. Illes d'Or, 44. Ed. Moll. Mallorca. 1951.
- PUNTÓS CHARLES, Francesc: *Un embolic de família*. Col. Catalunya Teatral, 20. Ed. Millà. Barcelona. 1954.

- QUEROL, Vicent W.: *Obres valencianes completes*. P. Lluís Guarnier. Ed. Sicània. València. 1958.
- QUADRADA, Jesús: *De la Mar Morta a l'Àrtic. Tres viatges*. Ed. Jesús Quadrada. 1968.
- QUADRADA, Jesús: *La corbata negra*. Ed. Jesús Quadrada. 1968.
- RAMIS, Joan: *Lucrecia*. Col. Catalunya Teatral, 40. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- RASPALL DE CAHUÉ, Joana: *L'Ermita de Sant Miquel*. Col. Catalunya Teatral, 92. Ed. Millà Barcelona. 1964.
- RAVENTÓS, Jaume: *La vida al camp*. Ed. Balmes.
- RAVENTÓS, Manuel: *Flors i violes*. Ed. Balmes. 1963.
- RAVENTÓS, Ramon: *Proses*. P. Carles Soldevila. Col. Bibl. Selecta, 138. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.
- RECULL: *-de contes balears-*. P. Signat A. Nova Col·lecció Lletres, 20. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- RECULL: *-de contes valencians-*. P. Joan Fuster. Nova Col·lecció Lletres, 40. Ed. Albertí. Barcelona. 1958.
- REGÀS, Xavier: *El marit vé de visita*. Col. Catalunya Teatral, 13. Ed. Millà. Barcelona. 1952.
- REGÀS, Xavier: *Camarada Cupido*. Col. Bibl. Gresol, 1. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- REGÀS, Xavier: *El capità Mascarella*. Col. Bibl. Gresol, 16. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.

- REIXACH,Jaume: Diversos autors. *Narracions d'avui*. P. Josep Faulí Col. Entre tots ho farem tot, 18. Ed. Aportació Catalana. 1965.
- RELAIS,Màrius: *Senyora separada*. Col. Bibl. Gresol, 10. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- RIBA,Carles: *Del joc i del foc*. P. Carles Riba. Col. Bibl. Selecta, 10. Ed. Selecta. Barcelona. 1946.
- RIBA,Carles: *Estances*. P. Marià Manent. Col. Bibl. Selecta, 27. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- RIBA,Carles: *Llengua i literatura*. Col. Antologia Catalana, 6. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.
- RIBA,Carles: *Obres completes*. 1 P.Arthur Terry. 2 P. Giuseppe E. Sansone. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1967.
- RIBA,Carles: *Elegies de Bierville*. P. Joan Ferratè. Col. Antologia Catalana, 50. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- RIBA,Pau: *Cançons i poemes*. P. Raimon. Col. Les Hores Extres, 2. Ed. Eler. 1968.
- RIBAS GIL,Àngels: *Amb el cor a la mà*. Ed. Ribas. 1968.
- RIBÉ, M^a del Carme: *Del dia a la nit*. Col. Sèrie Novel·la, 4. Ed. Cadí. 1968.
- RIBER,Llorenç: *Poesies Completes*.P. Joan Alcover. Col. Bibl. Selecta, 79. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.

- RIBER, Llorenç: *Obres Completes*. Vol I, II. Col. Bibl. Excelsa, 6-6bis. Ed. Selecta. Barcelona. 1949-1962.
- RIBER, Llorenç: *La minyonia d'un infant orat*. Col. Illes d'Or, 7. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- RIBERA, Antoni: *Coral de sang*. P. A. Ribera. Nova Col·lecció Lletres, 28. Ed. Albertí. Barcelona. 1957.
- RIBERA, Antoni: *Llibre dels retorns*. P. A. Ribera. Col. Raixa, 21. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- RIBES MONFAR, Josep M.: *La seva setena vida*. Col. Bibl. Gresol, 38. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- RIBES MONFAR, Josep M.: *Mònica a Deià*. Col. Bibl. Gresol, 21. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- RIERA NADAL, Miquel Angel: *Poemes a Nai*. P. Josep Mª Llompart. Col. La Sínia, 1. Ed. Daedalus. 1965.
- RIERA LLORCA, Vicenç: *Tots tres surten per l'Ozama*. Col. El Balanci, 31. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1967.
- RIERA LLORCA, Vicenç: *Roda de malcontents*. Col. Sèrie Novel·la, 1. Ed. Cadí. 1968.
- RIEROLA MASFERRER, Francesc: *Dietari*. Col. Bibl. Selecta, 191. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- RIPOLL, Joan B.: *Amor sublim*. Col. Catalunya Teatral, 83, Ed. Millà. Barcelona. 1963.
- RIPOLL, Joan B.: *L'oncle Anton*. Col. Catalunya Teatral, 104, Ed. Millà. Barcelona. 1967.

- ROBERT,Robert: *La Barcelona del vuit-cents*. Col. Antologia Catalana, 11. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1965.
- ROCAMORA,Manuel: *Vergonya*. P. Josep Serra i Pàmies. Ed. Rosa de Reus. 1956.
- RODOREDA,Mercè: *Vint-i-dos contes*. Col. Bibl. Selecta, 249. Ed. Selecta. Barcelona.. 1958.
- RODOREDA,Mercè: *El carrer de les Camèlies*. Col. Club dels Novel·listes, 37. 4^a . Ed. Club de l'Editor. Barcelona. 1966.
- RODOREDA,Mercè: *La plaça del diamant*.P. Joan Sales. Col. Club dels Novel·listes, 22. 6^a. Ed. Club Editor. Barcelona. 1966.
- RODOREDA,Mercè: *Jardí vora el mar*. Col. Club dels Novel·listes, 43. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.
- RODOREDA, Mercè: *La meva Cristina i altres contes*. P. J. M. Batllori. Col. antologia Catalana, 31. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1967.
- RODOREDA,Mercè: *La meva cristina i altres contes*. (edició català-castellà). P. J.Mª Batllori. Ed. Edicions 62. 1967.
- RODOREDA,Mercè: *Aloma*. Col. El Balanci, 59. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.

- RODOREDA, Mercè: *La meva cristina i altres contes*.
(edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa.
Barcelona. 1969.
- RODRÍGUEZ BERNABEU, Emili: *Poemes de la fi*. Col.
L'Espiga, 50. Ed. Torre. València. 1964.
- ROIG I LLOP, Tomàs: *Girona, arca de somnis*. Col.
Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona.
1960.
- ROIG I LLOP, Tomàs: *La Represàlia*. Ed. Tomàs Roig i
Llop. 1968.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *Esbarzer*. Col. Bibl. Selecta. 55.
Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *Flama vivent*. Col. Bibl. Selecta.
7. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *Montnegre*. Col. Bibl. Selecta.
14. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *L'ermità Maurici*. Col. Bibl.
Selecta. 24. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *Maràvia*. Col. Bibl. Selecta. 117.
Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *l'avenc*. P. Carles Riba. Col.
Bibl. Selecta. 198-199. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *Presons obertes*. Col. Bibl.
Selecta. 43. Ed. Selecta. Barcelona. 1958.

- ROIG RAVENTÓS, Josep: *El Quillat foraster*. Col. Raixa, 51. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- ROIG RAVENTÓS, Josep: *El secret d'en Salvi*. Col. El Pont, 2. Ed. Arimany. 1961.
- ROJAS, Carles: *Rei de Roma*. Col. La Novel·la Popular, 8. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- ROMERO, Lluís: *La finestra*. Nova Col·lecció Lletres, 16. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.
- ROMERO, Lluís: *El carrer*. Nova Col·lecció Lletres, 49. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- ROMEU, Josep: *Obra Poètica*. Col. Bibl. Selecta, 89. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.
- *ROS, Carles: *Coloqui nou, curios y entretengut*. P. Felipe Mateu y Llopis. Ed. Excmo. Ayuntamiento de Valencia, Ediciones de la Delegación Municipal de Fiestas. (1ª ed. 1734). València 1969.
- ROSELLÓ DE SON FORTEZA, Joan: *Tardanies*. Col. Illes d'Or, 37. Ed. Moll. Mallorca. 1949.
- ROSSETTI, Francesc: *El natalici*. Col. Catalunya Teatral, 35. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- ROSSETTI, Francesc: *El vestit nou de l'emperador*. Col. Catalunya Teatral, 52. Ed. Millà. Barcelona. 1958.
- ROURE, Alfons: *Corpus*. Col. Catalunya Teatral, 3. Ed. Millà. Barcelona. 1946.

- ROURE, Alfons: *La mare enamorada*. Col. Catalunya Teatral, 7. Ed. Millà. Barcelona. 1949.
- ROURE, Alfons: *El dret a la vida*. Col. Bibl. Gresol, 7. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- *ROURE-TORRENT, Joaquim: *Contes d'Eivissa*. P. Josep Carner. Ed. Club del Llibre Català. Mèxic D.F. 1948.
- ROVIRA, Virgili A.: *Teatre de la natura*. Col. Popular Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1961.
- ROVIRA, Virgili A.: *Teatre de la ciutat*. Col. Popular Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1963.
- *ROZALÉN SALES, Manuel: *Cançons de la terra*. P. Àngel Sánchez Gozalbo. Ed. L'Exma. Diputació de Castelló. Castelló de la Plana. 1969.
- RUBIÓ, Nicolau M.: *No ho sap ningú*. Col. Club dels Novel·listes, 19. Ed. Club Editor. Barcelona. 1961.
- RUBIÓ, Nicolau: *Ulisses a l'Argòlida*. Col. Quaderns Teatre ADB, 9. Ed. Fontanella. 1962.
- RUBIÓ, Nicolau M.: *Un crim abstracte o el jardiner assassinat*. Barcelona. 1965.
- RUIZ PABLO, Angel: *Per fer gana*. Col. Illes d'Or, 26. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- RUIZ PABLO, Angel: *Novel·letes menorquines*. P. Francesc de B. Moll. Col. Illes d'Or, 3. Ed. Moll. Mallorca. 1959.

- RUIZ PABLO,Angel: *Obres completes*. Col. Bibl. Selecta, 313. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- RUSIÑOL,Maria: *L'arna*. Ed. Catalònia. 1953.
- RUSIÑOL,Santiago: *L'illa de la calma*. P. S. Rusiñol. Col. Bibl. Selecta, 6. 4ª. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- RUSIÑOL,Santiago: *Oracions*. Col. Bibl. Selecta, 57. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- RUSIÑOL,Santiago: *Teatre Selecte*. 2 vol. Col. Bibl. Selecta. Ed. Selecta. Barcelona. 1949. 1952.
- RUSIÑOL,Santiago: *Obres completes*. P. Carles Soldevila. Col. Bibl. Perenne, 3. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- RUSIÑOL,Santiago: *En Josep de Sant Celoni*. Col. Bibl. Selecta, 35. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- RUSIÑOL,Santiago: *Del Born al Plata*. Col. Bibl. Selecta, 16. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- RUSIÑOL,Santiago: *L'auca del Senyor Esteve*. Col. Bibl. Selecta, 80. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- RUYRA,Joaquim: *La parada*. P. J. Ruyra. Col. Bibl. Selecta, 17. 3ª Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- RUYRA,Joaquim: *Pinya de rosa*. V.I-II. Col. Bibl. Selecta, 19-20. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- RUYRA,Joaquim: *Entre flames*. P. Tomàs Garcés. Col. Bibl. Selecta, 25. Ed. Selecta. Barcelona. 1958.

- RUYRA, Joaquim: *Obres completes*. P. Manuel de Montoliu. Col. Bibl. Perenne, 10. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- RUYRA, Joaquim: *El rem de trenta-quatre*. P. Osvald Cardona. Col. Antologia Catalana, 49. Ed. Edicions 62., Barcelona. 1969.
- SAGARRA, Josep M. de: *Entre l'Equador i els Tròpics*. Col. Selecta, 32. Ed. Selecta. Barcelona. 1947.
- SAGARRA, Josep M. de: *L'hostal de la Glòria*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1947.
- SAGARRA, Josep M. de: *Teatre Complet*. 4 vol. Col. Bibl. Excelsa, 3, 5, 10 i 12. Ed. Selecta. Barcelona. 1948.
- SAGARRA, Josep M. de: *Teatre Selecte*. 4 vol. Col. Bibl. Selecta. Ed. Selecta. Barcelona. 1950.
- SAGARRA, Josep M. de: *El comte Arnau*. Col. Bibl. Selecta, 61. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- SAGARRA, Josep M. de: *Cançons de rem i de vela*. Col. Bibl. Selecta, 30. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- SAGARRA, Josep M. de: *Obres completes*. (poesia). P. Octavi Saltor. Col. Bibl. Perenne, 19. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- SAGARRA, Josep M. de: *L'aperitiu*. V I-II. Col. Isard, 14. Ed. Vergara. 1964.
- SAGARRA, Josep M. de: *La ruta blava*. Col. Bibl. Selecta, 367. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.

- SAGARRA, Josep M. de: *Paulina Buixareu*. Col. Bibl. Selecta, 380. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.
- SAGARRA, Josep M. de: *Cafè, copa i puro*. Col. Cara i Creu, 6. Ed. A.C. Barcelona. 1965.
- SAGARRA, Josep M. de: *Vida privada*. Col. Zènit. Ed. Aymà. Barcelona. 1965.
- SAGARRA, Josep M. de: *All i salobre*. P. J.V. Foix Col. A tot Vent, 126. Ed. Proa. Barcelona. 1966.
- SAGARRA, Josep M. de: *El poema de Nadal*. Col. Bibl. Selecta, 50. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- SAGARRA, Josep M. de: *Obres completes*. (prosa). P. Doménec Guansé. Col. Bibl. Perenne, 22. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- SALÀDRIGA, Robert: *El cau*. Col. La Novel·la Popular, 6. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- SALÀDRIGA, Robert: *Entre juliol i setembre*. Col. El nus, 6. Ed. Estela. 1967.
- SALÀDRIGA, Robert: *Boires*. Col. Bibl. Selecta. 430. Ed. Selecta. Barcelona. 1970.
- SALARICH TORRENTS, Miquel: *La meva vocació literària*. Ed. Salarich. 1967.
- SALES, Joan: *Viatge d'un moribund*. Ed. Ariel. Barcelona. 1952.

- SALES,Joan: *Incerta glòria*. Col. Club dels Novel·listes, 5.
Ed. Club Editor. Barcelona. 1956.
- SALES,Núria: *Exili a Playamuertos*. Col. Ossa Menor, 44.
Ed. Pedreira. Barcelona. 1961.
- SALLARÉS,Joan: *El Joncar (Sabadell 1792-1919)*. Ed.
Dalmau. Barcelona. 1959.
- SALOM,Jaume: *La gran aventura*. Col. Catalunya Teatral,
86. Ed. Millà. Barcelona. 1963.
- SALVÀ,M.Antònia: *Llepolies i joguines*. P. Mª Antonia
Salvà. Col. Illes d'Or, 27. Ed. Moll. Mallorca. 1946.
- SALVÀ,M.Antònia: *Cel d'horabaixa*. Col. Obres de M^a
Antònia Salvà, 2. Ed. Moll. Mallorca. 1948.
- SALVÀ,M.Antònia: *Espigues en flor*. P. Josep Carner. Col.
Obres de Mª Antònia Salvà, 1. Ed. Moll. Mallorca.
1948.
- SALVÀ,M.Antònia: *El retorn*. P. Miquel Ferrà. Col. Obres
de Mª Antònia Salvà, 3. Ed. Moll. Mallorca. 1948.
- SALVÀ,M.Antònia: *Antologia poètica*. P. Josep Carner.
Col. Selecta, 232. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.
- SALVADOR,Carles: *Poema de la Verge dels Desemparats*.
P. Josep Giner. València 1948.
- SALVADOR,A.Lluís: *Obres completes*. Col. Bibl. Selecta,
88. Ed. Selecta. Barcelona. 1951.

- SALVAT,Ricard: *Mort d'home*. Col. Raixa, 64. Ed. Moll. Mallorca. 1963.
- SALVAT,Ricard: *Nord enllà*.Col. Es Barret de Danton, 5. Ed. Occitània. 1965.
- SALVAT-PAPASSEIT,J.: *Poesies*. P. Joan Fuster. Ed. Ariel. Barcelona. 1962.
- SAMPERE,Màrius: *L'home i el límit*. P. Joan Argenté. Col. Ossa Menor, segona època, 57. Ed. Proa. Barcelona. 1968.
- SANAHUJA,David: *El carro de l'exili*. Ed. Sanahuja. 1969.
- *SÁNCHEZ-CUTILLAS,Carmelina: *Un món rebel*. P. F. Almela i Vives. Ed. Successor de Vives Mora. València. 1964.
- *SÁNCHEZ-CUTILLAS,Carmelina: *Conjugació en primera persona*. P. V.A. Estellés. Ed. Successor de Vives Mora. València. 1969.
- *SANCHIS GUARNER,Manuel: *Els poetes romàntics de Mallorca*. P. M. Sanchis Guarner. Ed. Moll. Mallorca. 1950.
- SANCHIS GUARNER,Manuel: *Els poetes insulars de postguerra*. P. M. Sanchis Guarner. Col. Illes d'Or, 43. Ed. Moll. Mallorca.1951.

- *SANCHIS GUARNER, Manuel: *Poetes universitaris valencians*. P. M. Sanchis Guarner. Ed. L'Estel. València. 1962.
- SANT MARC (pseud. Lluís Carandell) Llorenç: *Temps d'enera*. Ed. Catalònia. 1966.
- SANTACREU POSIELLO, Antoni: *La llima*. Col. Bibl. Gresol, 41. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- SANTAMARIA, Joan: *Visions de Catalunya*. 3 vol. Col. Bibl. Selecta, 151, 152, 161. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.
- SANTAMARIA, Joan: *Visions de Mallorca*. Col. Bibl. Selecta, 164. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- SANTASUSAGNA, Joaquim: *Les serres encantades*. P. Joaquim Santasusagna. Col. Bibl. Selecta, 212. (1^a ed. 1936) Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- SANTOS ANTOLÍ, Antoni: *Les ales de la nit*. Col. Bibl. Gresol, 6. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- SANTOS ANTOLÍ, Antoni: *Aquesta llar*. Col. Bibl. Gresol, 11. Ed. Nereida. Barcelona. 1957
- SANTOS ANTOLÍ, Antoni: *L'estudiant ros*. Col. Bibl. Gresol, 31. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
- SANTOS ANTOLÍ, Antoni: *El gran giravolt*. Col. Bibl. Gresol, 35. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.

- SAPERAS,Miquel: *Circ (Poemes)*. P. Sebastià Gasch. Ed. Andorra. 1967.
- SAPERAS,Miquel: *Carles de Viana*. Ed. Andorra. 1968.
- SARSANEDAS,Jordi: *Mites*. P. Salvador Espriu. Col. Bibl. Selecta, 142. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.
- SARSANEDAS,Jordi: *La rambla de les flors*. P. Carme Boyé. Col. Ossa Menor, 24. Ed. Pedreira, Barcelona. 1955.
- SARSANEDAS,Jordi: *El martell*. Col. Club dels Novel·listes, 3. Ed. Club Editor. Barcelona. 1956.
- SARSANEDAS,Jordi: *Plou i fa sol*. Col. Raixa. 39. Ed. Moll. Mallorca. 1959.
- SARSANEDAS,Jordi: *Postals d'Itàlia*. Col. Beatriu de dia, 2. Ed. Rocas. 1965.
- SARSANEDAS,Jordi: *Contes*. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- SARSANEDAS,Jordi: *El balcó*. Col. Raixa, 74. Ed. Moll. Mallorca. 1969.
- *SEBASTIÀ,Enric: *València en les novel·les de Blasco Ibáñez*. P. Joan Reglà. Ed. L'Estel. València. 1966.
- SERRA I ESTRUCH,Josep: *Contes de la mar exacta*. Ed. Arimany. 1958.
- SERRA JANER,Josep: *Entre dos amors*. Col. Catalunya Teatral, 87. Ed. Millà. Barcelona. 1963.

-
- SERRA PASTOR, M.M.: *Agredolç*. Col. Illes d'Or, 50. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- SERRAHIMA, Lluís: *Com el mar*. P. Marià Manent. Col. Ossa Menor, 51. Ed. Pedreira. Barcelona. 1963.
- SERRAHIMA, Maurici: *Petit món enfebrat*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1947.
- SERRAHIMA, Maurici: *Després*. Ed. Aymà. Barcelona. 1951.
- SERRAHIMA, Maurici: *Contes d'aquest temps*. Col. Bibl. Selecta, 165. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.
- SERRAHIMA, Maurici: *La crisi de la ficció*. Col. El dofí. Ed. Destino. Barcelona. 1965.
- SERRAHIMA, Maurici: *Sobre llegir i escriure*. Col. Bibl. Selecta, 383. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- SERRAHIMA, Maurici: *Realitat de Catalunya*. Col. La Mirada. Ed. Proa. Barcelona. 1969.
- SET: *Els pecats capitals*-.P Joan Triadú. Col. Bibl. Selecta, 292. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- *SILONE, Ignazio: *Fontamara*. P. i T. Joan Fuster. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.
- SOLÀ CAROL, Josep: *Un desviament de l'amor*. Ed. Camp Calmet. 1969.
- SOLDEVILA, Carles: *Moment musical*. Col. Bibl. Selecta, 54. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.

- SOLDEVILA, Carles: *Del llum de gas al llum elèctric. Memòries d'infància i joventut.* Col. Bibl. Biogràfica Aedos. Ed. Aedos. Barcelona. 1951.
- SOLDEVILA, Carles: *Bob és a París.* Col. Bibl. Selecta, 102. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- SOLDEVILA, Carles: *Teatre Selecte. I-II.* Col. Selecta, 108-85. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- SOLDEVILA, Carles: *Albert i Francina.* Col. Catalunya Teatral, 36. Ed. Millà. Barcelona. 1956.
- SOLDEVILA, Carles: *Senyoreta Cyrano.* Col. Bibl. Gresol, 3. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- SOLDEVILA, Carles: *Fanny.* Col. Bibl. Selecta, 8. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- SOLDEVILA, Carles: *Papers de família.* Col. Bibl. Selecta, 291. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- SOLDEVILA, Carles: *Eva.* Col. Bibl. Selecta, 353. Ed. Selecta. Barcelona. 1963.
- SOLDEVILA, Carles: *Els milions de l'oncle.* Col. Catalunya Teatral, 103. Ed. Millà. Barcelona. 1966.
- SOLDEVILA, Carles: *Històries barcelonines.* Col. Bibl. Selecta, 70. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- SOLDEVILA, Carles: *Obres completes.* P. Doménech Guansé. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.

- SOLDEVILA, Carles: *Què cal saber de Catalunya*. Col. El Pi de les Tres Branques, 1. Ed. Club Editor. Barcelona. 1968.
- SOLDEVILA, Ferran: *Guifré*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1949.
- SOLDEVILA, Ferran: *L'hostal de l'amor*. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1951.
- SOLDEVILA, Ferran: *L'aprenent de suïcida. L'amador de la gentilesa*. Col. Raixa, 54. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- SOLDEVILA, Ferran: *Al llarg de la meua vida*. Vol I. 1925-1939. Col. Clàssics catalans del Segle XX. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1970.
- SOLER ESTRUCH, V.: *De la ingènua veritat*. Col. L'Espiga, 44. Ed. Torre. València. 1961.
- SOLER GODÉS, Enric: *Valencians a Mèxic (reportatges i biografies)*. Ed. Soler Godés. 1953.
- SOLER GODÉS, Enric: *Cançons d'ahir i de demà*. Ed. Soler Godés. 1964.
- *SORRIBES GRAMATGE, Vicent: *Eucologi. Recull de pregàries en llengua valenciana*. P. Excel·lentíssim i Reverendíssim Sr. En Marcel·lí Olaechea Loizaga, Arquebisbe de València. Ed. Lletres Valencianes. València. 1951.

- *STENDHAL(pseud. Henri Beyle): *El rojo y el negro. La Cartuja de Parma*. P. Joan Fuster. Ed. Nauta. Barcelona. 1968.
- SUNYOL,Cèlia: *Primera part*. Ed. Aymà. Barcelona. 1948
- SUNYOL,Cèlia: *L'home de les fires*. Col. Bibl. Selecta, 71. Ed. Selecta. Barcelona. 1950.
- TAPIAS,Josep: *Crim i silenci*. Col. Bbil. Gresol, 9. Ed. Nereida. Barcelona. 1956.
- TAPIAS,Josep i S. VENDRELL: *Una història qualsevol*. Col. Catalunya Teatral, 24. Ed. Millà. Barcelona. 1954.
- TAPIAS,Josep i S. VENDRELL: *El gran egoista*. Col. Catalunya Teatral, 34. Ed. Millà. Barcelona. 1955.
- TAPIAS,Josep i S. VENDRELL: *Passaport per a l'eternitat*. Col. Catalunya Teatral, 46. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- TAPIAS,Josep i S. VENDRELL: *Melodia eterna*. Col. Catalunya Teatral, 63. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- TASIS MARCA,Rafael: *La biblia valenciana*. Nova Col·lecció Lletres, 11. Ed. Albertí. Barcelona. 1955.
- TASIS MARCA,Rafael: *Abans d'ahir*. Col. Bibl. Selecta, 220. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.
- TASIS MARCA,Rafael: *Es hora de plegar*. P. R. Tasis. Nova Col·lecció Lletres, 17. Ed. Albertí. Barcelona. 1956.

31. TESIS MARCA,Rafael: *Un home entre herois*. Col. Bibl. Selecta, 45. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.
32. TESIS MARCA,Rafael: *Un crim al Paral·lelo*. Col. Bibl. Selecta, 290. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
33. TESIS MARCA,Rafael: *La saviesa del poble*. Ed. Tasis. 1966.
34. TESIS MARCA,Rafael: *Tres*. Col. Club dels Novel·listes, 38-39. 2^a. Col. Club Editor. Barcelona. 1966.
35. TESIS MARCA,Rafael: *Amèrica del Nord avui*. P. Rafael Tasis i Marca. Col. La Mirada. Ed. Proa. Barcelona. 1967.
- *TAULA DE POESIA (IV): *Mostrari en el Círculo de Bellas Artes*. P. Carles Salvador. València. 1951.
36. TEATRE: *Teatre popular - Els pastorets*. Col. Bibl. Selecta, 94. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
37. TEIXIDOR,Joan: *Camí dels dies*. Col. Obres Vàries. Ed. Destino. Barcelona. 1948.
38. TEIXIDOR,Joan: *El príncep*. P. Salvador Espriu. Col. Ossa Menor, 18. Ed. Pedreira. Barcelona. 1954.
39. TEIXIDOR,Joan: *Per aquest misteri*. Col Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1962.
40. TEIXIDOR,Joan: *Cinc poetes*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1969.

- TEIXIDOR,Joan: *Viatge a Orient*. Col. Centpeus. Ed. Tàber. 1969.
- TEIXIDOR,Joan: *El príncep*. (edició català-castellà). Col. La Senda. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- TEIXIDOR,Joan: *Una veu et crida*. Col. Cara i Creu, 14. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- TEIXIDOR ELIAS,P.: *La cançó de l'emigrant*. Col. Bibl. Gresol, 15. Ed. Nereida. Barcelona. 1957.
- TISNER A.A.(pseud. A. Artís): *Guia inútil de Barcelona*. Col. Terra Alta. Ed. Grijalbo. 1967.
- TORRELLA CODINA,F. de P.: *Els qui cauen*. Col. Catalunya Teatral, 95. Ed. Millà. Barcelona. 1946.
- TORRELLA CODINA,F. de P.: *La lluita estèril*. Col. Catalunya Teatral, 97. Ed. Millà. Barcelona. 1965.
- TORRELLA CODINA,F. de P.: *Una flor enmig d'un ermot*. P. Lluís Sentís. Ed. Gèlida. 1969.
- TORRES,Estanislau: *Fum d'ara*. P. Editorial. Nova col·lecció Lletres, 54. Ed. Albertí. Barcelona. 1959.
- TORRES,Estanislau: *Cel de tardor*. Nova Col. Lletres. 64. Ed. Albertí. Barcelona. 1961.
- TORRES,Estanislau: *La xera*. Col. Bibl. Selecta, 327. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.
- TORRES,Estanislau: *L'altre demà*. Col. El Doff. Ed. Destino. Barcelona. 1964.

- 10 TORRES, Estanislau: *El foc i la cua*. Col. Actituds, 9. Ed. Nova Terra. 1966.
- 11 TORRES, Estanislau: *Els camins*. Col. La Novel·la Popular, 9. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- 12 TORRES, Estanislau: *Els ulls i la cendra*. Col. El Balanci. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- 13 TORRES, Estanislau: *La derrota*. Col. Bibl. Selecta, 385. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- 14 TORRES, Estanislau: *Castelladral*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1969.
- 15 TORRES, Màrius: *Poesies*. P. Carles Cardó. Ed. Ariel. Barcelona. 1964.
- 16 TORRES I ROSELL, Ramon: *Cançons, amors i recordançes. Fe, amor, cultura i poesia i humanitat dins la conço catalana*. P. Tomàs Roig i Llop. Ed. Torres. 1968.
- 17 TOUS MAROTO, Josep M.: *Es nirvis de sa neboda*. Col. Illes d'Or, 29. Ed. Moll. Mallorca. 1947.
- 18 TOUS MAROTO, Josep M.: *Mestre Lau es taconer*. Col. Illes d'Or, 31. Ed. Moll. Mallorca. 1947.
- 19 TOUS MAROTO, Josep M.: *El tio de l'Havana*. Col. Illes d'Or, 33. Ed. Moll. Mallorca. 1947.
- 20 TRABAL, Francesc: *Vals*. P. Joan Triadú. Col. Bibl. Selecta, 208-209. Ed. Selecta. Barcelona. 1956.

TRIADÚ, Joan: *Llegir com viure*. Col. Perspectives, 21. Ed. Fontanella. 1967.

TRILLA, Marçal: *El Basar màgic*. Col. Club dels Novel·listes, 51. Ed. Club Editor. Barcelona. 1968.

TUGAS, Joan: *Niuades disperses*. Col. Bibl. Gresol, 37. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.

TUGAS, Joan: *El refugi de les àguiles*. Col. Bibl. Gresol, 60. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.

TURULL, Ramon: *L'amor truca a la porta*. Col. Bibl. Gresol, 39. Ed. Nereida. Barcelona. 1958.

TURULL, Ramon: *El fabricant de Nadals*. Col. Bibl. Gresol, 59. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.

UYÀ, Jaume: *I'st...sintetizem*. Col. Bibl. Selecta, 230. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.

VALERI, Lluís: *Beatituds*. Col. Bibl. Selecta, 178. Ed. Selecta. Barcelona. 1955.

VALERI, Lluís: *Psalms*. Ed. Foment de Cultura i Edicions. 1966.

VALLÉS JUNYENT, Lluís: *A cân seixanta o Don Quixot de Vilafranca*. Col. Catalunya Teatral, 77. Ed. Millà. Barcelona. 1961.

VALLS GORINA, Manuel: *Música indiscreta*. Col. Llibre de butxaca, 10. Ed. Pòrtic. 1970.

- 15 VALLS I JORDÀ,Joan: *Tast d'Eternitat*. Ed. Sicània. València. 1960.
- 16 VALLS I JORDÀ,Joan: *Posicions terrenals*. P. Joan Valls. Impremta Hispània Acoyana. Alcoi 1969.
- 17 VALLVERDÚ,Josep: *Festa major*. Nova Col·lecció Lletres. Ed. Albertí. Barcelona. 1960.
- 18 VALLVERDÚ,Francesc: *Com llances*. Col Ossa Menor, 43. Ed. Pedreira. Barcelona. 1961.
- 19 VALLVERDÚ,Francesc: *Cada paraula un vidre*. P. Josep Mª Castellet. Col. Ossa Menor, 59. Ed. Proa. Barcelona. 1968.
- *VALOR SERRA,Jordi: *Històries cassolanes*. P. Editorial. Ed. Lletres Valencianes. Alcoi. 1950.
- *VALOR SERRA,Jordi: *Narracions alacantines de muntanya i voramar*. P. Joan Valls. Ed. Sicània. 1959.
- VALOR SERRA,Jordi: *Un cas apassionant*. Ed. Sicània. València. 1964.
- VALOR VIVES,Enric: *Narracions de la Foia de Castalla*. P. Joan Fuster. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1953.
- VAYREDA,Marià: *Records de la darrera carlinada*. Col. Bibl. Selecta, 72. Ed. Selecta. Barcelona. 1950.
- VAYREDA,Marià: *La punyalada*. Col. Bibl. Selecta, 12. Ed. Selecta. Barcelona. 1957.

- VENDRELL, Santiago: *La família Reniu estiueja*. Col. Catalunya Teatral, 69. Ed. Millà. Barcelona. 1961.
- VENDRELL, Santiago i J. TAPIAS: *Melodia eterna*. Col. Catalunya Teatral, 63. Ed. Millà. Barcelona. 1960.
- VERDAGUER, Jacint: *Antologia Poètica*. P. Carles Riba. Col. Bibl. Selecta, 63. Ed. Selecta. Barcelona. 1949.
- VERDAGUER, Jacint: *Eucarístiques*. Col. Bibl. Selecta, 106. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- VERDAGUER, Jacint: *Prosa antològica*. P. J.V. Foix. Col. Bibl. Selecta, 109. Ed. Selecta. Barcelona. 1952.
- VERDAGUER, Jacint: *Sant Francesc. Flors del Calvari*. Col. Bibl. Selecta, 129. Ed. Selecta. Barcelona. 1953.
- VERDAGUER, Jacint: *Flors de Maria*. P. Octavi Saltor. Col. Bibl. Selecta, 150. Ed. Selecta. Barcelona. 1954.
- VERDAGUER, Jacint: *Obres completes*. P. Marià Manent. Col. Bibl. Perenne, 1. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- VERDAGUER, Jacint: *Pàgines autobiogràfiques*. Col. Popular Barcino. Ed. Barcino. Barcelona. 1964.
- VERDAGUER, Jacint: *Idees i cants místics*. Col. Bibl. Anaya. Ed. Anaya. Barcelona. 1965.
- VERDAGUER, Jacint: *L'Atlàntida*. P. F. Mistral (de la 2ª edició de 1877). Col. Bibl. Selecta, 1. Ed. Selecta. Barcelona. 1965.

- VERDAGUER, Jacint: *Montserrat*. Col. Bibl. Selecta, 3. Ed. Selecta. Barcelona. 1966.
- VERDAGUER, Jacint: *Canigó*. Col. Bibl. Selecta, 2. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- VERDAGUER, Joaquim: *Dues històries ferestes*. P. Joaquim. Verdaguer. Col. Illes d'Or, 39. Ed. Moll. Mallorca. 1950.
- VERDAGUER, Pere: *El cronomòbil*. Col. El trapezi, 11. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- VERDAGUER, Pere: *El mirall de protozous*. Col. El trapezi, 20. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1969.
- VERDEGUER GONZÁLEZ, Alfons: *Grecs en la meua tinta*. P. A. Verdeguer. Col. L'Espiga, 34. Ed. Torre. València. 1958.
- VERGÉS, Joan: *El gos*. Col. Les Quatre Estacions. Ed. Pedreira. Barcelona. 1967.
- VIA, Ramona: *Nit de Reis*. P. Joan Sales. Col. Club dels Novel·listes, 36. Ed. Club Editor. Barcelona. 1966.
- VICENS, Antònia: *Banc de fusta*. P. Bernat Vidal i Tomàs. Col. Les Illes d'Or, 92. Ed. Moll. Mallorca. 1968.
- VICENS, Antònia: *39 graus a l'ombra*. Col. Bibl. Selecta, 407. Ed. Selecta. Barcelona. 1968.
- VIDAL, Llorenç: *Insania Terrae*. Col. Ponent. Ed. Vidal. 1962.

- 47 VIDAL,Llorenç i VEGA, Rolando A.: *Netzahualcòyotl. Poemes precolombins*. Col. Ponent. Ed. Vidal. 1963.
- 48 VIDAL,Llorenç: *Talaiot del vent*. Vuit poemes. Col. Ponent. Ed. Vidal. 1965.
- 49 VIDAL,Llorenç: *Petit llibre d'un solitari*. Paràbola pacifista. Col. Ponent. Ed. Vidal. 1968.
- 50 VIDAL ALCOVER,Jaume: *Mirall de la veu i el crit*. Col. Raixa, 6. Ed. Moll. Mallorca. 1950.
- 51 VIDAL ALCOVER,Jaume: *L'hora verda*. Col. Illes d'Or, 51. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- 52 VIDAL ALCOVER,Jaume: *Les quatre llunes*. Col. Bibl. Selecta, 419. Ed. Selecta. Barcelona. 1969.
- 53 VIDAL ALCOVER,Jaume: *El fill pròdig*. Col. Llibres Rai. Ed. Vidal Alcover. 1970.
- 54 VIDAL TOMÀS,Bernat: *Memòries d'una estàtua*. Col. Illes d'Or, 54. Ed. Moll Mallorca. 1952.
- 55 VIDAL TOMÀS,Bernat: *La vida en rosa*. P. M. Sanchis Guarner. Col. Raixa, 19. Ed. Moll. Mallorca. 1957.
- 56 VILA CASAS,Joan: *Doble blanc*. Col. Bibl. Selecta, 287. Ed. Selecta. Barcelona. 1960.
- 57 VILA CASAS,Joan: *Matèria definitiva*. Col. Bibl. Selecta, 319. Ed. Selecta. Barcelona. 1961.
- 58 VILA CASAS,Joan: *Operació Viaducte*. Col. Bibl. Selecta, 326. Ed. Selecta. Barcelona. 1962.

- VILA CASAS,Joan: *Maoba Fygurassio*. Ed. Aedos-Aymà. 1965.
- VILA CASAS,Joan: *Aiguafort del XII*. Col. Quatre Ratlles, 3. Ed. Albertí. Barcelona. 1966.
- VILA CASAS,Joan: *Jourdain*. P. Joan Oliver. Col. A tot Vent, 128. Ed. Proa. Barcelona. 1966.
- VILA PAGÉS,Joan: *La viudeta es vol casar*. Col. Catalunya Teatral, 56. Ed. Millà. Barcelona. 1959.
- VILÀ,Josep M.: *El poder feia vacances*. Col. Bibl. Selecta, 359. Ed. Selecta. Barcelona. 1964.
- VILADOT,Guillem: *Temps d'estrena*. Col. Bibl. Selecta, 275. Ed. Selecta. Barcelona. 1959.
- VILADOT,Guillem: *Els infants de Riella*. Col. El Dofi. Ed. Destino. Barcelona. 1965.
- VILADOT,Guillem: *Aril avall*. Col. La Novel·la Popular, 4. Ed. Alfaguara. Barcelona. 1966.
- VILADOT,Guillem: *La gent i el vent*. Col. Bibl. Selecta, 398. Ed. Selecta. Barcelona. 1967.
- VILADOT PUIG,J.: *Romansos agramuntins històrico-legendaris*. Ed. Viladot. 1968.
- VILANOVA,Emili: *Narracions*. P. R. Aramon Serra. Col. Literària Aymà. Ed. Aymà. Barcelona. 1948.

- VILLALONGA, Llorenç: *La novel·la de Palmira*. P. Salvador Espriu. Col. Illes d'Or, 49. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- VILLALONGA, Llorenç: *Faust*. Col. Raixa, 11. Ed. Moll. Mallorca. 1956.
- VILLALONGA, Llorenç: *El lledoner de la claustra*. P. Llorenç Villalonga. Col. Raixa, 30. Ed. Moll. Mallorca. 1960.
- VILLALONGA, Llorenç: *Bearn*. P. L. Villalonga. Col. Club dels Novel·listes, 20. Ed. Club Editor. Barcelona. 1961.
- VILLALONGA, Llorenç: *L'àngel rebel*. Col. Raixa, 49. Ed. Moll. Mallorca. 1961.
- VILLALONGA, Llorenç: *Desenllaç a Montlleó*. P. Paulina Crusat. Col. Club dels Novel·listes 24. Ed. Club Editor. Barcelona. 1963.
- VILLALONGA, Llorenç: *Aquil·les o l'impossible*. Col. Raixa. Ed. Moll. Mallorca. 1964.
- VILLALONGA, Llorenç: *Bearn*. P. Joan Sales. Col. Club dels Novel·listes, 20. 2^a. Ed. Club Editor. Barcelona. 1964.
- VILLALONGA, Llorenç: *L'hereva de Da. Obdúlia*. Col. Club dels Novel·listes, 29. Ed. Club Editor. Barcelona. 1964.

- VILLALONGA, Llorenç: *Debarats*. P. Jaume Vidal Alcover. Col. Europa, 1. Ed. Daedalus. 1965.
- VILLALONGA, Llorenç: *Mort de dama*. P. Joan Sales. Col. Club dels Novel·listes, 35. 6ª. Ed. Club Editor. Barcelona. 1965.
- VILLALONGA, Llorenç: *Obres completes, I. El mite de Bearn*. P. Joaquim Molas. Col. Clàssics Catalans del Segle XX, 3. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1966.
- VILLALONGA, Llorenç: *Falses memòries de Salvador Orlan*. Col. Club dels Novel·listes, 41. Ed. Club Editor. Barcelona. 1967.
- VILLALONGA, Llorenç: *Les Fures*. P. J.A. Baixeras. Col. A tot Vent 133. Ed. Proa. Barcelona. 1967.
- VILLALONGA, Llorenç: *La gran batuda*. Col. Club dels Novel·listes, 49. Ed. Club Editor. Barcelona. 1968.
- VILLALONGA, Llorenç: *El llumí i altres narracions*. P. Joan Alegret. Col. Antologia Catalana, 47. Ed. Edicions 62. Barcelona. 1968.
- VILLALONGA, Llorenç: *L'àngel rebel*. (edició català-castellà). Col. La Cendra. Ed. Polígrafa. Barcelona. 1969.
- VILLALONGA, Llorenç: *La "virreyna"*. Col. Club dels Novel·listes, 58. Ed. Club Editor. Barcelona. 1969.

- VILLANGÓMEZ, Marià: *Els dies*. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1950.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *Terra i somni*. Col. Illes d'Or, 35. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *Sonets de Balançat*. Col. Ossa Menor, 27. Ed. Pedreira. Barcelona. 1956.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *Là Miranda*. Col. Illes d'Or, 69. Ed. Moll. Mallorca. 1958.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *El còp a la terra*. Col. La Balenguera, 2. Ed. Moll. Mallorca. 1962.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *Declarat amb el vent*. Col. Publicacions de la Revista. Ed. Barcino. Barcelona. 1963.
- VILLANGÓMEZ, Marià: *Antologia poètica*. P. Tomàs Garcés. Col. Bibl. Selecta, 420. Ed. Selecta. Barcelona. 1969.
- VILLANOVA TORREBLANCA, J.: *Jo seré el seu gendre*. Col. Catalunya Teatral, 41. Ed. Millà. Barcelona. 1956.
- VILLANOVA TORREBLANCA, J.: *Ella és... "Ella"*. Col. Catalunya Teatral, 49. Ed. Millà. Barcelona. 1957.
- VILLANOVA TORREBLANCA, J.: *La cura d'amor*. Col. Catalunya Teatral, 48. Ed. Millà. Barcelona. 1957.

- VILLANOVA TORREBLANCA, J.: *El petit món d'una placeta*. Col. Catalunya Teatral, 54. Ed. Millà. Barcelona. 1958.
- VILLAR, Rafael: *Entre la set i els llavis*. Col. L'Espiga, 35. Ed. Torre. València. 1958.
- VINYOLES, Pere: *Episodi*. Col. Bibl. Gresol, 63. Ed. Nereida. Barcelona. 1959.
- VINYOLI, Joan: *El callat*. P. J. Vinyoli. Col. Ossa Menor, 26. Ed. Pedreira. Barcelona. 1956.
- VINYOLI, Joan: *Realitats*. Col. Ossa Menor, 50. Ed. Pedreira. Barcelona. 1962.
- VIÑAS, Cèlia: *Del foc i la cendra*. Col. Illes d'Or, 55. Ed. Moll. Mallorca. 1952.
- VIRÓS MOYES, Josep: *Verd madur*. Ed. Bruguera. Barcelona. 1968.
- XISTOS: *Xistos escenificats*. Col. Bibl. Popular. Ed. Millà. Barcelona. 1958.

NOTA: Aquesta bibliografia ha estat elaborada a partir dels repertoris de l'I.N.L.E. (Instituto Nacional del Libro

español), publicats a Barcelona. En aquestes publicacions hi

col·laboraven:

- Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de

la Generalitat de Catalunya.

- Servei del llibre.

- Associació d'Editors en Llengua Catalana.

- Gremi d'Editors de Catalunya.

Aquests repertoris bibliogràfics s'actualitzaven anualment i foren publicats per primera vegada l'any 1967.

Es tracta d'una relació de llibres a la venda en llengua catalana. De cadascuna de les obres que hi apareixen se sol informar de: autor, títol, pròleg, traductor, il·lustrador, nombre de làmines que hi figuren, centímetres, número i tipus d'edició (rústica, luxe,...), col·lecció, editorial i preu de venda.

En el nostre cas hem consultat les obres publicades en català d'abast literari en els següents repertoris bibliogràfics:

- 1967 (pàgs. 69 -115)

- 1968 (pàgs. 87- 142)

- 1969 (pàgs. 95 -157)

- 1970 (pàgs. 95 -162)

Hem d'aclarir, però, que sovint aquests repertoris no han estat exhaustius. En els camps que he treballat amb més deteniment he pogut observar que l'existència de pròlegs no

la qual cosa s'explicita en moltes ocasions; sobretot, quan es tracta de pròlegs autorials. D'altra banda, l'absència d'obres publicades entre 1940-1970 és també notable, sobretot en tractar-se d'obres publicades a València i/o d'edicions reduïdes.

Malgrat aquestes mancances, aquests repertoris esdevenen un document bibliogràfic d'inqüestionable valor.

* Les obres amb aquest signe no apareixen en els esmentats repertoris de l'I.N.L.E.

... an der ...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...
...
...
...
...

BIBLIOGRAFIA TEÒRICA

- ALONSO, V. (1994): "La funció dels títols en els *Contes Breus* de Pere Calders", dins *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.
- ARBONÈS, J. (1973): *Teatre català de postguerra*. Ed. Pòrtic. Barcelona.
- BALLESTER, J. (1992): *Temps de quarentena (1939-1959)*. Ed. 3 i 4. València.
- BARTHES, R. (1953): *Le degré zéro de l'écriture*. (trad.cat. *El grau zero de l'escriptura*. Ed. edicions 62. Barcelona. 1973).
- BARTHES, R. (1963): *Sur Racine*. Éditions du Seuil. Paris.
- BORGES, J.L. (1975): *Prólogos con un prólogo de prólogos*. Torres Agüero editor. Buenos Aires.
- BROCH, À. (1980): *Literatura catalana dels anys setanta*. Ed. Edicions 62. Barcelona.
- BROCH, À. (1985): *Literatura catalana: balanç de futur*. Ed. Edicions del Mall. Barcelona.
- BROWN, G. i G. YULE (1993): *Análisis del discurso*. Ed. Visor Libros. Madrid.
- CARBÓ, F. (1990): "Títols i poesia". *Lletra de canvi*, 25 pàgs. 10-14.

- CARBÓ, F. i V. SIMBOR (1993): *La recuperació literària en la postguerra valenciana (1939-1972)*. Institut de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. València / Barcelona.
- CARBONELL, A. i altres (1979): *Literatura catalana*. Ed. Edhasa. Barcelona.
- CASETTI, F. (1977): *Semiòtica* (trad. cast. *Introducción a la semiótica*). Ed. Fontanella. Barcelona. 1980)
- CHALMERS, Alan F. (1984): *¿Qué es esa cosa llamada ciencia?*. Ed. Siglo XXI. Madrid.
- CHICO RICO, F. (1988): *Pragmática y constucción literaria*. Ed. Universidad de Alicante. Madrid.
- CORTÉS CARRERES, S. (1993): "Joan Fuster i les Monografies Bages de Mèxic", dins *Fuster entre nosaltres*. Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, València pàgs. 77-79.
- CORTÉS CARRERES, S. (1995): *València sota el règim franquista (1939-1951)*. Institut de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. València / Barcelona.
- CORTÉS CARRERES, S. (1996): "Llibres i opuscles valencians de postguerra en edicions numerades i de bibliòfil (1943-1951)", dins *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes/XXXII*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

- CULLER, J. (1984): *Sobre la deconstrucción*. Ed. Cátedra. Madrid.
- DEVÍS ARBONA, A. (1990): "El pròleg: una relació de poder", *Lletra de canvi*, 25, pàgs.24-28.
- DUCROT, O. (1984): *Le dire et le dit* (trad. cast. *El decir y lo dicho*. Ed. Paidós, Barcelona / Buenos Aires /México. 1986).
- DUCROT, O. i T. TODOROV (1972): *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage* (trad. cast. *Diccionario enciclopédico de las ciencias del lenguaje*. Ed. Siglo XXI. Madrid. 1983).
- ECO, U. (1981): *Lector in fabula*. Ed. Lumen. Barcelona.
- FÀBREGAS, X. (1978): *Història del teatre català*. Ed. Millà. Barcelona.
- FERRER, E. (1981): *Literatura i societat. País Valencià segle XX*. Eliseu Climent editor. València.
- FISHMAN, J. (1988): *Sociología del lenguaje*. Ed. Cátedra. Madrid.
- FOKKEMA, D.V. i E. IBSCH (1981): *Teorías de la literatura del siglo XX*. Ed. Càtedra. Madrid.
- FRYE, N. (1971): *The critical Path* (trad.cast. *El camino crítico*. Ed. Taurus. Madrid. 1986).
- FURIÓ, A. (1993): "Bibliografies / (I) obres de Joan Fuster", dins *Fuster entre nosaltres*. Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, València. pàgs. 311-313.

- FUSTER, J. (1978): *Literatura catalana contemporània*. Ed. Curial. Barcelona.
- GALLOFRÉ i VIRGILI, M.J. (1991): *L'edició catalana i la censura franquista (1939-1951)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.
- GECKELER, H. (1971): *Strukturelle semantik und wortfeldtheorie*. (trad. cast. *Semántica estructural y teoría del campo léxico*. Ed. Gredos. Madrid. 1976).
- GENETTE, G. (1979): *Introduction à l'architexte*. Éditions du Seuil. Collection Poétique. Paris.
- GENETTE, G. (1982): *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Éditions du Seuil, collection Poétique. Paris.
- GENETTE, G. (1987 a): *Seuils*. Editions du Seuil. Collection Poétique. Paris.
- GENETTE, G. (1987 b): "Paratextes", *Poétique*, 69 pàg 3.
- GENETTE, G. (1990): "Cap lllindar no és per aturar-s'hi", *Llètra de Canvi*, 25 pàgs. 32-34.
- GENETTE, G. (1991): *Fiction et diction*. Editions du Seuil. Collection Poétique. Paris.
- GIROLANO, C. DI (1978): *Critica della letterarietà* (trad. cast. *Teoría crítica de la literatura*. Ed. Crítica. Barcelona. 1982).
- GREIMAS, A.J. i COURTÉS (1979): *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*

(trad.cast. *Semiótica. Diccionario razonado de la teoría del lenguaje*. Ed. Gredos. Madrid. 1982).

GUGLIELMI, G. (1967): *Letteratura come sistema e come funzione* (trad.cast. *La literatura como sistema y como función*. Ed. A. Redondo editor. Barcelona 1972).

GUILLEN, C. (1985): *Entre lo uno y lo diverso*. Ed. Crítica. Barcelona.

GUZMAN, J. (1995): *Les teories de la recepció literària*. Secretariat de Publicacions de la Universitat d'Alacant. Publicacions de la Universitat Jaume I i Universitat de València. València.

HAUF, A. (1993): "Un clàssic entre els clàssics", dins *Fuster entre nosaltres*. Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, València, pàgs. 97-103.

IZQUIERDO, L. (1985): "Poesia en castellà i en català a la Barcelona de la postguerra", dins *Lliçons de literatura comparada catalana i castellana (segles XIX-XX)*. Curs Al Col·legi de Llicenciats en Lletres i Ciències de Catalunya. Barcelona, 1982. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pàgs. 147-159.

KUHN, T.S. (1971): *La estructura de las revoluciones científicas*. Ed. Siglo XXI. México.

LAKOFF, G. i M. JOHNSON (1980): *Metaphores We Live By* (trad. cast. *Metáforas de la vida cotidiana*. Ed. Cátedra, Madrid. 1986).

- LEJEUNE, PH. (1975): *Le pacte autobiographique*. Editions du Seuil. Paris.
- LOPEZ GARCIA, A. (1980): *Para una gramática liminar*. Ed. Cátedra. Madrid.
- LOTMAN, Yuri M. (1979): *Semiótica de la cultura*. Ed. Cátedra. Madrid.
- LOTMAN, Yuri M. (1982): *Estructura del texto artístico*. 2ª edición. Ediciones Istmo. Madrid.
- LOZANO, J. i altres (1986): *Análisis del discurso*. Ed. Cátedra. Madrid.
- MAINGUENEAU, D. (1976): *Initiation aux méthodes de l'analyse du discours*. Ed. Hachette. Paris.
- MAINGUENEAU, D. (1990): *Pragmatique pour le discours littéraire*. Ed. Bordas. Paris.
- MAINGUENEAU, D. (1993): *Le contexte de l'oeuvre littéraire*. Ed. Dunod. Paris.
- MAINGUENEAU, D. i V. SALVADOR (1995): *Elements de lingüística per al discurs literari*. Ed. Tandem. València.
- MANENT, A. (1976): *La literatura catalana a l'exili*. Ed. Curial. Barcelona.
- MARCHESE, A. i J. FORRADELLAS (1978): *Dizionario di retorica e di stilistica* (trad. cast. *Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria*). Ed. Ariel. Barcelona. 1986).

MARCO, J i J. PONT (1980): *La nova poesia catalana*. Ed.

Edicions 62. Barcelona.

MEYER, M. (1982): *Logique, langage et argumentation*.

Ed. Hachette. Paris.

OLEZA, J. i J.L. SIRERA (1985): *Història i literatures*.

Institució Alfons el Magnànim. València.

PÉREZ MONTANER, J. (1993): "Joan Fuster i la Antologia del surrealismo español" dins *Fuster entre nosaltres*.

Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, València, pàgs. 83-91.

PÉREZ MORAGÓN, F. (1993): "Fuster prologuista", dins

Fuster entre nosaltres. Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, València, pàgs. 121-125.

PÉREZ MORAGÓN, F. (1994): *Joan Fuster el contemporani capital*. Ed. Germania, Alzira (València).

PI DE CABANYES, O. i G. GRAELLS (1971): *La generació literària del 70*. Ed. Pòrtic, Barcelona.

PORQUERAS MAYO, A. (1957): *El prólogo como género literario*. Consejo superior de Investigaciones científicas.

Madrid.

REYES, G. (1984): *Polifonía textual*. Ed. Gredos. Madrid.

RIQUER, M. de, A. COMAS i J. MOLAS (1987-88):

Història de la literatura catalana. Vols. 10-11. Ed. Ariel. Barcelona.

SALVADOR, V. (1984): *Els gests poètics*. Edicions del

Bullent. València.

- SALVADOR, V. (1988): *La frontera literària*. PPU. Barcelona.
- SALVADOR, V. (1990): "El plaer del paratext", *Lletra de Canvi*, 25. Pàgs. 7-9.
- SALVADOR, V. (1992a): "Fuster sobre Fuster o l'autolegitimació del pròleg", *Revista de Catalunya*, 66 pàgs. 119-134.
- SALVADOR, V. (1992b): "Periodística i anàlisi del discurs: una aplicació interdisciplinària al cas dels horòscops", dins *Dos-cents anys de premsa valenciana*, 1^r Congrés Internacional de Periodisme. Ed. A. Laguna i A. López. Generalitat Valenciana. València.
- SALVADOR, V. (1993): "Sémiotique de la toponymie: analyse de quelques cas dans la littérature catalane". *Nouvelle Revue d'Onomastique*, 21-22, pàgs. 181-188.
- SALVADOR, V. (1994a): "Els límits del discurs literari". *Articles*, 1. pàgs. 15-26.
- SALVADOR, V. (1994b): "Els marcadors discursius en l'assaig: algunes estratègies de l'escriptura de Joan Fuster", *Catalan Review*, 1-2, pàgs. 323-334.
- SALVADOR, V. (1994c): *Fuster o l'estratègia del centaure*. Ed. Edicions del Bullent. València.
- SEGRE, C. (1985): *Principios de análisis del texto literario*. Ed. Crítica. Barcelona.
- SERRANO, S. (1978): *Literatura i teoria del coneixement*. Ed. Laia. Barcelona.

SIMBOR ROIG, V. (1985): "L'obra poètica de la generació de 1930", *Llir entre cards* 4, pàgs. 15-38.

SIRERA, J.L. (1995): *Història de la literatura valenciana*. Edicions Alfons el Magnànim. Generalitat Valenciana. Diputació provincial de València. València.

TRIADÚ, J. (1976): "Mite i realitat a la novel·la catalana de postguerra", *Problemes de llengua i literatura catalanes*.

Actes del II Col·loqui Internacional sobre el Català, Amsterdam, 1970. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

TRIADÚ, J. (1982): *La novel·la catalana de postguerra*. Ed. Edicions 62. Barcelona.

TRIADÚ, J. (1985): *La poesia catalana de postguerra*. Ed. Edicions 62. Barcelona.

TUSON, J. (1990): *El llenguatge i el plaer*. Ed. Empúries. Barcelona.

VALÉRY, P. (1929): *Monsieur Teste*. (trad. cast. *Monsieur Teste*. Ed. Montesinos. Barcelona 1980).

VAN DIJK, T.A. (1983): *La ciència del text*. Ediciones Paidós. Barcelona / Buenos Aires.

VOLEK, E. (1985): *Metaestructuralismo*. Ed. Fundamentos. Madrid.

